UNIWERSYTET
WARMIŃSKO-MAZURSKI
W OLSZTYNIE

WYDZIAŁ PRAWA I ADMINISTRACJI
UNIWERSYTET WARMIŃSKO-MAZURSKI W OLSZTYNIE

WYDZIAŁ: Prawa i Administracji

Dziedzina: Nauki społeczne

Dyscyplina: Nauki prawne

Mariusz Domżalski

Rozprawa doktorska

Wykorzystanie formy decyzji administracyjnej w sprawie zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej

Use of form administrative decision to dismiss a soldier from professional military service

Promotor: prof. dr. hab. Mirosław Karpiuk, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Olsztyn 2023

Wykaz ważniejszych skrótów

art. – artykuł

CWKL – Centralna Wojskowa Komisja Lekarska w Warszawie

Dz. U. – Dziennik Ustaw

Konstytucja – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)

k.k. – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1138)

k.k.w. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 53 ze zm.)

k.p.a. – Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2000 ze zm.)

k.p.k. - Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1735 ze zm.)

lit. – litera

nr – numer

NSA – Naczelny Sąd Administracyjny

pkt – punkt

poz. – pozycja

rwsz - Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 września 2014 r. w sprawie trybu wyznaczania żołnierzy zawodowych na stanowiska służbowe i zwalniania z tych stanowisk (Dz. U. z 2014 r., poz. 1292 ze zm.)

SA – Sąd Apelacyjny

SN – Sąd Najwyższy

SZ – Siły Zbrojne

t.j. – tekst jednolity

TK – Trybunał Konstytucyjny

uooo – Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2305)

uosw - Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 536 ze zm.)

WSA – Wojewódzki Sąd Administracyjny

ze zm. – ze zmianami

zsw – zawodowa służba wojskowa

Spis treści

Wykaz ważniejszych skrótów ..... s. 1
Wstęp ..... s. 7

Rozdział I. Status Sił Zbrojnych RP w sferze bezpieczeństwa ..... s. 19
1.1. Bezpieczeństwo jako obszar działania Sił Zbrojnych RP ..... s. 19
1.2. Służba w Siłach Zbrojnych RP ..... s. 24

Rozdział II. Obligatoryjne zwolnienie z zawodowej służby wojskowej, w tym w formie decyzji administracyjnej ..... s. 35
2.1. Zwolnienie z zawodowej służby wojskowej – zagadnienia ogólne ..... s. 35
2.2. Zrzeczenie się obywatelstwa polskiego ..... s. 36
2.3. Wybranie na posła, w tym do Parlamentu Europejskiego, senatora, na kierownicze stanowisko państwowe obsadzane na podstawie wyboru oraz do organów wykonawczych samorządu terytorialnego ..... s. 39
2.4. Ustalenie przez wojskową komisję lekarską niezdolności do służby ..... s. 45
2.5. Odmowa przyjęcia skierowania do wojskowej komisji lekarskiej lub nieusprawiedliwione niezgłoszenie się do tej komisji w określonym terminie i miejscu albo niepoddanie się badaniom, do których żołnierz został zobowiązany przez komisję lekarską ..... s. 56
2.6. Osiągnięcie wieku 60 lat ..... s. 60
2.7. Otrzymanie niedostatecznej ogólnej oceny w opinii służbowej ..... s. 61
2.8. Złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego ..... s. 69
2.9. Odmowa pełnienia służby na równorzędnym lub wyższym stanowisku służbowym ..... s. 72
2.10. Wypowiedzenie stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej ..... s. 76
2.11. Niewyznaczenie na stanowisko służbowe w czasie pozostawania w dyspozycji ..... s. 80
2.12. Utrata stopnia wojskowego albo degradacja ..... s. 88
2.13. Prawomocne orzeczenie o wymierzeniu kary dyscyplinarnej usunięcia z zawodowej służby wojskowej ..... s. 97
2.14. Prawomocne orzeczenie środków karnych pozbawienia praw publicznych, wydalenia z zawodowej służby wojskowej lub zakazu wykonywania zawodu żołnierza zawodowego ..... s. 105

2.15. Skazanie prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego bez warunkowego zawieszenia jej wykonania ..... s. 118
2.16. Prawomocne ukaranie przez organ właściwego samorządu zawodowego karą zawieszenia lub pozbawienia prawa wykonywania zawodu (specjalności zawodowej), o ile brak jest możliwości wyznaczenia tego żołnierza na inne stanowisko służbowe ..... s. 127
2.17. Nieobecność w służbie jednorazowo przez okres 3 dni roboczych, która nie została usprawiedliwiona ..... s. 142

Rozdział III. Fakultatywne zwolnienie z zawodowej służby wojskowej w drodze decyzji administracyjnej……s. 143
3.1. Skazanie prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego z warunkowym zawieszeniem wykonania tej kary ..... s. 146
3.2. Odmowa wydania lub cofnięcie żołnierzowi wymaganego poświadczenia bezpieczeństwa ..... s. 148
3.3. Niewyznaczenie na stanowisko służbowe na kolejną kadencję ..... s. 156
3.4. Otrzymanie dostatecznej ogólnej oceny w opinii służbowej ..... s. 160
3.5. Zwolnienie zdeterminowane potrzebami Sił Zbrojnych – za pisemną zgodą żołnierza ..... s. 166
3.6. Skreślenie żołnierza zawodowego w trakcie kształcenia z listy kształconych z uwagi na niespełnienie wymogów określonych w regulaminie nauki lub studiów ... s. 167
3.7. Zachowanie naruszające godność lub honor żołnierza lub nielicujące z powagą służby oraz godzące w dobre imię lub interes Sił Zbrojnych ..... s. 169
3.8. Upływ 12 miesięcy zawieszenia w czynnościach służbowych, jeżeli nie ustały przyczyny będące podstawą zawieszenia ..... s. 174
3.9. Popełnienie czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, jeżeli popełnienie czynu jest oczywiste i uniemożliwia dalsze pozostawanie w służbie ..... s. 179
3.10. Upływ 12 miesięcy od dnia zaprzestania pełnienia służby z powodu choroby lub pobytu w szpitalu albo innym podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne oraz niewystępowanie przesłanek, o których mowa w art. 18 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa ..... s. 183

Rozdział IV. Decyzja administracyjna jako forma zwolnienia żołnierzy z zawodowej służby wojskowej na przykładzie 16. Pomorskiej Dywizji Zmechanizowanej im. Kazimierza Jagiellończyka w latach 2019-2021 .....s. 187
4.1. 16. Pomorska Dywizja Zmechanizowana im. Kazimierza Jagiellończyka .....s. 187
4.2. Dowództwo 16. Dywizji Zmechanizowanej im. Kazimierza Jagiellończyka ....s. 190
4.3. 9. Braniewska Brygada Kawalerii Pancernej im. Króla Stefana Batorego .....s. 191
4.4. 15. Giżycka Brygada Zmechanizowana im. Zawiszy Czarnego .....s. 195
4.5. 20. Bartoszycka Brygada Zmechanizowana im. Hetmana Polnego Litewskiego Wincentego Gosiewskiego .....s. 198
4.6. 11. Mazurski Pułk Artylerii im. gen. Józefa Bema. .....s. 201
4.7. 15. Gołdapski Pułk Przeciwlotniczy .....s. 205
4.8.16. Żuławski Pułk Logistyczny .....s. 208
4.9. 9. Batalion Dowodzenia.....s. 211
4.10. 15. Mazurski Batalion Saperów.....s. 213
4.11. 16. Dywizja Zmechanizowana (Dowództwo oraz jednostki bezpośrednio podległe) .....s. 216
4.12. Analiza wyników badań.....s. 219

Rozdział V. Przesłanki zwolnienia z zawodowej służby wojskowej zawarte w ustawie o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych które nie posiadają swojego odpowiednika w przepisach ustawy o obronie Ojczyzny.....s. 223
5.1. Upływ czasu określonego w kontrakcie, jeżeli nie nastąpiło zawarcie kolejnego kontraktu .....s. 223
5.2. Upływ terminu wypowiedzenia stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej dokonanego przez właściwy organ.....s. 229
Zakończenie.....s. 237
Bibliografia.....s. 243

Wstęp

1. Przedmiot i cel badań

Ogólnym celem niniejszej pracy jest analiza zagadnienia dotyczącego zwolnienia żołnierza z zsw. Główną przyczyną podjęcia przedmiotowych badań była świadomość braku teoretycznej refleksji nad zagadnieniem dotyczącym zwolnienia żołnierza z zsw, a w konsekwencji potrzeba zgromadzenia informacji służących usprawnieniu działalności prawnej oraz kadrowej w SZ. Rezultatem przeprowadzonych badań jest wiedza naukowa w wymiarze zarówno praktycznym, jak i teoretycznym. Odpowiedni dobór metod i narzędzi badawczych umożliwił osiągnięcie zakładanego rezultatu badań, co w opinii autora może służyć usprawnieniu funkcjonowania SZ.

Spośród wielu zagadnień prawa administracyjnego rozwiązanie służbowego stosunku administracyjnoprawnego żołnierzy zawodowych stanowi również interesujący problem, pozwalający nie tylko na analizę teoretyczną tego zagadnienia, ale również praktyczną. Analiza przyczyn zwolnienia żołnierza z zsw nie może być zawężona jedynie do regulacji materialnego prawa administracyjnego, ale konieczne są również odniesienia do innych gałęzi prawa (wypełnienie dyspozycji niektórych przepisów Kodeksu karnego jest przesłanką do zwolnienia żołnierza z zsw), co pozwala na pełną ocenę przedmiotowego zagadnienia w praktyce.

Prezentowana praca jest pierwszym kompleksowym opracowaniem poświęconym zwolnieniu żołnierza z zsw. Poruszana tematyka przybliża i ułatwia interpretację zagadnień prawnych związanych ze zwolnieniem żołnierza. W chwili obecnej podstawowym aktem prawnym regulującym przedmiotowe zagadnienie jest ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny[1] zastępująca wielokrotnie nowelizowaną ustawę z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych[2]. W tym miejscu autor pragnie zauważyć, że pomimo prawie 20-letniego okresu swojego obowiązywania poprzednia pragmatyka nie doczekała się kompleksowego opracowania dotyczącego analizowanego problemu.

Autor rozpoczynając badania naukowe, których efektem jest niniejsza praca dokonał analizy przepisów zawartych w uosw, zastąpionej obecnie obowiązującą uooo, skutkiem czego jest umiejscowienie w pracy rozdziału historycznoprawnego

[1] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2305.
[2] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 536 ze zm.

zawierającego analizę przesłanek zwolnienia zawartych w poprzedniej ustawie, a nie mających swojego odpowiednika w nowej pragmatyce.

W uzasadnieniu projektu uooo wskazano, że: „Głównymi celami nowej regulacji jest uelastycznienie zasad awansów w Siłach Zbrojnych, likwidacja „szklanego sufitu" dla szeregowych i podoficerów, wprowadzenie zasady „zero tolerancji" dla żołnierzy, którzy dopuścili się przestępstwa, wprowadzenie dodatkowych regulacji dyscyplinujących, antykorupcyjnych i antynepotycznych". W dokumencie tym wskazano również, że głównym celem nowej ustawy jest kodyfikacja znajdujących się dotychczas w różnych ustawach przepisów prawa wojskowego, często zawierających archaiczne i nieprzystające do obecnych potrzeb SZ regulacje, która to ustawa ma wyjść naprzeciwko wyzwaniom współczesnego świata i objąć swoim zakresem szeroko rozumiane kwestie związane z obronnością, w tym również przepisy dotyczące służby wojskowej[3].

Podstawowym celem niniejszej pracy jest ocena obowiązujących regulacji prawnych dotyczących zwolnienia żołnierzy z zsw, a konkretnie fakultatywnych i obligatoryjnych przesłanek których wystąpienie powoduje rozwiązanie stosunku służbowego żołnierza. Doniosła rola SZ w systemie bezpieczeństwa państwa wymusza na ustawodawcy stworzenie takich norm prawnych, które w odpowiedni sposób będą gwarantować stabilność pełnienia zawodowej służby wojskowej. Niezwykle istotna jest przy tym ocena funkcjonowania tychże regulacji w praktyce wymiaru sprawiedliwości oraz analiza dotychczasowej linii orzeczniczej z tym związanej.

W tym miejscu warto zasygnalizować, że ze względu na brak orzeczeń dotyczących nowej ustawy pragmatycznej autor sięgnął do orzecznictwa dotyczącego ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych w zakresie jakim przepisy obu ustaw są ze sobą zbieżne. Równorzędnie, rozprawa pozwala na aktualizację ustaleń nauk prawnych w tym zakresie.

Pełna realizacja postawionych w niniejszej rozprawie celów nie byłaby możliwa na podstawie jedynie analizy dogmatycznej tematyki dotyczącej rozwiązania stosunku służbowego żołnierzy. Przedmiotową problematykę ujęto również z perspektywy doktryny i praktyki. Mając powyższe na względzie nie można ograniczyć się oczywiście jedynie do teoretycznych rozważań nad przyczynami zwolnienia żołnierza z zsw, stąd przedmiotowa praca w bardzo dużym zakresie oparta została na badaniach funkcjonowania tych regulacji prawnych w praktyce jego stosowania.

[3] https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2052 (dostęp 29.01.2023 r.)

Co do zasady cel badań stanowił punkt wyjścia do postawienia pytania stanowiącego jednocześnie podstawowy problem badawczy rozważany w ramach niniejszej pracy. Tak postawiony cel badań miał za zadanie przedstawić ogólny zarys poruszonej problematyki, który został doprecyzowany poprzez przedstawienie odpowiedniego problemu badawczego.

Badania we wszystkich naukach inspirowane są przez różne potrzeby. Wyróżniamy dwie zasadnicze potrzeby odpowiadające określonym typom badań. Pierwszą z nich jest potrzeba o charakterze teoretycznym lub poznawczym obejmująca wszelkie potrzeby wiążące się z rozwojem danej dyscypliny naukowej, druga zaś łączy się bezpośrednio z potrzebami praktyki, identyfikowanymi najczęściej z zastosowaniem osiągnięć danej dyscypliny naukowej w praktyce[4].

Wybór oraz sformułowanie tematu pracy nastąpiło po analizie problematyki na podstawie dostępnych źródeł bibliograficznych oraz po opanowaniu podstaw metodologii badań. Na etapie badań wstępnych dokonano identyfikacji problemu badawczego. Określono problem badawczy oraz sformułowano hipotezę badawczą. Na podstawie przyjętych założeń opracowano szczegółową procedurę badawczą, czyli metody, techniki i narzędzia badawcze.

Dokonanie wyboru i sformułowanie tematu pracy było przede wszystkim podyktowane potrzebą o charakterze naukowym. W polskiej literaturze brak jest kompleksowego opracowania dotyczącego problematyki zwolnienia żołnierza z zsw.

W ostatnich latach, na skutek zwiększenia zainteresowania służbowym stosunkiem administracyjnoprawnym, publikowane są opracowania dotyczące stosunku służbowego innych formacji mundurowych, gdzie niejako przy okazji poruszona jest problematyka będąca przedmiotem niniejszej pracy. Brak kompleksowych opracowań dotyczących tematu pracy skłonił autora do analizy literatury dotyczącej innych służb mundurowych. Również w zakresie orzecznictwa, autor sięgał do orzeczeń dotyczących innych służb. Jest to adekwatne ze względu na podobny rodzaj stosunku służbowego żołnierzy oraz funkcjonariuszy innych służb mundurowych jak np. policjantów czy też funkcjonariuszy Straży Granicznej.

Dodatkowym bodźcem wpływającym na wybór i sformułowanie tematu pracy było wejście w życie uooo. Dotychczasowe opracowania nie uwzględniają zmian uregulowań dotyczących zwolnienia żołnierza z zsw. Brak jest badań polegających na analizie i

[4] J. Sztumski, *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 1995, s. 30.

poddaniu ocenie nowych regulacji dokonanej przez prawników-praktyków. Dlatego też uznano, że nowa regulacja prawna wymaga przeprowadzenia badań dogmatycznych.

Równie istotnym argumentem warunkującym wybór celu badawczego było doświadczenie zawodowe autora, który na co dzień pełni zawodową służbę wojskową jako referent prawny w SZ.

Inspiracją do przeprowadzenia badań naukowych były również potrzeby związane z zastosowaniem uooo, w zakresie dotyczącym rozwiązania stosunku służbowego żołnierza. Łączą się one z potrzebami o charakterze teoretycznym oraz poznawczym, wpisując się przy tym obecną ewolucję nauk prawnych. Badania połączono z różnorodnymi potrzebami praktyki, nawiązującymi do istniejących możliwości zastosowania osiągnięć nauk prawnych oraz praktycznych rozwiązań danej problematyki. Odpowiedni wybór tematyki pracy umożliwił praktyczną realizację wybranej tematyki.

Doprecyzowanie tematu badawczego, odnoszącego się do formy zwolnienia żołnierza z zsw poprzedzony był gruntowną analizą literatury przedmiotu, aktów prawnych, orzecznictwa, innych materiałów źródłowych oraz doświadczenia zawodowego autora.

W związku z powyższym jako przedmiot badań niniejszej rozprawy doktorskiej wybrano regulacje dotyczące zwolnienia żołnierza z zsw. Bazując na metodologii badań z zakresu nauk prawnych jako dyscypliny z dziedziny nauk społecznych dokonano interpretacji oraz analizy aktów prawnych dotyczących przedmiotowego zagadnienia, posiłkując się przy tym analizą orzecznictwa.

2. Problemy i hipotezy badawcze

Początkiem pracy badawczej jest określenie problemu badawczego. Poprzez proces badawczy rozumie się opis tematu badań, celu i pytań, na które autor chce znaleźć odpowiedzi w toku prowadzonych przez siebie badań[5].

W metodologii badań naukowych wskazuje się, iż formułowanie problemu badawczego stanowi z jednej strony skutek oddziaływania bodźca intelektualnego, jest bowiem konsekwencją głębokiego namysłu, z drugiej natomiast strony, że stanowi on decyzję o teoretycznych i empirycznych implikacjach, warunkującą dalszy tok postępowania w procesie badawczym[6].

Niezbędnym elementem pracy naukowej jest postawienie hipotezy, czyli

[5] A. M. Jeszka, *Problemy badawcze i hipotezy w naukach o zarządzaniu*, „Organizacja i kierowanie" 2013, nr 5, s. 32.
[6] Ch. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody badawcze w naukach społecznych*, Poznań 2001, s. 67.

przypuszczenia na temat rzeczywistości, której prawdziwość odbywa się poprzez porównanie stanu hipotetycznego z faktycznym[7].

Odpowiednie przedstawienie problemu badawczego oraz konkretyzujących je hipotez badawczych stanowi dość istotną część pracy, równie istotną jak sam proces poznawczy oraz udzielenie odpowiedzi na postawione na wstępie pytania. Nieprawidłowe sformułowanie pytania czy też hipotezy badawczej powodują bezcelowość prowadzonych badań naukowych. W tym miejscu warto zaznaczyć, że konkretyzacja celu badań jest niezbędna do właściwej ich realizacji, a w konsekwencji osiągnięcia zakładanego celu badawczego.

Nawet prawidłowe udzielenie odpowiedzi na nieprawidłowo sformułowane pytanie, czy też hipotezę badawczą, stanowiłoby bezcelowy wysiłek. Podejmowanie najprostszych nawet badań nie jest bowiem właściwe bez konkretyzacji ich celu, a także problemu, który ma zostać poprzez podjęte badania rozwiązany.

Wybór analizowanego problemu badawczego powinien zostać odpowiednio uzasadniony stąd też zdecydowano się na sformułowanie głównego problemu badawczego w postaci pytania: Czy zwolnienie żołnierza z zsw na podstawie przesłanek zawartych w uooo w formie decyzji administracyjnej pozwala na odpowiednią ochronę stosunku służbowego żołnierza?.

W związku z powyższym sformułowana została też hipoteza badawcza polegająca na przyjęciu, że: Przepisy zawarte w uooo dotyczące obligatoryjnych oraz fakultatywnych przyczyn zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej mają charakter kompleksowy i w odpowiedni sposób chronią stosunek służbowy żołnierza.

Najczęściej dopełnieniem hipotezy badawczej są hipotezy szczegółowe [8]. Odpowiednie sformułowanie tychże hipotez ułatwia analizę poruszanego problemu badawczego, sprzyja doborowi odpowiednich metod badawczych oraz chroni przed wejściem w obszar niezwiązany z przedmiotem prowadzonych badań.

W ramach niniejszej rozprawy przedstawiony powyżej główny problem badawczy oraz postawiona przy tym hipoteza badawcza zostały skonkretyzowane przez przyjęcie szeregu problemów szczegółowych i odpowiadających im hipotez szczegółowych. Za problemy szczegółowe uznano następujące pytania:

---

[7] A. M. Jeszka, *Problemy…*, s. 33; W. Skarbek, *Wybrane zagadnienia metodologii nauk społecznych*, Piotrków Trybunalski 2013, s. 18.

[8] J. Sztumski, *Wstęp*..., s. 48-49; M. Krajewski, *O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego. Uwagi podstawowe*, Gliwice 2010, s. 20.

1. Czy i w jaki sposób przepisy zawarte w innych aktach normatywnych mają wpływ na regulacje dotyczące zwolnienia żołnierza z zsw?

2. Czy w praktyce stosowania omawianej instytucji występują problemy z odpowiednim stosowaniem przepisów prawa administracyjnego dotyczących uznania administracyjnego?

3. Czy rodzaj jednostki wojskowej ma wpływ na częstotliwość wystąpienia poszczególnych przesłanek zwolnieniowych?

4. Czy uooo modyfikuje przesłanki zwolnieniowe zawarte w poprzednio obowiązującej ustawie pragmatycznej, czyli uosw?

Poszukując odpowiedzi na wyżej wskazane, szczegółowe problemy badawcze sformułowano następujące, odpowiadające im hipotezy szczegółowe.

1. Przepisy zawarte w innych aktach prawnych mają wpływ na uregulowania dotyczące zwolnienia żołnierza z zsw zawarte w uooo.

2. W praktyce stosowania uznania administracyjnego w kontekście przesłanek zwolnieniowych sporadycznie pojawiają się problemy dotyczące odpowiedniego zastosowania tej instytucji prawa administracyjnego.

3. Rodzaj jednostki wojskowej w której pełni służbę żołnierz jest bez wpływu na przesłanki zwolnieniowe.

4. Uooo modyfikuje przesłanki zwolnieniowe, które były zawarte w poprzednio obowiązującej ustawie pragmatycznej.

3. Metody badawcze

Sprawne wykonywanie badań naukowych wymaga od naukowców używania odpowiednich metod, które powinny nadawać się do wielokrotnego zastosowania, ale jednocześnie prowadzić do nowej jakości wyników.

Odniesienie do zastosowanych w ramach rozprawy doktorskiej metod, technik i narzędzi badawczych wymaga w pierwszej kolejności wskazania, iż posługiwanie się danymi pojęciami ma znaczenie nie tylko dla badającego dany fragment rzeczywistości, ale też dla samego procesu poznania naukowego[9]. Zasadnym jest w tym miejscu wyjaśnienie pojęć dotyczących metodologii pracy używanych przez autora na dalszym etapie analiz.

Termin „metoda" pochodzi z języka greckiego (*metha hodos*) i oznacza drogę postępowania. Pojęcie „metoda" definiuje się jako „zespół teoretycznie uzasadnionych

[9] R. Mayntz, K. Holm, P. Hübner, *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*, Warszawa 1985, s. 11.

zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych obejmujących całość postępowania badacza, zmierzających do rozważenia określonego problemu naukowego”[10].

Każda dyscyplina naukowa posiada specyficzne, charakterystyczne wyłącznie dla niej cele badań naukowych. Do kryteriów wyznaczających określoną dyscyplinę zalicza się między innymi: język poznania, metodę poznania, badaczy o określonych umiejętnościach, instytucje prowadzące określone badania oraz historię powstawania i ewolucji dyscypliny[11].

Elementem niezbędnym do osiągnięcia odpowiedniego celu naukowego jest ustalenie odpowiedniej metody badawczej. Determinantem wyboru odpowiedniej metody badawczej jest przedmiot prowadzonych badań. J. Lutyński definiuje przedmiot badań jako „(…) ogół konkretnych zjawisk, oznaczonych przez terminy, które występują w pytaniach problemowych i których ostatecznie dotyczą wnioski badacza (...)”[12].

Metoda jest elementem tzw. kryteriów naukowości danej dyscypliny nauki. Do tych kryteriów zaliczyć można metodę, przedmiot i celowość danej dyscypliny nauki[13].

Metoda badawcza to nic innego jak działania zmierzające od osiągnięcia konkretnego celu naukowego. W badaniach naukowych nie można posługiwać się dowolnymi sposobami, Muszą być one celowo dobrane w odpowiedni sposób z uwzględnieniem treści prowadzonych badań, biorąc pod uwagę możliwość zastosowania danej metody oraz ich adekwatność do zrealizowania postawionego celu prowadzonych badań[14]. Dobór metod badawczych wpływa bezpośrednio na poziom i granice poznania badanych zjawisk[15].

Nie istnieje przy tym jedna i powszechnie akceptowalna definicja metody. M. Łobocki definiuje metody badawcze jako „pewien ogólny system reguł dotyczący organizowania określonej działalności badawczej, tj. szeregu operacji poznawczych i praktycznych, kolejności ich zastosowania, jak również specjalnych działań skierowany z góry na założony cel badawczy”[16]. Z kolei Z. Ziembiński definiuje metodę naukową jako „świadomie stosowany sposób postępowania, zmierzający do należycie

[10] W. Dutkiewicz*, Podstawy metodologii badań*, Kielce 2000, s. 69.
[11] S. Sulowski, *Tożsamość nauk o bezpieczeństwie,* Toruń 2015, s. 33-34.
[12] J. Lutyński, *Metody badań społecznych*, Łódź 2000, s. 10.
[13] S. Kasprzak, *Metody badawcze w prawie i prawie kanonicznym* (w:) O. K. Marin i inni (red.), *Naukowyj "Wisnik" Seria juridiczna*, Lwów 2011, s. 309; W. Skarbek, *Wybrane…*, s. 14-15.
[14] J. Apanowicz, *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*, Warszawa 2005, s. 57; J. Apanowicz, *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002, s. 60; T. Barankiewicz, *Współczesne metody badania prawa*, „Studia Prawnicze KUL” 2010, nr 1, s. 116; M. Krajewski, *O metodologii...*, s. 18.
[15] G. L. Seidler, H. Groszyk, A. Pieniążek, *Wprowadzenie do nauki o państwie i prawie*, Lublin 2003, s. 19.
[16] M. Łobocki, *Metody badań pedagogicznych*, Warszawa 1984, s. 115.

ugruntowanego poznania prawdy w badanym zakresie, nadający się do stosowania tylekroć, ilekroć ma być realizowane zadanie badawcze określonego rodzaju”[17].

Techniki badawcze stanowiące system urządzeń i zabiegów stosowanych w badaniach naukowych wymagają odpowiedniego planu prowadzenia badań, ustalenia kolejności czynności badawczych i ich wzajemnego powiązania, gdzie narzędzia badawcze to nic innego jak przedmioty służące zrealizowaniu podejmowanych technik badawczych[18]. Istotne jest wskazanie, że wiele technik badawczych może znaleźć zastosowanie do różnych metod badawczych oraz dziedzin prowadzonych badań naukowych.

Problematyką dotyczącą metod badawczych zajmuje się metodologia nauk[19]. Odnosi się ona do funkcjonalnej strony nauki i stanowi teorię metod stosowania[20]. Jeden z najwybitniejszych znawców tematyki, T. Kotarbiński uważał, że „metodologia nauk jest nauką o zasadach budowania układów rozumowań np. systemów naukowych”[21]. „Metodologia nauk to system jasno określonych reguł i procedur, do których odwołują się badania będące podstawą ewaluacji wiedzy. System ten nie jest ani niezmienny, ani niezawodny – jest ciągle ulepszany”[22].

Metodologię badań naukowych można podzielić na ogólną, czyli teorię metod naukowych stosowanych w nauce oraz szczegółową wskazującą na odrębność poszczególnych dyscyplin naukowych i stosowanych w nich metod badawczych[23]. Metodologia szczegółowa wskazuje na metody badań naukowych których zastosowanie umożliwia osiągnięcie celów wartościowych dla danej dyscypliny nauki[24].

---

[17] Z. Ziembiński, *Socjologia prawa jako nauka prawna*, Poznań 1975, s. 59.
[18] R. A. Podgórski, *Metodologia badań socjologicznych*, Bydgoszcz-Olsztyn 2007, s. 55; A. Babiński, P. Lubiewski, A. Łuźniak, *Współużyteczność metod oraz technik i narzędzi badawczych w badaniu bezpieczeństwa* (w:) A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina (red.), *Nauki o bezpieczeństwie. Wybrane problemy badań*, Józefów 2017, s. 76; J. Stochaj, M. Roman, *Wybrane metody teoretyczne w naukach społecznych i ich zastosowanie*, „Obronność-Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej” 2013, nr 2, s. 183.
[19] J. Kawa, *Metodologia, metodyka, metoda jako podstawa wywodu naukowego*, „Studia Prawnoustrojowe” 2013, nr 21, s. 170.
[20] S. Kamiński, *Metodologia nauk* (w:) J. Herbut (red.), *Leksykon filozofii klasycznej*, Lublin 1997, s. 363; P. Rosłoń, L. Truszczyńska, *Transdyscyplinarność badań w naukach o bezpieczeństwie i w naukach o obronności* (w:) A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina (red.), *Nauki o bezpieczeństwie. Wybrane problemy badań*, Józefów 2017, s. 45.
[21] T. Kotarbiński, *Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk*, Wrocław 1990, s. 232.
[22] Ch. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody...*, s. 28.
[23] R. A. Podgórski, *Metodologia…*, s. 55.; R. Kochańczyk, *Sondaż jako metoda badawcza w naukach o bezpieczeństwie* (w:) A. Czupryński, B. Wiśniewski, J. Zboina (red.), *Nauki*…, s. 139.
[24] M. Krajewski, *O metodologii...*, s. 17; J. Kawa, *Metodologia...*, s. 173; W. Alojziak, *Metodologia nauk prawnych a metodologia badań nad turystyką – w poszukiwaniu podobieństw oraz różnic w paradygmatach i podejściach badawczych* (w:) P. Cybula (red.), *Prawne aspekty podróży i turystyki – historia i współczesność: prace poświęcone pamięci profesora Janusza Sondla*, Kraków 2018, s. 46-47.

Jak zauważa Z. Ziembiński „Metodologia nauk uważana być może za szczególnie rozbudowany dział prakseologii, to jest znacznie ogólniejszej nauki o efektywnym, skutecznym działaniu w rożnych dziedzinach, a nie tylko w dziedzinie poznawczej”[25].

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na ciągły rozwój metodologii nauk prawnych. Obok tradycyjnej metody formalno-dogmatycznej występują również inne, nieprzypisane bezpośrednio do nauk prawnych, ale mające niezwykle istotne z punktu badań naukowych dotyczących nauk prawnych, jak podejście socjologiczne, psychologiczne czy też ekonomiczne. Stąd też trafna jest konstatacja, że metodologia nauk prawnych korzysta z metodologii innych nauk[26].

W metodologii badań naukowych wielokrotnie wskazywano, że formułowanie problemów badawczych stanowi z jednej strony skutek oddziaływania bodźca intelektualnego, będącego konsekwencją głębokiego namysłu, z drugiej natomiast strony decyzję o teoretycznych i empirycznych implikacjach, warunkującą dalszy tok postępowania w procesie badawczym[27].

Zakreślenie problemu badawczego oraz postawienie pytań determinowało dobór metod badawczych zastosowanych w trakcie pisania przygotowania niniejszej pracy. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że metodologia badań prawnych podlega ciągłej ewolucji, z odwołaniem się do innych metod badań, dotychczas zarezerwowanych dla innych dyscyplin nauki.

Mając na względzie osiągnięcie zakładanego celu badawczego, a zatem konieczność uzyskania jak najpełniejszego obrazu obowiązywania przepisów pragmatyki dotyczących zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej, zarówno w ocenie teoretyków, jak i praktyków - autor podjął decyzję o podzieleniu przeprowadzanych badań na kilka etapów z którymi bezpośrednio związane były zastosowane metody badawcze.

Znaczenie podstawowe miała metoda formalno-dogmatyczna wzbogacona w niektórych miejscach o metodę teoretyczno-prawną. Użycie metody analitycznej formalno-dogmatycznej polegało na poddaniu szczegółowej analizie krajowych aktów prawnych dotyczących zwolnienia z zsw – ustawy o obronie Ojczyzny oraz aktów wykonawczych do niej, a także innych aktów prawnych mających bezpośredni wpływ na przesłanki zwolnieniowe zawarte we wspomnianych przepisach. Dogmatyka ma wpływ na obowiązujące prawo, poprzez jego interpretację, usuwanie sprzeczności i

[25] Z. Ziembiński, *Teoria prawa*, Warszawa 1977, s. 16.
[26] W. Alojziak, *Metodologia…*, s. 48.
[27] C. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody...*, s. 67.

systematyzację. Pełni również doniosłą rolę w procesie wprowadzania zmian do prawa[28]. Ta metoda dostarcza zasad wydobycia i wyjaśnienia treści pojęć użytych w normie prawnej oraz zrozumienia przepisów prawnych, aby mogły być właściwie aplikowane[29].

Metoda formalno-dogmatyczna ma bardzo duże znaczenie praktyczne. Zarówno prawnik-naukowiec, jak i prawnik-praktyk zajmują się interpretacją prawa celem jego zastosowania w konkretnej sytuacji czy też przekazania treści normy prawnej osobie bez fachowego wykształcenia prawniczego. Omawiania metoda pozwala na usuwanie wątpliwości, jakie mogą powstawać ze względu na kontekst językowy albo z uwagi na system prawny. Jest to możliwe dzięki zasadzie legislacyjnej według której prawodawca jest racjonalnym użytkownikiem języka[30].

Analizie poddano wyłącznie normy dotyczące przesłanek zwolnieniowych, pozostawiając poza obszarem zainteresowań badawczych normy dotyczące należności finansowych związanych ze zwolnieniem ze służby oraz problematykę rekonwersji. Nie poddano również analizie zagadnień dotyczących wygaśnięcia stosunku służbowego[31].

W badaniach o charakterze teoretycznym wykorzystane udostępniane prace naukowe zawarte w zbiorach Biblioteki Narodowej, Biblioteki Głównej Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, Biblioteki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, Biblioteki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Biblioteki Wrocławskiej.

Metoda formalno-dogmatyczna uzupełniona została metodą historycznoprawną. Metodę tę zastosowano w celu omówienia zmian w legislacji, a konkretnie wskazania przesłanek zwolnieniowych zawartych w ustawie o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Umożliwia to w połączeniu z badaniami statystycznymi na wskazanie najczęstszych przyczyn zwolnienia żołnierza z zsw. W tym miejscu wskazać należy, że historycznymi źródłami poznania prawa są te ślady działalności jurydycznej prawników, które umożliwiają uzyskanie informacji o obowiązujących normach i instytucjach

[28] Szerzej J. Wróblewski, *Wybrane zagadnienia metodologiczne dogmatyki prawa* (w:) J. Wróblewski (red.), *Zagadnienia metodologiczne prawoznawstwa. Materiały z sesji naukowej*, *Łódź 27-28 marca 1980*, Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź-Wrocław 1982, s. 120-143; J. Guść, *Dogmatyka prawa* (w:) J. Zajadło (red.), *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa*, Warszawa 2007, s. 53.
[29] S. Kasprzak, *Metody…*, s. 315.
[30] J. Wróblewski, *Metody logiczno-językowe w prawoznawstwie* (w:) A. Łopatka (red.), *Metody badania prawa*. *Materiały Sympozjum Warszawa 28-29 IV 1971 r.*, Wrocław 1973, s. 57.
[31] W kwestii wygaśnięcia stosunku służbowego zobacz J. Paśnik, *Ochrona praw podmiotowych żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych w przypadku wygaśnięcia stosunku służbowego*, „Państwo i Społeczeństwo" 2010, nr 1, s. 89-105.

prawnych w jakimś konkretnym okresie historycznym[32]. W analizowanym przypadku będzie to wspomniana ustawa o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

Metoda historycznoprawna obejmuje metodę prawną i metodę historyczną. Metoda prawna jest metodą badawczą, której przedmiot badania stanowi prawo, metoda historyczna natomiast to metoda badawcza eksponująca „wyznacznik czasowy". Odpowiednie połączenie metod historycznych i metod badania prawa umożliwia odpowiednie pokazanie treści normy prawnej, ukazując jednocześnie na dynamikę zmian analizowanych przepisów[33].

Istotnym elementem pracy była analiza orzecznictwa. Dokonano analizy orzeczeń NSA oraz WSA. Z oczywistych względów będzie to przeważająca część orzecznictwa wykorzystanego w pracy. Badaniu w węższym zakresie poddano także orzeczenia TK, SN oraz SA i SO. Ze względu na niewielką ilość przedmiotowej literatury orzecznictwo stanowi główną bazę do rozważań dotyczących zagadnienia zwolnienia żołnierza z zsw. Umożliwiło to poznanie linii orzeczniczej dotyczącej poszczególnych przesłanek zwolnieniowych, jak i rozpatrzenia jednolitości lub rozbieżności w wykładni analizowanych przepisów. Warto w tym miejscu zauważyć, że problemy interpretacyjne dotyczące stosowania konkretnego przepisu na ogół znajdowały swoje odzwierciedlenie w orzecznictwie NSA lub też SN do których te zagadnienia trafiały. Do analizy orzecznictwa użyto programów dostępnych na rynku, które to umożliwiają grupowanie orzeczeń według wybranych haseł, czy też określonych przepisów prawa.

Mając na uwadze główny problem badawczy sprowadzający się do analizy kompleksowości prawnych przesłanek obligatoryjnych oraz fakultatywnych zwolnienia z zsw uznano, że wskazane będzie użycie również metody statystycznej. Poprzez zastosowanie tej metody badawczej pozyskano dane statystyczne dotyczące zwolnienia żołnierzy z zsw na przykładzie związku taktycznego, a konkretnie 16. Pomorskiej Dywizji Zmechanizowanej im. Króla Kazimierza Jagiellończyka. Umożliwiła ona powiązanie teorii z praktyką na potrzeby rozwiązania postawionego w pracy problemu badawczego.

Przyjęte metody badawcze umożliwiły osiągnięcie założonych przez autora celów pracy.

[32] T. Barankiewicz, *Współczesne…*, s. 130.
[33] M. Górnicka, *Wersja systemowa metody historyczno-prawnej na przykładzie prawa dowodowego w polskiej procedurze karnej*, „Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis" 2015, nr 4, s. 11.

4. Konstrukcja pracy

Praca składa się z pięciu rozdziałów poprzedzonych wprowadzeniem oraz zakończeniem.

Pierwszy rozdział pracy ma na celu wprowadzenie do problematyki zsw. Szczególny nacisk położono w nim na omówienie stosunku służbowego żołnierza, który jest punktem wyjścia do rozważań dotyczących zwolnienia żołnierza z zsw, albowiem stosunek ten determinuje tryby postępowania w zakresie przedmiotowego zagadnienia.

W rozdziale drugim dokonano analizy obligatoryjnych przyczyn zwolnienia z zsw. Katalog tych przyczyn obejmuje kilkanaście rodzajów okoliczności. Celem tego rozdziału jest dokładne omówienie uregulowań zawartych w ustawie pragmatycznej, przy zwróceniu uwagi na to, czy regulacje te są skonstruowane w sposób gwarantujący żołnierzowi stabilizację zatrudnienia w ramach stosunku służbowego.

Rozdział trzeci poświęcony jest fakultatywnym przyczynom zwolnienia z zsw. W porównaniu do przesłanek obligatoryjnych jest ich mniej. W rozdziale tym dokonano gruntownej analizy przepisów oraz orzecznictwa, szczególnie w kontekście uznaniowości wspomnianych przesłanek.

W rozdziale czwartym przedstawiono dane dotyczące zwolnienia żołnierzy z zsw w 16. Pomorskiej Dywizji Zmechanizowanej im. Kazimierza Jagiellończyka w latach 2019-2021. Dokonano analizy przyczyn zwolnienia z podziałem na jednostki wojskowe wchodzące w jej skład.

W rozdziale piątym omówiono regulacje prawne dotyczące przedmiotowego zagadnienia umieszczone w uosw, które nie posiadają swojego odzwierciedlenia w przepisach uooo.

W rozdziale drugim i trzecim, poza wskazaniem odpowiednich regulacji prawnych oraz orzeczeń dotyczących przyczyn zwolnienia żołnierza z zsw, wskazano również propozycje zmian, które w opinii autora pozwoliłyby na zwiększenie przejrzystości oraz doprecyzowanie przedmiotowych przepisów. Szczegółowe wnioski umieszczono przy okazji analizy poszczególnych zagadnień oraz w zakończeniu podsumowującym pracę.

Rozdział I

Status Sił Zbrojnych RP w sferze bezpieczeństwa

1.1. Bezpieczeństwo jako obszar działania Sił Zbrojnych RP

SZ RP zostały zobligowane do zapewnienia bezpieczeństwa militarnego państwa. Bezpieczeństwo oraz potrzeba jego zapewnienia już w początkach ludzkości były determinantem postępowań zarówno jednostki jak i społeczeństwa. Maslow umieścił potrzebę bezpieczeństwa na drugim miejscu w hierarchii potrzeb ludzkich[34]. Człowiek jako jednostka była bardziej narażona na różne zagrożenia stąd też tworzenie się większych form organizacyjnych mających na celu podjęcie działań zmierzających do zwiększenia bezpieczeństwa. Potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa była więc jedną z bezpośrednich przyczyn skutkujących pojawieniem się instytucji państwa [35]. Bezpieczeństwem jest brak zagrożenia, poczucie pewności oraz swoboda rozwoju, które te elementy ściśle ze sobą współgrają[36]. Brak zagrożenia umożliwia warunki do spokojnej egzystencji, samorealizacji i rozwoju[37].

Nie ma definicji legalnej pojęcia bezpieczeństwa[38]. W literaturze przedmiotu funkcjonuje wiele jego różnych definicji[39]. Dodatkowym utrudnieniem zdefiniowania

---

[34] A. Maslow, *Motywacja i osobowość*, Warszawa 2010, s. 65-68; R. Socha, *Instytucja stanu wyjątkowego w systemie bezpieczeństwa narodowego RP*, Mińsk Mazowiecki 2013, s. 9.

[35] S. Sulowski, *O nowym paradygmacie bezpieczeństwa w erze globalizacji* (w:) S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2009, s. 11; K. Dunaj, *Istota bezpieczeństwa państwa* (w:) M. Czuryk, K. Dunaj, M. Karpiuk, K. Prokop (red.) *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia prawne i administracyjne*, Olsztyn 2016 s. 17-18.

[36] W. T. Modzelewski, M. Hartliński, *Wprowadzenie do podstawowych kategorii bezpieczeństwa narodowego* (w:) A. Żukowski, M. Hartliński, W. T. Modzelewski, J. Więcławski (red.), *Podstawowe kategorie bezpieczeństwa narodowego*, Olsztyn 2015, s. 11.

[37] W. Lis, *Bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny jako sfera działania administracji publicznej*, Lublin 2015, s. 30; J. Wolanin, *Zarys teorii bezpieczeństwa obywateli. Ochrona ludności na czas pokoju*, Warszawa 2005, s. 13.

[38] M. Liwo, *Status służb mundurowych i funkcjonariuszy w nich zatrudnionych*, Warszawa 2013, s. 57; J. Potrzeszcz, *Bezpieczeństwo i porządek publiczny w ujęciu filozofii prawa* (w:) W. Lis (red.) *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia podstawowe*, Lublin 2014, s. 15; S. Pieprzny, *Bezpieczeństwo publiczne jako wartość chroniona przepisami prawa administracyjnego materialnego (zagadnienia wybrane)* (w:) W. Jakimowicz, M. Krawczyk, I. Niżnik-Dobosz (red.), *Fenomen prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa Profesora Jana Zimmermanna*, Warszawa 2019, s. 675; S. Pieprzny, *Wybrane zagadnienia ochrony bezpieczeństwa jednostki w kontekście działań administracji publicznej* (w:) J. Korczak, K. Sobieralski (red.), *Jednostka wobec władczej ingerencji organów administracji publicznej: księga jubileuszowa dedykowana Profesor Barbarze Adamiak,* Wrocław 2019, s. 420-421; tenże, *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Rzeszów 2012, s. 7.

[39] A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Warszawa 2008, s. 15-16; J. Jagielski, *Wybrane uwarunkowania bezpieczeństwa*, „Zeszyty Naukowe WSOWL" 2011, nr 3, s. 19; J. Kukułka, *Bezpieczeństwo a współpraca europejska: współzależność i sprzeczność interesów*, „Sprawy międzynarodowe" 1982, nr 7, s. 29; J. Kunikowski, *Wiedza i edukacja dla bezpieczeństwa*, Warszawa 1992, s. 162.

tego pojęcia jest jego wielopłaszczyznowość oraz bardzo szeroki zakres znaczeniowy[40]. W najogólniejszym znaczeniu bezpieczeństwo oznacza stan braku zagrożenia[41].

Państwo musi zapewnić odpowiednie mechanizmy, których zadaniem jest realizacja prawa jednostki i społeczeństwa do bezpiecznej egzystencji[42] stąd też jednym z najważniejszych zadań, które są realizowane w demokratycznym państwie prawa jest zapewnienie bezpieczeństwa swoich obywateli [43] . Państwo jest najlepszą formą zapewnienia bezpieczeństwa jednostki oraz społeczeństwa[44]. Odzwierciedla to art. 5 Konstytucji, który do podstawowych zadań państwa polskiego zalicza zapewnienie bezpieczeństwa swoim obywatelom[45]. Prawo jednostki do bezpieczeństwa jest więc prawem zagwarantowanym w Konstytucji[46]. Zapewnienie bezpieczeństwa jest celem,

---

[40] J. Jaźwiński, K. Ważyńska-Fiok, *Bezpieczeństwo państwa*, Warszawa 1993, s. 9.

[41] Z. Ścibiorek, B. Wiśniewski, R. B. Kuc, A. Dawidczyk, *Bezpieczeństwo wewnętrzne*, Toruń 2015, s. 26; R. Zięba, *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, „Zeszyty Naukowe AON" 2012, nr 1, s. 8.

[42] K. Żukrowska, *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Przegląd aktualnego stanu*, Warszawa 2011, s. 22; G. L. Seidler, H. Groszyk, A. Pieniążek, *Wprowadzenie...*, s. 34; S. Pikulski, *Podstawowe zagadnienia bezpieczeństwa publicznego* (w:) W. Bednarek, S. Pikulski (red.), *Prawne i administracyjne aspekty bezpieczeństwa osób i porządku publicznego w okresie transformacji ustrojowo-gospodarczej*, Olsztyn 2000, s. 99.

[43] S. Pieprzny, *System podmiotów właściwych w sprawach ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego (wybrane zagadnienia)* (w:) J. Dobkowski (red.), *Prawo – administracja – policja. Księga pamiątkowa Profesora Wincentego Bednarka*, Olsztyn 2006, s. 314; J. Kostrubiec, *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie administracji rezerw osobowych dla celów powszechnego obowiązku obrony* (w:) M. Karpiuk, M. Mazuryk, I. Wieczorek (red.), *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, obronności oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej*, Łódź 2017, s. 105; K. Complak, *Konstytucyjne postanowienia programowe czy normy o celach państwa?* (w:) L. Garlicki, A. Szmyt (red.), *Sześć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Doświadczenia i inspiracje*, Warszawa 2003, s. 56; M. Karpiuk, K. Orzeszyna, *Wstęp* (w:) M. Karpiuk, K. Orzeszyna (red.), *Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej. Wybrane zagadnienia prawne*, Warszawa 2014, s. 5; M. Karpiuk, *Zadania i kompetencje zespolonej administracji rządowej w sferze bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Aspekty formalne i materialne*, Warszawa 2013, s. 22; S. Pieprzny, E. Ura, *Formacje mundurowe w systemie administracji publicznej* (w:) S. Pieprzny, E. Ura (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa publicznego Rzeczypospolitej Polskiej*, Rzeszów 2010, s. 15; R. Rosa, *Filozofia i edukacja do bezpieczeństwa*, Siedlce 1998, s. 41; J. Kostrubiec, *Organizacja i funkcjonowanie policji państwowej w II Rzeczypospolitej* (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, K. Orzeszyna (red.), Prawo policyjne, Warszawa 2014, s. 13.

[44] W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe. Podstawowe kategorie, dylematy pojęciowe i próba systematyzacji*, „Towarzystwo Wiedzy Obronnej. Zeszyt Problemowy" 2010, nr 1, s. 19; M. Karpiuk, *Miejsce samorządu terytorialnego w przestrzeni bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2014, s. 28; tenże, *Bezpieczeństwo narodowe a międzynarodowe* (w:) R. Szynowski, M. Karpiuk (red.), *Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej w świetle prawa międzynarodowego i wewnętrznego*, Warszawa 2011, s. 281.

[45] Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.; D. Dudek, *Bezpieczeństwo Rzeczypospolitej jako wartość konstytucyjna* (w:) L. Antonowicz, T. Guz, M. R. Pałubska (red.), *Bezpieczeństwo Polski. Historia i współczesność*, Lublin 2010, s. 167 i nast.; K. Bojarski, *Współdziałanie administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi w sferze bezpieczeństwa wewnętrznego w ujęciu administracyjno-prawnym*, Warszawa 2017, s. 26-27; K. Dunaj, *Istota…*, s. 24; K. Prokop, *Istota zarządzania kryzysowego* (w:) M. Czuryk, K. Dunaj, M. Karpiuk, K. Prokop (red.), *Prawo zarządzania kryzysowego. Zarys system*u, Olsztyn 2016, s. 13; P. Tuleja (w:) P. Tuleja, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 40-42; S. Pieprzny, *Administracja…*, s. 19-20.

[46] Z. Janku, *Prawo jednostki do bezpieczeństwa. Teoria i praktyka* (w:) E. Ura, K. Rajchel, R. Pomykała, S. Pieprzny (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne we współczesnym państwie*, Rzeszów 2008, s. 13.

który usprawiedliwia ograniczenia praw i wolności obywatelskich[47]. Bezpieczeństwo państwa to system wartości stanowiących o istocie państwa wraz z zespołem środków zabezpieczających. Na system ten składają się przede wszystkim: przetrwanie, integralność terytorialna, niezależność polityczna oraz jakość życia[48].

Zapewnienie bezpieczeństwa obejmuje szereg przedsięwzięć mających na celu przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom celów realizowanych przez państwo[49]. Zadania organów państwa odpowiedzialnych za realizację działań na rzecz utrzymania bezpieczeństwa państwa winny być należycie skonkretyzowane[50].

Niestałość sytuacji międzynarodowej w otoczeniu Polski, w kontekście jej położenia geopolitycznego jeszcze bardziej uwypukla konieczność stałego podnoszenia zdolności obronnej naszego państwa[51].

Najistotniejszym elementem gwarantującym bezpieczeństwo państwa polskiego są SZ[52]. W Konstytucji brak jest definicji legalnej tego pojęcia. Można jednakże zgodzić się z K. Dunaj, że termin "Siły Zbrojne" obejmuje wszystkie jednostki zmilitaryzowane, wobec których Prezydent RP jest najwyższym zwierzchnikiem[53]. Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego definiuje z kolei SZ jako „wyspecjalizowany organ państwa podlegający bezpośrednio centralnej władzy wykonawczej, przeznaczony do ochrony i obrony jego interesów przez zastosowanie przemocy zbrojnej" oraz wskazuje dwojakie funkcje SZ jako „czynnika odstraszania przed agresją oraz prowadzenia walki

---

[47] M. Czuryk, *Bezpieczeństwo jako dobro wspólne*, "Zeszyty Naukowe KUL" 2018, nr 3, s. 17; N. Szczęch (w:) M. Karpiuk, P. Sobczyk (red.), *Obronność, bezpieczeństwo i porządek publiczny. Komentarz do wybranych przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Olsztyn 2018, s. 25.
[48] M. Brzeziński, *Rodzaje bezpieczeństwa państwa* (w:) S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2009, s. 35-36.
[49] M. Karpiuk, *Miejsce…*, s. 29.
[50] M. Czuryk, *Podstawy prawne bezpieczeństwa narodowego w czasie kryzysu i wojny*, „Roczniki Nauk Społecznych" 2013, nr 3, s. 69.
[51] P. Malinowski*, Źródła ambicji narodowych oraz kierunków rozwoju Sił Zbrojnych* (w:) M. Kubiński (red.), *Siły Zbrojne RP w procesie budowy narodowego potencjału odstraszania*, Warszawa 2015, s. 80 i nast.; W. Jarmołowicz, T. Sikora, *Status i pozycja społeczno-ekonomiczna żołnierzy zawodowych na polskim rynku pracy*, „Studia Prawno-Ekonomiczne" 2016, t. C, s. 212; J. Rajchel, *Uwarunkowania strategii bezpieczeństwa i obronności Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) T. Jemioło, K. Rajchel (red.), *Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku*, Warszawa 2008, s. 314-316; K. Denis, B. Jagusiak, *Zależność między bezpieczeństwem narodowym Polski a tożsamościowymi uwarunkowaniami polityki rosyjskiej*, „Studia Administracji i Bezpieczeństwa" 2017, nr 2, s. 13-29.
[52] M. Karpiuk, *Prawne podstawy bezpieczeństw*a (w:) A. Żukowski, M. Hartliński, W. T. Modzelewski, J. Więcławski (red.), *Podstawowe kategorie bezpieczeństwa narodowego*, Olsztyn 2015, s. 66; M. Wojciszko, *Kompetencje naczelnych organów państwa w obszarze obronności*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej" 2011, nr 4, s. 325.
[53] K. Dunaj, *Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) M. Czuryk, K. Dunaj, M. Karpiuk, K. Prokop (red.), *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia prawne i administracyjne*, Olsztyn 2016, s. 117; B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 192; W. Sokolewicz, *Wojsko i konstytucja*, Warszawa 2015, s. 59.

zbrojnej aż do osiągnięcia celu politycznego” [54] . W. Kitler definiuje SZ jako „wyspecjalizowany, uzbrojony i zorganizowany pod jednolitym kierownictwem organ państwa, przeznaczony do zabezpieczenia jego interesów zewnętrznych i wewnętrznych, przez wykorzystanie go do misji obronnych i pozaobronnych, a więc do zapobiegania agresji, prowadzenia walki zbrojnej, udzielania wsparcia władzom cywilnym w zakresie ochrony porządku konstytucyjnego i bezpieczeństwa publicznego w państwie oraz realizacji innych nieorężnych, ustawowo ustalonych zadań, w czasie zwykłym (normalnym) i w okresie obowiązywania stanu nadzwyczajnego w państwie”[55]. Definicja legalna pojęcia SZ pojawia się dopiero w uooo, gdzie wskazano, że SZ są zhierarchizowaną, umundurowaną formacją uzbrojoną, stanowiącą wyodrębnioną organizacyjnie część systemu obronnego państwa.

Podstawowe zadanie SZ RP wynika wprost z art. 26 ust. 1 Konstytucji zgodnie z którym „Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą ochronie niepodległości państwa oraz niepodzielności jego terytorium, jak również zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic”[56]. Umiejscowienie tego artykułu w rozdziale I Konstytucji oznacza, że jest to zasada ustrojowa. Szczególny, a mający swoje oparcie w przepisach ustawy zasadniczej status jaki posiadają SZ związany jest ze specyfiką zadań jakie zostały im postawione[57]. Zasadniczym celem SZ jest zapewnienie bezpieczeństwa zewnętrznego państwa poprzez ochronę niepodległości, integralności terytorialnej oraz bezpieczeństwa

[54] B. Balcerowicz (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 1996, s. 90.
[55] W. Kitler, *Pojęcie i system prawa wojskowego* (w:) W. Kitler, D. Nowak, M. Stepnowska (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017, s. 56.
[56] W. J. Wołpiuk, *Siły Zbrojne w regulacjach Konstytucji RP*, Warszawa 1998; M. Karpiuk, *Zasady ustroju politycznego państwa w Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) M. Bożek, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, K. Walczuk, *Zasady ustroju politycznego państwa*, Poznań 2012, s. 68-69; M. Czuryk, *Prawne podstawy bezpieczeństwa narodowego*, (w:) J. Pawłowski (red.) *Podstawy bezpieczeństwa współczesnego państwa (podmiotu). Implikacje*, Warszawa 2015, s. 547; W. J. Wołpiuk, *Konstytucyjna zasada podległości Sił Zbrojnych cywilnej i demokratycznej kontroli*, „Przegląd Sejmowy” 1998, nr 6, s. 33 i n.; M. Karpiuk, *Bezpieczeństwo jako instytucja konstytucyjna. Zarys problematyki* (w:) W. Gizicki (red.), *Wybrane problemy bezpieczeństwa globalnego po zimnej wojnie*, Lublin 2015, s. 15; M. Karpiuk, *Jednostki organizacyjne o charakterze zmilitaryzowanym* (w:) M. Ciecierski, M. Czuryk, M. Karpiuk, *Zakres działania administracji publicznej w Polsce i na Ukrainie. Wybrana problematyka*, Warszawa-Kijów 2016, s. 55; W. Sokolewicz, *Funkcje sił zbrojnych. Konstytucja i rzeczywistość* (w:) S. Bożyk (red.), *Prawo, parlament i egzekutywa we współczesnych systemach parlamentarnych*, Białystok 2009, s. 162 i n.; R. Żmigrodzki, *Siły zbrojne* (w:) M. Żmigrodzki, A. Żebrowski (red.), *Instytucjonalne podstawy bezpieczeństwa państwa w III Rzeczypospolitej*, Lublin 2014, s. 238–242; A. Trubalski, *Uprawnienia organów władzy wykonawczej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa państwa*, „Przegląd Sejmowy” 2017, nr 3, s. 110; P. Tuleja (w:) P. Tuleja, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 104-108; W. Kitler, *Rola Sił Zbrojnych w państwie* (w:) W. Kitler, D. Nowak, M. Stepnowska (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017, s. 37-50.
[57] H. Spasowska-Czarny, *Organy i inne podmioty państwowe właściwe w zakresie obrony narodowej* (w:) M. Zdyb, J. Stelmasiak, K. Sikora (red.), *System bezpieczeństwa i porządku publicznego. Organy i inne podmioty administracji*, Warszawa 2015, s. 41; M. Karpiuk, *Polish Armed Forces as the subject of national security* (w:) K. Dunaj, M. Stepnowska (red.), *Legal security*, Warszawa 2013, s 133.

i nienaruszalności granic[58]. Nie ulega wątpliwości, że SZ są też istotnym elementem ochrony przez zagrożeniem wewnętrznym państwa, przejawia się to np. w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego[59]. Zadania te z oczywistych względów należą do najważniejszych w państwie, których to z przeważającej części żaden inny organ, czy też formacja nie byłyby w stanie wykonać w sposób należyty[60]. Nie oznacza to oczywiście, że zadania określone w art. 26 ust. 1 Konstytucji nie mogą być w określonym zakresie realizowane przez inne organy[61].

Podstawowym aktem normatywnym regulującym problematykę służby żołnierzy zawodowych jest ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny[62] oraz akty wykonawcze do niej. Obecna ustawa zastąpiła wielokrotnie nowelizowaną ustawę z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych[63]. W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że według art. 822 ust. 6 uooo niektóre z rozporządzeń wydanych na podstawie uosw są nadal obowiązujące. Obowiązują one do czasu wejścia w życie nowych przepisów wykonawczych nie dłużej jednak niż przez 18 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, oraz mogą być zmieniane na podstawie przepisów dotychczasowych.

Jest to tzw. ustawa pragmatyczna. Pomimo braku definicji legalnej, jest to pojęcie dość mocno ugruntowane w doktrynie[64]. Pragmatyka wojskowa nie należy do systemu

---

[58] K. Dunaj, *Siły…*, s. 117-124; J. Rajchel, *Siły Zbrojne RP w zarządzaniu kryzysowym* (w:) K. Rajchel (red.), *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego ze szczególnym uwzględnieniem aspektów prawno-organizacyjnych Policji*, Warszawa 2009, s. 399-401; K. Bojarski, *Służba żołnierzy zawodowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) M. Karpiuk, A. Pieczywok (red.), *Służba w formacjach bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Warszawa 2016, s. 36-38; M. Karpiuk, *Zadania…*, s. 49-50; W. Lis (w:) M. Karpiuk, P. Sobczyk (red.), *Obronność, bezpieczeństwo i porządek publiczny. Komentarz do wybranych przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskie*j, Olsztyn 2018, s. 61.

[59] M. Liwo, *Status...*, s. 116; Z. Kuśmierek, *Udział wojska w sytuacjach kryzysowych*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy" 2014, nr 10, s. 15-22; K. Cuber, *Udział sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapewnieniu bezpieczeństwa obywateli w sytuacjach kryzysowych*, „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa" 2011, nr 1, s. 101-108; T. Ciszewski, *Udział Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej w zapobieganiu oraz usuwaniu skutków zagrożeń niemilitarnych*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki" 2011, nr 2, s. 363-383; G. Rydlewski, *Siły Zbrojne RP w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego* (w:) S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2009, s. 249-253.

[60] M. Karpiuk, *Służba funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego oraz żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska służbowe w tych formacjach*, Olsztyn 2017, s. 21; Z. Trejnis, *Siły zbrojne w państwie demokratycznym*, Warszawa 1996, s. 7-8.

[61] Wyrok TK z dnia 27 czerwca 2008 r., K 52/07, LEX nr 395169; M. Czuryk, *Bezpieczeństwo…*, s. 18-19.

[62] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2305.

[63] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 536 ze zm.

[64] L. Florek, *Prawo pracy*, Warszawa 2016, s. 31; T. Zieliński, *Stosunek prawa pracy do prawa administracyjnego*, Warszawa 1977, s. 185; A. Korcz-Maciejko, *Charakter prawny rozkazu personalnego*, „Administracja: teoria, dydaktyka, praktyka" 2013, nr 3, s. 139; A. M. Świątkowski, *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 492-493; P. Szustakiewicz, *Istota stosunku służbowego* (w:)

prawa pracy[65]. Ze względu na fakt, że ustawa pragmatyczna należy do aktów prawa powszechnie obowiązującego przy jej stosowaniu należy stosować hierarchię źródeł prawa przewidzianą w Konstytucji[66].

1.2. Służba w Siłach Zbrojnych RP

Na wstępie rozważań dotyczących zwolnienia żołnierza z zsw należy scharakteryzować istotę stosunku służbowego, gdyż właśnie ten stosunek determinuje przesłanki zwolnieniowe oraz tryby postępowania organów wojskowych w przypadku wystąpienia odpowiedniej przesłanki.

Żołnierze do zawodowej służby wojskowej są powoływanie, zatem stosunek służbowy żołnierza powstaje właśnie w drodze powołania.

Po raz pierwszy pojęcie „stosunku służbowego" pojawiło się w języku prawnym w ustawie z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej[67].

Termin „stosunek służbowy", spotykany w aktach prawnych jak i orzecznictwie nie ma jednolitego znaczenia, brak jest też definicji legalnej tego pojęcia[68]. Poprzez stosunek służbowy należy rozumieć zatrudnienie w sektorze publicznym, regulowane przez szczególny rodzaj ustawy szczególnej jakim jest pragmatyka służbowa[69].

W. Maciejko, P. Szustakiewicz (red.), *Stosunek służbowy w formacjach mundurowych*, Warszawa 2015, s. 2; P. Wojtunik*, Pojęcie, źródła i przedmiot prawa stosunków służbowych*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego" 2013, nr 5, s. 202; W. Piotrowski, *Ocena stanu pragmatyk i propozycje ich uporządkowania* (w:) Z. Salwa, M. Matey (red.), *Przesłanki i kierunki reformy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych*, Wrocław 1987, s. 99; J. Stelina, *Źródła prawa stosunków służbowych* (w:) R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy,* t. 11, Warszawa 2011, s. 125 i 134.

[65] J. Czerniak–Swędzioł, *Źródła regulacji pozaumownych stosunków pracy* (w:) Z. Góral, *System prawa pracy*, t. IV, *Indywidualne prawo pracy. Pozaumowne stosunki prawa pracy*, Warszawa 2017, s. 59.

[66] Szerzej K. Walczuk, *Miejsce aktów prawa wojskowego w konstytucyjnej hierarchii źródeł prawa powszechnie obowiązującego* (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk (red.), *Prawo wojskowe*, Warszawa 2015, s. 17-26.

[67] T.j. Dz. U. z 1949, nr 11, poz. 72 ze zm.; T. Kuczyński, *Wpływ Kodeksu pracy na przemiany w zakresie regulacji niektórych stosunków materialnych i procesowych nominatów ze szczególnym uwzględnieniem urzędników służby cywilnej*, „Studia Iuridica Lublinensia" 2015, nr 3, s. 365.

[68] E. Mazurczak-Jasińska, *Wkraczanie prawa pracy w sferę stosunków służbowych służb mundurowych – wybrane zagadnienia*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji" 2015, t. 100, cz. 1, s. 651; D. Nowak, *Istota, strony i przedmiot administracyjnoprawnego stosunku służbowego funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych*, „Casus" 2014, nr 72, s. 58; M. Czechowski, *Prawny charakter zatrudnienia żołnierzy zawodowych*, Toruń 2016, s. 16.

[69] T. Kuczyński, *Właściwość sądu administracyjnego w sprawach stosunków służbowych*, Wrocław 2000, s. 13; L. Sroka, *Dochodzenie roszczeń powstałych ze stosunku służbowego przez funkcjonariuszy służb mundurowych – wybrane zagadnienia*, „Roczniki Administracji i Prawa" 2012, nr 12, s. 299-301; M. Czechowski, *Dualizm dróg sądowych w sprawach dotyczących zatrudnienia funkcjonariuszy służb umundurowanych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2010, z. 1, s. 60-62; W. Brzostowski, *Charakter prawny zatrudnienia żołnierzy zawodowych*, „Roczniki Administracji i Prawa" 2017, nr XVII, s. 415-416; T. Kuczyński, *Wybrane problemy orzecznictwa*

Znawca tematyki W. Jaśkiewicz zdefiniował stosunek służbowy jako szczególny stosunek prawny łączący z państwem osoby zatrudnione w aparacie państwowym, czyli sprawujące trwale i za wynagrodzeniem urząd państwowy[70]. NSA w jednym ze swoich wyroków stwierdził z kolei, że „osoby pełniące służbę, w odróżnieniu od osób podejmujących pracę na podstawie umownego stosunku pracy, pozostają z władzą służbową w takim stosunku podporządkowania, który charakteryzuje się wysoką dyspozycyjnością, zarówno co do sposobu wykonywania służby, w tym pod względem pory i miejsca świadczenia pracy, jak i innych warunków należących do treści tego stosunku prawnego"[71].

Stosunki służbowe dzielimy na służbowe stosunki pracy regulowane przepisami prawa pracy oraz stosunki służbowe co do których zastosowanie będą miały przepisy kodeksu postępowania administracyjnego[72]. Podstawą prawną powstania tychże stosunków jest mianowanie, które w odniesieniu służby wojskowej żołnierzy zawodowych nazwane jest „powołaniem". Należy przy tym zauważyć, że są dwa rodzaje mianowania. Mianowanie (nominacja) powodujące nawiązanie służbowego stosunku pracy (art. 76 Kodeksu pracy[73]) oraz mianowanie (nominacja) której skutkiem jest powstanie administracyjnoprawnego stosunku służbowego[74]. W analizowanym przypadku żołnierzy zawodowych powołanie uregulowane w art. 185 pragmatyki, nie różni się od nominacji będącej źródłem stosunku służbowego funkcjonariuszy służb mundurowych[75].

---

sądowoadministracyjnego w sprawach z zakresu stosunków służbowych, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego" 2010, nr 5-6, s. 249.

[70] W. Jaśkiewicz, *Stosunki służbowe w administracji*, Warszawa-Poznań 1969, s. 24.

[71] Wyrok NSA z dnia 23 listopada 2017 r., I OSK 269/16, LEX nr 2436507; wyrok NSA z dnia 24 maja 2018 r., I OSK 2875/17, LEX nr 2517434.

[72] P. Szustakiewicz, *Istota…*, s. 4; T. Kuczyński, *Odesłania do prawa pracy i prawa cywilnego w niepracowniczych pragmatykach służbowych*, „Przegląd Sądowy" 2007, nr 10, s. 97.

[73] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1510 ze zm.

[74] Wyrok NSA z dnia 3 października 2006 r., I OSK 210/06, LEX nr 281419; S. Antoniuk, P. Szustakiewicz, *Przedawnienie roszczeń z tytułu prawa do uposażenia i innych należności pieniężnych przysługujących na podstawie stosunku służbowego na tle orzecznictwa sądów administracyjnych*, „Ius Novum" 2011, nr 1, s. 91; L. Florek, T. Zieliński, *Prawo pracy*, Warszawa 2007, s. 78; D. Nowak, *Istota …*, s. 59; B. Jaworski, *Przekształcenie stosunku służbowego funkcjonariuszy*, „Acta Universitatis Lodziensis" 2019, t. 87, s. 31; P. Razowski, *Niedopuszczalność drogi sądowej w postępowaniu sądowoadministracyjnym*, Warszawa 2015, s. 141; P. Korus (w:) A. Sobczyk (red.), *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 459; J. Taczkowska-Olszewska, *Stosunek służbowy jako stosunek zatrudnienia* (w:) W. Kitler, D. Nowak, M. Stepnowska (red.), *Prawo wojskowe*, Warszawa 2017, s. 630; W. Sanetra (w:) J. Iwulski, W. Sanetra, *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 468; L. Florek, T. Zieliński, *Prawo…*, s. 78; D. Tyrawa, *Służba funkcjonariuszy Straży Granicznej* (w:) M. Karpiuk, A. Pieczywok (red.), *Służba w formacjach bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Warszawa 2016, s. 125.

[75] Wyrok TK z dnia 9 czerwca 1997, K 24/96, LEX nr 29144; postanowienie SN z dnia 9 kwietnia 1992 r., III ARN 17/92, LEX nr 9549; M. Liwo, *Status*..., s. 289-290; B. Jaworski, *Przekształcenie…*, s. 30; P.

W literaturze i orzecznictwie ugruntowane jest stanowisko, że akt mianowania przyjmuje postać decyzji administracyjnej wydanej w wyniku postępowania administracyjnego[76]. Ze względu na szczególny rodzaj stosunku służbowego decyzje administracyjne dotyczące nawiązania, zmiany treści i rozwiązania stosunku służbowego są w pragmatyce wojskowej (jak i w innych pragmatykach służbowych) nazwane rozkazem personalnym[77]. W związku z powyższym będą miały do niego zastosowanie przepisy k.p.a[78].

Ustawodawca w art. 229 pragmatyki przewidział dwie formy rozwiązania stosunku służbowego żołnierza zawodowego. Jest to decyzja oraz rozkaz personalny, wydany dla celów ewidencyjnych. Art. 3 pkt 2 uooo zawiera definicję legalną „decyzji", wskazując, że jest ona „decyzją wydawaną przez właściwy organ wojskowy lub rozkazem personalnym". Ustawodawca w uooo jak i aktach wykonawczych do niej stosuje oba stwierdzenia zamiennie, więc należy uznać, że są one wobec siebie tożsame.

Decyzje i rozkazy personalne wydawane są w formie indywidualnej lub zbiorowej. W przypadku sporządzenia decyzji lub rozkazu personalnego w formie zbiorowej, wyciąg z tej decyzji lub rozkazu jest z nimi równoznaczny.

Decyzje w sprawie rozwiązania stosunku służbowego żołnierza zawodowego są wydawane w następujących przypadkach: wybrania na posła, w tym do Parlamentu Europejskiego, senatora, na kierownicze stanowisko państwowe obsadzane na podstawie wyboru oraz do organów wykonawczych samorządu terytorialnego; odmowy przyjęcia skierowania do wojskowej komisji lekarskiej lub nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się do tej komisji w określonym terminie i miejscu albo niepoddania się badaniom, do których został zobowiązany przez komisję lekarską; otrzymania niedostatecznej ogólnej oceny w opinii służbowej; złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego; odmowy pełnienia służby na równorzędnym lub wyższym stanowisku służbowym; upływu terminu wypowiedzenia stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej

---

Gacek, *Zwolnienie ze służby w Policji na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 5 ustawy o Policji a prawo policjanta do nagrody rocznej*, „Roczniki Nauk Prawnych" 2019, t. 29, nr 4, s. 204.

[76] Wyrok SN z dnia 23 listopada 2004 r., I PK 35/04, LEX nr 149349; wyrok NSA z dnia 5 czerwca 1991 r., II SA 35/91, LEX nr 10220; wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2006 r., II SA/Wa 66/06, LEX nr 213845; wyrok NSA z dnia 27 października 2011 r., I OSK 504/11, LEX nr 1069662; S. Maj, *Postępowanie dyscyplinarne w służbach mundurowych*, Warszawa 2008, s. 12; J. Stelina, *Strony i nawiązanie stosunków służbowych* (w:) R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy*, t. 11, Warszawa 2011, s. 182; M. Czechowski, *Prawny…*, s. 29-30; T. Kuczyński, *Właściwość…*, s. 20.

[77] A. Korcz-Maciejko, *Charakter…*, s. 140; M. Czechowski, *Prawny…*, s. 143; J. Stelina, *Strony…*, s. 215.

[78] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2000 ze zm.

dokonanego przez żołnierza zawodowego; niewyznaczenia na stanowisko służbowe w czasie pozostawania w dyspozycji; nieobecności w służbie jednorazowo przez okres 3 dni roboczych, która nie została usprawiedliwiona; skazania prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego z warunkowym zawieszeniem wykonania tej kary; odmowy wydania lub cofnięcia żołnierzowi wymaganego poświadczenia bezpieczeństwa; niewyznaczenia na stanowisko służbowe na kolejną kadencję; otrzymania dostatecznej ogólnej oceny w opinii służbowej; zaistnienia potrzeb Sił Zbrojnych – za pisemną zgodą żołnierza; skreślenia żołnierza zawodowego w trakcie kształcenia z listy kształconych z uwagi na niespełnienie wymogów określonych w regulaminie nauki lub studiów; zachowania naruszającego godność lub honor żołnierza lub nielicującego z powagą służby oraz godzącego w dobre imię lub interes Sił Zbrojnych; upływu 12 miesięcy zawieszenia w czynnościach służbowych, jeżeli nie ustały przyczyny będące podstawą zawieszenia; popełnienia czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, jeżeli popełnienie czynu jest oczywiste i uniemożliwia dalsze pozostawanie w służbie; upływu 12 miesięcy od dnia zaprzestania pełnienia służby z powodu choroby lub pobytu w szpitalu albo innym podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne oraz niewystępowanie przesłanek, o których mowa w art. 18 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Decyzje we wskazanych powyżej przypadkach są decyzjami konstytutywnymi i w tych sytuacjach żołnierz posiada prawo do zaskarżenia decyzji zwolnieniowej do sądu administracyjnego[79].

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że do momentu, w którym decyzja o zwolnieniu nie stała się wykonalna, żołnierz nadal jest w służbie i powinien nadal wykonywać swoje obowiązki służbowe[80].

Drugą formą zwolnienia żołnierza z zsw przewidzianą przez pragmatykę jest rozkaz wydany dla celów ewidencyjnych.

Rozkazy tego typu wydaje się w następujących przypadkach: zrzeczenia się obywatelstwa polskiego; ustalenia przez wojskową komisję lekarską niezdolności do służby; osiągnięcia wieku 60 lat; utraty stopnia wojskowego albo degradacji; prawomocnego orzeczenia o wymierzeniu kary dyscyplinarnej usunięcia z zawodowej

[79] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 października 2006 r., II SA/Wa 1464/06, LEX nr 284469.
[80] Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 2 sierpnia 2011 r, II SA/Bd 682/11, LEX nr 1085702.

służby wojskowej; prawomocnego orzeczenia środków karnych pozbawienia praw publicznych, wydalenia z zawodowej służby wojskowej lub zakazu wykonywania zawodu żołnierza zawodowego; skazania prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego bez warunkowego zawieszenia jej wykonania; prawomocnego ukarania przez organ właściwego samorządu zawodowego karą zawieszenia lub pozbawienia prawa wykonywania zawodu (specjalności zawodowej), o ile brak jest możliwości wyznaczenia tego żołnierza na inne stanowisko służbowe; nieobecności w służbie jednorazowo przez okres 3 dni roboczych, która nie została usprawiedliwiona.

W przeciwieństwie do decyzji zwolnieniowej wskazanej w art. 229 ust. 1 uooo rozkaz personalny wydany dla celów ewidencyjnych nie jest decyzją administracyjną w rozumieniu przepisów k.p.a stąd też nie podlega kontroli sądowoadministracyjnej. Jest to pogląd utrwalony w orzecznictwie[81].

Głównym celem takiego rozkazu jest cel ewidencyjno-porządkowy, umożliwia rozliczenie się żołnierza z jednostką wojskową[82]. Jest to niezwykle istotne, gdyż w ramach rozliczenia związanego ze zwolnieniem żołnierza z zsw dowódca jednostki wojskowej w szczególności odbiera od niego broń osobistą i inne uzbrojenie oraz wyekwipowanie, dokumenty służbowe, a także wyposażenie wojskowe, wydane mu na czas pełnienia służby.

W świetle powyższych rozważań niewątpliwie należy uznać, że stosunek służbowy żołnierza zawodowego jest stosunkiem administracyjnoprawnym co też determinuje kształt uregulowań dotyczących pełnienia służby przez żołnierza[83]. Sam fakt pełnienia „służby“ wskazuje na szczególnie doniosły zakres zadań realizowanych przez żołnierza zawodowego[84].

Analiza uooo pozwala na konstatację, że stosunek służbowy żołnierzy zawodowych zawiera kilka elementów które różnią go od innych stosunków prawnych. Są to:

---

[81] Wyrok NSA z dnia 4 kwietnia 2017 r., I OSK 1951/15, LEX nr 2296449; wyrok NSA z dnia 28 września 2018 r., I OSK 1778/17, LEX nr 2601773; wyrok NSA z dnia 9 marca 2018 r., I OSK 2887/16, LEX nr 2476003; wyrok NSA z dnia 12 lutego 2016 r., I OSK 1394/14, LEX nr 1769183; postanowienie NSA z dnia 13 grudnia 2012 r., I OSK 863/12, LEX nr 1968647.

[82] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 lutego 2008 r., II SA/Wa 10/08, LEX nr 518794.

[83] Wyrok NSA z dnia 5 czerwca 1991 r., II SA 35/91, LEX nr 10220; K. W. Baran, *O systematyce i delimitacji niepracowniczych stosunków zatrudnienia* (w:) Z. Kubot, T. Kuczyński (red.), *Z zagadnień prawa pracy i prawa socjalnego. Księga jubileuszowa Profesora Herberta Szurgacza*, Warszawa 2011, s. 32-33; M. Karpiuk, *Stosunek służbowy militaryzacji*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2016, nr 3, s. 51, W. Brzostowski, *Charakter...*, s. 415-428; J. Czerniak–Swędzioł, *Źródła...*, s. 62.

[84] M. Rudnicka, *Ogólna charakterystyka Policji jako formacji uzbrojonej i umundurowanej oraz jej wielowymiarowość*, „O bezpieczeństwie i obronności” 2016, nr 2, s. 173.

obowiązek poświęcenia, dyspozycyjność i podporządkowanie, szczególne uprawnienia związane z pełnieniem służby, administracyjnoprawne uregulowanie stosunku służbowego[85]. Wskazane elementy stosunku służbowego jednoznacznie wskazują na jego publicznoprawny charakter[86].

Od osób pełniących zsw wymaga się szczególnego poświęcenia podczas realizowania przez nich zadań służbowych. Żołnierz zawodowy zobowiązany jest do wykonywania swoich obowiązków z narażeniem zdrowia, a nawet życia[87]. Znajduje to również odzwierciedlenie w rocie przysięgi wojskowej [88]. Żołnierze zawodowi zobowiązani są do dochowania przyrzeczeń złożonych w rocie przysięgi[89]. Warto w tym miejscu zauważyć, że przysięga wojskowa składana jest jeszcze przed rozpoczęciem zsw (w trakcie dobrowolnej służby zasadniczej). Jedyna sytuacja gdy żołnierz zawodowy składa przysięgę już w trakcie służby ma miejsce w sytuacji przeniesienia się do wojska osoby wcześniej pełniącej służbę w innych służbach mundurowych (Policja, Straż Graniczna czy Służba Więzienna). Służba żołnierza zawodowego wymaga poświęcenia, więc tylko osoby zdolne do poświęceń w imię służby mogą pełnić zawodową służbę wojskową. Wykonywanie zadań na niezwykle istotnym gruncie jakim jest bezpieczeństwo państwa wskazuje, że zsw mogą pełnić wyłącznie osoby których zdolność fizyczna oraz predyspozycje moralne umożliwiają pełnienie służby z narażeniem życia i zdrowia [90]. TK w jednym ze swoich wyroków podkreślił, że „poświęcenie wiąże się z obowiązkiem wykonywania zadań w nielimitowanym czasie pracy i trudnych warunkach związanych nierzadko z bezpośrednim narażeniem zdrowia

[85] P. Szustakiewicz, *Istota…*, s. 7; M. Karpiuk, *Stosunek…*, s. 51; K. Bojarski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna żołnierzy zawodowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) A. Pieczywok, M. Karpiuk (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy formacji bezpieczeństwa i porządku publiczneg*o, Warszawa 2016, s. 35.
[86] J. Dąbrowska, *Zawieszenie funkcjonariusza w pełnieniu obowiązków służbowych*, „Monitor Prawa Celnego i Podatkowego" 2006, nr 6, s. 226.
[87] Wyrok TK z dnia 23 września 1997 r., K 25/96, LEX nr 30762; wyrok NSA z dnia 8 kwietnia 2008 r., I OSK 642/07, LEX nr 478873; wyrok NSA z dnia 24 stycznia 2007 r., I OSK 664/06, LEX nr 320415; wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 lutego 2006 r., II SA/Wa 33/06, LEX nr 902759; wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 grudnia 2009 r., II SA/Wa 1216/09, LEX nr 583134; P. Szustakiewicz, *Zagadnienie unifikacji przepisów regulujących stosunek służbowy funkcjonariuszy służb mundurowych*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego" 2019, nr 21, s. 84-85; A. Korcz-Maciejko*, Charakter…*, s. 144.
[88] Art. 12 uooo.
[89] Wyrok NSA z dnia 8 kwietnia 2008 r., I OSK 642/07, LEX nr 478873; wyrok NSA z dnia 31 października 2008 r., I OSK 1738/07, LEX nr 499920; wyrok NSA z dnia 24 stycznia 2007 r., I OSK 664/06, LEX nr 320415; wyrok WSA w Gdańsku z dnia 19 stycznia 2005 r., II SA/Gd 3180/02, LEX nr 698650; G. Maroń, *Instytucja przysięgi (ślubowania) a poszanowanie wolności sumienia i religii*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2015, nr 4, s. 71-72; W. Brzostowski, *Charakter...*, s. 425; K. Bojarski, *Służba…*, s. 42.
[90] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 listopada 2009 r., II SA/Wa 1009/09; LEX nr 589235.

i życia[91]. Szczególne poświęcenie i staranność w trakcie pełnienia zawodowej służby wojskowej w oczywisty sposób koresponduje z przepisami Konstytucji dotyczącymi ochrony niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej.

Kolejnym elementem wyróżniającym stosunek służbowy żołnierza zawodowego jest dyspozycyjność.

Dyspozycyjność oznacza pełne podporządkowanie się poleceniom przełożonych oraz uprawnienie właściwych organów do kształtowania warunków służby żołnierza zawodowego, które to uzależnione są od potrzeb SZ[92].

Żołnierz zawodowy, w przeciwieństwie do osób świadczących pracę na podstawie umownego stosunku pracy, pozostaje w stosunku podporządkowania charakteryzującym się wysoką dyspozycyjnością, co znajduje swoje odzwierciedlenie w treści warunków pełnienia służby zawartych w ustawie pragmatycznej[93]. Przejawia się to m.in. w przepisach dotyczących czasu służby, możliwości przeniesienia służbowego czy też powierzenia czasowego pełnienia obowiązków[94]. Warto zauważyć, że granice dyspozycyjności żołnierza zawodowego wyznacza pragmatyka wojskowa[95].

Literatura przedmiotu wskazuje przy tym różnicę między podporządkowaniem a dyspozycyjnością. Zdaniem Tadeusza Kuczyńskiego podporządkowanie to obowiązek wykonywania poleceń, a dyspozycyjność to obowiązek poddania się pracownika (w ty wypadku żołnierza zawodowego) jednostronnym aktom zmieniającym treść stosunku prawnego[96]. Podporządkowanie to wynika z konstrukcji stosunku służbowego żołnierza zawodowego, opartego na nierównorzędności stron tego stosunku[97].

---

[91] Wyrok TK z dnia 23 września 1997 r., K 25/96, LEX nr 30762; wyrok TK z dnia 9 czerwca 1997, K 24/96, LEX nr 29144.

[92] Wyrok TK z dnia 14 grudnia 1999 r., SK 14/98, LEX nr 39235; W. Brzostowski, *Charakter...*, s. 419; P. Wojtunik*, Pojęcie...*, s. 204; P. Szustakiewicz, *Istota…*, s. 8; P. Szustakiewicz, *Stosunki służbowe funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych jako sprawa administracyjna*, Warszawa 2012, s. 28.

[93] Wyrok NSA z dnia 23 listopada 2017 r., I OSK 269/16, LEX nr 2436507; wyrok NSA z dnia 24 maja 2018 r., I OSK 2875/17, LEX nr 251743; uchwała SN z dnia 5 grudnia 1991 r., I PZP 60/91, LEX nr 13220.

[94] Uchwała SN z dnia 5 grudnia 1991 r., I PZP 60/91, LEX nr 13220; Wyrok TK z dnia 14 grudnia 1999 r., SK 14/98, LEX nr 39235; M. Czechowski, *Prawny…*, s. 167-168.

[95] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2006 r., II SA/Wa 66/06, LEX nr 213845; wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 lutego 2007 r., II SA/Wa 2239/06, LEX nr 318269; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 5 lutego 2009 r., IV SA/Po 430/08, LEX nr 484089; P. Szustakiewicz, *Stosunki…*, s. 42.

[96] T. Kuczyński, *Stosunek pracy na podstawie powołania* (w:) Z. Kubot, T. Kuczyński, Z. Masternak, H. Szurgacz (red.), *Prawo pracy. Zarys wykładu*, Warszawa 2008, s. 339.

[97] Postanowienie NSA z dnia 27 kwietnia 2011 r., I OSK 665/11,LEX nr 1081044; A. Ludera-Ruszel, *Przekształcenie stosunku służbowego funkcjonariuszy służb mundurowych*, „Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej" 2019, nr 3, s. 247; T. Kuczyński, *Wybrane…*, s. 255; E. Ura, *Charakter prawny stosunku służbowego policjanta*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji w Warszawie" 2013, nr 2, s. 278; R. Hauser, *Stosunek administracyjnoprawny* (w:) R.

Wspomniana wyżej dyspozycyjność oraz zdyscyplinowanie w powiązaniu z trudami codziennej służby powoduje konieczność zrekompensowania tych wyrzeczeń poprzez przyznanie żołnierzowi zawodowemu szczególnych uprawnień związanych z pełnieniem służby [98]. Przejawia się to w dodatkowym uposażeniu rocznym (tzw. "trzynastka"), gratyfikacji urlopowej na członka rodziny czy też należnościami związanymi z zwolnieniem z zsw. Uprawnieniami wyróżniającym żołnierzy zawodowych na tle innych służb mundurowych są uprawnienia związane z przydziałem lokalu mieszkalnego, a konkretnie z tzw. „odprawą mieszkaniową".

Uregulowania te powodują uprzywilejowany status społeczny żołnierzy, szczególnie w porównaniu do osób świadczących pracę na podstawie uregulowań Kodeksu pracy[99].

Ostatnią z cech stosunku służbowego jest podleganie prawu administracyjnemu, nie zaś prawu pracy[100].

Odmienne zdanie prezentuje A. M. Świątkowski, który uważa że pomimo prawie całkowitego „nasycenia pierwiastkami administracyjnymi" stosunków służbowych żołnierzy zawodowych nie uzasadnia uznawania ich za stosunki prawa administracyjnego[101].

Charakter stosunków służbowych powoduje, że mamy w nich do czynienia ze stosunkiem administracyjnoprawnym, w którym sprawy rozstrzygane są na podstawie przepisów procedury administracyjnej, a rozstrzygnięcia przełożonych wobec żołnierzy są poddane kontroli sądów administracyjnych [102]. Konsekwencją uznania stosunku

---

Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel *System prawa administracyjnego*, t. I, *Instytucje prawa administracyjnego*, Warszawa 2015, s. 201.

[98] Uchwała SN z dnia 18 grudnia 1992 r., III AZP 27/92, LEX nr 9562; wyrok TK z dnia 13 lutego 2007 r., K 46/05, LEX nr 245355; P. Szustakiewicz, *Stosunki…*, s. 222–223; P. Szustakiewicz, *Świadczenia pieniężne związane z prawem do lokalu mieszkalnego emerytów i funkcjonariuszy służb mundurowych w orzecznictwie sądów administracyjnych*, „Ius Novum" 2013, nr 3, s. 168; M. Czechowski, *Prawny…*, s. 33; D. Nowak, *Służba wojskowa jako element powszechnego obowiązku obrony Ojczyzny*, „Wiedza Obronna" 2019, nr 3, s. 97-98; D. Rąpała, *Zawodowa służba wojskowa w Polsce. Przyczynek do rozważań* (w:) B. Opaliński, P. Szustakiewicz (red.), *Funkcjonowanie służb mundurowych i żołnierzy zawodowych w polskim systemie prawnym. Zagadnienia wybrane*, Warszawa 2015, s. 111-113; M. Czechowski*, Prawny…*, s. 243-258; M. Domżalski, *Uposażenie żołnierzy zawodowych*, „Cybersecurity and Law" 2022, nr 2, s. 113-122.

[99] T. Zieliński, *Stosunek prawa pracy do prawa administracyjnego*, Warszawa 1977, s. 180-181.

[100] Wyrok TK z dnia 14 grudnia 1999 r., SK 14/98, LEX nr 39235; P. Szustakiewicz*, Postępowanie dyscyplinarne w służbach specjalnych w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego" 2013, nr 5, s. 218; E. Ura, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2021, s. 104; W. Brzostowski, *Charakter...*, s. 421; T. Kuczyński, *Odesłania…*10, s. 96; M. Liwo, *Status...*, s. 288.

[101] A.M. Świątkowski, *Kodeks…*, s. 493.

[102] Wyrok NSA z dnia 5 czerwca 1991 r., II SA 35/91, LEX nr 10220; P. Szustakiewicz, *Stosunek służbowy funkcjonariuszy służb specjalnych* (w:) B. Opaliński, M. Rogalski, P. Szustakiewicz (red.), *Służby specjalne w systemie administracyjnym Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2016, s. 140; T.

służbowego żołnierzy zawodowych za stosunek administracyjnoprawny jest uznanie, że w przypadku odmiennych uregulowań zawartych w pragmatyce wojskowej należy stosować przepisy k.p.a [103]. Organ administracji ma prawo do jednostronnego kształtowania warunków pełnionej służby w zależności od potrzeb danej formacji, w tym przypadku od potrzeb SZ[104]. Jest to związane ze statusem zadań realizowanych przez żołnierzy zawodowych w zakresie obronności oraz bezpieczeństwa państwa. Administracyjnoprawny charakter stosunku służbowego żołnierza zawodowego powoduje, że na stosunek ten składają się wzajemne prawa i obowiązki stron nie mające charakteru zobowiązaniowego[105]. Służba wojskowa jest służbą publiczną szczególnego rodzaju, stąd też podlega określonym rygorom oraz ograniczeniom[106]. Ograniczeniom podlega m.in. wykonywanie dodatkowej pracy zarobkowej czy też prowadzenie działalności gospodarczej[107]. Ograniczeniom podlegają również prawa obywatelskie szerzej opisane przy okazji zwolnienia w przypadku wybrania do Sejmu lub Senatu[108]. Żołnierz ma także obowiązek poinformowania dowódcy jednostki wojskowej o wyjeździe poza granice kraju. Dowódca jednostki wojskowej może zakazać żołnierzowi zawodowemu wyjazdu za granicę w celach niezwiązanych z zawodową służbą wojskową, jeżeli wymaga tego wzgląd na przestrzeganie przepisów ustawy o ochronie informacji niejawnych albo istotne sprawy organizacyjne[109]. Żołnierze nie mogą się również zrzeszać w związki zawodowe. Ograniczenie to było analizowane przez TK, który stwierdził że pozbawienie żołnierzy możliwości zrzeszania się w związki zawodowe nie dyskryminuje ich w porównaniu do innych służb mundurowych[110]. Ograniczenia te ze względu na charakter działań podejmowanych przez SZ są większe niż u pracowników, a nawet funkcjonariuszy pozostałych formacji zmilitaryzowanych[111]. Warto zauważyć, że

Kuczyński, *Pojęcie i przedmiot prawa stosunków służbowych* (w:) R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy,* t. 11, Warszawa 2011, s. 19.

[103] J. Z. Lipski, *Instytucja dyspozycji w pragmatykach służbowych*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2010, nr 1, s. 26.

[104] P. Wojtunik*, Pojęcie...*, s. 205*;* J. Taczkowska-Olszewska, *Stosunek…*, s. 633.

[105] M. Liwo, *Status...*, s. 288.

[106] Wyrok TK z dnia 23 września 1997 r., K 25/96, LEX nr 30762; S. Pieprzny, E. Ura, *Formacje…,* s. 18; B. Jaworski, *Ograniczenia praw i wolności podmiotowych funkcjonariuszy służb mundurowych* (w:) E. Ura, W. Feret, S. Pieprzny (red.), *Jednostka wobec działań administracji publiczne*j, Rzeszów 2016, s. 124; M. Czechowski, *Prawny…*, s. 32.

[107] P. Palka, *Dodatkowa praca zarobkowa żołnierzy zawodowych (uwagi de lege lata)*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2006, nr 2, s. 31-43; M. Czechowski, *Prawny…*, s. 224-227.

[108] M. Czechowski, *Prawny…*, s. 210-213.

[109] M. Czechowski, tamże, s. 221.

[110] Wyrok TK z dnia 7 marca 2000 r., K 26/98, LEX nr 39990.

[111] Wyrok TK z dnia 10 kwietnia 2002 r., K 26/00, LEX nr 54052; M. Czechowski, *Prawny…*, s. 155.

ograniczenia mogą być wprowadzone wyłącznie w formie ustawy, nie mogąc przy tym naruszać istoty wolności i praw[112].

Dodatkowo, z ustawy pragmatycznej wynikają wprost sprawy które nie podlegają kognicji sądów administracyjnych[113]. Zgodnie z art. 122 ust. 3 pragmatyki skarga do właściwego sądu administracyjnego nie może być wniesiona na decyzje w sprawach: 1) powołania do obowiązkowej zasadniczej służby wojskowej; 2) powołania do odbycia ćwiczeń wojskowych; 3) wyznaczenia i przeniesienia na stanowisko służbowe oraz zwolnienia ze stanowiska służbowego, a także przeniesienia do dyspozycji; 4) delegowania do pełnienia obowiązków[114]. Kognicji sądów administracyjnych nie podlegają również sprawy dotyczące skierowania żołnierza do pełnienia służby wojskowej poza granicami państwa bądź odwołania go do kraju z pełnienia służby poza granicami państwa[115] lub też kwestie związane z udzieleniem urlopu wypoczynkowego[116].

W tym miejscu należy wskazać na podział aktów wydawanych przez kompetentny organ wojskowy na decyzje administracyjne kształtujące prawa i obowiązki żołnierza oraz na akty indywidualne, wydawane w wewnętrznej sferze służbowej, nie posiadające takich walorów[117]. Nie sposób zgodzić się z jednym z wyroków NSA gdzie stwierdzono że wszelkie władcze akty organów wojskowych wobec żołnierzy zawodowych powinny być w sposób dorozumiany traktowane jako decyzje administracyjne, w związku z czym służy od nich odwołanie do organu II instancji, a następnie skarga do sądu administracyjnego[118].

---

[112] K. Walczuk, *Działalność policji a konstytucyjna zasada legalizmu (praworządności)* (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, K. Orzeszyna (red.), *Prawo policyjne*, Warszawa 2014, s. 44; K. Walczuk, *Obowiązki i uprawnienia funkcjonariuszy publicznych – zakres* (w:) J. Taczkowska-Olszewska, A. Brzostek, K. Walczuk (red*.), Status prawny funkcjonariusza publicznego. Ochrona – obowiązki – odpowiedzialność*, Warszawa 2020, s. 48-49; szerzej K. Walczuk (w:) M. Karpiuk, P. Sobczyk (red.), *Obronność, bezpieczeństwo i porządek publiczny. Komentarz do wybranych przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Olsztyn 2018, s. 81-112.

[113] Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 10 marca 2010 r., II SA/Wa 224/10, LEX nr 667195; P. Razowski, *Niedopuszczalność…*, s. 146-150.

[114] Uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 10 kwietnia 2006 r., I OPS 3/06, LEX nr 181156; W. Taras, *Glosa do uchwały 7 sędziów NSA z 10 kwietnia 2006 r., I OPS 3/06*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2006, nr 12, s. 643-647; T. Woś (w:) T. Woś (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 162-163; J. P. Tarno, *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 58-59.

[115] Postanowienie NSA z dnia 14 stycznia 2000 r., I OSK 1742/09, LEX nr 599922; postanowienie NSA z dnia 15 września 2009 r., I OSK 1129/09, LEX nr 612755.

[116] Wyrok NSA z dnia 28 lutego 2008 r., I OSK 1244/07, LEX nr 490612.

[117] Postanowienie NSA z dnia 27 lipca 2010 r., I OSK 143/10, LEX nr 741540.

[118] Wyrok NSA z dnia 27 października 2010 r., I OSK 733/10, LEX nr 1081875; podobnie A. Korcz-Maciejko, W. Maciejko*, Żołnierze zawodowi* (w:) W. Maciejko, P. Szustakiewicz (red.), *Stosunek służbowy w formacjach mundurowych*, Warszawa 2015, s. 265.

Stosunek służbowy żołnierzy zawodowych jest stosunkiem administracyjnoprawnym co ma praktyczne znaczenie, gdyż mają do niego zastosowanie przepisy k.p.a. Pragmatyki służbowe nie są przepisami szczególnymi w myśl art. 5 Kodeksu pracy, stąd też nie można w nich stosować przepisów Kodeksu pracy zgodnie z zasadą subsydiarności, zawartej we wspomnianym przepisie[119]. Możliwość zastosowania przepisów Kodeksu pracy jest dozwolona jedynie w przypadkach enumeratywnie wymienionych w pragmatyce wojskowej – dotyczy to np. odesłań odnośnie urlopów rodzicielskich[120].

Wyraźne odesłania w pragmatyce wojskowej do przepisów Kodeksu pracy powodują, że spory pojawiające się na tym gruncie są sprawami z zakresu prawa pracy w rozumieniu Kodeksu postępowania cywilnego [121] . Warto w tym miejscu zasygnalizować, że ustawodawca przewidział również taką sytuację, że na mocy przepisów stricte wojskowych żołnierz, będzie odpowiadał przed sądem pracy.

[119] Wyrok TK z dnia 12 maja 1998 r., U 17/97, LEX nr 32606; uchwała SN z dnia 18 marca 2008 r., II PZP 3/08, LEX nr 361383; wyrok NSA z dnia 24 stycznia 2008 r., I OSK 1903/06, LEX nr 494773; W. Witoszko, *Ochrona trwałości zatrudnienia funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych*, Białystok 2019, s. 11; E. Mazurczak-Jasińska, *Wkraczanie…*, s. 655; A. Brzostek, *Kodeks pracy w Siłach Zbrojnych* (w:) W. Kitler, D. Nowak, M. Stepnowska (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017, s. 181-182; J. Taczkowska-Olszewska, *Stosunek…*, s. 630.

[120] Wyrok NSA z dnia 3 października 2006 r., I OSK 210/06, LEX nr 281419; uchwała SN z dnia 5 czerwca 2008 r., II PZP 9/08, LEX nr 393793; wyrok NSA z dnia 5 czerwca 1991 r., II SA 35/91, LEX nr 10220; M. Czechowski, *Prawny...*, s. 38; M. Wieczorek*, Charakter prawny stosunków służbowych funkcjonariuszy służb mundurowych*, Toruń 2017, s. 62; P. Szustakiewicz*, Stosunki…*, s. 19; W. Witoszko, *Uprawnienia funkcjonariuszy służb mundurowych związane z rodzicielstwem*, „Studia Prawnicze" 2015, z. 1, s. 7-33; M. Gersdorf, M. Raczkowski*, Stosunek służbowy a stosunek pracy – ekspansja czy poszukiwanie równowagi* (w:) J. Jagielski, D. Kijowski, M. Grzywacz (red.), *Prawo administracyjne wobec współczesnych wyzwań. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Markowi Wierzbowskiemu*, Warszawa 2018, s. 547; T. Kuczyński, *Odesłania…*, s. 98; S. Antoniuk, P. Szustakiewicz, *Przedawnienie…*, s. 91; L. Florek, *Prawo…*, s. 31; A. Brzostek, *Kodeks…*, s. 187-188.

[121] M. Czechowski, *Prawny…*, s. 39.

Rozdział II
Obligatoryjne zwolnienie z zawodowej służby wojskowej, w tym w formie decyzji administracyjnej

2.1. Zwolnienie z zawodowej służby wojskowej – zagadnienia ogólne

Ustawa pragmatyczna wyróżnia dwa katalogi przesłanek warunkujących zwolnienie żołnierza zawodowego z zsw. Ustawodawca podzielił te przesłanki na przesłanki obligatoryjne i fakultatywne. Od przyczyny zwolnienia jest też uzależniona forma zwolnienia – decyzja administracyjna lub rozkaz wydany dla celów ewidencyjnych. W przypadku przesłanek obligatoryjnych forma zwolnienia rozkłada się równomiernie – 8 przesłanek skutkuje zwolnieniem z zsw na podstawie decyzji, a pozostałe 8 we wspomnianym rozkazie ewidencyjnym.

Wystąpienie przesłanek obligatoryjnych warunkuje po stronie organu „zwolnienie żołnierza z zsw", co oznacza brak możliwości pozostawienia żołnierza zawodowego w służbie w przypadku wystąpienia stanu faktycznego, który można przypisać do norm prawnych zawartych w art. 226 pragmatyki. Są to decyzje związane, stąd też proces ocenny jest ograniczony jedynie do ustalenia czy konkretny stan faktyczny wypełnia znamiona stanu prawnego w postaci przesłanki zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej. Organ jest bowiem pozbawiony swobody w zakresie wyboru konsekwencji normy prawa materialnego wskazanej w pragmatyce[122].

W przypadku wystąpienia kumulacji przesłanek powodujących zwolnienie żołnierza z zsw z mocy prawa, podstawą decyzji o zwolnieniu jest przesłanka która nastąpiła wcześniej[123].

Warto zauważyć duży ciężar gatunkowy przesłanek obligatoryjnych, uniemożliwiający pozostanie żołnierza w służbie gdy stan faktyczny wyczerpie znamiona zawarte w konkretnym przepisie.

Pragmatyka wojskowa zawiera dość obszerny katalog obligatoryjnych przyczyn zwolnienia z zsw, szczególnie w porównaniu z innymi pragmatykami, co jednak można wytłumaczyć szczególnymi zadaniami SZ.

---

[122] A. Ludera-Ruszel, *Przekształcenie...*, s. 252.
[123] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 lutego 2009 r., II SA/Wa 1681/08, LEX nr 545798; wyrok NSA z dnia 27 lipca 1995 r., II SA 956/95, LEX nr 3024559.

Przemysław Szustakiewicz dokonał podziału obligatoryjnych przesłanek zwolnieniowych. Wyróżnił przesłanki zewnętrzne czyli nie mające bezpośredniego powiązania z pełnioną służbą oraz wewnętrzne, będące ściśle powiązane z pełnioną służbą[124].

2.2. Zrzeczenie się obywatelstwa polskiego

Wśród okoliczności powodujących obligatoryjne rozwiązanie stosunku służbowego żołnierza zawodowego w pierwszej kolejności ustawodawca wymienia zrzeczenie się przez żołnierza obywatelstwa polskiego (art. 226 pkt 1 uooo).

Konstytucja nie zawiera definicji „obywatelstwa polskiego". Z uwagi na dużą intensywność pojawiania się tego zwrotu w Konstytucji należy uznać, że jest to konstrukcja „prawnie zastana"[125]. Bogusław Banaszak zdefiniował obywatelstwo „jako stosunek przynależności jednostki do państwa, z którego to stosunku wynikają skutki prawne, określone w prawie wewnętrznym danego państwa, a także prawa i obowiązki wspólne wszystkim osobom mającym to obywatelstwo, chyba że pewnym ich grupom zapewniono specjalny status"[126]. Z kolei J. Jagielski definiuje obywatelstwo jako „instytucję prawną, której istota polega na istnieniu względnie trwałego w czasie i przestrzeni węzła prawnego łączącego jednostkę z państwem i wyznaczającego jej przynależność do tego państwa, który stwarza podstawę zaistnienia kompleksu wzajemnych praw i obowiązków jednostki i państwa"[127]. W jednym z podręczników akademickich uznano, że „Obywatelstwo to więź formalnoprawna łącząca jednostkę z państwem, z której wynikają prawa, wolności i obowiązki zarówno względem państwa, jak i jego obywateli"[128].

Definicja obywatelstwa pojawia się na szczeblu europejskim. Art. 2 lit. a) Europejskiej Konwencji o Obywatelstwie z dnia 6 listopada 1997 definiuje „obywatelstwo" jako prawną więź pomiędzy osobą a państwem i nie wskazuje na pochodzenie etniczne tej osoby. Bardziej szczegółową definicję „obywatelstwa" zawiera

[124] P. Szustakiewicz, *Stosunki…*, s. 281.
[125] M. Jabłoński, *Obywatelstwo RP i obywatelstwo UE na płaszczyźnie realizacji podstawowych obowiązków jednostki* (w:) A. Bator, M. Jabłoński, M. Maciejewski, K. Wójtowicz (red.), *Współczesne koncepcje ochrony wolności i praw podstawowych*, Wrocław 2013, s. 192.
[126] B. Banaszak, *Porównawcze prawo konstytucyjne współczesnych państw demokratycznych*, Warszawa 2007, s. 181.
[127] J. Jagielski, *Obywatelstwo polskie. Komentarz do ustawy*, Warszawa 2016, s. 18-19.
[128] W. Maciejko, M. Rojewski, A. Sulawko-Karetko, *Prawo administracyjne. Zarys wykładu części szczególnej*, Warszawa 2011, s. 7.

Rozporządzenie (We) Nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie statystyk Wspólnoty z zakresu migracji i ochrony międzynarodowej oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 311/76 w sprawie zestawienia statystyk dotyczących pracowników cudzoziemców[129]. W myśl wspomnianego rozporządzenia „obywatelstwo" oznacza szczególną więź prawną pomiędzy osobą a jej państwem, nabytą poprzez urodzenie lub naturalizację, niezależnie od tego, czy odbywa się ona poprzez deklarację, wybór, małżeństwo lub w inny sposób zgodny z prawem krajowym (art. 2 ust. 1 lit. d).

Obecny stan prawny, przewiduje utratę obywatelstwa polskiego wyłącznie jako następstwo oświadczenia woli obywatela polskiego w przedmiocie pozbycia się tego obywatelstwa w formie zrzeczenia się. Brak jest możliwości pozbawienia obywatelstwa polskiego przez organy władzy publicznej oraz z ich inicjatywy, wbrew woli zainteresowanego[130]. Zrzeczenie się obywatelstwa jest dobrowolną i suwerenną decyzją obywatela[131]. Znajduje to odzwierciedlenie w art. 34 ust. 2 Konstytucji – „Obywatel polski nie może utracić obywatelstwa polskiego, chyba że sam się go zrzeknie." Zakaz ten ma charakter absolutny. Wprowadzenie tego zakazu wynika z historycznych doświadczeń okresu komunizmu, związanych z pozbawianiem obywatelstwa polskiego ze względów politycznych[132]. Przepisy konstytucyjne stanowią, że stosunek prawny obywatelstwa podlega szczególnej, konstytucyjnej ochronie[133]. Należy zauważyć, że zakaz utraty obywatelstwa nie wyklucza stwierdzenia nieważności nadania obywatelstwa polskiego[134].

Zgodnie z art. 137 Konstytucji zgodę na zrzeczenie się obywatelstwa wydaje Prezydent RP[135]. Przepis ten koresponduje ze wspomnianym art. 34 ust. 2 Konstytucji jak również z art. 144 ust. 3 pkt 19 Konstytucji, w którym jest wskazana kompetencja Prezydenta RP do wyrażania zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego, traktowana przy tym jako jego wyłączna prerogatywa (tj. niewymagająca kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów).

---

[129] Dz. Urz. UE L 199/23 z dnia 31 lipca 2007 r.
[130] Wyrok NSA z dnia 30 sierpnia 2011 r., II OSK 2532/10, LEX nr 1069059; wyrok NSA z dnia 14 lipca 2015 r., II OSK 3006/13, LEX nr 1995197.
[131] P. Kuczma, *Prawa człowieka w zarysie*, Polkowice 2012, s. 69; I. Lipowicz, *Obywatelstwo* (w:) I. Lipowicz (red.), *Instytucje materialnego prawa administracyjnego*, Warszawa 2017, s. 61-62.
[132] D. Pudzianowska, *Obywatelstwo w procesie zmian*, LEX/el. 2013.
[133] Wyrok NSA z dnia 4 lipca 2012 r., II OSK 1385/11, LEX nr 1217436.
[134] Wyrok NSA z dnia 16 czerwca 2011 r., II OSK 1155/10, LEX nr 1083554.
[135] Zobacz K. Kozłowski, *Uprawnienie Prezydenta RP do wyrażania zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego*, „Przegląd Prawa Publicznego" 2019, nr 4, s. 89-104.

Oświadczenie woli zainteresowanego o zrzeczeniu się obywatelstwa polskiego musi mieć charakter wyraźny i jednoznaczny. Następstwem jego złożenia jest wydanie przez Prezydenta RP postanowienia, w którym może określić datę przyszłą, z nadejściem której ustanie węzeł obywatelstwa. Brak jest wskazania konkretnych przesłanek którymi powinien kierować się Prezydent RP przy podejmowaniu tego typu postanowień[136].

Judykatura stoi na stanowisku, że postanowienie to nie podlega kontroli sądowej gdyż sądy nie są władne do kontroli sposobu wykonywania prezydenckich prerogatyw[137].

Warto zauważyć, że posiadanie prawa do zrzeczenia się obywatelstwa nie powoduje, że zainteresowany ma prawo do swobodnego korzystania z tego uprawnienia. Zastosowanie instytucji zrzeczenia się obywatelstwa polskiego może mieć miejsce jedynie w szczególnych sytuacjach.

Żołnierza, który zrzekł się obywatelstwa polskiego, zwalnia się z zsw z dniem uprawomocnienia się orzeczenia o zrzeczeniu się obywatelstwa polskiego wydanego przez organ właściwy do orzekania w sprawach obywatelstwa (§ 20 rwsz).

W opinii autora również nabycie obywatelstwa innego państwa winno skutkować obligatoryjnym zwolnieniem z zsw. W tym celu niezbędna byłaby modyfikacja analizowanego przepisu – na wzór regulacji zawartych w ustawie o Policji[138], o Straży Granicznej[139] czy też o CBA[140]. Szczególny rodzaj zadań jakie stoją przed SZ w opinii autora w pełni to usprawiedliwia.

Ratio legis takiego rozwiązania jest wyłączenie możliwości pojawienia się ewentualnego konfliktu interesów między państwami, których jest się obywatelem. Autor proponuje następujące sformułowanie przepisu: ”zrzeczenia się przez żołnierza obywatelstwa polskiego lub nabycia obcego obywatelstwa”. Byłoby to zbieżne z wcześniejszą regulacją zgodnie z którą żołnierzem zawodowym mogła być osoba posiadająca wyłącznie polskie obywatelstwo. Taki stan prawny istniał do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz niektórych innych ustaw[141].

---

[136] P. Czarny (w:) P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 412.
[137] Postanowienie TK z dnia 3 lutego 2004 r., SK 12/02, LEX nr 84275; uchwała 7 sędziów NSA z dnia 9 listopada 1998 r., OPS 4/98, LEX nr 34538; J. Drachal, J. Jagielski, P. Gołaszewski (w:) R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 113.
[138] Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1882 ze zm.)
[139] Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, (t.j. Dz. U. z 2022, poz. 1061 ze zm.)
[140] Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1900)
[141] Dz. U. z 2009 r., nr 79, poz. 669

Szczegółowe uregulowania formalne dotyczące obywatelstwa zawiera ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim[142].

2.3. Wybranie na posła, w tym do Parlamentu Europejskiego, senatora, na kierownicze stanowisko państwowe obsadzane na podstawie wyboru oraz do organów wykonawczych samorządu terytorialnego

Powołanie jak i objęcie funkcji w organach samorządu terytorialnego powoduje pojawienie się dla żołnierza nowych zadań których realizacja mogłaby uniemożliwić żołnierzowi należyte wykonywanie obowiązków służbowych[143]. Stąd też zawarcie w pragmatyce obligatoryjnej przesłanki zwolnieniowej w przypadku wystąpienia takiego stanu faktycznego.

Zgodnie z art. 26 ust. 2 Konstytucji SZ obowiązane są do zachowania politycznej neutralności. Należy brać tu pod uwagę SZ jako całość, jak i ich poszczególnych przedstawicieli. Brak jest możliwości angażowania SZ w spory polityczne czy też popieranie jakichkolwiek ugrupowań politycznych[144]. Jest to bezpośrednio związane ze szczególną, służebną rolą wojska jako strażnika niepodległości i bezpieczeństwa państwa [145] . Apolityczność wojska można rozumieć jako „zakaz publicznego manifestowania poglądów politycznych i zakaz kierowania się przy wykonywaniu obowiązków służbowych własnymi przekonaniami politycznymi”[146].

Żołnierzom zawodowym przysługują wszelkie prawa obywatelskie do udziału w życiu publicznym, z tym że ustawa pragmatyczna przewiduje kilka ograniczeń w zakresie korzystania z praw politycznych przez żołnierzy zawodowych[147]. Warto wskazać, że zgodnie z orzecznictwem TK przepisy te są zgodne z Konstytucją oraz wiążącymi Polskę postanowieniami umów międzynarodowych[148].

---

[142] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 465 ze zm.
[143] E. Mazurczak-Jasińska, *Ustanie stosunku służbowego* (w:) R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy,* t. 11, Warszawa 2011, s. 337-338.
[144] P. Winczorek, *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku*, Warszawa 2008, s. 70-71; M. Karpiuk, *Służba…*, s. 22-23; M. Czechowski, *Prawny...*, s. 121-122.
[145] Wyrok TK z dnia 9 czerwca 1997 r., K 24/96, LEX nr 29144; wyrok TK z dnia 7 marca 2000 r., K 26/98, LEX nr 39990; P. Sarnecki, *Glosa do wyroku TK z dnia 7 marca 2000 r., K 26/98*, „Przegląd Sejmowy” 2000, nr 5, s. 86-88.
[146] M. Chmaj, *Partie polityczne* (w:) M. Chmaj (red.), *Wolność zrzeszania się w Polsce*, Warszawa 2008, s. 31-32.
wyrok TK z 17 listopada 1998 r., K 42/97, LEX nr 34615
[147] Wyrok TK z dnia 3 czerwca 2003 r., K 43/02, LEX nr 80192.
[148] Wyrok TK z dnia 10 kwietnia 2002 r., K 26/00, LEX nr 54052.

W czasie pełnienia zsw zakazane jest członkostwo w partii politycznej, stowarzyszeniu, organizacji lub ruchu obywatelskim stawiających sobie cele polityczne[149]. Zakaz dotyczy również brania udziału w zgromadzeniach o charakterze politycznym oraz prowadzenia działalności politycznej. Wyjątkiem są zgromadzenia związane z wyborami władz państwowych i samorządowych. Trzeba w tym miejscu zauważyć, że podczas takich zgromadzeń żołnierze zawodowi nie mogą nosić umundurowania oraz odznak i oznak wojskowych. Warto wskazać, że apolityczność nie oznacza braku poglądów politycznych, ale brak możliwości ich manifestowania w czasie służby[150].

Ograniczenia praw żołnierzy zawodowych jako obywateli mogą być bowiem większe co ma szczególne znaczenie biorąc pod uwagę charakter pełnionej służby i specyfikę armii opartej na hierarchicznym podporządkowaniu, rozkazodawstwie oraz jednoosobowym dowodzeniu[151].

Ustawodawca nie pozbawia przy tym żołnierzy zawodowych praw wyborczych (ani prawa biernego, ani tym bardziej czynnego)[152].

Kodeks wyborczy [153] określa, kto posiada bierne prawo wyborcze. Jedynymi ustanowionymi przez ustawę kryteriami warunkującymi bierne prawo wyborcze są: wiek, obywatelstwo i czas zamieszkiwania na obszarze danej jednostki samorządu w przypadku wyborów do organów samorządu terytorialnego. Ponadto, enumeratywnie wymienia krąg osób pozbawionych biernego prawa wyborczego. Nie posiada go osoba skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego (identycznie art. 99 ust. 3 Konstytucji) lub umyślne przestępstwo skarbowe, osoba wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2a ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów [154], oraz nie posiada go obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, pozbawiony

[149] A. Marczyńska, *Konstytucyjne i ustawowe ograniczenia członkostwa w partiach politycznych w Polsce* (w:) M. Paździor, B. Szmulik (red.), *Instytucjonalne gwarancje zasady pluralizmu politycznego w Polsce na tle standardów europejskich*, Lublin 2014, s. 238; D. Lis-Staranowicz, *Niepołączalność mandatu parlamentarnego w polskim prawie konstytucyjnym*, Warszawa 2005, s. 23-24.
[150] Wyrok TK z dnia 17 listopada 1998 r., K 42/97, LEX nr 34615.
[151] Wyrok TK z dnia 9 czerwca 1997 r., K 24/96, LEX nr 2914; W. Lis (w:) *Obronność,...*s. 73.
[152] W. Sokolewicz, *Wojsko…*, s. 72-74.
[153] Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1277 ze zm.)
[154] T.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1633 ze zm.

prawa wybieralności w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem[155].

Ponieważ ani Kodeks wyborczy, ani ustawa pragmatyczna nie zastrzegają możliwości ubiegania się o mandat od zgody przełożonego, trafnie należy uznać że w przypadku żołnierzy zawodowych zgoda taka nie jest wymagana.

Pomimo możliwości głosowania oraz prawa do bycia wybieranym żołnierze nie mogą wykonywać mandatu poselskiego/senatorskiego[156]. Wybór do określonych organów powoduje obligatoryjne zwolnienie żołnierza z zsw. Ma to związek z wyrażoną w art. 103 ust. 2 Konstytucji zasadą „incompatibilitas" czyli niepołączalności[157].

Dodatkowo, w art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora również wskazano, że w okresie wykonywania mandatu posłowie i senatorowie nie mogą pełnić zsw[158].

Żołnierz zawodowy zostaje obligatoryjnie zwolniony ze służby w przypadku wybrania na posła, w tym do Parlamentu Europejskiego, senatora, na kierownicze stanowisko państwowe obsadzane na podstawie wyboru oraz do organów wykonawczych samorządu terytorialnego. Zgodnie z ustawami samorządowymi organami wykonawczymi samorządu terytorialnego są: wójt (burmistrz, prezydent miasta)[159], zarząd powiatu[160] oraz zarząd województwa[161].

Katalog „kierowniczych stanowisk państwowych" zawiera art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe[162]. Są to: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej; Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów, wicemarszałek Sejmu, wicemarszałek Senatu, wiceprezes Rady Ministrów, Prezes Najwyższej Izby Kontroli, minister, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Finansowy,

---

[155] Art. 11 Kodeksu wyborczego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1277 ze zm.).
[156] W. Sokolewicz, *O znaczeniu cywilnej kontroli nad siłami zbrojnymi* (w:) J. Posłuszny, J. Buczkowski, K. Eckhardt (red.), *Studia z prawa konstytucyjnego*, Przemyśl–Rzeszów 2009, s. 306.
[157] D. Lis-Staranowicz, *Niepołączalność...*, s. 23; J. Mordwiłko, *W sprawie niepołączalności mandatu posła z zatrudnieniem w administracji rządowej w świetle art. 103 Konstytucji*, „Przegląd Sejmowy" 1997, nr 4, s. 69; M. Zubik, *Ustrojowe założenia niepołączalności mandatu parlamentarnego*, „Przegląd Sejmowy" 2008, nr 4, s. 116-117; M. Szydło, *Zakaz łączenia mandatu parlamentarnego. Studium prawne,* Warszawa-Poznań 2012, s. 316-319; K. Dunaj, *Siły…*, s. 125; P. Czarny (w:) P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 322; D. Lis-Staranowicz, *Niepołączalność (incompatabilitas) mandatu parlamentarnego w Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.,* „Przegląd Sejmowy" 2000, nr 1, s. 27-39.
[158] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1339.
[159] Art. 26 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz.40).
[160] Art. 26 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1526).
[161] Art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 o samorządzie województwa (t.j. z 2022 r., poz. 2094).
[162] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1215 ze zm.

Rzecznik Małych i Średnich Przedsiębiorców, Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych, Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli, Szef Kancelarii Sejmu, Szefa Kancelarii Senatu, zastępca Szefa Kancelarii Sejmu, zastępca Szefa Kancelarii Senatu, Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Szefa Służby Cywilnej, Główny Inspektor Pracy, zastępca Głównego Inspektora Pracy, Kierownik Krajowego Biura Wyborczego; Minister Stanu, Szef Kancelarii Prezydenta, zastępca Szefa Kancelarii Prezydenta, zastępca Prokuratora Generalnego; Prezes Polskiej Akademii Nauk, sekretarz stanu, członek Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, członek Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, pierwszy zastępca Prezesa Narodowego Banku Polskiego, podsekretarz stanu (wiceminister), wiceprezes Narodowego Banku Polskiego, Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępca Rzecznika Praw Dziecka, Zastępca Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, Zastępca Rzecznika Finansowego, zastępca Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, kierownik urzędu centralnego, wiceprezes Polskiej Akademii Nauk, wojewoda, zastępcy kierownika urzędu centralnego, wicewojewodowie.

Celem zakazu pełnienia zsw jest likwidacja uwikłania parlamentarzystów w ramach stosunków służbowych oraz zapobieżenie powstaniu stosunków podległości i odpowiedzialności wobec innego zwierzchnika. Niepołączalność mandatu przedstawicielskiego zapewnia przejrzystość podejmowania decyzji i jest wyrazem racjonalnego zarządzania zasobami ludzkimi[163].

Ustawa o wykonywaniu mandatu posła i senatora w przypadku wybrania żołnierza zawodowego na posła lub senatora przewiduje dla niego urlop bezpłatny. Z kolei ustawa pragmatyczna przewiduje w takim przypadku obligatoryjne zwolnienie żołnierza z zawodowej służby wojskowej. Jak widać przepisy te pozostają ze sobą w sprzeczności. W opinii autora zasadnym jest zastosowanie reguły lex specialis derogat legi generali.

Przepis ustawy o mandacie należy uznać za normę generalną gdyż posługuje się ogólną klauzulą dotyczącą udzielenia posłom/senatorom urlopu bezpłatnego. Natomiast art. 226 pkt 2 uooo wskazuje że z żołnierzem zawodowym wybranym do pełnienia funkcji w organach państwowych z mocy prawa zostaje rozwiązany stosunek służbowy. W

[163] M. Zubik, *Ustrojowe…*, s. 107.

konsekwencji, po pierwsze następuje uchylenie stosowania art. 30 ustawy o mandacie w zakresie dotyczącym urlopu bezpłatnego, po drugie – następuje rozwiązanie stosunku służbowego z żołnierzem zawodowym.

W opinii autora, również przepisy art. 103 Konstytucji wskazują że art. 30 nie będzie miał zastosowania w przypadku żołnierzy zawodowych. Zrzeczenie się funkcji niepołączalnej z mandatem musi zatem mieć charakter trwały i nieodwracalny. Powoduje ono ustanie dotychczasowego stosunku służbowego. Należy w tym miejscu zauważyć, że po zakończeniu okresu sprawowania mandatu były parlamentarzysta może ubiegać się na zasadach ogólnych o przyjęcie w szeregi zawodowej służby wojskowej. Umożliwienie żołnierzowi zawodowemu otrzymania urlopu bezpłatnego byłoby *de facto* obejściem przepisów Konstytucji albowiem żołnierz w dalszym ciągu byłby zatrudniony w dotychczasowym miejscu pełnienia służby, ale bez obowiązku świadczenia pracy oraz bez wynagrodzenia[164].

Zgodnie z art. 247 § 1 pkt 5 w zw. z art. 247 § 3 oraz art. 279 § 1 pkt 5 Kodeksu wyborczego w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów do Sejmu lub Senatu żołnierz zawodowy musi złożyć oświadczenie Marszałkowi Sejmu lub Marszałkowi Senatu oświadczenie o zwolnieniu z zsw. W razie braku złożenia takiego oświadczenia mandat poselski lub senatorski wygasa[165].

Pomimo zapisu ustawy pragmatycznej przewidującego zwolnienie z zsw już w przypadku wybrania na posła kierując się wykładnią celowościową w opinii autora należy uznać, że spełnienie tej przesłanki powoduje dopiero objęcie stanowiska. Dopiero złożenie przewidzianego przepisami ślubowania powoduje zostanie członkiem odpowiedniego organu.

Zagadnieniem wielokrotnie poruszanym w środowisku żołnierskim jest przepis art. 346 ust. 2 ustawy pragmatycznej dotyczący udzielenia żołnierzowi zawodowemu urlopu bezpłatnego na czas kampanii wyborczej. Stwierdzenie „udziela się" jednoznacznie wskazuje na obowiązek wysłania przez przełożonego swojego podwładnego na urlop bezpłatny związany z jego udziałem w kampanii wyborczej. Dyspozycja taka powinna być podana w rozkazie dziennym jednostki wojskowej. Ustawodawca nie przewidział dla załatwiania tego rodzaju sprawy ani formy decyzji (rozkazu personalnego), ani żadnej

[164] K. Grajewski, *Konstytucyjna regulacja zasady incompatibilitas a inne przepisy dotyczące sprawowania mandatu posła i senatora*, „Przegląd Sejmowy" 2000, nr 1, s. 53–54.
[165] Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1277 ze zm.).

procedury inicjowanej wnioskiem zainteresowanego żołnierza zawodowego[166]. Formę, w jakiej następuje udzielenie urlopu bezpłatnego, o którym stanowi art. 346 ust. 2 ustawy pragmatycznej, można wyprowadzić z przepisów rozporządzenia wykonawczego, tj. rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 października 2020 r. w sprawie urlopów żołnierzy zawodowych[167]. Rozporządzenie nie reguluje wprawdzie instytucji urlopu bezpłatnego udzielanego w związku z kampanią wyborczą, jednakże w przepisie § 6 stanowi, że udzielenie urlopu ogłasza się w rozkazie dziennym dowódcy jednostki. Brak przeszkód ku temu, aby w drodze analogii taką samą formę stosować w przypadku ogłaszania urlopu bezpłatnego. Tego rodzaju rozkaz dzienny nie kształtuje stosunku służbowego żołnierza zawodowego. Jest to akt kadrowy o charakterze wewnętrznym[168]. Reguluje on sprawy wewnętrzne pomiędzy żołnierzem, a jego przełożonym, wynikające z określonej hierarchii organizacyjnej oraz podległości służbowej[169].

Orzecznictwo TK rozróżnia sprawy podległości służbowej, sprawy należące do sfery wewnętrznej administracji wojskowej, od spraw „ze stosunku służbowego", w których żołnierz dochodzący swoich praw występuje jako podmiot praw i obowiązków, które przysługują mu „w ramach stosunku służbowego". W tym znaczeniu sferę wewnętrzną należy łączyć ze sprawami, które powstają „w ramach stosunków służbowych" nie zaś „ze stosunków służbowych". Wyłącznie spory „ze stosunków służbowych" objęte są konstytucyjnym prawem do sądu[170].

Intencją ustawodawcy było zapewnienie apolityczności armii oraz przestrzegania art. 108 § 1 pkt 3 Kodeksu wyborczego dotyczącego zakazu prowadzenia agitacji wyborczej na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej. Celem wprowadzenia tego zapisu było uniemożliwienie kandydatowi wpływu na innych żołnierzy czy też pracowników wojska.

W tym miejscu warto zauważyć, że ustawa pragmatyczna nie nakłada na żołnierza zawodowego kandydującego w wyborach obowiązku informowania dowódcy jednostki wojskowej o kandydowaniu w wyborach i rozpoczęciu agitacji wyborczej które to byłyby podstawą do udzielenia żołnierzowi na czas kampanii wyborczej urlopu bezpłatnego.

[166] Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 22 października 2015 r., II SA/Sz 287/15, LEX nr 1954367; wyrok NSA z dnia 6 czerwca 2012 r,. I OSK 655/12, LEX nr 133459; postanowienie NSA z dnia 6 czerwca 2012 r., I OSK 376/12, LEX nr 1332344.
[167] Dz. U. z 2020 r., poz. 1755.
[168] Wyrok NSA z dnia 25 stycznia 2018 r., I OSK 640/16, LEX nr 2506893; uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 5 grudnia 2011 r., I OPS 3/11, LEX nr 1089623.
[169] Postanowienie NSA z dnia 6 czerwca 2012 r., I OSK 665/12, LEX nr 1386386.
[170] Wyrok TK z dnia 14 grudnia 1999 r., SK 14/98, LEX nr 39235.

Brak jest również odpowiednich uregulowań w rozporządzeniu w sprawie urlopów żołnierzy zawodowych. Również przepisy Kodeksu wyborczego nie nakładają na zarejestrowane komitety wyborcze, a także na Państwową Komisję Wyborczą obowiązku poinformowania dowódcy jednostki wojskowej, bądź innych organów wojskowych o zarejestrowaniu kandydata będącego żołnierzem zawodowym.

W opinii autora żołnierz zawodowy kandydujący w wyborach powinien mieć możliwość wyboru urlopu na jaki może się udać w związku z prowadzeniem kampanii wyborczej. Istotne jest by został osiągnięty cel przepisu czyli brak wykonywania obowiązków przez żołnierza zawodowego w czasie kampanii wyborczej.

W przypadku wyboru żołnierza zawodowego do organów samorządu terytorialnego zasadnicza jest kwestia obowiązku zwolnienia żołnierza zawodowego - radnego na czas pracy w organach gminy. Ustawy dotyczące samorządu terytorialnego nakładają na pracodawcę obowiązek zwolnienia pracownika-radnego na czas niezbędny do wykonywania obowiązków np. w radzie gminy. Przesłanką przedmiotowego zwolnienia jest przedłożenie pracodawcy odpowiedniego zaświadczenia wskazującego konkretny termin w którym odbędzie się sesja rady czy też odpowiedniej komisji, podpisanego przez przewodniczącego rady lub inną upoważnioną osobę. Takie zaświadczenie należy traktować jako informację dotyczącą przyczyn nieobecności w pracy, nie zaś jako wniosek w sprawie udzielenia zwolnienia od świadczenia pracy. Nieobecność radnego w pracy skutkuje utratą zarobków za ten okres, rekompensowaną jednak poprzez diety przysługujące radnemu. Regulacje te nie budzą wątpliwości w przypadku osób zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, wywołują natomiast kontrowersje w przypadku osób których zatrudnienie oparte jest na stosunku służbowym.

Wykładnia literalna przepisów pozwala na wysnucie wniosku, że obowiązek umożliwienia żołnierzowi pracy w organach rady np. gminy nie dotyczy żołnierza zawodowego, jednak w opinii autora wspomniany przepis należy rozpatrywać pod względem wykładni celowościowej i należy go stosować *per analogiam* również w stosunku do żołnierzy zawodowych.

2.4. Ustalenie przez wojskową komisję lekarską niezdolności do służby

Okolicznością obligującą zwolnienie żołnierza z zsw jest również ustalenie przez wojskową komisję lekarską niezdolności do służby (art. 226 pkt 3 uooo).

Żołnierza, który został uznany przez wojskową komisję lekarską za niezdolnego do zsw, zwalnia się z tej służby z dniem, w którym decyzja komisji stała się ostateczna.

W razie ustalenia przez wojskową komisję lekarską niezdolności żołnierza do zsw dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni zsw, zwalnia go od wykonywania obowiązków służbowych. Fakt zwolnienia od wykonywania obowiązków służbowych dowódca jednostki wojskowej stwierdza w rozkazie dziennym.

Żołnierzem zawodowym może być osoba posiadająca obywatelstwo polskie, o nieposzlakowanej opinii, której wierność dla Rzeczypospolitej Polskiej nie budzi wątpliwości, posiadająca odpowiednie kwalifikacje oraz zdolność fizyczną i psychiczną do pełnienia zawodowej służby wojskowej. Zdolność fizyczną i psychiczną do pełnienia służby ustala wojskowa komisja lekarska[171]. Oczywista jest więc konkluzja, że brak odpowiedniego stanu zdrowia żołnierza zawodowego uniemożliwia wykonywanie przez niego w należyty sposób obowiązków służbowych[172]. Całkowita niezdolność do służby wskazuje na brak niezbędnej sprawności zarówno fizycznej, jak i psychicznej do pełnienia służby w tej formacji[173].

Należy zgodzić się z W. Witoszko, że art. ten nie jest precyzyjny. Brak w nim zapisu, że chodzi o „trwałą niezdolność do służby" jednakże w tym przypadku należy sięgnąć do ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin[174], a konkretnie do art. 1 przewidującego zaopatrzenie emerytalne z tytułu wysługi lat lub w razie całkowitej niezdolności do służby[175].

W jednym z wyroków NSA stwierdził, że poprzez niezdolność do służby należy rozumieć stan zdrowia uniemożliwiający kontynuację służby na jakimkolwiek stanowisku służbowym i w dowolnym wymiarze[176]. Dodatkowo, bez znaczenia jest fakt że stan zdrowia żołnierza umożliwia mu wykonywanie innej formy działalności zarobkowej poza służbą[177].

Szczegółowy wykaz chorób i ułomności przy ocenie zdolności fizycznej i psychicznej do czynnej służby wojskowej zawiera załącznik nr 1 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 czerwca 2022 r. w sprawie orzekania o zdolności do zawodowej służby wojskowej oraz właściwości i trybu postępowania wojskowych

[171] Wyrok NSA z dnia 17 lutego 2010 r., I OSK 1109/09, LEX nr 591211.
[172] M. Wieczorek, *Charakter*..., s. 239.
[173] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 października 2010 r., II SA/Wa 528/10, LEX nr 755341.
[174] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2528.
[175] W. Witoszko, *Ochrona*..., s. 48.
[176] Wyrok NSA z dnia 5 lipca 2006 r., I OSK 1338/05, LEX nr 275451.
[177] Wyrok NSA z dnia 23 października 2009 r., I OSK 257/09, LEX nr 1338911.

komisji lekarskich w tych sprawach[178]. Ustawa pragmatyczna w art. 190 ust. 10 ustala następujące kategorie zdolności fizycznej i psychicznej do zawodowej służby wojskowej.

Osoba o kategorii „Z" jest to osoba zdolna do zsw przez co należy rozumieć zdolność do pełnienia zawodowej służby wojskowej, a także zdolność do pełnienia dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej w okresie kształcenia kandydata do zsw.

Kolejną kategorią jest kategoria "Z/O" czyli zdolność do zsw z ograniczeniami, co oznacza ograniczoną zdolność do dalszego pełnienia zsw w poszczególnych rodzajach SZ i rodzajach wojsk oraz na określonych stanowiskach służbowych. Stanowiska posiadające tę kategorię zazwyczaj zajmują weterani – poszkodowani czyli osoby które odniosły obrażenia w trakcie misji poza granicami kraju.

Kategorią dyskwalifikującą do dalszego pełnienia zsw, jak i uniemożliwiającą powołanie do niej jest kategoria „N" mająca zastosowanie do osoby trwale lub czasowo niezdolnej do zsw oraz niezdolnej do służby w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego.

W niektórych przypadkach ustalenie kategorii zdolności do zsw uzależnione jest od stopnia zaawansowania schorzenia czy ułomności.

Właściwe do orzekania o zdolności fizycznej i psychicznej do pełnienia zsw są:

1) rejonowe wojskowe komisje lekarskie w Bydgoszczy, Ełku, Krakowie, Legionowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Szczecinie, Warszawie, Wrocławiu i Żaganiu,
2) Rejonowa Wojskowa Komisja Lotniczo-Lekarska w Warszawie,
3) Rejonowa Wojskowa Komisja Morsko-Lekarska w Gdańsku,
4) Centralna Wojskowa Komisja Lekarska w Warszawie[179].

Ze względu na to, że wojskowe komisje lekarskie są organami administracji publicznej ich rozstrzygnięcia wydawane są w drodze decyzji administracyjnych[180].

Właściwość miejscową wojskowej komisji lekarskiej w przypadku żołnierzy zawodowych określa się według miejsca stacjonowania jednostki wojskowej lub pododdziału jednostki wojskowej, w której pełnią oni służbę.

[178] Dz. U. z 2022 r., poz. 1243 ze zm.
[179] § 2, 2a, 2b i 2c rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie wojskowych komisji lekarskich oraz określenia ich siedzib, zasięgu działania i właściwości (Dz. U. z 2012 r., poz. 1013 ze zm.)
[180] M. Karpiuk, *Orzekanie przez wojskowe komisje lekarskie o zdolności do służby w Służbie Kontrwywiadu Wojskowego i Wywiadu Wojskowego*, „Studia Prawnicze i Administracyjne" 2016, nr 15, s. 26.

Do wojskowej komisji lekarskiej kieruje się żołnierza zawodowego - z urzędu albo na jego wniosek zaś żołnierza i inną osobę, która zgłosiła chęć pełnienia zawodowej służby wojskowej - z urzędu.

Do wojskowej komisji lekarskiej kieruje się z urzędu żołnierzy zawodowych gdy nie wykonują zadań służbowych z powodu choroby trwającej nieprzerwanie przez trzy miesiące (nie ma to zastosowania wobec żołnierzy – kobiet ciężarnych), jeżeli w ich stanie zdrowia nastąpiło pogorszenie uniemożliwiające lub utrudniające wykonywanie zadań służbowych[181], gdy ulegli wypadkom pozostającym w związku z pełnieniem zawodowej służby wojskowej lub u których została stwierdzona choroba powstała w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej, w celu przeprowadzenia okresowych lub okolicznościowych badań lekarskich - jeżeli zaliczeni zostali do określonych grup osobowych, przed skierowaniem do pełnienia zawodowej służby wojskowej poza granicami państwa oraz po powrocie do kraju, jeżeli orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej jest niezbędne w postępowaniu karnym lub w sprawach o wykroczenia (art. 190 ust. 2 pkt 6 ustawy pragmatycznej).

Do wojskowej komisji lekarskiej można skierować z urzędu żołnierza zawodowego również w innych niż wymienione przypadkach uzasadnionych potrzebami SZ, w tym w szczególności przed wyznaczeniem na stanowisko służbowe, w związku z przeniesieniem do innego korpusu osobowego albo innej grupy osobowej, przed zwolnieniem z zsw z przyczyn innych niż ze względu na stan zdrowia, gdy nie przystąpił on w nakazanym terminie do sprawdzianu sprawności fizycznej lub gdy otrzymał ze sprawdzianu sprawności fizycznej ocenę niedostateczną, w celu sprawdzenia prawidłowości orzekania o jego czasowej niezdolności do służby z powodu choroby lub prawidłowości wykorzystania zwolnienia lekarskiego (art. 190 ust. 4 uooo).

Do wojskowej komisji lekarskiej kieruje dowódca jednostki wojskowej, sąd, prokurator, komendant jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej oraz inny organ, przed którym toczy się postępowanie w sprawach o przestępstwo lub wykroczenie oraz Minister Obrony Narodowej (ma to zastosowanie wobec wszystkich żołnierzy zawodowych).

Żołnierz zawodowy jest obowiązany poddać się badaniom zleconym przez wojskową komisję lekarską, w tym również badaniom specjalistycznym, psychologicznym i dodatkowym. W przypadku gdy przeprowadzone badania i

[181] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 marca 2019 r., II SA/Wa 1410/18, LEX nr 2732546.

zgromadzona dokumentacja nie pozwalają na wydanie orzeczenia, żołnierz zawodowy może zostać skierowany na obserwację w podmiocie leczniczym, jeżeli wyraża na to zgodę. W przypadku odmowy żołnierza zawodowego poddania się obserwacji w podmiocie leczniczym, wojskowa komisja lekarska może wydać orzeczenie na podstawie posiadanych dokumentów i oceny stanu zdrowia żołnierza zawodowego.

Wojskowa komisja lekarska w przedmiocie zdolności fizycznej i psychicznej do pełnienia zawodowej służby wojskowej wydaje orzeczenie będące decyzją administracyjną. Odwołanie od orzeczenia rejonowej wojskowej komisji lekarskiej wnosi się do CWKL za pośrednictwem komisji, która wydała orzeczenie, w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.

Wojskowe komisje lekarskie orzekają w szczególności na podstawie odpisu przebiegu zawodowej służby wojskowej z akt personalnych żołnierza zawodowego, informacji o warunkach i przebiegu służby wojskowej dla celów wojskowych komisji lekarskich, historii chorób leczenia ambulatoryjnego i szpitalnego, wyników pomiarów czynników szkodliwych występujących w środowisku służby, karty badań profilaktycznych i okresowych, książki zdrowia żołnierza zawodowego, informacji zawartej w pisemnym oświadczeniu żołnierza zawodowego, akt postępowania powypadkowego. Orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej nie ma za zadanie stwierdzić stanu zdrowia, a rozstrzygnąć o zdolności do zawodowej służby wojskowej[182].

Wojskowa komisja lekarska wydaje orzeczenie niezwłocznie po przeprowadzeniu niezbędnych badań lekarskich i skompletowaniu dokumentów. Jeżeli do wydania orzeczenia są niezbędne dodatkowe dokumenty, wojskowa komisja lekarska pisemnie wzywa żołnierza zawodowego, do ich dostarczenia w terminie 14 dni od dnia doręczenia wezwania. W takim przypadku wojskowa komisja lekarska może wystąpić także do podmiotu kierującego lub do dowódców jednostek wojskowych, w których żołnierz zawodowy pełni służbę, o dostarczenie tych dokumentów w terminie 14 dni od dnia doręczenia wystąpienia. Po bezskutecznym upływie terminu wyznaczonego na dostarczenie dokumentów wojskowa komisja lekarska może wydać orzeczenie na podstawie posiadanych dokumentów[183].

[182] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 kwietnia 2019 r., II SA/Wa 2085/18, LEX nr 2783820.
[183] § 9 ust. 5 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 czerwca 2022 r. w sprawie orzekania o zdolności do zawodowej służby wojskowej oraz właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach (Dz. U. z 2022 r., poz. 1243 ze zm.).

Orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej powinno zawierać w szczególności rozpoznanie oraz ustalenie kategorii zdolności fizycznej i psychicznej do pełnienia zsw, a w razie stwierdzenia chorób i ułomności - określenie ich związku lub braku związku z zsw.

Jeżeli dla danego przypadku nie ma odpowiedniego paragrafu lub punktu w załącznikach do rozporządzenia, przypadek ten kwalifikuje się według paragrafu lub punktu najbardziej zbliżonego[184].

Jeżeli na moment orzekania wyniki badań skarżącego stwierdzają ewidentnie występowanie konkretnego schorzenia powiązanego z określoną kategorią zdrowia, to jest on niezdolny do zawodowej służby wojskowej[185]. W tym miejscu warto zwrócić uwagę, że zwolnienie z zsw z powodu niezdolności do niej nie wymaga zbierania dowodów, informacji lub wyjaśnień. Wystarczające jest spełnienie się przesłanki obligatoryjnej przewidzianej w ustawie o obronie Ojczyzny. Załatwienie sprawy to zastosowanie normy prawa materialnego do danego stanu faktycznego, w tym przypadku do orzeczenia z wojskowej komisji lekarskiej stwierdzającej niezdolność do pełnienia zsw[186].

Jeżeli przy orzekaniu o niezdolności do pełnienia zsw wojskowa komisja lekarska stwierdzi u żołnierza zawodowego przynajmniej jedną chorobę pozostającą w związku z zsw i jednocześnie powodującą niezdolność do tej służby, to niezdolność do służby uznaje się za pozostającą w związku z zsw.

Wojskowa komisja lekarska orzeka w składzie trzech lekarzy. Przewodniczącego składu orzekającego wyznacza przewodniczący wojskowej komisji lekarskiej. Wojskowa komisja lekarska orzeka większością głosów składu orzekającego z wyłączeniem sytuacji gdy orzeka jednoosobowo[187].

Członek składu orzekającego wojskowej komisji lekarskiej może zgłosić na piśmie sprzeciw do projektu orzeczenia z podaniem uzasadnienia. W takim przypadku przewodniczący wojskowej komisji lekarskiej przesyła sprzeciw łącznie z projektem orzeczenia i pozostałą dokumentacją do CWKL, która jest zobowiązana zająć stanowisko

[184] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 sierpnia 2019 r., II SA/Wa 762/19, LEX nr 2866418.
[185] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 stycznia 2015 r., II SA/Wa 1921/14, LEX nr 1747133; wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 listopada 2016 r., II SA/Wa 1127/16, LEX nr 2177670; wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 marca 2019 r., II SA/Wa 2120/18, LEX nr 2771061.
[186] Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 12 października 2011 r., IV SA/Wr 419/11, LEX nr 1133037.
[187] § 11 ust. 1 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 czerwca 2022 r. w sprawie orzekania o zdolności do zawodowej służby wojskowej oraz właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach (Dz. U. z 2022 r., poz. 1243 ze zm.).

w sprawie w terminie 7 dni od dnia otrzymania sprzeciwu. CWKL zajmuje stanowisko na podstawie otrzymanej dokumentacji. W razie potrzeby CWKL może przeprowadzić ponowne badanie lekarskie i badania specjalistyczne oraz skierować żołnierza na obserwację szpitalną, a także przeprowadzić dodatkowe postępowanie w celu uzupełnienia dokumentów. W przypadku uznania przez CWKL zasadności sprzeciwu wojskowa komisja lekarska wydaje orzeczenie zgodne z tym stanowiskiem.

Orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej jest podpisywane przez wszystkich członków składu orzekającego oraz opatrywane pieczęcią urzędową wojskowej komisji lekarskiej. W przypadku gdy komisja orzeka w składzie jednego lekarza, lekarz ten podpisuje orzeczenie.

Odwołanie od orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej wnosi się do CWKL za pośrednictwem komisji, która wydała orzeczenie, w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Przewodniczący wojskowej komisji lekarskiej, za którego pośrednictwem wniesiono odwołanie, niezwłocznie powiadamia o tym fakcie podmiot kierujący[188].

CWKL rozpatruje odwołanie w składzie trzech lekarzy. Przewodniczącego składu orzekającego wyznacza przewodniczący CWKL. CWKL, rozpatrując odwołanie, orzeka na podstawie dokumentów znajdujących się w aktach sprawy. W razie potrzeby CWKL może przeprowadzić ponowne badanie lekarskie i badania specjalistyczne oraz skierować żołnierza na obserwację szpitalną, a także przeprowadzić dodatkowe postępowanie w celu uzupełnienia dokumentów. Wprawdzie uprawnienie CWKL do uzupełnienia dokumentacji i przeprowadzenia dodatkowych badań pozostawione jest do jej uznania, w zależności od stwierdzonej w tym zakresie potrzeby, jednak w przypadku nieskorzystania z tego uprawnienia organ powinien w uzasadnieniu swojego orzeczenia podać, z jakich powodów uznaje dokumentację za wystarczającą, a dodatkowe badania za zbędne[189]. Uzasadnieniem przeprowadzenia uzupełniających badań byłyby istotne wątpliwości organu odwoławczego co do diagnozy choroby. Jedynie w takim wypadku CWKL miałaby obowiązek zlecenia i przeprowadzenia dodatkowych badań. Podobnie organ musiałby postąpić gdyby odwołujący się żołnierz przedstawił wiarygodne wyniki

[188] M. Domżalski, *Odwołanie od orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej*, „Cybersecurity and Law" 2021, nr 2, s. 167-178.
[189] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 czerwca 2018 r., II SA/Wa 1341/17, LEX nr 2557269; wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 marca 2019 r., II SA/Wa 2120/18, LEX nr 2771061; wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 stycznia 2020 r. II SA/Wa 1643/19 LEX nr 3037176; wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 sierpnia 2009 r., II SA/Wa 918/09, LEX nr 553277.

badań, czy stanowiska osób o stosownej wiedzy i kwalifikacjach, które poddawałyby w wątpliwość zgromadzoną w sprawie dokumentację medyczną[190].

CWKL przy ponownym rozpoznaniu sprawy nie ma obowiązku wzywania skarżącego do złożenia ewentualnej nowej dokumentacji i zawiadamiania o terminie posiedzenia - nie stanowi to naruszenia art. 10 k.p.a. W tym zakresie nie mają zastosowania przepisy k.p.a[191].

CWKL w Warszawie orzeka w sprawie odwołania większością głosów składu orzekającego.

Przy uchylaniu orzeczenia, określa się zalecenia i wskazuje na okoliczności wymagające wyjaśnienia w toku dalszego postępowania w sprawie oraz wyznacza się wojskową komisję lekarską, która rozpatruje ponownie sprawę w pierwszej instancji.

Na gruncie orzecznictwa sądów administracyjnych utrwalił się pogląd, że wojskowe komisje lekarskie są organami administracji publicznej wydającymi decyzje w indywidualnych sprawach, w tym również decyzje w sprawach zdolności do zawodowej służby wojskowej i do pełnienia tej służby poza granicami państwa ze względu na stan zdrowia. Dlatego też do tego rodzaju decyzji odnoszą się przepisy k.p.a[192]. Zauważyć jednak należy, że postępowanie przed komisjami lekarskimi nie jest typowym postępowaniem administracyjnym[193].

Istotne jest, że przepisy regulujące postępowanie wojskowych komisji lekarskich zawarte w rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 czerwca 2015 r. w sprawie orzekania o zdolności do zawodowej służby wojskowej oraz właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach[194] stanowiły *lex specialis* w stosunku do ogólnych regulacji zawartych w Kodeksie postępowania administracyjnego i w myśl ogólnie przyjętej zasady *lex specialis derogat legi generali*

[190] Wyrok WSA w Warszawie dnia 10 października 2019 r., II SA/Wa 914/19, LEX nr 3022698.
[191] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 lipca 2016 r., II SA/Wa 10/16, LEX nr 2137366; wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 maja 2016 r., II SA/Wa 12/16, LEX nr 2055040.
[192] Wyrok NSA z dnia 10 lutego 1999 r., I SA 2114/97, LEX 47973; wyrok NSA z dnia 26 lutego 2015 r., OSK 851/14, LEX nr 1771990; wyrok NSA z dnia 14 grudnia 2017 r., I OSK 1361/17, LEX nr 2444378; wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 10 grudnia 2009 r., IV SA/Wr 436/09, LEX nr 583459; wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 maja 2016 r., II SA/Wa 12/16, LEX nr 2055040; wyrok WSA w Krakowie z dnia 17 listopada 2010 r., III SA/Kr 178/10, LEX nr 756896; wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 września 2016 r., II SA/Wa 670/16, LEX nr 2137507; wyrok NSA z dnia 16 listopada 1995 r., SA/Gd 1655/95, LEX nr 30391; J. Borkowski, *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego – Ośrodka Zamiejscowego w Gdańsku z dnia 16 listopada 1995 r. SA/Gd 1655/95*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1997, nr 7-8, s. 365-370.
[193] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 maja 2016 r., II SA/Wa 12/16, LEX nr 2055040.
[194] Dz. U. z 2015 r., poz. 761 ze zm.

miały pierwszeństwo przed tymi, ogólnymi regulacjami k.p.a[195]. Pogląd ten będzie aktualny również w rozstrzygnięciach opartych na przepisach zawartych w rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 czerwca 2022 r. w sprawie orzekania o zdolności do zawodowej służby wojskowej oraz właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach, które zastąpiło rozporządzenie z dnia 3 czerwca 2015 r.

Wojskowe komisje lekarskie związane są zasadami ogólnymi zawartymi w k.p.a. Organ orzekający ustalając stan faktyczny sprawy, musi w sposób wyczerpujący zebrać i rozpatrzyć całokształt materiału dowodowego. Jednocześnie jest on zobowiązany z urzędu przeprowadzić dowody służące ustaleniu stanu faktycznego sprawy[196]. Odwołujący się żołnierz, może z własnej inicjatywy przedstawiać dowody. W takim przypadku organ powinien ustosunkować się do takiego dowodu, ewentualnie wzywając żołnierza do przedstawienia dalszych dowodów na poparcie głoszonej przez niego tezy[197].

W myśl zasady swobodnej oceny dowodów wyrażonej w art. 80 k.p.a. organ ocenia na podstawie całokształtu materiału dowodowego, czy dana okoliczność została udowodniona, a ocena dowodów aby nie przekształciła się w samowolę musi być dokonana zgodnie z normami prawa procesowego oraz z zachowaniem określonych reguł tej oceny[198].

Ponadto jak wskazuje orzecznictwo, jako dowolne należy traktować ustalenia faktyczne znajdujące wprawdzie potwierdzenie w materiale dowodowym, ale niekompletnym czy nie w pełni rozpatrzonym[199].

Zgodnie z art. 107 § 3 k.p.a. - uzasadnienie faktyczne decyzji powinno w szczególności zawierać wskazanie faktów, które organ uznał za udowodnione, dowodów na których się oparł oraz przyczyn, z powodu których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej[200]. Uzasadnienie musi zawierać ocenę faktów oraz

---

[195] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 marca 2018 r., II SA/Wa 1914/17, LEX nr 2945694; wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 czerwca 2011 r., II SA/Wa 686/11, LEX nr 9940/14; wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 marca 2020 r., II SA/Wa 1940/19, LEX nr 3041270.
[196] Wyrok NSA z dnia 17 maja 1994 r., SA/Lu 1921/93, LEX nr 26517; wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 stycznia 2020 r., II SA/Wa 1297/19, LEX nr 301066.
[197] Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 17 czerwca 2008 r., II SA/Bd 309/08, LEX nr 514483.
[198] M. Bartnik (w:) M. Karpiuk, P. Krzykowski, A. Skóra (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz do art. 62-126*, Olsztyn 2020, s. 150.
[199] Wyrok SN z dnia 23 listopada 1994 r., III ARN 55/94, LEX nr 9409.
[200] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 kwietnia 2015 r., II SA/Wa 2179/14 LEX nr 1819150; wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 lutego 2015 r., II SA/Wa 1863/14, LEX nr 1745528; wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 sierpnia 2012 r., II SA/Wa 1021/12, LEX nr 1259553; wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 16 listopada 2010 r., II SA/Bd 1228/10, LEX nr 1253318; wyrok WSA w Warszawie z dnia 2 kwietnia 2014 r., II SA/Wa 2253/13, LEX nr 1582426; wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 października

celów i skutków rozstrzygnięcia organu. Ewentualnej ocenie sądu administracyjnego podlegać będzie osnowa orzeczenia, łącznie z uzasadnieniem. Wobec tego uzasadnienie nie może zawierać jedynie lakonicznych i ogólnych twierdzeń[201]. Uzasadnienie, którego treść nie pozwala na poznanie motywów, którymi organ kierował się przy załatwianiu sprawy, skutkuje wadliwością uzasadniającą uchylenie decyzji z tego powodu, że nie poddaje się kontroli i ocena jej legalności nie jest możliwa[202]. Jedynie prawidłowe uzasadnienie rozstrzygnięcia wojskowej komisji lekarskiej umożliwia stronie zapoznanie się z motywami, którymi kierował się organ. Konieczność taka związana jest przede wszystkim z określoną w art. 11 k.p.a. zasadą przekonywania. Brak poznania przez stronę argumentów i przesłanek decyzji podejmowanych przez organ uniemożliwia stronie obronę swoich interesów.

Charakter rozstrzygnięć organu odwoławczego zdeterminowany jest zasadą dwuinstancyjności postępowania odwoławczego. Jej istota polega na dwukrotnym rozpatrzeniu i rozstrzygnięciu tej samej sprawy wyznaczonej treścią zaskarżonej decyzji. Wypływa stąd obowiązek traktowania postępowania odwoławczego jako powtórzenia rozstrzygania tej samej sprawy. Decyzja organu II instancji jest takim samym aktem stosowania prawa, jak decyzja organu I instancji[203]. Organ odwoławczy powinien rozpoznać ponownie sprawę w całości, a nie ograniczyć się jedynie do odniesienia się zarzutów odwołania[204].

Orzeczenia wydane w trybie odwoławczym przez CWKL mogą być zaskarżane do sądu administracyjnego. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że możliwość kontroli orzeczeń lekarskich przez sądy administracyjne jest bardzo ograniczona i sprowadza się w istocie do jego badania pod względem formalnym. Oznacza to, że sąd administracyjny ocenia czy orzeczenie wydała właściwa komisja lekarska, czy jej skład był zgodny z obowiązującymi w tym względzie przepisami, a ponadto, czy stwierdzone schorzenia

2015 r., II SA/Wa 908/15, LEX nr 1940993; I. Madziar, K. Szelągowska (w:) M. Karpiuk, P. Krzykowski, A. Skóra (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz do art. 62-126*, Olsztyn 2020, s. 281.

[201] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 marca 2009 r., II SA/Wa 1/09, LEX nr 543951; wyrok NSA z dnia 15 listopada 2000 r., I SA/Gd 668/98, LEX nr 47109.

[202] Wyrok NSA z dnia 28 października 1998 r., I SA/Gd 1651/96, LEX nr 36091; wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 lutego 2017 r., VI SA/Wa 2240/16, LEX nr 2256760; wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 grudnia 2009 r., VI SA/Wa 1671/09, LEX nr 583559; wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 kwietnia 2018 r., II SA/Wa 1253/17, LEX nr 2746472.

[203] Wyrok WSA w Krakowie z dnia 17 listopada 2010 r., III SA/Kr 178/10, LEX nr 756896.

[204] Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 20 lutego 2019 r., II SA/Go 860/18, LEX nr 2628141.

dawały podstawę do zawartego w orzeczeniu określenia kategorii zdolności do służby[205]. Kontrola orzeczeń komisji sprowadza się również do sprawdzenia prawidłowości postępowania poprzedzającego ustalenie jego stanu zdrowia, a w szczególności, czy badanie stanu zdrowia było wszechstronne, oparte na wyczerpującym wywiadzie chorobowym i pełnych badaniach przedmiotowych oraz czy dokonana następnie kwalifikacja zdolności do zawodowej służby wojskowej była słuszna[206]. Sąd nie może we własnym zakresie zmienić oceny i zakwalifikować skarżącego do innej kategorii zdolności do służby wojskowej, niż uczyniła to komisja w oparciu o badania lekarskie, ani zlecić przeprowadzenie dodatkowych badań celem weryfikacji dotychczasowych[207]. Przedmiotem kontroli sądowej może być wyłącznie kwestia stwierdzonej niezdolności do służby wojskowej, nie zaś związek (brak związku) ustalonych schorzeń z zsw, bowiem w tej części skarga do sądu administracyjnego nie przysługuje[208].

Datą powstania niezdolności do służby jest wydanie przez komisję lekarską orzeczenia. Ze względu na związanie organu wojskowego orzeczeniem stwierdzającym niezdolność do zawodowej służby wojskowej brak jest możliwości kontroli tego orzeczenia. Nie sposób zgodzić się z W. Witoszko według której organ uprawniony do wydania decyzji w sprawie zwolnienia ze służby może poddać takie orzeczenie komisji lekarskiej własnej ocenie[209].

Orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej staje się ostateczne wówczas, gdy nie przysługuje od niego odwołanie (upłynął termin do wniesienia odwołania od orzeczenia organu I instancji lub orzeczenie wydał organ II instancji), zaś prawomocne, gdy nie zostało zakwestionowane w kontroli sądowej (nie było skarżone lub skarga została oddalona).

---

[205] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 grudnia 2019 r., II SA/Wa 1363/19, LEX nr 2945083; wyrok NSA z dnia 10 maja 2019 r., I OSK 1650/17, LEX nr 2770471; wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 marca 2020 r., II SA/Wa 1940/19, LEX nr 3041270.

[206] Wyrok NSA z dnia 26 lutego 2015 r., I OSK 851/14, LEX nr 1771990; wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 marca 2018 r., II SA/Wa 766/17, LEX nr 2746161; wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 3 kwietnia 2012 r., II SA/Bd 72/12, LEX nr 1253515.

[207] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 czerwca 2016 r., II SA/Wa 2026/15, LEX nr 2089986; wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 grudnia 2017 r., VIII SA/Wa 746/17, LEX nr 2422235; wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 maja 2017 r., II SA/Wa 1590/16, LEX nr 2335288.

[208] Wyrok NSA z dnia 7 kwietnia 2016 r., I OSK 2714/14, LEX nr 2018637; postanowienie NSA w składzie 7 sędziów z dnia 6 listopada 2000 r., OSA 1/00, LEX nr 45587; wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 października 2015 r., II SA/Wa 607/15, LEX nr 1967001; wyrok WSA w Warszawie z dnia 2 czerwca 2011 r., II SA/Wa 676/11, LEX nr 1086922; wyrok NSA z dnia 19 stycznia 2001 r., III SA 2930/00, LEX nr 47318; wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 listopada 2019 r., II SA/Wa 1195/19, LEX nr 3059363.

[209] W. Witoszko, *Ochrona...*, s. 52.

Cechą charakterystyczną regulacji dotyczących weryfikacji zdolności do pełnienia zsw jest kazuistyczne określenie przez ustawodawcę czynników fizycznych i psychicznych mających wpływ na kończące postępowanie orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej[210].

Na marginesie rozważań dotyczących niezdolności do zsw należy wskazać, że wojskowe komisje lekarskie orzekają w dwóch reżimach prawnych, stąd orzeczenia tych komisji dzielą się na dwie grupy. Pierwsza grupa orzeczeń wojskowych komisji lekarskich obejmuje kwestię zaliczenia danej osoby do określonej kategorii zdolności do służby wojskowej, jak i samej zdolności do służby wojskowej. Orzeczenia wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach są wiążące dla organów rozstrzygających o powołaniu danej osoby do służby wojskowej lub o zwolnieniu z tej służby. Od takich orzeczeń służy skarga do sądu administracyjnego, gdyż orzeczenia te mają charakter decyzji rozstrzygających istotę sprawy – zdolność osoby do służby wojskowej. Natomiast drugą grupę orzeczeń wojskowych komisji lekarskich stanowią orzeczenia ustalające schorzenia danej osoby, określające ich związek ze służbą wojskową dla celów odszkodowawczych lub rentowych albo zaopatrzenia emerytalnego, przysługujących na podstawie innych ustaw niż ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, czy uosw. Orzeczenia tej grupy poddawane są autonomicznej kontroli przez sądy powszechne w ramach rozpoznawania odwołania od decyzji administracyjnych o świadczeniach odszkodowawczych, rentowych lub z zaopatrzenia emerytalnego[211].

2.5. Odmowa przyjęcia skierowania do wojskowej komisji lekarskiej lub nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się do tej komisji w określonym terminie i miejscu albo niepoddania się badaniom, do których żołnierz został zobowiązany przez komisję lekarską

W przypadku odmowy przyjęcia skierowania do wojskowej komisji lekarskiej lub nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się do komisji w określonym terminie i miejscu albo niepoddania się badaniom lekarskim, do których żołnierz został zobowiązany, dowódca jednostki wojskowej niezwłocznie występuje do organu zwalniającego, za

[210] M. Wieczorek, *Charakter*…, s. 109.
[211] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 stycznia 2020 r,. II SA/Wa 1699/19, LEX nr 3010559; uchwała SN w składzie 7 sędziów z dnia 27 października 1999 r., III ZP 9/99, LEX nr 37912; postanowienie NSA w składzie 7 sędziów z dnia 6 listopada 2000 r., OSA 1/100, LEX nr 45587.

pośrednictwem organu właściwego do wyznaczania na stanowisko służbowe, z wnioskiem o zwolnienie żołnierza z zsw.

We wcześniejszym rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z 29 stycznia 2008 r. w sprawie zwalniania żołnierzy zawodowych z zawodowej służby wojskowej[212] w razie odmowy przyjęcia skierowania do wojskowej komisji lekarskiej lub nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się do komisji w określonym terminie i miejscu albo niepoddania się badaniom lekarskim, do których żołnierz został zobowiązany, dowódca jednostki, nie później niż w terminie czternastu dni od określonej daty stawienia się przed komisję bądź na badania zlecone przez komisję, występował do organu zwalniającego, za pośrednictwem organu właściwego do wyznaczenia na stanowisko służbowe, z wnioskiem o zwolnienie żołnierza z zsw. Wskazany w tym akcie termin był terminem materialnym. Uchybienie terminu materialnego wywoływało skutek prawny wygaśnięcia praw lub obowiązków o charakterze materialnym. Prawodawca jednoznacznie zaznaczył, że wystąpienie z wnioskiem o zwolnienie żołnierza z zsw nie mogło nastąpić później niż w terminie 14 dni od określonej daty stawienia się przed komisją. Po upływie tego terminu stosunek materialnoprawny nie mógł być nawiązany, nie ma zatem przedmiotu postępowania administracyjnego, postępowanie nie mogło być wszczęte, a wszczęte jako bezprzedmiotowe, podlegało umorzeniu[213].

Art. 276 pragmatyki stwierdza, że zwolnienie lekarskie obejmuje okres, w którym żołnierz zawodowy jest zwolniony od zajęć służbowych natomiast art. 277 stanowi, że okres przebywania na zwolnieniu lekarskim stwierdza zaświadczenie lekarskie. Stawiennictwo na badanie przed komisją lekarską nie jest obowiązkiem który wpisywałby się w pojęcie „zajęć służbowych". Konieczność zbadania stanu zdrowia żołnierza zawodowego w aspekcie jego przydatności do pełnienia zawodowej służby wojskowej nie wynika z zajmowanego stanowiska służbowego. Każdy żołnierz zawodowy musi posiadać stan zdrowia, umożliwiający mu pełnienie zawodowej służby wojskowej. Stąd też każdy żołnierz w przypadku zaistnienia okoliczności wskazanych w ustawie może zostać skierowany na badania lekarskie. Bez znaczenia jest tu stopień oraz funkcja żołnierza. Posiadanie przez żołnierza zawodowego zwolnienia lekarskiego usprawiedliwia wyłącznie nieuczestnictwo w zajęciach służbowych przewidzianych w jego karcie opisu stanowiska służbowego oraz w zakresie obowiązków. Takie stanowisko ma swoje uzasadnienie w treści art. 196 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy. Zgodnie z tymi przepisami

[212] T.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 925.
[213] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 listopada 2010 r., II SA/Wa 1102/10, LEX nr 755063.

obowiązek skierowania żołnierza zawodowego na badanie przed wojskową komisją lekarską powoduje niewykonywanie zadań służbowych z powodu choroby trwającej nieprzerwanie przez trzy miesiące lub pogorszenie uniemożliwiające lub utrudniające wykonywanie zadań służbowych. Ustawodawca wyraźnie wyodrębnił więc pojęcie „pełnienia zajęć służbowych", od obowiązku stawienia się przed komisją lekarską. Powyższy obowiązek powstaje bowiem dopiero wtedy, gdy żołnierz nie wykonuje zajęć służbowych z powodu przebywania na zwolnieniu[214]. Orzeczenie wojskowej komisji lekarskiej ma identyczną funkcję jak badania okresowe lub zaświadczenie lekarza medycyny pracy stwierdzające brak przeciwskazań do dopuszczenia pracownika do pracy. Stąd też dopiero zgłoszenie się do wojskowej komisji lekarskiej i pozytywne orzeczenie umożliwia ewentualnie żołnierzowi wykonywanie zadań służbowych[215].

W skierowaniu do wojskowej komisji lekarskiej organ uprawniony ustala konkretny termin i miejsce stawienia się żołnierza zawodowego przed właściwą komisją. W przypadku zaistnienia okoliczności które uniemożliwiają stawiennictwo w ustalonym terminie, organ powinien zmienić termin, który wcześniej został ustalony. Żołnierz zobligowany jest do stawiennictwa przed wojskową komisją lekarską w terminie wskazanym w skierowaniu.

Stawienie się żołnierza przed komisją rozpoczyna drugi, odrębny „etap" postępowania toczącego się już przed komisją i wówczas to komisja określa jakie badania, w jakim terminie należy wykonać, jakie dokumenty przedłożyć itp. Oznacza to, iż ewentualne ustalenie przez skarżącego z przewodniczącym właściwej komisji lekarskiej stawienia się przed komisją i rozpoczęcia badań, w innym terminie niż określony w skierowaniu, nie wywołuje skutku dla biegu lub upływu terminu określonego w skierowaniu właściwego organu. Należy bowiem jednoznacznie odróżnić kwestię zwolnienia lekarskiego stwierdzającego niezdolność do pracy, z powodu schorzenia, które nie powoduje konieczności leżenia, od zdolności skarżącego do stawienia się w określonym terminie i miejscu (przed wojskową komisją lekarską) zgodnie ze skierowaniem dowódcy jednostki wojskowej. Okoliczność ta powinna zostać szczegółowo wyjaśniona i rozważona z uwzględnieniem wszelkich dopuszczalnych dowodów zarówno przeprowadzonych z inicjatywy organu, jak i strony postępowania o zwolnienie z zsw. Stronie należy zatem zapewnić możliwość obrony jej praw w

[214] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 listopada 2010 r., II SA/Wa 1099/10, LEX nr 755060; wyrok NSA z dnia 1 czerwca 2010 r., I OSK 1613/09, LEX nr 595230.
[215] Wyrok NSA z dnia 18 października 2011 r., I OSK 520/11, LEX nr 1069665.

postępowaniu, w szczególności poprzez zawiadomienie jej o wszczęciu postępowania, umożliwienie czynnego udziału w prowadzonym postępowaniu wyjaśniającym, zgłaszanie uwag i dowodów oraz umożliwienie wypowiedzenia się, przed wydaniem decyzji, co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań[216].

Przewodniczący wojskowej komisji lekarskiej przesyła podmiotowi kierującemu w terminie 14 dni od dnia stawienia się żołnierza zawodowego do wojskowej komisji lekarskiej potwierdzenie stawienia się tego żołnierza do komisji. Na wniosek podmiotu kierującego przewodniczący wojskowej komisji lekarskiej przesyła temu podmiotowi zawiadomienie o niestawieniu się żołnierza zawodowego do komisji w określonym terminie i miejscu. Przewodniczący wojskowej komisji lekarskiej przesyła podmiotowi kierującemu zawiadomienie o niepoddaniu się żołnierza zawodowego badaniom lekarskim lub specjalistycznym w terminie wyznaczonym przez tę komisję.

Posiadanie zwolnienia lekarskiego, obejmującego swym zakresem czas w jakim miał on zgłosić się na badania przed komisją lekarską, nie usprawiedliwia niezgłoszenia się do tej komisji[217]. Określenie „nieusprawiedliwione" użyte w ustawie pragmatycznej dotyczy niewątpliwie także przesłanki „niepoddania się badaniom", następującej po spójniku „albo" wyrażającym możliwość wymienną. Określenie „nieusprawiedliwione niepoddanie się badaniom" oznacza, że osoba której to dotyczy, bez uzasadnionej przyczyny mając świadomość ciążącego na niej obowiązku i nie podlegając żadnym znaczącym ograniczeniom - czyli ze swojej winy - obowiązku tego nie wykonała. Zwolnienie z zsw, które dla żołnierza zawodowego jest skutkiem najcięższym wymaga w tej sytuacji zbadania czy jego zaniechanie było rzeczywiście „nieusprawiedliwione". Wpisanie przez lekarza w zaświadczeniu o chorobie skarżącego wskazania „chory może chodzić" nie zawsze oznacza, że w okresie nim objętym chory mógł poddać się badaniom, na które został skierowany. Każdy przypadek braku stawiennictwa żołnierza zawodowego należy analizować w oparciu o konkretne okoliczności sprawy. Należy w wyczerpujący sposób wyjaśnić stan zdrowia żołnierza zawodowego oraz rodzaj schorzeń na które cierpi. W szczególności istotne znaczenie ma wskazanie w zwolnieniu lekarskim czy chory może chodzić. Należy jednakże zauważyć, że może zaistnieć sytuacja gdy żołnierz zawodowy pomimo braku przeciwskazań do chodzenia nie będzie mógł się stawić do wojskowej komisji lekarskiej. Taka sytuacja będzie miała miejsce w przypadku posiadania zwolnienia lekarskiego wystawionego przez lekarza psychiatrę bowiem

[216] Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 5 lutego 2009 r., II SA/Go 789/08, LEX nr 484064.
[217] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 czerwca 2015 r., II SA/Wa 1603/14, LEX nr 1768421.

zalecenie nie wyklucza istnienia, usprawiedliwionych stanem zdrowia psychicznego, przeszkód w poddaniu się przez skarżącego tym badaniom[218].

Nieusprawiedliwione niepoddanie się badaniom oznacza, że osoba której to dotyczy, bez uzasadnionej przyczyn, mając świadomość ciążącego na niej obowiązku i nie podlegając żadnym znaczącym ograniczeniom – czyli ze swojej winy – obowiązku tego nie wykonała[219].

Zwolnienie z zsw, będzie dla żołnierza zawodowego najcięższym możliwym skutkiem. Stąd też organ powinien zbadać czy zaniechanie żołnierza rzeczywiście było „nieusprawiedliwione". Procedura mająca na celu wyjaśnienie zaistniałego stanu faktycznego powinna się odbywać w trybie uregulowanym przepisami kodeksu postępowania administracyjnego. Organ powinien podjąć wszelkie kroki które są niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego. Wiąże się to bezpośrednio z wyczerpującym zebraniem materiału dowodowego. Taki sposób postępowania ma za zadanie pogłębienie zaufania obywateli do Państwa[220].

W przypadku zwolnienia żołnierza z zsw z powodu nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się do tej komisji w określonym terminie i miejscu niezwykle istotne jest w ramach prowadzonego postępowania administracyjnego zbadanie prawidłowości doręczenia żołnierzowi zawiadomienia o terminie wyznaczonych badań lekarskich przed komisją. Organy powinny zweryfikować skuteczność doręczenia zawiadomień o terminie badania w kontekście weryfikacji przesłanki usprawiedliwienia niestawiennictwa[221].

Na marginesie rozważań należy zauważyć, że skierowanie do wojskowej komisji lekarskiej nie jest decyzją administracyjną w rozumieniu art. 104 § 1 k.p.a. gdyż nie jest formą załatwienia sprawy[222].

2.6. Osiągnięcie wieku 60 lat

Minister Obrony Narodowej, w przypadkach uzasadnionych potrzebami SZ, na wniosek żołnierza zawodowego złożony nie później niż przed osiągnięciem wieku 60 lat życia, może wyrazić zgodę na dalsze pełnienie przez niego zsw, określając termin zwolnienia z zsw, przy czym termin zwolnienia z zsw nie może być późniejszy niż dzień

[218] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 kwietnia 2008 r., II SA/Wa 167/08, LEX nr 489086; wyrok NSA z dnia 14 listopada 2007 r., I OSK 78/07, LEX nr 432939.
[219] Wyrok NSA z dnia 14 listopada 2007 r., I OSK 78/07, LEX nr 432939.
[220] Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2000 r., V SA 948/00, LEX nr 50114.
[221] Wyrok NSA z dnia 1 października 2021 r., III OSK 3917/21, LEX nr 3240076.
[222] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 lutego 2014 r., II SA/Wa 1971/13, LEX nr 1576237; wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 września 2014 r., II SA/Wa 1631/13, LEX nr 1553103.

osiągnięcia przez żołnierza zawodowego wieku 65 lat.

Analizując treść tego przepisu warto zastanowić się czy aby przepis ten nie posiada znamion dyskryminacji. Zdaniem autora odpowiedź na tak postawioną tezę można znaleźć w Dyrektywie Rady Unii Europejskiej 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy[223]. W art. 6 ust. 1 wspomnianej dyrektywy stwierdzono, że odmienne traktowanie ze względu na wiek jest dozwolone, jeżeli w ramach prawa krajowego zostanie to obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami celem i jeżeli środki służące realizacji tego celu są właściwe i konieczne. W opinii autora operacyjność SZ oraz szczególne zadania jakie przed nimi są stawiane są przesłankami zezwalającymi na zwolnienie żołnierza poprzez osiągnięcie przez niego wieku 60 lat.

Termin zwolnienia z zsw nie może być późniejszy niż dzień osiągnięcia przez żołnierza zawodowego wieku sześćdziesięciu lat.

2.7. Otrzymanie niedostatecznej ogólnej oceny w opinii służbowej

Otrzymanie przez żołnierza niedostatecznej ogólnej oceny z opiniowania służbowego, stwierdzającej nieprzydatność do zsw, powoduje obligatoryjne zwolnienie ze służby (art. 226 pkt 6 uooo).

Ustawodawca przewidział opiniowanie służbowe jako element weryfikacji przydatności żołnierzy do zawodowej służby wojskowej. Instytucję opiniowania służbowego przewidują również inne służby mundurowe[224]. Ocenianie jest bowiem najodpowiedniejszym i najskuteczniejszym sposobem korygowania niewłaściwego i utrwalania pożądanego sposobu funkcjonowania ludzi w firmie lub instytucji[225]. Opiniowanie służbowe przyczynia się do optymalnego wykorzystania predyspozycji opiniowanego żołnierza. Opinia służy również do oceny zdolności i umiejętności opiniowanego na zajmowanym stanowisku służbowym. W przypadku opinii służbowej na podstawie zgromadzonych dowodów, które mogą być zinterpretowane w różnorodny sposób, wydawana jest ocena, zatem zapatrywanie organu na pełnioną przez opiniowanego służbę. Dobrze funkcjonujący system ocen spełnia dwie ważne funkcje: ewaluacyjną i rozwojową. Na funkcję ewaluacyjną składają się takie elementy, jak: ocena

[223] Dz. Urz. UE nr 303 z 2 grudnia 2000 r., s. 16.
[224] B. Jaworski, *System opiniowania funkcjonariuszy służb mundurowych*, „Acta Universitatis Lodziensis“ 2019, t. 87, s. 105-117.
[225] Z. Ścibiorek, *Personel w organizacjach zhierarchizowanych,* Szczytno 2012, s. 179.

poziomu pracy, jej jakość, określenie stopnia przydatności pracownika na zajmowanym przez niego stanowisku. Na funkcję rozwojową składają się oceny pracownika pod kątem jego potencjału rozwojowego, posiadanej wiedzy i umiejętności [226] . Oceny funkcjonariuszy pełnią rolę informacyjną, motywacyjną oraz decyzyjną[227].

W przypadku otrzymania niedostatecznej ogólnej oceny w opinii służbowej dowódca jednostki wojskowej występuje niezwłocznie do organu zwalniającego, za pośrednictwem organu właściwego do wyznaczania na stanowisko służbowe, z wnioskiem o zwolnienie żołnierza z zsw. Do wniosku dołącza się ostateczną lub zweryfikowaną opinię służbową.

Wstępem do rozważań dotyczących zwolnienia z zsw wskutek oceny z opinii służbowej jest analiza systemu opiniodawczego w SZ.

Zgodnie z ustawą pragmatyczną żołnierz zawodowy podlega corocznemu opiniowaniu służbowemu. Opiniowanie służbowe przeprowadza się w okresie od dnia 15 sierpnia do dnia 15 października.

Opiniowaniu służbowemu podlega każdy żołnierz zawodowy który do 15 sierpnia danego roku przez okres co najmniej sześciu miesięcy pełnił zawodową służbę wojskową.

Opinia służbowa jest sporządzana osobiście przez bezpośredniego przełożonego żołnierza zawodowego, który jest nim w dniu 15 sierpnia. Podczas sporządzania opinii służbowej przełożony ma uprawnienie do skorzystania z opinii psychologa jednostki wojskowej.

Celem opiniowania jest ocena stopnia wywiązywania się żołnierza zawodowego z obowiązków przypisanych do konkretnego stanowiska służbowego, jego kompetencji oraz predyspozycji. Należy ponadto zauważyć, że w opinii służbowej żołnierz zawodowy może zawrzeć swoje propozycje dotyczące dalszego przebiegu służby – potrzeby szkoleniowe np. w postaci kursów językowych[228].

Na podstawie punktacji z poszczególnych części zawartych w opinii służbowej bezpośredni przełożony wystawia ogólną ocenę opiniowanego żołnierza zawodowego w skali od 2 (niedostateczna) do 6 (wzorowa).

Przełożony jest obowiązany doręczyć, za pokwitowaniem, potwierdzoną kopię opinii służbowej żołnierzowi zawodowemu, którego ona dotyczy, w terminie czternastu

[226] J. Kisielnicki, M. Gałązka-Sobota, S. Wojciechowska-Filipek, *Systemy zarządzania Policją*. *Analiza systemu i jego doskonalenie*, Warszawa 2013, s. 122.
[227] M. Adamiec, B. Kożusznik, *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Kraków 2000, s. 173-174.
[228] D. Nowak, *Służba…*, s. 95.

dni od dnia jej sporządzenia. W opinii służbowej zamieszcza się pouczenie o przysługującym żołnierzowi zawodowemu prawie wniesienia odwołania od opinii.

W przypadku odmowy przyjęcia opinii służbowej przez opiniowanego żołnierza zawodowego na równi z doręczeniem, uznaje się zapoznanie opiniowanego z treścią opinii przez jej odczytanie. Przełożony poucza opiniowanego o przysługującym mu prawie do wniesienia odwołania od opinii i dokonuje o tym fakcie adnotacji w arkuszu opinii służbowej.

Żołnierzowi zawodowemu przysługuje prawo wniesienia odwołania od opinii służbowej do wyższego przełożonego w terminie czternastu dni od dnia jej doręczenia. Odwołanie musi być wniesione na piśmie. Odwołanie wniesione po terminie nie podlega rozpoznaniu.

Odwołanie od opinii służbowej opiniowany wnosi na piśmie do wyższego przełożonego. Opiniujący, w terminie 7 dni od dnia otrzymania odwołania, przesyła opinię służbową, wraz z odwołaniem i swoim stanowiskiem w sprawie, do wyższego przełożonego.

Wyższy przełożony, w terminie trzydziestu dni od dnia otrzymania odwołania, może zaskarżoną opinię służbową utrzymać w mocy, zmienić lub uzupełnić, uchylić i wydać nową bądź uchylić, jeżeli brak było podstaw prawnych do jej sporządzenia.

W przypadku:

- utrzymania w mocy opinii służbowej dokonuje w arkuszu adnotacji o sposobie rozpatrzenia odwołania, a następnie potwierdza to własnoręcznym podpisem oraz opatruje datą;
- zmiany lub uzupełnienia opinii służbowej dokonuje w arkuszu zmian lub uzupełnień pismem odręcznym w kolorze czerwonym, co potwierdza podpisem i opatruje datą, a następnie dokonuje adnotacji o sposobie rozpatrzenia odwołania;
- uchylenia i wydania nowej opinii służbowej przekreśla pierwszą stronę arkusza kolorem czerwonym oraz dokonuje adnotacji o sposobie rozpatrzenia odwołania, co potwierdza własnoręcznym podpisem oraz opatruje datą, a następnie wydaje nową opinię służbową;
- uchylenia opinii służbowej, jeżeli brak było podstaw prawnych do jej sporządzenia - przekreśla pierwszą stronę arkusza kolorem czerwonym oraz dokonuje adnotacji o sposobie rozpatrzenia odwołania, co potwierdza własnoręcznym podpisem oraz opatruje datą.

Opinia służbowa wydana wskutek odwołania jest ostateczna. Rozstrzygnięcie wyższego przełożonego nie podlega kontroli sądu administracyjnego[229]. Dlatego skarga na opinię służbową podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna[230]. Nie mieści się zatem w zakresie spraw, o których stanowi przepis art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi[231], wydane przez przełożonego rozstrzygnięcie w wyniku rozpatrzenia odwołania od opinii[232].

Żołnierz zawodowy, który w ostatecznej opinii służbowej uzyskał ogólną ocenę niedostateczną, może wystąpić do dowódcy jednostki wojskowej z wnioskiem o zweryfikowanie tej opinii. W takim wypadku dowódca może powołać komisję w celu zbadania zasadności wniosku i po zapoznaniu się z opinią komisji, w terminie trzydziestu dni od dnia otrzymania wniosku, może ostateczną opinię utrzymać w mocy, zmienić ją lub uzupełnić, uchylić i wydać nową lub uchylić, jeżeli brak było podstaw prawnych do jej sporządzenia.

W tym miejscu należy wskazać, że nie ma żadnych przepisów regulujących kwestię przywrócenia terminu do złożenia wniosku o weryfikację opinii[233].

Niewątpliwie przepisy dotyczące opiniowania służbowego mają charakter gwarancyjny. Ustawodawca przewidując drogę odwoławczą oraz weryfikacyjną od opinii służbowej zapewnił ochronę opiniowanego żołnierza przed stronniczym lub niesumiennym zachowaniem opiniującego przełożonego[234].

Opinia służbowa jest aktem wydawanym w ramach podległości służbowej między przełożonym a podwładnym. Nie jest decyzją administracyjną lub innym aktem z zakresu działania administracji publicznej [235]. Brak jest również zastosowania procedury administracyjnej do procesu opiniowania[236]. Decyzja administracyjna musi bowiem być wydana na podstawie powszechnie obowiązującego przepisu prawa. Jest to władczy i

[229] Uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 5 grudnia 2011 r., I OPS 3/11; LEX nr 1089623; postanowienie NSA z dnia 12 kwietnia 2013 r., I OSK 302/13, LEX nr 1320436.
[230] Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 24 lipca 2014 r., II SA/Wa 563/14, LEX nr 1592718.
[231] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 329 ze zm.
[232] Wyrok NSA z dnia 29 stycznia 2016 r., I OSK 1458/14, LEX nr 2032718.
[233] Postanowienie WSA w Poznaniu z dnia 23 września 2015 r., IV SA/Po 594/15, LEX nr 1811646.
[234] Wyrok NSA z dnia 1 grudnia 2016 r., I OSK 2365/15, LEX nr 2190274; wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 stycznia 2012 r., II SA/Wa 2015/11, LEX nr 1109869.
[235] Postanowienie NSA z dnia 16 lutego 1994 r., II SAB 8/94, LEX nr 10563; wyrok NSA z dnia 10 kwietnia 2003 r., II SA 1434/02, LEX nr 142367; postanowienie WSA w Białymstoku z dnia 29 czerwca 2011 r., II SA/Bk 132/11, LEX nr 1091186; postanowienie NSA z dnia 10 maja 2011 r., I OSK 108/11, LEX nr 795023.
[236] Postanowienie WSA w Opolu z dnia 22 maja 2015 r., II SA/Op 170/15, LEX nr 1810298; wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 listopada 2007 r., II SA/Wa 1507/07, LEX nr 467341; wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 kwietnia 2007 r., II SA/Wa 2225/06, LEX nr 338209; postanowienie WSA w Warszawie z dnia 15 grudnia 2016 r., II SA/Wa 2029/16, LEX nr 2230807.

jednostronny akt organu administracji, który rozstrzyga konkretną sprawę i jest skierowany do imiennie oznaczonego adresata. Opinia służbowa nie posiada takich cech[237].

Brak jest w przepisach ustawy pragmatycznej czy też aktów wykonawczych do niej zapisów konstytuujących „bezpośredniego przełożonego" lub „wyższego przełożonego" jako organ. Wskazuje to, że opinia służbowa jest typowym aktem wewnętrznym, skierowanym do podmiotów (żołnierza zawodowego i jego przełożonych) będących w określonej wojskowej strukturze organizacyjnej i wynikającym z podległości służbowej między przełożonym i podwładnym[238]. Ten zakres władzy służbowej pozostaje poza kontrolą sądową [239]. Z analizy rozwiązań systemowych wynika więc, że sądy administracyjne nie mają podstaw do merytorycznego badania trafności ocen zawartych w opinii służbowej, jak i sposobu opiniowania[240]. Sprawa opiniowania nie jest sprawą administracyjną, a opinia służbowa nie ma cech rozstrzygnięcia sprawy administracyjnej ani w znaczeniu procesowym, ani materialnym[241]. Za nietrafiony autor uważa pogląd W. Witoszko, że ze względu na charakter prawny opinii służbowej należy dopuścić możliwość jej zaskarżenia do sądu administracyjnego[242].

Poprzez opinię służbową przełożony stwierdza czy opiniowany żołnierz zawodowy w należyty sposób wywiązuje się z obowiązków oraz postawionych zadań, ocenia jego kompetencje i predyspozycje. Opiniowanie służbowe jest uprawnieniem a jednocześnie obowiązkiem każdego przełożonego wobec swoich podwładnych. Realizacja zadań na odpowiednim poziomie gwarantuje odpowiednią sprawność do podjęcia działań przez pododdział czy też sekcję w której pełni służbę.

---

[237] Postanowienie NSA z dnia 16 grudnia 2014 r., I OSK 3114/14, LEX nr 1591024; uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 5 grudnia 2011 r., I OPS 3/11, LEX nr 1089623; M. Szubiakowski, *Glosa do uchwały siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 grudnia 2011 r., I OPS 3/11*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" nr 9, s. 599-613; postanowienie NSA z dnia 16 lutego 1994 r., II SAB 8/94, LEX nr 10563.

[238] Postanowienie WSA w Szczecinie z dnia 6 marca 2015 r., SA/Sz 239/15, LEX nr 1657535; postanowienie WSA w Olsztynie z dnia 16 września 2014 r., SA/Ol 775/14, LEX nr 1507872; postanowienie WSA w Rzeszowie z dnia 19 marca 2018 r., II SA/Rz 97/18, LEX nr 2464768.

[239] Postanowienie WSA w Rzeszowie z dnia 5 listopada 2014 r., II SA/Rz 1214/14. LEX nr 1534310.

[240] Wyrok NSA z dnia 20 grudnia 2013 r., I OSK 2732/12, LEX nr 1529035; wyrok NSA z dnia 15 czerwca 2012 r., I OSK 2170/11, LEX nr 1397151; wyrok NSA z dnia 1 grudnia 2016 r., I OSK 2365/15, LEX nr 2190274; wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 lipca 2008 r., II SA/Wa 43/08, LEX nr 529338; wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 listopada 2007 r., II SA/Wa 1507/07, LEX nr 467341; wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 kwietnia 2007 r., II SA/Wa 2225/06, LEX nr 338209.

[241] Postanowienie NSA z dnia z dnia 12 kwietnia 2013 r., I OSK 302/13, LEX nr 1320436; postanowienie WSA w Warszawie z dnia 25 stycznia 2012 r., II SA/Wa 2732/11, LEX nr 1108093; postanowienie WSA w Warszawie z dnia 18 marca 2015 r., II SAB/Wa 983/14, LEX nr 1781274.

[242] W. Witoszko, *Ochrona...*, s. 64.

Warto w tym miejscu zauważyć, że opinia służbowa nie jest wydawana w celu wywołania skutku prawnego, jak też bezpośrednio skutku takiego nie wywołuje. Niemniej jednak, ocena otrzymana z opiniowania służbowego może rzutować w przyszłości możliwością zaszeregowania żołnierza zawodowego do wyższego stopnia wojskowego, przesunięcia na wyższe stanowisko służbowe jak i w przypadku otrzymania niskiej oceny skutkującej możliwością zwolnienia z zawodowej służby wojskowej lub brakiem możliwości zawarcia kolejnego kontraktu[243]. Skutki prawne nie są bezpośrednim skutkiem wydanej opinii służbowej, a wynikiem kolejnych działań odpowiednich przełożonych w trakcie procedury np. zwolnieniowej[244].

Analogiczne stanowisko zajmował również NSA. Uchwały dotyczyły wprawdzie funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, ale zważywszy na podobieństwo regulacji można je trafnie zastosować również do żołnierzy zawodowych[245].

Opinia służbowa stanowi jedynie ocenę – stan wiedzy bezpośredniego przełożonego o określonych cechach opiniowanego. Jest ona zatem oświadczeniem wiedzy, nie zaś oświadczeniem woli, za które powszechnie uznaje się decyzję administracyjną. Przedmiotowa opinia niczego nie rozstrzyga i nie jest ona nakierowana na wywoływanie bezpośrednich skutków prawnych. Sama w sobie nie kreuje nowej sytuacji prawnej oraz nie kształtuje bezpośrednio sfery praw i obowiązków opiniowanego[246].

W opinii służbowej przełożony prezentuje swój pogląd na sposób w jaki konkretny żołnierz zawodowy pełni służbę. Przełożony, opierając się na posiadanych przez niego dowodach stwierdza fakty, które następnie znajdują odzwierciedlenie w opinii służbowej poprzez odpowiednią punktację w poszczególnych częściach arkusza opinii służbowej.

Opinia służbowa wydawana jest z urzędu. Brak jest możliwości skutecznego ubiegania się przez żołnierza zawodowego o wszczęcie procedury opiniodawczej. Uniemożliwia to żądanie wydania opinii w terminie dogodnym dla żołnierza

[243] M. Karpiuk, *Służba*..., s. 118.
[244] Postanowienie WSA w Krakowie z dnia 11 lipca 2014 r., III SA/Kr 855/14, LEX nr 1490852; postanowienie WSA w Rzeszowie z dnia 19 marca 2018 r., II SA/Rz 97/18, LEX nr 1490852; postanowienie WSA w Warszawie z dnia 14 lutego 2014 r., II SA/Wa 7/14, LEX nr 1580047; postanowienie WSA w Warszawie z dnia 30 grudnia 2011 r., II SA/Wa 2746/11, LEX nr 1158848; postanowienie WSA w Białymstoku z dnia 7 lutego 2019 r., II SA/Bk 55/19, LEX nr 2623659.
[245] Uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 5 grudnia 2011 r., I OPS 2/11, LEX nr 1052438; uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 5 grudnia 2011 r., I OPS 3/11, LEX nr 1089623.
[246] Wyrok NSA z dnia 29 stycznia 2016 r., I OSK 1458/14, LEX nr 2032718.

zawodowego. Ma to bardzo duże znaczenie, szczególnie wobec żołnierzy wobec których toczą się postępowania dyscyplinarne lub postępowania karne.

Organ prowadzący postępowanie administracyjne w przedmiocie zwolnienia żołnierza zawodowego z zawodowej służby zobligowany jest do ustalenia pewnych okoliczności dotyczących opinii służbowej. Bezwzględnie należy ustalić termin doręczenia opinii służbowej, czy pouczono żołnierza o przysługującym mu odwołaniu i trybie jego wniesienia oraz czy opinia służbowa została sporządzona w określonym terminie. Błędne ustalenie tych okoliczności lub całkowite ich pominięcie w trakcie prowadzonego postępowania administracyjnego mogą mieć istotny wpływ na wynik sprawy i skutkować uchyleniem przez sąd administracyjny rozkazu personalnego o zwolnieniu z zsw[247].

Naruszenie procedur opiniowania zawartych w ustawie oraz rozporządzeniu można podnosić wyłącznie w zakresie który jednoznacznie wskazuje na bezpośredni związek uchybień proceduralnych z faktem zwolnienia z zsw[248].

Zagadnieniem wielokrotnie poruszanym przez sądy administracyjne była zasadność opiniowania służbowego żołnierza zawodowego w przypadku przebywania na długotrwałym zwolnieniu lekarskim. Zgodnie z orzecznictwem sądów administracyjnych fakt przebywania na zwolnieniach lekarskich nie powoduje wygaśnięcia czy też zawieszenia stosunku służbowego, stąd też wniosek, że wobec takiego żołnierza zawodowego obowiązek opiniowania służbowego nie został uchylony i dalej istnieje. Za jednostkowy i nietrafny należy uznać wyrok NSA z dnia 13 lutego 2019 r.[249] w myśl którego żołnierze przebywający na długotrwałych zwolnieniach lekarskich nie powinni podlegać opiniowaniu służbowemu. Autor całkowicie podziela pogląd przeważającej części judykatury.

Pełnienie zsw jest równoznaczne z zajmowaniem stanowiska służbowego. Nie jest to jednak tożsame z faktycznym wykonywaniem zadań służbowych. Rzeczywiste wykonywanie zadań służbowych przez okres krótszy niż 6 miesięcy skutkuje co prawda skąpym materiałem potrzebnym do wydania opinii, jednakże nie zwalnia to z obowiązku

[247] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 września 2011 r., II SA/Wa 2077/10, LEX nr 966495; wyrok NSA z dnia 20 grudnia 2013 r., I OSK 2732/12, LEX nr 1529035.
[248] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 kwietnia 2007 r., II SA/Wa 2225/06, LEX 338209; wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 marca 2006 r., II SA/Wa 63/06, LEX 202333; wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 stycznia 2007 r., II SA/Wa 1771/06, LEX nr 299027; wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 maja 2008 r., II SA/Wa 2043/07, LEX nr 513583; wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 stycznia 2008 r., II SA/Wa 1873/07, LEX nr 451173; wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 października 2009 r., II SA/Wa 795/09, LEX nr 573908.
[249] Wyrok NSA z dnia 13 lutego 2019 r., I OSK 1351/17, LEX nr 2653573.

zaopiniowania. Wykonywanie obowiązków służbowych powinno być zatem rozumiane jako zajmowanie danego stanowiska służbowego (pełnienie służby). Przyjęcie innej wykładni przepisów dotyczących opiniowania służbowego skutkowałoby brakiem możliwości zaopiniowania żołnierza zawodowego w trakcie jego długotrwałego zwolnienia służbowego. Należy również spojrzeć przez pryzmat celów stawianych SZ, które mogą być realizowane wyłącznie przez żołnierzy zawodowych posiadających odpowiedni stan zdrowia fizycznego i psychicznego. Słusznie należy przyjąć, że żołnierz zawodowy który przebywa na zwolnieniu lekarskim nadal pozostaje na zajmowanym stanowisku służbowym i w następstwie tego podlega opiniowaniu służbowemu[250].

W przypadku otrzymania niedostatecznej oceny ogólnej w opinii służbowej, właściwy organ zobligowany jest do wydania decyzji o zwolnieniu żołnierza z zsw. Zwrot „żołnierza zwalnia się ze służby" jednoznacznie wskazuje na obligatoryjność takiego działania organu. Organ kadrowy nie posiada żadnego luzu decyzyjnego, zobowiązany jest do rozwiązania z żołnierzem stosunku służbowego. Z treści przepisu art. 226 pkt 6 ustawy pragmatycznej jednoznacznie wynika dyspozycja dotycząca zwolnienia żołnierza z zsw w przypadku otrzymania przez żołnierza niedostatecznej ogólnej oceny w opinii służbowej. Organ związany jest treścią opinii służbowej nie mogąc zostawić w zawodowej służbie wojskowej żołnierza zawodowego, który otrzymał ocenę niedostateczną z opiniowania. Odmiennie sytuacja wygląda w przypadku oceny dostatecznej. W takim przypadku uznaniu organu pozostawiono czy żołnierza zawodowego zwalnia się z zawodowej służby wojskowej. Należy również zauważyć, że brak jest możliwości badania merytoryczności ocen zawartych w opinii służbowej czy też sposobu opiniowania. Pogląd ten nie budzi wątpliwości w orzecznictwie sądów administracyjnych[251].

Należy zauważyć, że wydając decyzję związaną - opartą na niepodważonych ustaleniach innego organu - organ wojskowy nie prowadzi w tej sprawie odrębnego

[250] Wyrok NSA z dnia 1 grudnia 2016 r., I OSK 2365/15, LEX nr 2190274; wyrok NSA z dnia 18 października 2017 r., I OSK 3376/15, LEX nr 2440369; wyrok NSA z dnia 3 marca 2017 r., I OSK 170/16, LEX nr 2299904; wyrok NSA z dnia 4 grudnia 2018 r., I OSK 2123/18, LEX nr 2734649; wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 stycznia 2019 r., II SA/Wa 827/18 LEX nr 2653570; wyrok NSA z dnia 15 czerwca 2012 r., I OSK 2170/11, LEX nr 1397151; wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 stycznia 2017 r., II SA/Wa 1021/16, LEX nr 2283929; wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 14 listopada 2018 r., II SA/Bd 501/18, LEX nr 2592533; wyrok WSA w Olsztynie z dnia 12 maja 2015 r., LEX nr 1760388, II SA/Ol 268/15, LEX nr 1760388.

[251] Wyrok NSA z dnia 20 grudnia 2013 r., I OSK 2732/12, LEX nr 1529035; wyrok NSA z dnia 15 czerwca 2012 r., I OSK 2170/11, LEX nr 1397151; wyrok NSA z dnia 15 marca 2013 r., I OSK 1072/12, LEX nr 1339574; wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 marca 2006 r., II SA/Wa 63/06, LEX nr 202333; wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 listopada 2007 r., II SA/Wa 1507/07.

postępowania dowodowego i nie gromadzi innych dowodów, poza tymi, które znane są już stronie [252]. Uzyskanie przez żołnierza niedostatecznej oceny ogólnej w opinii służbowej jest wystarczającą przesłanką do zwolnienia z zsw.

Pomimo tego, organ zwalniający jest zobowiązany do sprawdzenia czy opinia służbowa została wydana z zachowaniem przepisów prawa materialnego, regulującego zarówno warunki, tryb, jak i procedurę w tym zakresie[253].

Zwolnienie dokonane na podstawie art. 226 pkt 6 ustawy pragmatycznej, w wyniku opinii która została sporządzona z naruszeniem przepisów regulujących procedurę opiniowania, w szczególności dotyczących jawności sporządzonej opinii, czy też możliwości ustosunkowania się do niej, stanowi naruszenie prawa materialnego bezpośrednio rzutujące na wynik sprawy. Ocena zawarta w takiej opinii nie jest bowiem oceną, o której mowa w art. 226 pkt 6[254].

Decyzja zwolnieniowa, na podstawie art. 226 pkt 6 ustawy pragmatycznej nie wymaga uzasadnienia z punktu widzenia uwzględniania słusznego interesu strony i interesu społecznego - potrzeb SZ, jako celowości zwolnienia żołnierza z zsw. Przeszkodą do zwolnienia z zawodowej służby wojskowej nie może być sytuacja osobista żołnierza: kłopoty zdrowotne, trudna sytuacja rodzinna czy finansowa[255].

Norma zawarta w art. 226 pkt 6 jest czytelna i jednoznacznie sformułowana. W przypadku spełniania ustawowej przesłanki tj. związku z faktem otrzymania niedostatecznej oceny ogólnej w opinii służbowej na organ nałożony został obowiązek zwolnienia żołnierza, który otrzymał taką ocenę[256]. Warto zwrócić uwagę również na to, że wspomniany przepis nie uzależnia zwolnienia żołnierza od jego wcześniejszych ocen z opinii służbowej, a jedynie od oceny z ostatniego z opiniowania służbowego[257].

2.8. Złożenie niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego

Żołnierza, który złożył niezgodne z prawdą oświadczenie lustracyjne, zwalnia się z zsw niezwłocznie po uprawomocnieniu się orzeczenia w tej sprawie wydanego przez właściwy organ (§ 7 rwsz).

[252] Wyrok NSA z dnia 27 czerwca 2008 r., I OSK 1170/07, LEX nr 490570.
[253] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 marca 2006 r., II SA/Wa 63/06, LEX nr 202333; wyrok NSA z dnia 2 lipca 2010 r., I OSK 121/10, LEX nr 594960.
[254] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 października 2013 r., II SA/Wa 1127/13, LEX nr 1629798.
[255] Wyrok NSA z dnia 20 grudnia 2013 r., I OSK 2732/12, LEX nr 1529035.
[256] Wyrok NSA z dnia 15 marca 2013 r., I OSK 1072/12, LEX nr 1339574.
[257] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 września 2014 r., II SA/Wa 474/14, LEX nr 1766765.

Szczegółowe uregulowania dotyczące oświadczeń lustracyjnych znajdują się w ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów[258].

Obowiązek złożenia oświadczenia, dotyczącego pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r., mają osoby publiczne, urodzone przed dniem 1 sierpnia 1972 r.

Przenosząc to na grunt interesujących autora rozważań są to żołnierze zawodowi zajmujący stanowiska służbowe o stopniach etatowych pułkowników (komandorów) i generałów (admirałów) oraz zajmujący stanowiska służbowe komendantów wojskowych komend uzupełnień oraz ich zastępców. W chwili obecnej wojskowe komendy uzupełnień przestały istnieć więc należy domniemywać że przepisy te będą zmienione i będą dotyczyły odpowiednio szefów wojskowych centrów rekrutacji oraz ich zastępców.

Oświadczenie lustracyjne składa się w przypadku żołnierza zawodowego przed doręczeniem mu decyzji o wyznaczeniu na stanowisko służbowe. Organem właściwym do złożenia oświadczenia lustracyjnego jest Minister Obrony Narodowej.

Ustawa lustracyjna wprost nie przewiduje możliwości odstąpienia od oceny rzetelności oświadczenia lustracyjnego, ale nie normuje też szeregu innych sytuacji procesowych, odsyłając do odpowiedniego stosowania k.p.k. oraz przepisów dotyczących oskarżonego[259].

Przedmiotem oceny w postępowaniu lustracyjnym jest zawsze zgodność z prawdą składanych oświadczeń, odnośnie współpracy (czy jej braku) osób je składających z organami bezpieczeństwa państwa[260].

W sprawach zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych orzeka, w składzie 3 sędziów, sąd okręgowy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby składającej oświadczenie lustracyjne. Na tle tego zapisu pojawiła się wątpliwość dotycząca tego czy skład 3 sędziów obowiązuje przy wszystkich orzeczeniach wydawanych przez sąd okręgowy, czy tylko przy orzeczeniach merytorycznie rozstrzygających o zgodności z prawdą oświadczeń lustracyjnych.

W orzecznictwie wykształciły się dwie linie orzecznicze w przedmiotowej materii. Zgodnie z pierwszą skład 3 sędziów powinien być powoływany przy wydawaniu

[258] T.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1633 ze zm.
[259] Wyrok SN z dnia 2 lipca 2013 r., V KK 128/13, LEX nr 1342174.
[260] Postanowienie SN z dnia 4 października 2012 r., IV KK 234/12, LEX nr 1226748.

wszystkich orzeczeń w postępowaniu lustracyjnym[261], zaś zgodnie z poglądem drugim skład 3 sędziów powinien być stosowany tylko przy wydawaniu merytorycznych rozstrzygnięć co do przedmiotu postępowania lustracyjnego[262]. W opinii autora właściwa jest pierwsza linia orzecznicza, szczególnie że w identyczny sposób wypowiedział się SN.

W zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do postępowania lustracyjnego, w tym odwoławczego oraz kasacyjnego, stosuje się odpowiednio przepisy k.p.k[263].

Postępowanie lustracyjne w pierwszej instancji kończy się wydaniem orzeczenia na piśmie. Do orzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące wyroku. Orzeczenie sądu wymaga uzasadnienia. Warto zauważyć, że nakaz odpowiedniego stosowania przepisów dotyczących wyroku nie nadaje tego rodzaju orzeczeniu formy wyroku[264].

Sąd wydaje orzeczenie stwierdzające fakt złożenia przez osobę lustrowaną niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego albo stwierdzające, że oświadczenie było prawdziwe.

Wydając orzeczenie stwierdzające fakt złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego, sąd orzeka zakaz pełnienia odpowiedniej funkcji przez żołnierza zawodowego na okres od 3 do 10 lat.

Orzeczenie sądu wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie stronie. W terminie 14 dni od dnia otrzymania orzeczenia stronie przysługuje apelacja, w której może ona również złożyć wnioski dowodowe. Ze względu na całościowe ujęcie postępowania lustracyjnego w I instancji brak jest konieczności odwoływania się w tej materii do przepisów zawartych w kodeksie postępowania karnego[265].

Apelację rozpoznaje się na rozprawie. Sąd wyznacza termin rozprawy nie później niż na 30 dzień od dnia przyjęcia apelacji. Orzeczenie sądu wydane w drugiej instancji jest prawomocne. Uzasadnienie orzeczenia sporządza się z urzędu w terminie 30 dni od daty jego wydania.

---

[261] Uchwała SN z dnia 24 sierpnia 2016 r., I KZP 2/16, LEX nr 2090941; postanowienie SA w Katowicach z dnia 15 stycznia 2014 r., II AKz 763/13, LEX nr 1455186; postanowienie SA w Krakowie z dnia 23 lutego 2011 r., II AKz 2/11, LEX nr 951682; postanowienie SA w Krakowie z dnia 3 lutego 2011 r., II AKz 20/11, LEX nr 1099576.

[262] Postanowienie SA w Białymstoku z dnia 22 marca 2013 r., II AKz 73/13, LEX nr 1294887; postanowienie SA w Katowicach z dnia 13 kwietnia 2011 r., II AKz 667/10, LEX nr 846511; orzeczenie SA w Łodzi z dnia 18 stycznia 2011 r., II AKa 216/10, LEX nr 951712.

[263] Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1735 ze zm.)

[264] Orzeczenie SA w Katowicach z dnia 19 maja 2011 r., II AKa 389/11, LEX nr 1099458.

[265] Postanowienie SA w Rzeszowie z dnia 18 marca 2014 r., II AKz 35/14, LEX nr 1444807.

Szczególne znaczenie postępowania lustracyjnego podkreślano w orzecznictwie: „Obok charakteru pełnionej funkcji publicznej i związanym z nią zakresem odpowiedzialności, oczekiwanym stopniem zaufania społecznego oraz poziomem kwalifikacji moralnych i etycznych, wyznacznikiem wymiaru środków z art. 21a ust. 2a i 2b ustawy lustracyjnej jest też ocena, na ile świadomie nieujawnione fakty z przeszłości mogą obecnie determinować zakres odpowiedzialności za czyny, poziom prawości, szlachetności i uczciwości w życiu publicznym. Jakkolwiek przedmiotem postępowania lustracyjnego jest prawdziwość oświadczenia lustracyjnego, a celem zapewnienie jawności życia publicznego, nie sposób indywidualizacji odpowiedzialności nie powiązać z charakterem i rozmiarem współpracy z reżimem totalitarnym, jej długotrwałością, zaangażowaniem współpracującego i ewentualnie skutkami tej współpracy”[266].

Na marginesie warto zauważyć, że „Prawomocny wyrok sądu stwierdzający, że jest prawdziwe oświadczenie lustracyjne, iż określona osoba nie pracowała, nie pełniła służby ani nie była świadomym i tajnym współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w rozumieniu ustawy lustracyjnej z 1997 r. wiąże sąd w sprawie o ochronę dóbr osobistych tej osoby.”[267].

2.9. Odmowa pełnienia służby na równorzędnym lub wyższym stanowisku służbowym

Zaistnienie stanu faktycznego przewidzianego w art. 226 pkt 8 ustawy pragmatycznej wymaga spełnienia dwóch przesłanek. Po pierwsze - żołnierz zawodowy musi zostać wyznaczony na stanowisko służbowe równorzędne lub wyższe względem stanowiska, które zajmował dotychczas. Po drugie - żołnierz zawodowy musi złożyć pisemne oświadczenie o odmowie pełnienia służby na wyznaczonym stanowisku równorzędnym lub wyższym. W takim przypadku żołnierza zawodowego obligatoryjnie zwalnia się z zsw wskutek odmowy pełnienia służby na równorzędnym lub wyższym stanowisku służbowym. Decyzja podejmowana w tym przedmiocie ma charakter związany.

Oczywiście by zaistniała taka sytuacja żołnierz zawodowy musi zostać zwolniony z zajmowanego stanowiska.

[266] Orzeczenie SA w Białymstoku z dnia 18 stycznia 2011 r., II AKa 253/10 LEX nr 1125230.
[267] Wyrok SN z dnia 29 kwietnia 2009 r., II CSK 622/08, LEX nr 518171.

Żołnierza zawodowego zwalnia się z zajmowanego stanowiska służbowego:

1) jeżeli wojskowa komisja lekarska orzekła jego niezdolność do pełnienia zawodowej służby wojskowej w określonych jednostkach wojskowych albo na zajmowanym stanowisku służbowym;

2) gdy zlikwidowano zajmowane przez niego stanowisko służbowe;

3) gdy upłynął termin kadencji na stanowisku służbowym;

4) wskutek wymierzenia kary dyscyplinarnej odwołania z zajmowanego stanowiska służbowego;

5) w przypadku udzielenia urlopu wychowawczego w wymiarze dłuższym niż dwanaście miesięcy.

Żołnierza zawodowego można zwolnić z zajmowanego stanowiska służbowego w przypadku:

1) zaistnienia stosownych potrzeb SZ;

2) wszczęcia kontrolnego postępowania sprawdzającego, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych.

Art. 2 pkt 37 ustawy pragmatycznej określa pojęcie wyższego stanowiska służbowego. Poprzez wyższe stanowisko służbowe rozumie się stanowisko służbowe, którego stopień etatowy jest wyższy od stopnia etatowego poprzednio zajmowanego stanowiska służbowego zaś art. 2 pkt 32 pragmatyki stanowi, że poprzez równorzędne stanowisko służbowe należy rozumieć stanowisko którego stopień etatowy jest równy stopniowi etatowemu poprzednio zajmowanego stanowiska służbowego, a w przypadku oficerów młodszych - stopniowi wojskowemu posiadanemu przez oficera.

W przypadku odmowy pełnienia zawodowej służby wojskowej na równorzędnym lub wyższym stanowisku służbowym organ właściwy do wyznaczania na stanowisko służbowe przesyła do organu zwalniającego wniosek o zwolnienie z zsw wraz z oświadczeniem żołnierza o odmowie pełnienia służby na równorzędnym lub wyższym stanowisku służbowym. Przepis ten stosuje się również do żołnierza, który odmówił objęcia równorzędnego stanowiska służbowego w związku z wymierzeniem kary dyscyplinarnej odwołania z zajmowanego stanowiska służbowego.

Przepisy podustawowe doprecyzowują przedmiotową materię stanowiąc w § 8 ust. 1 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 maja 2014 r. w sprawie zwalniania żołnierzy zawodowych z zawodowej służby wojskowej[268], że w razie

[268] Dz. U. z 2014 r., poz. 670.

odmowy pełnienia zsw na równorzędnym lub wyższym stanowisku służbowym organ właściwy do wyznaczania na stanowisko służbowe przesyła do organu zwalniającego wniosek o zwolnienie z zsw wraz z oświadczeniem żołnierza o odmowie pełnienia służby na równorzędnym lub wyższym stanowisku służbowym.

Należy zauważyć, że odmowa żołnierza powinna być wyrażona wprost, nie zaś w sposób dorozumiany. Nawet działania faktyczne żołnierza w jednoznaczny sposób wskazujące na odwleczenie lub wręcz odmowę objęcia równorzędnego lub wyższego stanowiska służbowego nie są przesłanką do zastosowania przepisu art. 226 pkt 8 ustawy pragmatycznej. Analizując treść § 8 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego należy jednoznacznie przyjąć, że odmowa pełnienia służby na równorzędnym lub wyższym stanowisku służbowym musi wynikać z wyraźnego oświadczenia żołnierza[269].

W opinii autora problematyczną kwestią jest uznanie stanowisk za równorzędne. W jednym z wyroków stwierdzono, że złożenie żołnierzowi zajmującemu stanowisko podpułkownika propozycji objęcia stanowiska służbowego o takim samym stopniu etatowym podpułkownika należy uznać za propozycję objęcia równorzędnego stanowiska służbowego[270]. Brak w wyroku jest odniesienia do grupy uposażenia która przy tym samym stopniu etatowym może być różna.

Warto w tym miejscu odnieść się do kilku orzeczeń sądów administracyjnych dotyczących co prawda Policji ale w opinii autora mających również odniesienie do żołnierzy zawodowych.

Na wstępie należy zauważyć, że równorzędność stanowisk nie oznacza ich identyczności lub tożsamości[271].

W orzecznictwie powszechnie przyjmuje się, że stanowisko równorzędne oznacza stanowisko o identycznych parametrach uposażenia zasadniczego, takim samym rodzaju stanowiska oraz stopniu etatowym[272]. Wszystkie te elementy muszą zostać spełnione łącznie [273] . Wyjątkowo, w przypadku likwidacji stanowiska służbowego, ocena równorzędności stanowisk może opierać się na dwóch pozostałych kryteriach[274]. W

[269] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2013 r., II SA/Wa 1985/12, LEX nr 1620653.
[270] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 sierpnia 2005 r., II SA/Wa 708/04, LEX nr 1684659.
[271] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 2 czerwca 2008 r., II SA/Wa 46/08, LEX nr 560231.
[272] Wyrok NSA z 8 stycznia 2010 r., I OSK 864/09, LEX nr 595580; wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 marca 2013 r., II SA/Wa 2192/12, LEX nr 1321478; wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 marca 2013 r., II SA/Wa 265/13, LEX nr 1301212; wyrok WSA w Łodzi z dnia 11 lutego 2014 r., III SA/Łd 1198/13, LEX nr 1510741.
[273] Wyrok NSA z dnia 30 maja 2000 r., II SA 220/00, LEX nr 56609; wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 kwietnia 2009 r., II SA/Wa 1727/08, LEX nr 558713.
[274] Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 6 października 2011 r., II SA/Ol 605/11, LEX nr 984785.

wyroku z 14 marca 2013 r. WSA w Warszawie wskazał, że „wszystkie składniki uposażenia, w tym również wysokość dodatku funkcyjnego, umieszczenia stanowiska w «siatce płac», możliwość awansu, decydują o tym, czy stanowisko można uznać za równorzędne z dotychczas zajmowanym”[275].

Dodatkowo, organ powinien w sposób właściwy wykazać równorzędność nowego stanowiska służbowego, wskazując jednocześnie zasadność i celowość przeniesienia na nowe stanowisko. W związku z uznaniowym rodzajem decyzji ma to ogromne znaczenie[276].

W opinii autora poza porównaniem wyłącznie stopnia etatowego stanowisk należałoby wziąć pod uwagę również tzw. „literkę” czyli umieszczenie konkretnego stopnia w siatce płac. Odmienne podejście powoduje sytuację gdy np. podpułkownik o grupie uposażenia 16C zostanie przesunięty na stanowisko o grupie uposażenia 16 co z oczywistych względów nie jest stanowiskiem równorzędnym. W tym miejscu warto przytoczyć przepis art. 438 pragmatyki wojskowej gdzie wskazano, że żołnierz zawodowy wyznaczony na stanowisko służbowe, zaszeregowane do niższej grupy uposażenia zachowuje prawo do stawki uposażenia zasadniczego pobieranego na poprzednio zajmowanym stanowisku służbowym do czasu uzyskania wyższej stawki uposażenia zasadniczego. Dotyczy to jednak tylko uposażenia zasadniczego i nie ma zastosowania do innych dodatków[277]. Łatwo wyobrazić sobie sytuację podwyżek zwiększających stawkę uposażenia zasadniczego, która nawet po doliczeniu jest mniejsza od stawki którą pobierał żołnierz na poprzednio zajmowanym stanowisku służbowym.

W opinii autora dobrym rozwiązaniem byłaby zmiana przepisu na taki jaki jest w pragmatyce policyjnej, a dokładnie w art. 38a – „Równorzędnym stanowiskiem służbowym jest stanowisko zaszeregowane do tej samej grupy uposażenia zasadniczego i takiego samego stopnia etatowego”.

[275] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 marca 2013 r., II SA/Wa 2192/12, LEX nr 1321478.
[276] Wyrok NSA z dnia 22 września 2009 r., I OSK 77/09, LEX nr 595524; wyrok NSA z dnia z dnia 6 marca 2008 r., I OSK 436/07, LEX nr 494720; wyrok WSA w Gliwicach z dnia 17 czerwca 2016 r., IV SA/Gl 1107/15, LEX nr 2078912.
[277] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 31 marca 2017 r., II SA/Wa 931/16, LEX nr 2330228.

2.10. Wypowiedzenie stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej

Żołnierz zawodowy może w każdym czasie wypowiedzieć stosunek służbowy zawodowej służby wojskowej bez podawania przyczyny. Żołnierz nie musi wskazywać przyczyny złożenia wypowiedzenia[278].

Wypowiedzenie przez żołnierza uważa się za dokonane, jeżeli zostało ono złożone za potwierdzeniem odbioru w kancelarii jednostki wojskowej lub wysłane przesyłką poleconą na adres jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni zawodową służbę wojskową. Dowódca jednostki wojskowej, do którego wpłynęło wypowiedzenie żołnierza, przesyła je drogą służbową do organu zwalniającego oraz na piśmie informuje bezpośrednio dyrektora komórki organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej właściwej do spraw kadr o wypowiedzeniu przez żołnierza stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej w terminie pięciu dni od dnia wpłynięcia do jednostki wojskowej tego wypowiedzenia.

Wypowiedzenie powinno być dokonane przez żołnierza w formie pisemnej i powinno zawierać oświadczenie woli żołnierza wskazujące jednoznacznie na zamiar wypowiedzenia przez niego stosunku służbowego. Na gruncie orzecznictwa należy wskazać, że dokonanie wypowiedzenia stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej to moment, w którym wypowiedzenie weszło do obrotu prawnego (art. 110 k.p.a.). Nie należy go utożsamiać z uzyskaniem przez tę decyzję przymiotu ostateczności i wykonalności[279]. Określenie "za dokonane" oznacza, że właśnie z tym dniem następuje materialnoprawny skutek złożonego wypowiedzenia[280].

Zwolnienie z zsw wskutek dokonanego wypowiedzenia stosunku zsw następuje po upływie 3 miesięcy od dnia złożenia wypowiedzenia przez żołnierza w ostatnim dniu miesiąca. W przypadku dokonania przez żołnierza wypowiedzenia organ zwalniający wydaje decyzję o zwolnieniu żołnierza z zawodowej służby wojskowej, w której określa datę zwolnienia z zawodowej służby wojskowej wynikającą z wypowiedzenia.

Okres wypowiedzenia stosunku służbowego zsw może być skrócony za pisemną zgodą zwalnianego żołnierza zawodowego i właściwego organu, przy czym kończyć się

[278] Wyrok NSA z dnia 17 sierpnia 2010 r., I OSK 318/10, LEX nr 1218292; wyrok NSA z dnia 16 lipca 2010 r., I OSK 216/10, LEX nr 672894; wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 listopada 2009 r., II SA/Wa 779/09, LEX nr 3038397.
[279] Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2000 r., II SA 1788/00, LEX nr 51011.
[280] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 marca 2014 r., II SA/Wa 1257/13, LEX nr 1465488.

musi ostatniego dnia miesiąca. Odmowa przyjęcia przez organ proponowanej daty zwolnienia ze służby nie wpływa na ocenę skuteczności samego wystąpienia ze służby[281].

Wycofanie wypowiedzenia może nastąpić na pisemny wniosek żołnierza, za zgodą organu zwalniającego. Złożenie wniosku nie wstrzymuje wykonania decyzji o zwolnieniu żołnierza z zsw. Postępowanie administracyjne wywołane oświadczeniem żołnierza o wypowiedzeniu stosunku służbowego staje się bezprzedmiotowe w przypadku gdyż żołnierz został zwolniony z zawodowej służby wojskowej wskutek wcześniejszej decyzji odpowiedniego organu[282].

Organami właściwymi do zwalniania z zsw są organy właściwe do powoływania do służby, a w przypadku zwolnienia z zawodowej służby wojskowej w trakcie kształcenia w uczelni wojskowej, o którym mowa w art. 186 ust. 2, rektor-komendant uczelni wojskowej.

Termin 3 miesięcy, określony w art. 231 ust. 2 ustawy jest terminem prawa materialnego, który dokładnie zakreśla jego początek i koniec. Oznacza to, iż od momentu złożenia wniosku o wypowiedzenie stosunku służbowego rozpoczyna bieg ww. trzymiesięczny termin i organ wydający decyzję, w której czyni zadość woli żołnierza, od tego czasu ściśle określa datę, w której upływa okres wypowiedzenia. Stąd też wniesienie odwołania od decyzji o zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej i przeniesieniu do rezerwy wskutek upływu terminu wypowiedzenia dokonanego przez żołnierza zawodowego nie powoduje wstrzymania biegu tego terminu[283]. Nie ma dostatecznych przesłanek, aby twierdzić, że decyzja o wypowiedzeniu stosunku służbowego powoduje rozpoczęcie biegu okresów wypowiedzenia dopiero wtedy, gdy staje się wykonalna w pojęciu przepisów k.p.a[284]. Określenie ustawowego okresu wypowiedzenia oznacza, że w stosunku do decyzji o zwolnieniu ze służby z zastrzeżeniem terminu wypowiedzenia nie mają zastosowania przepisy k.p.a., uzależniające wykonalność decyzji, czy raczej jej skuteczność, od uzyskania przymiotu ostateczności (art. 130 § 1 k.p.a.). W tym zakresie przepisy pragmatyki wojskowej

[281] Wyrok NSA z dnia 19 lutego 2009 r., I OSK 425/08, LEX nr 520750.
[282] Wyrok NSA z dnia 30 listopada 2010 r., I OSK 841/10, LEX nr 745343; wyrok WSA w Warszawie z dnia 4 listopada 2011 r., II SA/Wa 1311/11, LEX nr 1153435.
[283] Wyrok NSA w składzie 7 sędziów z dnia 18 lutego 2002 r., OSA 9/01, LEX nr 54098; A. Ring, *Glosa do wyroku NSA z dnia 18 lutego 2002 r., OSA 9/01*, LEX/el. 2011; wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 lutego 2017 r., II SA/Wa 1338/16, LEX nr 2267754; wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 sierpnia 2010 r., II SA/Wa 558/10, LEX nr 755349; wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 listopada 2005 r., II SA/Wa 1316/05, LEX nr 207535; wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 lipca 2008 r. II SA/Wa 502/08, LEX nr 525797; wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 lutego 2017 r., II SA/Wa 1338/16, LEX nr 2267754.
[284] Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2000 r., II SA 1788/00, LEX nr 51011.

stanowią lex specialis w stosunku do przepisów k.p.a., regulujących generalnie kwestię wykonalności decyzji administracyjnych[285].

Okres wypowiedzenia stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej jest terminem prawa materialnego i jako taki nie podlega modyfikacji - nie może zostać wydłużony, a jedynie na wniosek żołnierza można go skrócić[286].

Złożenie oświadczenia o wystąpieniu ze służby obliguje organ do zwolnienia, niezależnie od przyczyn jego złożenia przez żołnierza. Przepisy prawa materialnego nie pozwalają więc w tym przypadku na wydanie decyzji innej treści. Złożenie takiego oświadczenia przez żołnierza wywołuje z reguły skutki prawne także w sferze interesów tego, któremu oświadczenie zostało złożone[287].

Na gruncie wypowiedzenia stosunku zsw pojawiło się zagadnienie dotyczące problematyki oceny skuteczności oświadczeń woli składanych w toku postępowania o wypowiedzenie stosunku służbowego zsw. Istotne rozbieżności dotyczą kwestii charakteru prawnego pisemnego zgłoszenia wystąpienia ze służby oraz możliwości jego cofnięcia.

Orzecznictwo NSA wielokrotnie poruszało kwestię prawnego charakteru pisemnego zgłoszenia przez funkcjonariusza wystąpienia ze służby oraz możliwości i trybu jego cofnięcia. W tej mierze zarysowała się niejednolitość orzecznictwa. W części orzeczeń przyjmowano, że pisemne zgłoszenie funkcjonariusza wystąpienia ze służby jest oświadczeniem woli, do którego stosują się przepisy prawa cywilnego, wobec czego może być ono skutecznie odwołane jedynie wówczas, gdy doszło do adresata oświadczenia o wystąpieniu ze służby (organu) jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej albo gdy jest dotknięte wadami, o których mowa w art. 82-88 Kodeksu cywilnego, później zaś może wywołać skutek wyłącznie wówczas, gdy adresat wyrazi zgodę na cofnięcie oświadczenia[288].

---

[285] Wyrok NSA w składzie 7 sędziów z dnia 15 kwietnia 2002 r., II SA 610/02, LEX nr 81806; wyrok NSA z dnia 14 kwietnia 2011 r., I OSK 1903/10, LEX nr 852010; A. Ring, *Glosa do wyroku NSA z dnia 14 kwietnia 2011 r., I OSK 1903/10*, LEX/el. 2011; wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 października 2008 r., II SA/Wa 930/08, LEX nr 1055706; wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 lipca 2008 r., II SA/Wa 502/08, LEX nr 525797.

[286] Wyrok NSA z dnia 10 marca 2020 r., I OSK 2648/19, LEX nr 2956968; wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 maja 2019 r., II SA/Wa 2082/18, LEX nr 2779130.

[287] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 kwietnia 2012 r., II SA/Wa 310/12, LEX nr 1504792.

[288] Wyrok NSA z dnia 5 lipca 2001 r., II SA 593/01, LEX nr 77683; wyrok NSA z dnia 4 marca 2004 r., OSK 189/04, LEX nr 837416; wyrok NSA z dnia 2 lutego 2005 r., OSK 1055/04, LEX nr 1574239; wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 maja 2010 r., II SA/Wa 135/10, LEX nr 674458; wyrok NSA z dnia 23 września 2005 r., I OSK 46/05, LEX nr 208757; wyrok NSA z dnia 1 sierpnia 2007 r., I OSK 597/07, LEX nr 447316; wyrok NSA z dnia 21 września 2007 r., I OSK 360/07, LEX nr 443883; wyrok NSA z

W orzecznictwie sądów administracyjnych pojawił się pogląd, że skoro ani ustawa pragmatyczna, ani też k.p.a., nie regulują problematyki oceny skuteczności oświadczeń woli, składanych w toku postępowania o wypowiedzenie stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej, można w tym zakresie stosować przepisy Kodeksu cywilnego, co jest zgodne z poglądami pojawiającymi się w orzecznictwie sądowoadministracyjnym[289].

W opinii autora pomimo bardzo dużych podobieństw pomiędzy formacjami zmilitaryzowanymi oraz SZ argumentacja zawarta w orzecznictwie dotyczącym analizowanego problemu nie będzie miała odpowiedniego zastosowania również do żołnierzy zawodowych. Przepisy ustawy pragmatycznej i rozporządzenia z dnia 22 maja 2014 r. w sprawie zwalniania żołnierzy zawodowych z zawodowej służby wojskowej w sposób kompleksowy regulują wszelkie sprawy związane z szeroko rozumianą służbą wojskową w tym także kwestie wypowiedzenia stosunku zawodowej służby wojskowej oraz cofnięcia takiego wypowiedzenia. Oznacza to, że § 9 ust. 7 rozporządzenia stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 61 Kodeksu cywilnego[290]. Nie ma podstaw do posiłkowania się w tych sprawach przepisami Kodeksu cywilnego dotyczącymi cofnięcia oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu[291].

Warto również zauważyć, że „Nie są przedmiotem badania w postępowaniu administracyjnym wady oświadczenia woli w rozumieniu przepisów art. 82-88 Kodeksu cywilnego”[292].

Przepisy prawa nie przewidują wydania odrębnego aktu w przedmiocie uwzględnienia lub nieuwzględnienia wycofania oświadczenia woli dotyczącego wypowiedzenia stosunku służbowego bądź to w postaci decyzji administracyjnej, bądź w formie postanowienia. Ze względu na zasadę praworządności organ musi legitymować się podstawą prawną do jego wydania[293]. Strona nie może więc, powołując się na swoje

dnia 14 listopada 2007 r., I OSK 50/07, LEX nr 427627; wyrok NSA z dnia 28 listopada 2008 r., I OSK 1816/07, LEX nr 536816; wyrok NSA z dnia 19 lutego 2009 r., I OSK 425/08, LEX nr 520750.

[289] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 kwietnia 2011 r., II SA/Wa 148/11, LEX nr 1128693; wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 kwietnia 2011 r., II SA/Wa 2137/10, LEX nr 993934; wyrok NSA z dnia 1 sierpnia 2007 r., I OSK 597/07, LEX nr 447316; wyrok NSA z dnia 28 listopada 2008 r., I OSK 1816/07, LEX nr 536816; wyrok NSA z dnia 19 lutego 2009 r., I OSK 25/05, LEX nr 520750.

[290] Wyrok NSA z dnia 15 czerwca 2012 r., I OSK 2282/11, LEX nr 1216551; wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 marca 2014 r., II SA/Wa 1329/13, LEX nr 1581127; wyrok NSA z dnia 14 listopada 2013 r., I OSK 197/13, LEX nr 1612061.

[291] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 marca 2014 r., II SA/Wa 1329/13, LEX nr 1581127.

[292] Wyrok NSA z dnia 20 listopada 2001 r., II SA 2142/00, LEX nr 82649.

[293] M. Karpiuk (w:) M. Karpiuk, P. Krzykowski, A. Skóra (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz do art. 62-126*, Olsztyn 2020, s. 381.

oświadczenie, domagać się skutecznie wycofania wypowiedzenia, skoro organ nie wyraził na to zgody. Dodać ponadto należy, że organ nie musi swojego stanowiska uzasadniać, bowiem żaden przepis prawa nie nakłada na niego takiej powinności[294]. Tak więc załatwienie sprawy może nastąpić zwykłym pismem, informującym stronę o sposobie załatwienia jej wniosku. Stwierdzenie zawarte w art. 104 § 1 k.p.a., że załatwienie sprawy następuje przez wydanie decyzji, odnosi się tylko do sytuacji, gdy z mocy przepisów prawa materialnego lub innych załatwienie sprawy powinno nastąpić w tej formie prawnej[295]. Jedyną możliwością kwestionowania dokonanej przez organ oceny oświadczenia woli występuje na drodze skargi, złożonej na decyzję wydaną w przedmiocie zwolnienia ze służby[296].

Przepisy wyraźnie stwierdzają, że dla skuteczności dokonania wycofania wypowiedzenia potrzebna jest zgoda organu. Decyzja jednak w tym zakresie zależy od jego woli i okoliczności w sprawie. Należy bowiem wskazać, iż złożenie wypowiedzenia stosunku służbowego przez żołnierza nakłada na organ szereg obowiązków, które ten musi wypełnić w ściśle określonym terminie. Jest to nie tylko wydanie decyzji o zwolnieniu ze służby, ale też załatwienie wszelkich formalności związanych z zakończeniem służby przez żołnierza oraz dokonanie czynności mających na celu wyłonienie nowego kandydata na wakujące stanowisko.

Stąd też zgoda organu uzależniona jest od stopnia zaawansowania tych czynności, jak też od innych elementów jak np. opinii przełożonych żołnierza wycofującego wypowiedzenie[297].

2.11. Niewyznaczenie na stanowisko służbowe w czasie pozostawania w dyspozycji

Art. 225 pkt 10 ustawy pragmatycznej umożliwia zwolnienie żołnierza zawodowego w przypadku niewyznaczenia na stanowisko służbowe w czasie pozostawania w dyspozycji. Przepis ten jest podobny do art. 111 pkt 10 poprzedniej

[294] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 stycznia 2010 r., II SA/Wa 1721/09, LEX nr 600209; postanowienie WSA w Warszawie z dnia 19 listopada 2018 r., II SAB/Wa 605/18, LEX nr 2735419; postanowienie NSA z dnia 22 marca 2019 r., I OSK 524/19, LEX nr 2639425; wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 stycznia 2007 r., II SA/Wa 1633/06, LEX nr 328613.
[295] Wyrok NSA z dnia 17 grudnia 1985 r., III SA 988/85, LEX nr 9860; J. Borkowski, *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17 grudnia 1985 r., III SA 988/85*, „Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych" 1987, nr 5-6, s. 238-242.
[296] Postanowienie NSA z dnia 22 marca 2019 r., I OSK 524/19, LEX nr 2639425; postanowienie WSA w Warszawie z dnia 19 listopada 2018 r., II SAB/Wa 605/18, LEX nr 2735419.
[297] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 października 2008 r., II SA/Wa 820/08, LEX nr 1055636.

pragmatyki który zawierał dyspozycję zwolnienia żołnierza w przypadku niewyznaczenia na stanowisko służbowe w czasie pozostawania w rezerwie kadrowej.

Zgodnie z art. 191 uooo żołnierz zawodowy może pełnić zawodową służbę wojskową na stanowisku służbowym, w uczelni wojskowej lub innej jednostce organizacyjnej zajmującej się szkoleniem oraz w dyspozycji. Zamknięty katalog form pełnienia zawodowej służby wojskowej wskazuje, że brak jest możliwości pełnienia służby w innej formie [298] . Należy zauważyć, że żołnierz zawodowy nie może równocześnie pełnić służby na stanowisku służbowym w jednostce wojskowej i pozostawać w dyspozycji, bowiem te dwa pojęcia wzajemnie się wykluczają.

Tryb przeniesienia do dyspozycji określa art. 200 uooo.

Żołnierz zawodowy zwolniony z dotychczas zajmowanego stanowiska służbowego zostaje obligatoryjnie przeniesiony do dyspozycji kierownika komórki organizacyjnej właściwej do spraw kadr czyli w chwili obecnej do dyspozycji Dyrektora Departamentu Kadr, jeżeli przewiduje się wyznaczenie go na inne stanowisko służbowe (przy czym okres pozostawania w dyspozycji nie może być jednorazowo dłuższy niż 2 lata) bądź w przypadku oddelegowania żołnierza zawodowego do pełnienia obowiązków w instytucji krajowej lub zagranicznej zgodnie z art. 209 uooo.

Żołnierza można przenieść do dyspozycji Dyrektora Departamentu Kadr w przypadku:

- skierowania go na studia, kursy i szkolenia;
- podjęcia przez niego pracy poza granicami państwa w strukturach organizacji międzynarodowych lub międzynarodowych strukturach wojskowych, na podstawie umowy zawartej między tym żołnierzem a taką organizacją – jeżeli przemawiają za tym potrzeby SZ;
- udzielenia żołnierzowi zawodowemu urlopu wychowawczego o którym mowa w art. 286 uooo;
- wydania w stosunku do niego decyzji o zwolnieniu z zsw, przy czym właściwy dowódca może go zwolnić z wykonywania zadań służbowych.

Organem wojskowym właściwym do przeniesienia żołnierza zawodowego do dyspozycji jest Minister Obrony Narodowej - w przypadku żołnierza zawodowego zwolnionego ze stanowiska służbowego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów i Ministra Obrony Narodowej oraz w przypadku podjęcia przez

[298] Wyrok NSA z dnia 26 października 2010 r., I OSK 728/10, LEX nr 745303.

niego pracy poza granicami państwa w strukturach organizacji międzynarodowych lub międzynarodowych strukturach wojskowych. W pozostałych przypadkach organem będzie dyrektor departamentu Ministerstwa Obrony Narodowej właściwego do spraw kadr.

Skarga na decyzję w przedmiocie zwolnienia z zajmowanego stanowiska służbowego i przeniesienia do dyspozycji jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu[299].

Brak jest możliwości wydania decyzji o zwolnieniu żołnierza zawodowego z zajmowanego stanowiska służbowego i przeniesieniu go do dyspozycji w przypadku gdy organ nie przewiduje go do wyznaczenia na inne stanowisko służbowe. Należy dodać, że samo „przewidywanie" nie oznacza obowiązku wyznaczenia na to stanowisko. Wcześniejszy zamiar organu co do wyznaczenia na inne stanowisko, mający miejsce w momencie przeniesienia do dyspozycji nie oznacza, że takie wyznaczenie faktycznie musi mieć miejsce. W opinii autora brak wskazania stanowiska na jakie żołnierz jest przewidywany do wyznaczenia uniemożliwia zwolnienia go z dotychczas zajmowanego stanowiska i przeniesienie go do dyspozycji. Skutecznym rozwiązaniem przedstawionego problemu byłby obowiązek konkretyzacji „innego stanowiska" poprzez jego wskazanie w decyzji, na podstawie której przeniesiono żołnierza do dyspozycji. Dopiero wówczas, po upływie okresu pozostawania w dyspozycji, w trakcie której nie doszłoby do wyznaczenia go na wskazane stanowisko służbowe, choćby z powodu jego likwidacji, zachodziłaby podstawa do zwolnienia.

Na marginesie rozważań dotyczących dyspozycji wskazać należy, że zgodnie z art. 122 ust. 3 uooo skarga do sądu administracyjnego nie przysługuje między innymi w sprawach wyznaczenia, przeniesienia i zwolnienia ze stanowiska służbowego. Działalność organów wojskowych w takich sprawach nie podlega w ogóle kontroli sądowoadministracyjnej. Podejmowane w takich sprawach czynności organów wojskowych nie mogą być też badane przez sądy administracyjne pośrednio, to jest przy okazji skargi na decyzje o zwolnieniu ze służby. Wyznaczenie na stanowisko służbowe odbywa się w innym postępowaniu prowadzonym w oparciu o inne przepisy stąd też ustalenia w tym zakresie nie są i nie mogą być elementem stanu faktycznego procedury zwolnieniowej. Poddanie kontroli sądowej takiej materii stanowiłoby obejście jednoznacznego zakazu przewidzianego w art. 122 ust. 3 uooo[300]. Organy wojskowe, są

[299] Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 25 października 2010 r., II SA/Wa 1223/10, LEX nr 771856.
[300] Wyrok NSA z dnia 15 marca 2013 r., I OSK 1312/12, LEX nr 1339581; wyrok NSA z dnia 27 maja 2009 r., I OSK 937/08, LEX nr 574397; wyrok NSA z dnia 14 stycznia 2009 r., I OSK 101/08, LEX nr

uprawnione do swobodnego doboru obsady wojskowej i w tym kontekście należy uznać, że ustawodawca kwestie wyznaczania (zwolnienia lub przeniesienia) na stanowisko służbowe nieprzypadkowo wyłączył z kognicji sądów administracyjnych[301].

Zdaniem autora brak możliwości skargi do sądu administracyjnego na decyzję przenoszącą żołnierza do dyspozycji wpływa negatywnie na stabilność stosunku służbowego, szczególnie w kontekście skutku jakie wywołuje niewyznaczenie żołnierza zawodowego na stanowisko służbowe w okresie pozostawania w dyspozycji.

Okres pozostawania żołnierza zawodowego w dyspozycji nie może być jednorazowo dłuższy niż dwa lata w przypadku przebywania w dyspozycji z powodu przewidywanego wyznaczenia na inne stanowisko służbowe lub okresu oddelegowania zgodnie z art. 209 uooo.

W przypadku przeniesienia do dyspozycji w związku ze skierowaniem na kursy czy też szkolenia czas dyspozycji obejmuje okres tych szkoleń zaś w przypadku podjęcia przez niego pracy poza granicami państwa w strukturach organizacji międzynarodowych lub międzynarodowych strukturach wojskowych czas dyspozycji nie może być dłuższy niż 6 lat.

Okres dwuletni przebywania w dyspozycji wskazany w art. 200 ust. 1 pkt 1 uooo jest okresem maksymalnym. Oznacza to, że zwolnienie żołnierza zawodowego z zawodowej służby wojskowej wskutek niewyznaczenia na stanowisko służbowe w czasie pozostawania w dyspozycji, może nastąpić przed upływem dwóch lat pozostawania żołnierza zawodowego w dyspozycji. Każdą sprawę należy rozpatrywać indywidualnie stąd też okres w którym żołnierz pozostaje w rezerwie może być diametralnie różny, wyznaczony jednakże ramami wspomnianego przepisu.

Ustawodawca przewidział również inne możliwości przeniesienia do dyspozycji. Ma to związek ze zwolnieniem żołnierza z zajmowanego stanowiska służbowego jeżeli:

- wojskowa komisja lekarska orzekła jego niezdolność do pełnienia zsw w określonych jednostkach wojskowych albo na zajmowanym stanowisku służbowym;
- zlikwidowano zajmowane przez niego stanowisko służbowe;
- wymierzono karę dyscyplinarną odwołania z zajmowanego stanowiska służbowego;
- udzielono urlopu wychowawczego w wymiarze dłuższym niż 12 miesięcy;

516003; A. Ring, *Glosa do wyroku NSA z dnia 14 stycznia 2009 r., I OSK 101/0*8, LEX/el. 2011; wyrok NSA z dnia 14 kwietnia 2011 r., I OSK 1856/10, LEX nr 1080969.

[301] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 lutego 2007 r., II SA/Wa 2266/06, LEX nr 318171.

- upłynął okres kadencji na stanowisku służbowym;
- zaistniały takie potrzeby SZ.

W tych przypadkach żołnierza można przenieść do dyspozycji lub wyznaczyć na równorzędne lub wyższe stanowisko służbowe.

Obligatoryjnie z kolei żołnierza zawodowego należy przenieść do dyspozycji w przypadku wszczęcia kontrolnego postępowania sprawdzającego, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych[302]. Żołnierza przenosi się wtedy do dyspozycji na czas prowadzonego postępowania.

W chwili obecnej brak jest przepisów wykonawczych do ustawy wskazujących na tryb postępowania w przypadku zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej w przypadku niewyznaczenia na stanowisko służbowe w okresie pozostawania w dyspozycji.

Na podstawie poprzedniej pragmatyki wydano rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 września 2014 r. w sprawie trybu wyznaczania żołnierzy zawodowych na stanowiska służbowe i zwalniania z tych stanowisk[303] gdzie szczegółowo opisano procedurę zwolnienia w przypadku przebywania żołnierza w rezerwie kadrowej i niewyznaczenia go do końca okresu pozostawania w rezerwie kadrowej na stanowisko służbowe. Minister Obrony Narodowej bądź dyrektor departamentu Ministerstwa Obrony Narodowej właściwy do spraw kadr, występował do organu zwalniającego, jeżeli sam nie był tym organem, z wnioskiem o zwolnienie żołnierza z zawodowej służby wojskowej.

Na stronie Rządowego Centrum Legislacji pojawił się projekt z dnia 19 września 2022 r. rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej w sprawie wyznaczania i zwalniania żołnierzy zawodowych ze stanowisk służbowych. W projekcie szczegółowo uregulowano tryb przenoszenia żołnierzy zawodowych do dyspozycji. Jest to co prawda tylko projekt, ale w opinii autora warto przytoczyć najważniejsze regulacje dotyczące przedmiotowego zagadnienia w nim zawarte.

Zgodnie z § 17 projektu wyznaczenie na stanowisko służbowe, zwolnienie ze stanowiska służbowego lub przeniesienie do dyspozycji następuje w drodze decyzji uprawnionego organu, z urzędu lub na wniosek dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz pozostaje w ewidencji albo na wniosek dowódcy jednostki wojskowej, w której

[302] T.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 742 ze zm.
[303] Dz. U. z 2014 r., poz. 1292 ze zm.

występuje stanowisko służbowe do obsadzenia lub na wniosek przełożonego tego dowódcy. Jest to uzupełnienie art. 200 ust. 4 pragmatyki.

Organ zwalniający, ustalając w decyzji datę zwolnienia, określa ją na pierwszy dzień po upływie okresu pozostawania w dyspozycji stąd też brak jest możliwości zwolnienia w dniu, kiedy jeszcze nie upłynął okres pozostawania w dyspozycji[304].

Zauważyć należy, że samo wydanie rozkazu zwalniającego jest możliwe przed końcem pozostawania żołnierza w dyspozycji. Wydanie rozkazu nie przesądza jeszcze o zwolnieniu żołnierza z zsw. Istotny jest bowiem termin rozwiązania stosunku służbowego a nie data wydania decyzji o zwolnieniu. Gdyby pomiędzy wydaniem rozkazu o zwolnieniu ze służby a końcem okresu pozostawania żołnierza w dyspozycji zaistniała możliwość wyznaczenia go na stanowisko służbowe organ mógłby zastosować instytucję przewidzianą w art. 154 k.p.a. i uchylić rozkaz o zwolnieniu[305].

Rozpatrując możliwość wyznaczenia żołnierza zawodowego na stanowisko służbowe podczas jego przebywania w dyspozycji nie sposób nie odnieść się do art. 192 ust. 1 uooo zgodnie z którym wyznaczenie na stanowisko służbowe następuje w drodze decyzji, stosownie do potrzeb SZ, w zależności od wymaganych kwalifikacji zawodowych określonych w Karcie Opisu Stanowiska Służbowego, posiadanej oceny w opinii służbowej oraz modelu przebiegu służby.

Oznacza to, że organ kadrowy sam analizuje potrzeby SZ w kontekście konkretnego stanowiska służbowego w oparciu o kwalifikacje posiadane przez żołnierza. Jest to odzwierciedlenie władczej roli organu wojskowego wobec podległych sobie żołnierzy.

Bez znaczenia są przyczyny z jakich żołnierz nie został wyznaczony na inne stanowisko służbowe o ile organ dokonał analizy możliwości wyznaczenia żołnierza na inne stanowisko służbowe[306]. Zagadnienie odpowiedniego zagospodarowania żołnierzy zawodowych pozostających w dyspozycji należy do kompetencji odpowiednich organów wojskowych. Analiza sytuacji kadrowej następuje w postępowaniu poprzedzającym wszczęcie procedury zwolnieniowej i jest ona wszechstronnie i dogłębnie

[304] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 czerwca 2008 r., II SA/Wa 1971/07, LEX nr 564689; wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 lipca 2008 r., II SA/Wa 2021/07, LEX nr 525825; wyrok NSA z dnia 8 lipca 2009 r., I OSK 1241/08, LEX nr 552296; wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lipca 2008 r., II SA/Wa 1975/07 LEX nr 525806; wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 października 2007 r., II SA/Wa 1362/07, LEX nr 464381.
[305] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 czerwca 2018 r., II SA/Wa 1605/17, LEX nr 2739269; wyrok WSA w Warszawie z dnia 31 stycznia 2017 r., II SA/Wa 1077/16, LEX nr 2297876.
[306] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 sierpnia 2017 r., II SA/Wa 2181/16, LEX nr 2358574.

przeprowadzona albowiem odpowiedni dobór kadr jest istotnym elementem wpływającym na poprawną realizację zadań postawionych przed SZ[307].

Pełnienie służby na określonym stanowisku nie jest uzależnione od istnienia wolnego stanowiska lecz od potrzeb SZ. O tym czy istnieje potrzeba wyznaczenia określonej osoby na stanowisko służbowe decyduje właściwy organ wojskowy[308]. Organ nie ma obowiązku wyjaśnienia powodów braku wyznaczenia żołnierza na stanowisko. Ocena przydatności żołnierza do dalszej służby wojskowej należy bowiem do wyłącznej kompetencji organów wojskowych[309]. Konsekwencją regulacji zawartych w pragmatyce wojskowej jest bowiem wyłączność właściwego organu wojskowego w zakresie dokonywania oceny potrzeb SZ, rozumianych jako celowość wyznaczenia żołnierza zawodowego na stanowisko służbowe. Innymi słowy, właściwe organy wojskowe posiadają wyłączne uprawnienia do kształtowania - w ramach przyznanych kompetencji - polityki kadrowej, zgodnie z potrzebami SZ[310].

W przypadku sprzeczności pomiędzy interesem SZ a indywidualnym interesem żołnierza przełożeni powinni dążyć do wyważenia obu wskazanych interesów[311], jednakże w przypadku braku możliwości ich wyważenia słuszny interes żołnierza może mieć prymat wyłącznie jeśli równoważy on interes służbowy[312].

Jako przykład słusznego interesu żołnierza, który powinien być uwzględniony w czasie procesu podejmowania decyzji personalnych można podać stwierdzone i udokumentowane właściwym orzeczeniem lekarskim przeciwwskazanie do wykonywania obowiązków służbowych na określonym stanowisku[313].

Dodać także należy, że decyzja o przeniesieniu żołnierza do dyspozycji organu wojskowego wydawana jest w odrębnym postępowaniu, nie zaś w sprawie zwolnienia ze służby. Ponadto ustawa uprawnia organy wojskowe do wydawania decyzji o wyznaczeniu

[307] Wyrok NSA z dnia 15 marca 2013 r. I OSK 1312/12 LEX nr 1339581; wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 kwietnia 2019 r., II SA/Wa 1633/18, LEX nr 2865791.
[308] Wyrok NSA z dnia 25 lutego 2009 r., I OSK 487/08, LEX nr 544926; wyrok NSA z dnia 12 grudnia 2010 r., I OSK 545/10, LEX nr 745260; wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 czerwca 2011 r., II SA/Wa 807/11, LEX nr 994026.
[309] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 grudnia 2009 r., II SA/Wa 1242/09, LEX nr 581539; wyrok NSA z dnia 16 czerwca 2011 r., I OSK 1344/10, LEX nr 1082635; wyrok NSA z dnia 25 lutego 2009 r., I OSK 487/08, LEX nr 544926; wyrok WSA w Warszawie z dnia 30 października 2014 r., VIII SA/Wa 600/14, LEX nr 1550839.
[310] Wyrok NSA z dnia 14 listopada 2013 r., I OSK 3088/12, LEX nr 1612109.
[311] Wyrok SN z dnia 18 listopada 1993 r., III ARN 49/93, OSNC 1994, nr 9, poz. 181.
[312] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 grudnia 2006 r., II SA/Wa 1298/06, LEX nr 328627; wyrok NSA z dnia 22 września 2009 r., I OSK 77/09, LEX nr 595524; wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 stycznia 2010 r., II Sa/Wa 1556/09, LEX nr 600187; wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 lutego 2017 r., II SA/Wa 1453/16, LEX nr 2253600.
[313] Wyrok NSA z dnia 16 grudnia 2010 r., I OSK 1014/10, LEX nr 744906.

żołnierza na stanowisko służbowe. Brak jest natomiast jakichkolwiek podstaw do rozstrzygania w takiej formie w przedmiocie niewyznaczenia na stanowisko służbowe[314].

Możliwość wyznaczenia zawodowego żołnierza na inne stanowisko służbowe jest ustalana samodzielnie przez organy wojskowe posiadające uprawnienia do wyznaczenia żołnierzy zawodowych na stanowiska służbowe. Organy te biorą pod uwagę istniejące potrzeby SZ, posiadane kwalifikacje oraz doświadczenie wojskowe żołnierzy.

Jeżeli w wyniku prawidłowo przeprowadzonej analizy organ doszedł do wniosku, że brak jest możliwości wyznaczenia żołnierza na inne stanowisko służbowe, to również brak jest możliwości podjęcia przez organ innej decyzji niż decyzja o zwolnieniu z zsw[315]. Indywidualne przymioty odnoszące się do żołnierza jak wykształcenie czy posiadane doświadczenia nie dają podstawy do roszczenia żołnierza o wyznaczenie na inne stanowisko. Decyzję o wyznaczeniu żołnierza na stanowisko służbowe podejmuje autonomicznie uprawniony organ w ramach posiadanych kompetencji. Nie ma również znaczenia fakt, posiadania zaświadczenia wydanego przez dowódcę jednostki wojskowej stwierdzającego istnienie w tej jednostce stanowiska służbowego na które mógłby zostać wyznaczony żołnierz[316].

Do niewyznaczenia żołnierza na stanowisko służbowe dochodzi wówczas gdy organ w ogóle nie wydał w tym zakresie decyzji oraz wtedy, gdy takie rozstrzygnięcie zostało wprawdzie wydane, ale w okresie pozostawania żołnierza w dyspozycji decyzja nie została skutecznie wykonana. Wyznaczenie na stanowisko służbowe łączy się bowiem nie tylko z samym wydaniem stosownej decyzji, ale wymaga dodatkowo stwierdzenia przez dowódcę jednostki wojskowej w rozkazie dziennym daty objęcia przez żołnierza obowiązków na stanowisku służbowym[317].

Należy także podkreślić, że z przepisów ustawy pragmatycznej nie wynika, aby organy wojskowe były zobligowane do proponowania żołnierzowi przebywającemu w dyspozycji innego stanowiska służbowego i dopiero odmowa jego objęcia daje organowi podstawę do zwolnienia ze służby.

W świetle art. 226 pkt 10 ustawy pragmatycznej rozwiązanie stosunku służbowego jest obligatoryjne, na co jednoznacznie wskazuje zawarte w omawianej normie sformułowanie "zwalnia". Decyzje w tym zakresie mają charakter związany[318]. Nie są

[314] Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2013 r., I OSK 2928/12, LEX nr 1616177.
[315] Wyrok NSA z dnia 14 kwietnia 2011 r., I OSK 1856/10, LEX nr 1080969.
[316] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2016 r., II SA/Wa 2038/15, LEX nr 2045554.
[317] Wyrok NSA z dnia 5 lipca 2016 r., I OSK 165/15, LEX nr 2100554.
[318] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 sierpnia 2016 r., II SA/Wa 202/16, LEX nr 2137426.

one podejmowane przez organy wojskowe w ramach uznania administracyjnego, a w konsekwencji na treść rozstrzygnięcia nie może mieć jakiegokolwiek wpływu sytuacja rodzinna i materialna żołnierza[319]. Podjęta decyzja nie wymaga więc uzasadnienia z punktu widzenia uwzględniania słusznego interesu strony i interesu społecznego, który w tym przypadku jest tożsamy z interesem SZ. Organ zwalniający musi jedynie wykazać, że upłynął okres przeniesienia żołnierza do dyspozycji oraz że w tym czasie żołnierz ten nie został wyznaczony na inne stanowisko służbowe. Organ nie jest przy tym obowiązany do wskazania przyczyn z powodu których nie wyznaczył żołnierza na inne stanowisko służbowe.

Zaznaczyć również należy, że w przypadku ewentualnej kontroli sądowoadministracyjnej rozkazu zwolnieniowego sądy te weryfikują ten rozkaz jedynie pod kątem jego legalności. Brak jest możliwości oceny celowości wydania przedmiotowego rozkazu gdyż sądy administracyjne nie są uprawnione do oceny polityki kadrowej organów wojskowych[320].

2.12. Utrata stopnia wojskowego albo degradacja

Żołnierza zawodowego zwalnia się z zsw wskutek utraty stopnia wojskowego albo degradacji. Regulacje dotyczące przedmiotowej materii zawarte są w k.k.[321].

Degradacja obejmuje utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego. Sąd może orzec degradację w razie skazania za przestępstwo umyślne, jeżeli rodzaj czynu, sposób i okoliczności jego popełnienia pozwalają przyjąć, że sprawca utracił właściwości wymagane do posiadania stopnia wojskowego, a zwłaszcza w wypadku działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej.

Środek karny w postaci degradacji może orzec również sąd powszechny[322]. Brak jest regulacji prawnych dotyczących utraty odznak i zaszczytnych wyróżnień otrzymanych w toku pełnienia służby, a nadanych przez właściwego dowódcę stąd też należy wnioskować, że żołnierz nie traci wspomnianych odznaczeń w przypadku degradacji.

Kary i środki karne przewidziane przepisami części wojskowej Kodeksu karnego, mogą być stosowane wyłącznie wobec żołnierzy, czyli osób, które pełnią czynną służbę

[319] Wyrok NSA z dnia 27 maja 2009 r., I OSK 937/08, LEX nr 574397.
[320] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 września 2014 r., II SA/Wa 2250/13, LEX nr 1553120.
[321] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm.
[322] M. Nowak, S. Winik, *Degradacja w praktyce - problematyka możliwości podmiotowego rozszerzenia stosowania środka karnego*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2019, nr 4, s. 48.

wojskową (art. 115 § 17 k.k.) w chwili orzekania. Jedynym wyjątkiem w tym zakresie jest wypadek określony w art. 328 k.k. czyli środek karny degradacji. W innych przypadkach kary przewidziane za przestępstwa z części wojskowej mogą być orzeczone na zasadach ogólnych[323]. W myśl art. 115 § 17 k.k. żołnierzem jest każda osoba pełniąca czynną służbę wojskową.

Elementem niezbędnym do orzeczenia środka karnego w postaci degradacji jest ustalenie czy osoba wobec której chce się go zastosować posiada status żołnierza. Warto w tym miejscu przytoczyć poglądy judykatury w tym zakresie.

„Sam fakt stawienia się osoby powołanej do pełnienia czynnej służby wojskowej w miejscu oznaczonym w powołaniu nie nadaje jej statusu żołnierza, jeżeli nie przybywa ona w to miejsce w celu odbywania czynnej służby wojskowej, ale np. jedynie po to, aby rozmówić się z dowódcą jednostki wojskowej"[324].

„Żołnierz, którego zwolniono ze służby w związku z zarządzeniem wykonania kary pozbawienia wolności i skierowano pod konwojem do odpowiedniego zakładu karnego w celu odbycia tej kary - aż do chwili przekazania go przez dowódcę konwoju administracji zakładu karnego, może być podmiotem przestępstw wojskowych"[325].

„Statusu żołnierza nie ma również osoba, która co prawda została powołana do czynnej służby wojskowej, ale która jeszcze nie została wcielona do jednostki wojskowej"[326].

Wspomniane wyroki odnosiły się co prawda do przestępstw związanych z powszechnym obowiązkiem obrony, niemniej jednak w opinii autora będą miały również odniesienie do żołnierzy zawodowych.

Żołnierzem w czynnej służbie wojskowej w rozumieniu art. 115 § 17 kk jest również oskarżony, co do którego nie upłynął jeszcze termin wypowiedzenia stosunku służbowego, dokonanego przez organ wojskowy[327].

Degradację sąd może orzec względem osoby, która w chwili popełnienia przestępstwa była żołnierzem, nawet jeśli przestała nim być w chwili orzekania[328]. Trzeba w tym miejscu zauważyć, że degradacji nie będzie można zastosować w sytuacji

[323] Wyrok SN z dnia 20 grudnia 2002 r., WK 44/02, LEX nr 77209; P. Kozłowska-Kalisz, *Komentarz do art. 115 k.k.* (w:) M. Budyn-Kulik i in., *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020.
[324] Wyrok SN z dnia 24 lutego 1971 r., N 6/71, LEX nr 18244.
[325] Wyrok SN z dnia 18 stycznia 1984 r., N 46/83, LEX nr 19962.
[326] Wyrok SN z dnia 28 grudnia 1970 r., Rw 1436/70, LEX nr 18230.
[327] Postanowienie SN z dnia 11 maja 2004 r., WO 6/04, LEX nr 162750.
[328] Uchwała połączonych Izb Karnej i Wojskowej SN z dnia 24 marca 1972 r., VI KZP 47/70, LEX nr 18422; M. Nowak, S. Winik, *Degradacja...*, s. 55

odwrotnej, tzn. jeżeli podmiot nie był żołnierzem w chwili popełnienia czynu, a uzyskał ten status do czasu orzeczenia w sprawie. Odmienny punkt widzenia na możliwość zastosowania środka karnego w postaci degradacji ma M. Flemming, który uważa że degradacja może być orzeczona tylko w stosunku do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej. Pogląd ten znajduje oparcie w orzecznictwie [329] na gruncie poprzednio obowiązującego Kodeksu karnego[330].

Także po nowelizacji komentowanego przepisu aktualne pozostaje ratio legis dopuszczalności orzeczenia degradacji względem sprawcy będącego żołnierzem, chociażby przestał nim być w chwili orzekania. Decydujący jest jego status w chwili popełnienia czynu zabronionego, natomiast status w chwili orzekania jest tu bez znaczenia. Tę radykalną zmianę w czasie prac nad kodeksem uzasadniano względami kryminalno-politycznymi[331].

Poprzez „chwilę orzekania" należy rozumieć czas wydania merytorycznego rozstrzygnięcia przez sąd[332]. Pogląd ten potwierdza również judykatura[333].

Środek karny w postaci degradacji odnosi się ściśle do hierarchii stopni wojskowych. Represyjny charakter degradacji trafia w prestiż oraz honor żołnierza[334]. Degradacja ma również wymierne następstwa ekonomiczne w postaci utraty źródła dochodu oraz prawa do emerytury wojskowej[335]. Niemniej jednak to, że degradacja może powodować dla żołnierza negatywne następstwa natury ekonomicznej, nie może przesłaniać przesłanek orzekania tego środka karnego. Degradacja nie jest „karą finansową", ale środkiem karnym zawierającym element represyjny, nawiązujący do tradycyjnie stosowanych wobec żołnierzy kar na honorze. Ratio legis tego środka karnego to ochrona autorytetu wynikającego z posiadania stopnia wojskowego, bez którego niemożliwe jest prawidłowe funkcjonowanie wojska, mającego przecież hierarchiczną strukturę[336].

---

[329] Uchwała SN w składzie 7 sędziów z dnia 2 października 1974 r., U 5/74, LEX nr 18885; uchwała pełnego składu Izby Wojskowej SN z dnia 27 sierpnia 1977 r., U 1/77, LEX nr 19306.
[330] Dz. U. z 1969 r., nr 13, poz. 94 ze zm.
[331] *Uzasadnienie do projektu kodeksu karnego*, Komisja do spraw Reformy Prawa Karnego, „Państwo i Prawo" 1994, z. 3, s. 95.
[332] S. Hoc (w:) M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016, s. 1709.
[333] Uchwała połączonych Izb Karnej i Wojskowej SN z dnia 24 marca 1972 r., VI KZP 47/70, LEX nr 18422.
[334] J. Majewski (w:) A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna,* tom III, *Komentarz do art. 278-363 k.k.*, Warszawa 2008, s. 923; D. Szeleszczuk, *Degradacja w polskim wojskowym prawie karnym od XVII do XIX wieku*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2017, nr 4, s. 116.
[335] M. Nowak, S. Winik, *Degradacja...*, s. 44.
[336] Wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2019 r., VI KA 5/19, LEX nr 2677119.

Ze względu na posiadany stopień wojskowy żołnierze są szeregowymi, podoficerami lub oficerami. Charakter stopni wojskowych nadawanych żołnierzom jest dożywotni. Mimo to w sytuacjach wskazanych w art. 327 § 1 k.k. sąd może orzec degradację, która wiąże się z utratą stopnia wojskowego i powrotem do stopnia szeregowego. Utrata stopnia wojskowego zachodzi po uprawomocnieniu się wyroku skazującego, w którym orzeczono środek karny pozbawienia praw publicznych albo degradację.

Degradację z oczywistych względów można zastosować wyłącznie wobec żołnierzy posiadających stopień wojskowy wyższy od szeregowego [337] . Wobec szeregowego można zastosować środek karny w postaci wydalenia z zawodowej służby wojskowej. W opinii autora zasadnym byłoby znowelizowanie przepisów dotyczących degradacji, stwarzając możliwość pozbawienia najniższego stopnia wojskowego.

Wymóg posiadania statusu żołnierza w czasie popełnienia przestępstwa nie łączy się z wymogiem posiadania w tym samym czasie stopnia wojskowego wyższego od szeregowego. Sprawca od chwili czynu do czasu orzekania może awansować – nawet wielokrotnie – i nie stanowi to przeszkody dla orzeczenia degradacji.

Przesłanki orzeczenia środka karnego w postaci degradacji to utrata właściwości wymaganych do posiadanego stopnia wojskowego oraz umyślność przestępstwa żołnierza.

„Właściwości wymagane do posiadania stopnia wojskowego" to te wszystkie przymioty, zwłaszcza etyczno-moralne, które warunkują mianowanie na stopień wojskowy. Degradacja może być orzeczona wyłącznie w wypadku całkowitej utraty właściwości związanych z pełnieniem przez żołnierza służby wojskowej. Nie wystarczy więc ustalenie, że owe właściwości uległy wprawdzie u sprawcy osłabieniu, ale ich „natężenie" nie spadło jeszcze poniżej koniecznego minimum[338].

Ustawa wskazuje wiążąco podstawę oceny w tym zakresie, którą tworzą rodzaj czynu oraz sposób i okoliczności jego popełnienia. Niedopuszczalne jest stosowanie tego środka, gdy sprawca utracił wprawdzie właściwości wymagane do posiadania stopnia wojskowego, ale świadczą o tym inne niż wskazane okoliczności mające wpływ na

[337] M. Nowak, S. Winik, *Degradacja...*, s. 49.
[338] W. Marcinkowski, *Komentarz do art. 327 Kodeksu karnego* (w:) W. Marcinkowski, *Kodeks karny. Część wojskowa. Komentarz,* LEX/el. 2011.

wymiar kary, na przykład zachowanie się sprawcy przed lub po popełnieniu przestępstwa[339].

W doktrynie przyjmuje się że termin „przestępstwo umyślne" na tle art. 327 § 2 k.k.- podobnie jak w przypadku art. 326 § 2 k.k. - obejmuje zarówno przestępstwa umyślne *sensu stricto*, jak i przestępstwa umyślno-nieumyślne. Jednakże rozważając, czy sprawca utracił właściwości wymagane do posiadania stopnia wojskowego, sąd powinien brać pod uwagę tylko te elementy danego stanu faktycznego, określające rodzaj czynu, sposób i okoliczności jego popełnienia, które sprawca obejmował umyślnością. Niedopuszczalne jest uzasadnianie decyzji o orzeczeniu degradacji przez odwołanie się do tego, co po stronie sprawcy objęte było jedynie nieumyślnością[340].

Utratę właściwości wymaganych do posiadania stopnia wojskowego powoduje zwłaszcza popełnienie przestępstwa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej[341]. Definicję legalną korzyści zawiera art. 115 k.k. – „Korzyścią majątkową lub osobistą jest korzyść zarówno dla siebie, jak i dla kogo innego".

Korzyścią majątkową jest zwiększenie aktywów majątkowych lub zmniejszenie pasywów, przy czym majątkiem są wszystkie prawa, które mają wartość możliwą do wyrażenia w pieniądzu[342].

Korzyść majątkowa może przybrać w konkretnym wypadku najprzeróżniejszą postać, jak choćby przyjęcia niegodziwej zapłaty, uzyskania prawa majątkowego, zwolnienia się z długu, zrzeczenia się roszczenia, uzyskania nieoprocentowanej lub nisko oprocentowanej pożyczki[343]. Może ona polegać również na wykorzystaniu pojazdu służbowego do dojazdów i zaoszczędzeniu przez to pieniędzy[344].

---

[339] Wyrok SN z dnia 22 sierpnia 2000 r., WA 25/00, LEX nr 532402.
[340] W. Marcinkowski, *Komentarz do art. 327 Kodeksu karnego* (w:) W. Marcinkowski, *Kodeks karny. Część wojskowa. Komentarz,* LEX/el. 2011.
[341] Wyrok SN z dnia 29 sierpnia 2002 r., III KK 133/02, LEX nr 56822; szerzej P. Palka, *Sprzedajne nadużycie funkcji publicznej. Studium z prawa karnego*, Olsztyn 2011; P. Wiatrowski, *Pojęcie korzyści majątkowej i osobistej w kontekście znamion przestępstwa łapownictwa*, „Przegląd Sądowy" 2007, nr 7-8, s. 96-108.
[342] Uchwała SN z dnia 30 stycznia 1980 r., VII KZP 41/78, LEX nr 19607; K. Daszkiewicz, *Glosa do uchwały pełnego składu Izby Karnej z dnia 30 stycznia 1980 r. (VII KZP 41/78*), „Nowe Prawo" 1980, nr 11-12, s. 213-218; D. Bunikowski, *Przepadek korzyści majątkowych pochodzących z popełnienia przestępstwa jako środek karny*, „Prokuratura i Prawo" 2008, nr 5, s. 63-67.
[343] Wyrok SN z dnia 16 stycznia 2009 r., IV KK 269/08 LEX 598025; wyrok SN z dnia 24 kwietnia 1975 r., II KR 364/74, LEX nr 19004.
[344] Wyrok SN z dnia 10 października 2013 r., WA 22/13, LEX nr 1379935.

Działania podjęte w celu osiągnięcia korzyści majątkowej muszą być bezprawne[345], nienależne czy też niegodziwe[346].

Na gruncie rozważań nad korzyścią majątkową w kontekście degradacji należy zauważyć, że w razie popełnienia przez żołnierza przestępstwa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej orzeczenie kary degradacji nie jest obligatoryjne.

Warto zauważyć, że do niedawna istniała instytucja pozbawienia stopnia wojskowego. Żołnierz niebędący w czynnej służbie wojskowej mógł być pozbawiony stopnia oficerskiego, chorążego lub podoficerskiego w razie popełnienia czynu świadczącego o utracie wymaganych wartości moralnych. Obniżenie stopnia wojskowego mogło nastąpić również w razie rażącego naruszenia zasad współżycia społecznego lub zachowania uwłaczającego godności stopnia wojskowego, jeżeli uzasadniają to charakter i okoliczności czynu.

SN w orzecznictwie wielokrotnie poruszał zagadnienie przestępstw w przypadku których popełnienie powinno skutkować wobec skazanego orzeczeniem kary degradacji. Zasadne jest w tym miejscu wskazanie najważniejszych takich orzeczeń.

„Stopień społecznej szkodliwości czynów, liczne i o znacznym ciężarze gatunkowym okoliczności obciążające oraz wzgląd w zakresie świadomości prawnej środowiska żołnierskiego przemawiając za orzeczeniem środka karnego w postaci degradacji[347]".

„Degradację należy z reguły orzekać za takie przestępstwa umyślne, których popełnienie wskazuje na to, że sprawca tak dalece utracił wymagane od oficera, chorążego lub podoficera wartości etyczno-moralne oraz prestiż i uznanie społeczne, iż nie powinien posiadać stopnia wojskowego nie tylko w czynnej służbie wojskowej, lecz także w rezerwie. Na potrzebę orzeczenia tego środka może wskazywać zwłaszcza ustalenie, że u podstaw przestępstwa leżały niskie pobudki"[348].

„Popełnienie przez nietrzeźwego sprawcę czynu o charakterze chuligańskim, będącego zamachem na życie lub zdrowie innej osoby, jako pozostającego w rażącej sprzeczności z podstawowymi wskazaniami regulaminów wojskowych i zasadami etyki zawodowej żołnierzy, powinno z reguły przemawiać za orzeczeniem wobec takiego sprawcy środka karnego w postaci degradacji. Mieć bowiem trzeba na uwadze to, że

[345] Uchwała SN w składzie 7 sędziów z dnia 15 lutego 1977 r., VII KZP 16/76, LEX nr 19241; W. Wolter, *Glosa do uchwały SN z dnia 15 lutego 1977 r., VII KZP 16/76*, „Państwo i Prawo" 1978, nr 3, s. 183-185.
[346] Wyrok SN z dnia 17 maja 1972 r., III KR 67/72, LEX nr 18480.
[347] Wyrok SN z dnia 21 września 2000 r., WA 33/00, LEX nr 532386.
[348] Uchwała pełnego składu Izby Wojskowej SN z dnia 27 sierpnia 1977 r., U 1/77, LEX nr 19306.

dokonanie przez żołnierza czynu o charakterze chuligańskim jest nie tylko wyrazem okazania przezeń lekceważenia zasad współżycia społecznego i porządku prawnego, lecz również pozostaje w rażącej sprzeczności z podstawowymi wskazaniami regulaminów wojskowych i zasadami etyki zawodowej żołnierzy”[349].

„Utrata przez żołnierza wartości moralnych albo prestiżu i uznania społecznego przemawia za degradacją”[350].

„Stosowanie przez żołnierza, zwłaszcza zawodowego, niedozwolonych metod wychowawczych w stosunku do podwładnego lub żołnierza stopniem młodszego stanowi nie tylko rażące naruszenie regulaminowych zasad normujących stosunki międzyosobowe w strukturze organizacyjnej wojska, lecz także dezawuuje autorytet przełożonego (starszego stopniem), co w konsekwencji może uzasadniać orzeczenie względem niego kary dodatkowej obniżenia stopnia wojskowego”[351].

„Okoliczność, że żołnierz zawodowy działa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej i ponadto dopuszcza się przestępstwa z żołnierzami w stopniu wojskowym młodszymi, powinna na ogół skutkować orzeczeniem degradacji wobec takiego sprawcy”[352].

„Okoliczność, że popełnione przez żołnierza przestępstwo nie narusza interesu wojskowo-służbowego, lecz dotyczy prywatnej bądź osobistej sfery życia, nie stanowi przeszkody do orzeczenia degradacji, jeżeli zachodzą przesłanki określone w art. 327 § 2”[353].

„Skazanie prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej powoduje "utratę przez żołnierza zawodowego jednego z ustawowych warunków niezbędnych do bycia żołnierzem zawodowym", a w konsekwencji utratę przez oskarżonego właściwości do posiadania stopnia wojskowego – majora”[354].

„Okoliczność w postaci "wzorowej służby żołnierskiej nie jest przesłanką wystarczającą do stwierdzenia, że brak jest podstaw do orzeczenia degradacji. Dla oceny celowości orzeczenia tego środka decydujące znaczenie ma rodzaj czynu, sposób i okoliczności jego popełnienia wskazujące, że utracił on kwalifikacje potrzebne dla

[349] Wyrok SN z dnia 31 stycznia 1979 r., Rw 408/78, LEX nr 19510; W. Kubala, *Glosa do wyroku z 31 I 1979 r., Rw 408/78*, „Państwo i Prawo” 1980, nr 1, s. 181-184.
[350] Wyrok SN z dnia 26 września 1977 r., Rw 269/77, LEX nr 19318.
[351] Wyrok SN z dnia 9 marca 1983 r., Rw 1220/82, LEX nr 19862.
[352] Wyrok SN z dnia 16 marca 1979 r., Rw 60/79, LEX nr 19524; wyrok SN z dnia 25 sierpnia 2005 r., WA 20/05, LEX nr 200159.
[353] Wyrok SN w z dnia 20 sierpnia 1970 r., Rw 42/70, OSNKW 1970 nr 11 poz. 136.
[354] Wyrok SN z dnia 14 czerwca 2006 r., WA 19/06, LEX nr 296195.

posiadania stopnia oficerskiego. Zdaniem SN, skoro oskarżony wspólnie z osobami cywilnymi dopuścił się przestępstw związanych z gospodarowaniem środkami publicznymi, wykazując znaczne zaangażowanie w przestępczym współdziałaniu, a jego postępowanie miało na celu osiągnięcie korzyści majątkowej, to należało przyjąć, że tak dalece utracił wymagane od oficera walory etyczno-moralne oraz prestiż i uznanie społeczne, iż nie powinien posiadać stopnia oficerskiego nawet w rezerwie"[355].

„Okoliczność, że popełnione przez żołnierza przestępstwo nie narusza interesu wojskowo-służbowego, lecz dotyczy prywatnej bądź osobistej sfery życia, nie stanowi przeszkody do orzeczenia kary dodatkowej w postaci degradacji"[356].

„O pozbawieniu sprawcy posiadanego dotychczas stopnia wojskowego w postaci wymierzenia mu kary dodatkowej - degradacji decyduje nie okoliczność, czy sprawca w chwili popełnienia przestępstwa miał na sobie mundur z właściwymi dystynkcjami, lecz sam czyn przestępny, jego pobudki i sposób jego popełnienia. Czyn przynoszący ujmę posiadanemu dotychczas stopniowi służbowemu uzasadnia wymierzenie sprawcy kary dodatkowej - degradacji nawet wówczas, gdy zostanie stwierdzone, że sprawca dopuścił się dyskredytującego go przestępstwa w ubraniu cywilnym"[357].

„Orzekanie dodatkowej kary degradacji przy przestępstwach wojskowych niepopełnionych z niskich pobudek powinno następować tylko w takich wypadkach, kiedy rodzaj przestępstwa i jego waga dyskwalifikują całkowicie oficera jako człowieka nie nadającego się do pełnienia funkcji oficerskich i kiedy sprawca nie powinien już nigdy, nawet w przyszłości, takich funkcji pełnić. Kary degradacji nie należy orzekać w oderwaniu od wagi popełnionego przestępstwa i stopnia zawinienia sprawcy ani motywować jej wymierzenia tym, że dana osoba nie może być oficerem ze względu na niezawinione przez nią okoliczności tego rodzaju jak aktualny stan zdrowia"[358].

„Mimo umyślnego naruszenia przez sprawcę zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym przestępstwo określone w art. 177 § 2 w zw. z art. 177 § 1 k.k. jest przestępstwem nieumyślnym. Z tego powodu za przestępstwo to nie można orzec degradacji, gdyż ten środek karny - w myśl art. 327 § 2 k.k. - można wymierzyć wyłącznie za występek umyślny"[359].

[355] Wyrok SN z dnia 17 października 2006 r., WA 28/06, LEX nr 295225.
[356] Wyrok SN w składzie 7 sędziów z dnia 20 sierpnia 1970 r., RNw 42/70, LEX nr 18138.
[357] Postanowienie SN z dnia 17 stycznia 1964 r., Rw 1517/63, LEX nr 122460.
[358] Postanowienie SN z dnia 7 stycznia 1963 r., Rw 1364/62, LEX nr 136181.
[359] Wyrok SN z dnia 11 grudnia 1989 r., WR 513/89, LEX nr 20413.

W przypadku zbiegu podstaw do orzeczenia degradacji oraz pozbawienia praw publicznych równoczesne wymierzenie skazanego obu tych środków (za jedno przestępstwo) jest niedopuszczalne[360]. Pozbawienie praw publicznych obejmuje również utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego stąd też bezcelowe jest orzeczenie równolegle środka karnego w postaci degradacji[361].

Zgodnie z art. 237 k.k.w.[362] w razie orzeczenia wobec żołnierza wydalenia z zawodowej służby wojskowej lub degradacji sąd zarządza wykonanie orzeczonego środka przez właściwego dowódcę oraz zawiadamia o treści orzeczenia odpowiedni w sprawach kadrowych organ wojskowy. Poprzez właściwego dowódcę uważać należy przełożonego posiadającego władzę dyscyplinarną dowódcy pułku (równorzędnego), a gdy chodzi o żołnierza nie podlegającego władzy dyscyplinarnej tego dowódcy - odpowiednio wyższego przełożonego dyscyplinarnego[363].

Środek karny w postaci degradacji spełnia funkcje prewencyjne. Chroni jednostki organizacyjne resortu obrony narodowej, w tym SZ, a w szerszej perspektywie - całe społeczeństwo, przed osobami pełniącymi służbę żołnierza zawodowego, które przy popełnieniu przestępstwa umyślnego jawnie okazały, że nie mają odpowiednich przymiotów moralnych, koniecznych ze względu na charakter tej służby, lub że dalsze pełnienie przez nich służby groziłoby niebezpieczeństwem dla porządku prawnego. Ma również powstrzymywać innych żołnierzy zawodowych od popełniania podobnych przestępstw.

Ustalając, że sąd może orzec degradację, zwłaszcza w wypadku, gdy sprawca działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, ustawodawca wskazał, iż jego wolą jest, aby - rozważając możliwość zastosowania degradacji - najbardziej restrykcyjnie traktować tych żołnierzy, którzy dopuścili się tego typu przestępstw. W ramach dyspozycji omawianego przepisu należy przyjąć, że odstąpienie od orzeczenia degradacji w wypadku popełnienia przez żołnierza umyślnego przestępstwa w celu osiągnięcia korzyści majątkowej powinno być uzasadnione szczególnymi okolicznościami danej sprawy i następować po wnikliwym ich rozważeniu przez sąd.

---

[360] Z. Ćwiąkalski, A. Zoll, *Przegląd orzecznictwa*, „Nowe Prawo" 1985, nr 6.
[361] Wyrok SN z dnia 8 lipca 1983 r., Rw 548/83, LEX nr 19901; K. Badźmirowska-Masłowska, *Prawo karne wojskowe* (w:) W. Kitler, D. Nowak, M. Stepnowska (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017, s. 274.
[362] T.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 53 ze zm.
[363] Uchwała SN w składzie 7 sędziów z dnia 1 lutego 1971 r., U 3/70, LEX nr 18241; K. Dąbkiewicz, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 936.

Żołnierz odzyskuje stopień wojskowy w razie uchylenia prawomocnego wyroku sądu, w którym został zastosowany środek karny pozbawienia praw publicznych albo degradacji lub obniżenia stopnia wojskowego.

Ustawodawca przewidział możliwość przywrócenia stopnia wojskowego za szczególne osiągnięcia w pracy lub zasługi dla Rzeczypospolitej Polskiej. Przywrócenie stopnia wojskowego w razie jego utraty wskutek zastosowania środka karnego pozbawienia praw publicznych nie może nastąpić przed upływem czasu, na który został zastosowany ten środek karny. O przywróceniu stopnia wojskowego orzeka organ właściwy do mianowania na ten stopień. O przywróceniu stopnia podporucznika orzeka Minister Obrony Narodowej. Przywrócenie stopnia wojskowego następuje w drodze decyzji administracyjnej. Należy wskazać, że skarga w przedmiocie przywrócenia stopnia wojskowego nie podlega kognicji sądów administracyjnych[364].

2.13. Prawomocne orzeczenie o wymierzeniu kary dyscyplinarnej usunięcia z zawodowej służby wojskowej

Żołnierze zawodowi, podobnie jak funkcjonariusze innych służb mundurowych podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej. Przestrzeganie przez żołnierzy dyscypliny wojskowej to jeden z elementów decydujących o sprawności i należytym funkcjonowaniu SZ.

Dlatego też wobec żołnierzy, a w szczególności wobec żołnierzy zawodowych stawiane są szczególnie wysokie wymagania w zakresie przestrzegania dyscypliny wojskowej.

Wraz z wstąpieniem do SZ żołnierz musi mieć świadomość, że poza przywilejami związanymi z zawodową służbą wojskową wiążą się też pewne ograniczenia. Szczególnie wskazany jest obowiązek godnego zachowania się zarówno w służbie jak i poza nią. Żołnierz wpływa w ten sposób na odbiór społeczny zarówno siebie jako przedstawiciela wojska, ale też SZ jako całości [365]. Dlatego też przewinienie dyscyplinarne żołnierza ocenia się nie tylko na płaszczyźnie normatywnej, ale również służbowej i moralnej[366].

Charakter zadań powierzonych SZ oraz kompetencje przez nie posiadane niewątpliwie wskazują na zasadność istnienia przepisów dyscyplinarnych

[364] Postanowienie WSA w Bydgoszczy z dnia 9 listopada 2011 r., II SA/Bd 1138/11, LEX nr 1105439.
[365] Wyrok NSA z dnia 23 kwietnia 2014 r., I OSK 927/13, LEX nr 1480912.
[366] Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 25 kwietnia 2014 r., IV SA/Wr 485/13, LEX nr 1568629.

zapobiegających naruszeniu przez żołnierzy przepisów prawa dotyczących służby wojskowej a także wpływających pozytywnie na budowę i umacnianie wiarygodności SZ w oczach opinii publicznej[367].

Przeciwdziałanie takim zachowaniom zapobiega również utracie przez SZ wiarygodności w oczach społeczeństwa. Absurdem byłoby bowiem wykonywanie zadań służbowych przez żołnierzy zawodowych, którzy utracili zaufanie i szacunek obywateli[368]. Nie budzi przy tym wątpliwości, że wobec żołnierza zawodowego wymaga się nienagannego zachowania zarówno w służbie, jak i poza nią[369].

Charakter stosunku służbowego sprawia, że konieczne było stworzenie elementu weryfikującego prawidłowość wykonywania zadań służbowych przez żołnierzy zawodowych.

Elementem tym stała się szczególnego rodzaju odpowiedzialność – odpowiedzialność dyscyplinarna[370]. W jednym ze swoich wyroków TK stwierdził, że „nawiązanie szczególnego stosunku pracy właściwego tylko dla niektórych grup zawodowych, spełniających ważne z punktu widzenia interesu publicznego role w państwie, powoduje konieczność określenia szczególnego trybu zdyscyplinowania członków korporacji, w ramach której działają, gdy ich zachowanie uchybia obowiązkom lub godności wykonywanego zawodu” [371]. TK w swym orzecznictwie podkreśla represyjny charakter odpowiedzialności dyscyplinarnej formacji umundurowanych. Oznacza to, że w postępowaniu dyscyplinarnym w służbach mundurowych powinny znajdować zastosowanie gwarancje ustanowione w rozdziale II Konstytucji[372].

---

[367] Wyrok TK z dnia 8 października 2002 r., K 36/00, LEX nr 56627; B. Opaliński, *Postępowanie dyscyplinarne funkcjonariuszy służb mundurowych w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Zagadnienia wybrane* (w:) B. Opaliński, P. Szustakiewicz (red.), *Funkcjonowanie służb mundurowych i żołnierzy zawodowych w polskim systemie prawnym. Zagadnienia wybrane*, Warszawa 2015, s. 34; M. Grzymisławska-Cybulska, *Bezstronność odwoławczych postępowań dyscyplinarnych w służbach mundurowych* (w:) P. Jóźwiak, W. Kozielewicz, K. Opaliński (red.), *Postępowanie odwoławcze w sprawach dyscyplinarnych służb mundurowych. VI Seminarium Prawnicze z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych”*, Piła 2016, s. 42-43.

[368] Wyrok TK z dnia 8 października 2002 r., K 36/00, LEX nr 56627.

[369] Wyrok NSA z dnia 8 kwietnia 2008 r., I OSK 642/07, LEX nr 478873; wyrok NSA z dnia 31 października 2008 r., I OSK 1738/07, LEX nr 499920; wyrok NSA z dnia 24 stycznia 2007 r., I OSK 664/06, LEX nr 320415.

[370] P. Szustakiewicz, *Postępowanie...*, s. 218.

[371] Wyrok TK z dnia 2 września 2008 r., K 35/06, LEX nr 425886; podobnie wyrok TK z dnia 23 września 1997 r., K 25/96, LEX nr 30762; wyrok TK z dnia 27 stycznia 2003 r., SK 27/02, LEX nr 74914; wyrok TK z dnia 27 lutego 2001 r., K 22/00, LEX nr 46860.

[372] P. Jóźwiak**,** *Wina jako przesłanka odpowiedzialności dyscyplinarnej w służbach mundurowych* **(**w:) P. Jóźwiak, W. Kozielewicz, K. Opaliński (red.), *Węzłowe problemy prawa dyscyplinarnego w służbach*. *V Seminarium Prawnicze z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych”*, Piła 2015, s. 50; D. Korczyński, *Wina jako przesłanka odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonariuszy służb*

Zdaniem T. Kuczyńskiego „strona przedmiotowa odpowiedzialności dyscyplinarnej obejmuje różne zachowania, które, najogólniej rzecz ujmując, mogą polegać na: 1) naruszeniu obowiązków służbowych sensu stricto, określanych jako naruszenie dyscypliny służbowej, 2) uchybieniu godności służby (etyki zawodowej), 3) popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia"[373]. W tym miejscu warto zasygnalizować, że brak jest definicji legalnej pojęcia odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Niezwykle istotna jest więc prawidłowość zarzutów stawianych żołnierzowi. Organ dyscyplinarny musi więc ustalić, czy, kiedy i w jakich okolicznościach zostały popełnione czyny zarzucone skarżącemu wraz ze szczegółowym ich opisem[374].

Szczegółowe regulacje dotyczące zasad i sposobów reagowania na naruszenia dyscypliny wojskowej oraz ponoszenia przez żołnierzy odpowiedzialności dyscyplinarnej, jak również tryb postępowania w tych sprawach zawiera uooo, która zastąpiła w tej kwestii ustawę z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej[375].

Na gruncie poprzednio obowiązujących przepisów dyscyplinarnych zawartych w ustawie o dyscyplinie wojskowej regulacja art. 24 pkt 7 pozwalała na usunięcie ze służby kandydackiej, służby przygotowawczej, z okresowej służby wojskowej albo zsw. Obecne regulacje zawarte w art. 362 pkt 7 uooo zezwalają na wymierzenie kary dyscyplinarnej w postaci zwolnienia z dobrowolnych form służby wojskowej.

Art. 362 uooo zawiera zamknięty katalog kar dyscyplinarnych. Oznacza to brak możliwości orzeczenia innej kary niż enumeratywnie wymieniona w tym artykule Są to: upomnienie; nagana; kara pieniężna; ostrzeżenie o niepełnej przydatności na zajmowanym stanowisku służbowym; zwolnienie z zajmowanego stanowiska służbowego i wyznaczenie na inne stanowisko służbowe; ostrzeżenie o niepełnej przydatności do dobrowolnych form służby wojskowej; usunięcie z dobrowolnych form służby wojskowej.

mundurowych (w:) P. Jóźwiak, K. Opaliński (red.),*Wina w prawie dyscyplinarnym służb mundurowych*. *II Seminarium z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych"*, Piła 2012, s. 16.
[373] T. Kuczyński, *Odpowiedzialność porządkowa i dyscyplinarna* (w:) R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy,* t. 11, Warszawa 2011, s. 450.
[374] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 września 2010 r., II SA/Wa 435/10, LEX nr 755321.
[375] T.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1489; S. Chomoncik, J. Kosowski, *Wybrane zagadnienia odpowiedzialności dyscyplinarnej żołnierzy*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2019, nr 4, s. 25-28; zobacz także A. Duś, *Zasady odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego" 2001, nr 8, s. 387-410.

Warto zwrócić uwagę, że w gruncie rzeczy niemożliwe jest stworzenie katalogu sankcji karnych wraz ze stanami faktycznymi których zaistnienie powodowałoby konieczność zastosowania określonej sankcji[376].

W jednym z wyroków WSA w Rzeszowie[377] trafnie opisano przesłanki jakimi powinien kierować się organ dyscyplinarny: ”Organ służbowy podejmując decyzję o doborze jednej ze wskazanych przez ustawę kar dyscyplinarnych powinien wziąć pod uwagę takie okoliczności, jak rodzaj naruszonych obowiązków (obowiązki służbowe sensu stricto, reguły postępowania wyznaczone pojęciem godności i powagi służby, reguły wykonywania zawodu określone normami zawodowej sztuki, etyki i deontologii), stopień tzw. intensywności naruszenia, stopień zagrożenia dla interesu służby spowodowanej naruszeniem obowiązków służbowych, dotychczasowy przebieg służby (stosunek do obowiązków), jak również element subiektywny, jakim jest stopień winy funkcjonariusza (wina umyślna w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym, wina niemyślna w postaci nieostrożności – lekkomyślności)”.

Orzeczenie wobec żołnierza prawomocnej kary dyscyplinarnej usunięcia z zawodowej służby wojskowej jest przesłanką do obligatoryjnego zwolnienia z zsw.

Przepis ten ma charakter związany, co oznacza, że w razie orzeczenia dyscyplinarnego o wydaleniu ze służby, organ obligatoryjnie orzeka o zwolnienia żołnierza ze służby. Organ nie ma możliwości odstąpienia od zwolnienia żołnierza w takiej sytuacji, gdyż stosowanie tego przepisu nie opiera się na uznaniu administracyjnym[378].

Organem wojskowym władnym do wymierzenia tego rodzaju kary jest właściwy przełożony dyscyplinarny lub przełożony posiadający odpowiednio kompetencje do wyznaczenia na stanowiska służbowe i zwalniania ze służby wojskowej. Jeśli przełożony dyscyplinarny nie jest właściwy do wymierzenia tej kary, przedstawia wniosek o jej wymierzenie właściwemu przełożonemu posiadającemu takie uprawnienia.

Na gruncie poprzedniej ustawy istniał katalog wykroczeń dyscyplinarnych skutkujących wymierzeniem kary dyscyplinarnej usunięcia z zsw. Były to rażące przewinienia dyscyplinarne:

[376] F. Radoniewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna żołnierzy* (w:) W. Kitler, D. Nowak, M. Stepnowska (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017, s. 303.
[377] Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 25 maja 2017 r., II SA/Rz 96/17, LEX nr 2334156.
[378] Wyrok NSA z dnia 14 lipca 1999 r., II SA 979/99, LEX nr 47387; wyrok WSA w Lublinie z dnia 8 lutego 2018 r., II SA/Lu 701/16, LEX nr 2546829.

- czyny o znamionach przestępstwa ściganego na wniosek dowódcy jednostki wojskowej albo wykroczenia ściganego na żądanie dowódcy jednostki wojskowej lub kierownika instytucji cywilnej, jeżeli uprawniony dowódca lub kierownik instytucji cywilnej odstąpił od złożenia wniosku albo żądania;
- czyny o znamionach przestępstwa lub wykroczenia albo przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, jeżeli sąd lub prokurator albo inny organ uprawniony do orzekania w tych sprawach wystąpił do dowódcy jednostki wojskowej lub kierownika instytucji cywilnej z wnioskiem o ukaranie dyscyplinarne;
- popełnione przed zatarciem uprzednio orzeczonej kary ostrzeżenia o niepełnej przydatności do służby kandydackiej, służby przygotowawczej, okresowej służby wojskowej albo do zsw;
- które świadczą o tym, że postępowanie tego żołnierza nie daje rękojmi dalszego rzetelnego pełnienia służby wojskowej.

W chwili obecnej brak jest takiego katalogu w pragmatyce, przy czym w opinii autora czyny wymienione powyżej nadal predestynują do wymierzenia kary dyscyplinarnej usunięcia z zsw. Oczywiście mogą zaistnieć inne stany faktyczne, które wskazują na zastosowanie analizowanego przepisu.

Zgodnie z art. 407 ust. 1 uooo od orzeczenia wydanego w I instancji obwinionemu lub jego obrońcy przysługuje odwołanie od orzeczenia organu orzekającego. Termin do wniesienia odwołania do wyższego przełożonego dyscyplinarnego wynosi siedem dni. Termin do wniesienia odwołania jest liczony od dnia doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem.

Od orzeczenia wydanego w I instancji przez Ministra Obrony Narodowej lub Naczelnego Dowódcę Sił Zbrojnych odwołanie nie przysługuje. Istnieje jednakże możliwość zwrócenia się z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Orzeczenie musi zawierać szczegółowy opis czynów zarzucanych żołnierzowi. Niedopuszczalne jest brak wskazania kiedy i w jakich okolicznościach zostały popełnione czyny zarzucone żołnierzowi[379].

Uzasadnienie orzeczenia musi wskazywać dowody które miały wpływ na rozstrzygnięcie. Lakoniczne uzasadnienie może wywoływać wątpliwości u obwinionego w przedmiocie rzetelności prowadzonego postępowania dyscyplinarnego.

[379] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 września 2010 r., II SA/Wa 435/10, LEX nr 755321.

Tylko dogłębna i dokładna analiza materiału dowodowego udowadnia rozstrzygnięcie podjęte przez organ orzekający[380].

W jednym z wyroków WSA w Warszawie wskazano że uzasadnienie „musi wiązać się z przyjętym w osnowie rozstrzygnięciem. Powinno zatem przytaczać i wyjaśniać przepisy prawa mające zastosowanie (uzasadnienie prawne), a także omawiać fakty i dowody odnoszące się do przypisywanego funkcjonariuszowi czynu oraz wymierzonej kary (uzasadnienie faktyczne). Uzasadnienie nie może pozostać w sprzeczności z sentencją orzeczenia"[381].

Bardzo istotne jest wskazanie w orzeczeniu daty popełnienia czynu. Ma to duże znaczenie w kontekście określenia prawidłowości toczącego się postępowania dyscyplinarnego. Powinno być ono umorzone jeżeli upłynął termin jego przedawnienia[382].

Poza częścią uzasadnienia zawierającą stan faktyczny udowodniony w toku postępowania orzeczenie dyscyplinarne powinno również zawierać część prawną. W części tej muszą być wskazane przepisy prawa mające zastosowanie w danej, konkretnej sprawie[383].

Zgodnie z art. 382 ust. 1 uooo nie można wymierzyć kary dyscyplinarnej po upływie roku od dnia popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. Istnieją wyjątki od tej ogólnej zasady.

Na gruncie poprzedniej pragmatyki odwołanie od orzeczenia dotyczącego kary dyscyplinarnej w postaci usunięcia z zawodowej służby wojskowej bez względu na stopień wojskowy obwinionego rozpoznawał wojskowy sąd garnizonowy (art. 65 ust. 2 pkt 2 ustawy o dyscyplinie wojskowej). Sądy wojskowe w sprawach dyscyplinarnych orzekały jednoosobowo [384] . Sprawy tego rodzaju nie podlegały kognicji sądów administracyjnych[385].

Obecna pragmatyka przewiduje odwołanie do wyższego przełożonego dyscyplinarnego od każdego orzeczenia dyscyplinarnego bez względu na rodzaj kary dyscyplinarnej. Istotne jest przy tym, że od orzeczeń dyscyplinarnych o zwolnieniu ze służby przysługuje prawo wniesienia skargi do sądu administracyjnego.

---

[380] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 lutego 2008 r., II SA/Wa 1817/07, LEX nr 971773; wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 stycznia 2011 r., II SA/Wa 1747/10, LEX nr 755260.
[381] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lutego 2011 r., II SA/Wa 1665/10, LEX nr 993860.
[382] Wyrok NSA z dnia 16 grudnia 2005 r., I OSK 499/05, LEX nr 493145.
[383] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lutego 2011 r., II SA/Wa 1665/10, LEX nr 993860; P. Szustakiewicz, *Postępowanie...*, s. 229.
[384] S. Chomoncik, J. Kosowski, *Wybrane...*, s. 30.
[385] Postanowienie WSA w Szczecinie z dnia 15 grudnia 2011 r., II SA/Sz 1245/11, LEX nr 1158684.

Minister Obrony Narodowej lub Naczelny Dowódca SZ po rozpatrzeniu odwołania albo wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy wydaje orzeczenie o:

- utrzymaniu w mocy orzeczenia wydanego w I instancji, albo
- uchyleniu w całości albo w części orzeczenia wydanego w I instancji i w tym zakresie orzeka co do istoty sprawy lub uchyla to orzeczenie i umarza postępowanie w I instancji albo uchyla orzeczenie wydane w I instancji i przekazuje sprawę do ponownego rozpatrzenia, ze wskazaniem stwierdzonych uchybień, albo
- umorzeniu postępowania odwoławczego.

Warto wskazać, że w kwestiach nieuregulowanych w ustawie w sprawach dyscyplinarnych co do zasady stosuje się odpowiednio przepisy k.p.k. ze względu na delegację zawartą w uooo[386]. Odpowiednie stosowanie przepisów k.p.k. nie oznacza, że postępowanie dyscyplinarne staje się postępowaniem karnym albowiem inna jest deontologia postępowania dyscyplinarnego, a inna postępowania karnego. Zasadnym jest również stwierdzenie, że postępowanie dyscyplinarne zawiera elementy zarówno postępowania karnego, jak i postępowania dyscyplinarnego [387]. Głównym celem postępowania dyscyplinarnego jest ochrona dobrego imienia zawodu żołnierza, zarówno w odniesieniu do jednostki, jak i całokształtu SZ[388].

Orzeczenie staje się prawomocne:

1) z upływem terminu do wniesienia odwołania albo wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, jeżeli go nie wniesiono;

2) w dniu wydania orzeczenia przez przełożonego dyscyplinarnego właściwego do rozpatrzenia odwołania.

Dodatkowo należy wskazać, że podobnie jak w k.p.k., do momentu prawomocnego orzeczenia kary dyscyplinarnej przez organ orzekający obwinionego uważa się za niewinnego [389]. Funkcja zasady domniemania niewinności w postępowaniu dyscyplinarnym żołnierzy ma na celu rozłożenie ciężaru dowodu w prowadzonym

[386] D. Tyrawa, *Odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy Straży Granicznej* (w:) A. Pieczywok, M. Karpiuk (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy formacji bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Warszawa 2016, s. 130.
[387] Tamże, s. 128.
[388] Wyrok TK z dnia 27 lutego 2001 r., K 22/00, LEX nr 46860; wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 listopada 2006 r., II SA/Wa 1344/06, LEX nr 328639.
[389] J. Gujda, *Dyscyplina wojskowa i odpowiedzialność karna żołnierzy* (w:) P. Bała (red.), *Prawo obronne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014, s. 10; wyrok TK z dnia 29 stycznia 2002 r., K 19/01, LEX nr 52918.

postępowaniu gdzie wina obwinionego musi zostać udowodniona i nie można jej domniemywać[390].

Formalizacja postępowania ma za zadanie zagwarantowanie obiektywnego i bardzo dokładnego zbadania sprawy [391]. Ma to duże znaczenie w każdym postępowaniu dyscyplinarnym, a w szczególności takim w którym orzeczono karę usunięcia z zawodowej służby wojskowej czego następstwem będzie zwolnienie z zawodowej służby wojskowej.

Przy wymierzaniu kary dyscyplinarnej organ powinien odpowiednio wyważyć winę żołnierza, mając na względzie okoliczności działania lub zaniechania stanowiącego przewinienie dyscyplinarne, skutki przewinienia dla służby oraz rodzaj i stopień naruszenia dyscypliny wojskowej przez żołnierza[392]. Wymiar kary powinien uwzględniać dyrektywy jej nakładania oraz okoliczności przemawiające tak na korzyść jak i niekorzyść obwinionego.

Odpowiedzialność dyscyplinarna może przybrać charakter postępowania równoległego lub wręcz konkurencyjnego do odpowiedzialności karnoadministracyjnej lub karnej[393].

Wymierzenie kary dyscyplinarnej w przypadku żołnierza zawodowego wiąże się również z brakiem możliwości otrzymania awansu.

Dodatkowo, wymierzenie takiej kary dyscyplinarnej powoduje zakaz przyjęcia do dobrowolnych form służby wojskowej przez okres 10 lat. Przepis ten ma zastosowanie również w wobec funkcjonariuszy innych służb, w stosunku do których została zastosowana kara wydalenia ze służby.

---

[390] M. Czwojda, P. Herbowski**,** *Zasada domniemania niewinności w postępowaniu dyscyplinarnym policjantów (wybrane zagadnienia)* (w:) P. Jóźwiak, W. Kozielewicz, K. Opaliński (red.), *Wina w prawie dyscyplinarnym służb mundurowych*. *V Seminarium Prawnicze z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych"*, Piła 2015, s. 65-66.

[391] R. Giętkowski, *Funkcja stabilizacyjna kar dyscyplinarnych* (w:) M. Stahl, R Lewicka, M. Lewicki (red.), *Sankcje dyscyplinarne*, Warszawa 2011, s. 193-201.

[392] Wyrok NSA z dnia 5 maja 2011 r., I OSK 53/11, LEX nr 990260; S. Maj, *Postępowanie...*, s. 31; P. Szustakiewicz, *Postępowanie...*, s. 232.

[393] M. Zubik, M. Wiącek, *O spornych zagadnieniach z odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego – polemika*, „Przegląd Sejmowy" 1997, nr 3, s. 70.

2.14. Prawomocne orzeczenie środków karnych pozbawienia praw publicznych, wydalenia z zawodowej służby wojskowej lub zakazu wykonywania zawodu żołnierza zawodowego

Pierwszą z przesłanek uzasadniających zwolnienie żołnierza z zsw w myśl art. 226 pkt 13 ustawy pragmatycznej jest pozbawienie praw publicznych[394]. Pozbawienie praw publicznych obejmuje utratę czynnego i biernego prawa wyborczego do organu władzy publicznej, organu samorządu zawodowego lub gospodarczego, utratę prawa do udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości oraz do pełnienia funkcji w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego lub zawodowego, jak również utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego. Pozbawienie praw publicznych obejmuje ponadto utratę orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz utratę zdolności do ich uzyskania w okresie trwania pozbawienia praw. Sąd może orzec pozbawienie praw publicznych w razie skazania na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 za przestępstwo popełnione w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie (art. 40 k.k.).

Należy zauważyć, że sformułowanie „czas nie krótszy niż 3 lata" odnosi się do kary faktycznie wymierzonej sprawcy, a nie do kary grożącej (granicy zagrożenia ustawowego).

Środek ten więc może zostać orzeczony wobec sprawcy zarówno zbrodni, jak i występku, za który wymierzono sprawcy taką właśnie karę[395].

Warto w tym miejscu przytoczyć tezę jednego z wyroków SA w Krakowie: „Określenie "utrata praw publicznych" nie jest znane obowiązującej ustawie karnej, która w odniesieniu do kary tego rodzaju używa nazwy "pozbawienie" tych praw. "Utrata" ma charakter deklaratoryjny (ex tunc), a „pozbawienie" – znaczenie konstytutywne (ex nunc); ta semantyczna odmienność ma więc znaczenie głębsze, nie tylko językowe"[396].

Przesłanką warunkującą orzeczenie środka karnego pozbawienia praw publicznych jest motywacja zasługująca na szczególne potępienie[397]. Brak jest legalnej definicji

[394] Zobacz R. A. Stefański, *Środek karny pozbawienia praw publicznych*, „Ius Novum" 2009, nr 3, s. 7-66; K. Maksymowicz, *O wykonywaniu środka karnego pozbawienia praw publicznych*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego" 2002, nr 10, s. 305-311; M. Budyn-Kulik, *Środek karny pozbawienia praw publicznych. Analiza dogmatyczna i praktyka orzecznicza*, „Prawo w działaniu" 2015, nr 23, s. 104-160.
[395] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz (w:) M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, Warszawa 2015, s. 131.
[396] Wyrok SA w Krakowie z dnia 15 marca 1991 r., II Akr 15/91, LEX nr 27533.
[397] Szerzej M. Budyn, *Motywacja zasługująca na szczególne potępienie (próba analizy)*, „Prokuratura i Prawo" 2000, nr 9; M. Budyn-Kulik, *Umyślność w prawie karnym i psychologii. Teoria i praktyka sądowa*, Warszawa 2015, s. 321-337.

„motywacji zasługującej na szczególne potępienie". W doktrynie zdefiniowano ją jako motywację szczególnie naganną, wywołującą w społeczeństwie silne reakcje repulsywne. Jest to motywacja wyjątkowo zasługująca na potępienie[398]. Kwestia naganności czynu winna podlegać ocenie poprzez wzgląd na okoliczności konkretnej sprawy. Należy stwierdzić, iż nie zalicza się ona, ani do tych elementów, które wchodzą w skład znamion typu przestępstwa, ani nawet tych, które podlegając stopniowaniu i mogą mieć wpływ na zaostrzenie wymiaru kary. Będzie to więc motyw towarzyszący realizacji znamion przestępstwa, ale pozostający poza ich zakresem[399]. Najczęściej będzie tu chodzić o zemstę, chęć wzbogacenia się za wszelką cenę, pomówienie kogoś, naruszenie jego godności osobistej itp."[400]. Warunkiem bezwzględnym do orzeczenia na podstawie art. 40 § 2 k.k. środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych wobec sprawcy, dopuszczalne jest wyłącznie w przypadku ustalenia, że popełnił on czyn zabroniony w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie[401]. SN wskazał w jednym z wyroków: „Co do zasady przyjęcie, że sprawca dopuścił się przestępstwa z motywacji zasługującej na szczególne potępienie, nie jest uzależnione od kwalifikacji prawnej przypisanego mu czynu"[402].

Orzecznictwo w zakresie „motywacji zasługującej na szczególne potępienie" jest niestety bardzo obszerne, taką motywację stanowi np.: zabójstwo za zapłatą albo dla pozbycia się konkurenta[403]; pozostawienie konającego pokrzywdzonego, w mroźny dzień, przywiązanego do drzewa, przed zwłokami jego żony, należy traktować jako element dodatkowego udręczenia ofiary, i niewątpliwego, obok działania w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie - szczególnego okrucieństwa[404]; chęć osiągnięcia korzyści majątkowej, gdy sprawcy pozbawiając życia pokrzywdzonego, dążą do zagarnięcia niewielkich pieniędzy w celu przeznaczenia ich na zabawę, np. na dyskoteki,

[398] Wyrok SA w Lublinie z dnia 27 kwietnia 1999 r., II AKa 12/99, LEX nr 38048; wyrok SA w Krakowie z dnia 11 maja 2000 r., II AKa 58/00, LEX nr 41721; wyrok SA w Krakowie z dnia 16 stycznia 2002 r., II AKa 308/01, LEX nr 56696; M. Budyn, *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27 kwietnia 1999 r. II AKa 12/99*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2000, nr 9, s. 428-433; J. Kulesza, *Glosa do wyroku SA w Lublinie z dnia 27 kwietnia 1999 r. II AKa 12/99*, „Palestra" 2000, nr 4, s. 294-299.
[399] Wyrok SA w Łodzi z dnia 28 marca 2002 r., II AKa 32/02, LEX nr 84226.
[400] Postanowienie SN z dnia 1 marca 2006 r., V KK 184/05, LEX nr 323293.
[401] Wyrok SN z dnia 3 kwietnia 2002 r., II KK 36/02, LEX nr 53074; wyrok SN z dnia 15 maja 2000 r., V KKN 88/00, LEX nr 41483; szerzej M. Budyn-Kulik, *Glosa do wyroku SN z dnia 25 stycznia 2017 r., II KK 104/16*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2017, nr 3, s. 175-184.
[402] Wyrok SN z dnia 2 grudnia 1999 r., V KKN 477/99, LEX nr 40305.
[403] Wyrok SA w Krakowie z dnia 23 lutego 2006 r., II AKa 14/06, LEX nr 180365.
[404] Wyrok SA w Katowicach z dnia 23 marca 2006 r., II AKa 14/06, LEX nr 196128.

alkohol, narkotyki[405]; poświęcenie życia ludzkiego z chęci korzyści majątkowej[406]; zaplanowane zabójstwo taksówkarza w celu zabrania samochodu[407]; zabójstwo w celu uniknięcia spłaty pokrzywdzonej z tytułu podziału majątku wspólnego[408]; zabójstwo w celu przejęcia mieszkania pokrzywdzonego[409]; zabójstwo (podawanie pawulonu przez sanitariusza) w celu osiągnięcia wynagrodzenia za informację o zgonie przekazaną właścicielom zakładu pogrzebowego[410]; zabójstwo z chęci pozbycia się osoby, której przysługiwało roszczenie majątkowe o zwrot telefonu komórkowego wartości 60 zł[411]; zaplanowane zabójstwo rabunkowe cudzoziemców, którym sprawcy obiecali przeprowadzenie przez granicę[412]; dążenie do uniknięcia odpowiedzialności, jaką niesie za sobą ojcostwo[413]; wyrażana brutalnym działaniem pogarda dla najwyższej wartości, jaką jest ludzkie życie, jedynie dla wyżycia się bądź tylko wywołania podziwu i swoistego uznania u swych kolegów[414]; usprawiedliwienie zabójstwa potrzebą wyeliminowania ze społeczeństwa ludzi należących w ocenie sprawcy do "drugiej kategorii"[415]; wynaturzona i odrażająca forma działania, świadcząca o tym, że oskarżeni obok pobudek seksualnych równocześnie kierowali się pobudkami mającymi na celu sponiewieranie godności pokrzywdzonej, udręczenie, spełnienie sadystycznych skłonności[416]; motywacja skłaniająca do atakowania wolności w sferze seksualnej własnego małoletniego dziecka[417]; bezwzględny sposób działania, który się przejawił w biciu pokrzywdzonej po twarzy i zmuszaniu jej przez to do poddania się czynowi nierządnemu[418]; upokorzenie drugiego człowieka, w szczególności kobiety, przez osoby jej znane i bliskie, wyrażające się w podejmowaniu wobec niej nieakceptowanych, wielokrotnych i zróżnicowanych praktyk seksualnych[419]; dokonanie zabójstwa po to, aby zlikwidować możliwy osobowy dowód obciążający sprawców[420].

[405] Wyrok SA w Katowicach z dnia 10 listopada 2005 r., II AKa 298/05, LEX nr 183825.
[406] Wyrok SA w Krakowie z dnia 3 lipca 2002 r., II AKa 28/02, LEX nr 57025; wyrok SA w Katowicach z dnia 25 stycznia 2006 r., II AKa 436/05, LEX nr 191745.
[407] Wyrok SA w Warszawie z dnia 15 lutego 2013 r., II AKa 367/12, LEX nr 1294862.
[408] Wyrok SA w Katowicach z dnia 15 grudnia 2011 r., II AKa 380/11, LEX nr 1129750.
[409] Wyrok SA w Katowicach z dnia 14 stycznia 2010 r., II AKa 243/09, LEX nr 574473.
[410] Postanowienie SN z dnia 27 października 2009 r., II KK 45/09, LEX nr 607837.
[411] Wyrok SA w Lublinie z dnia 26 czerwca 2007 r., II AKa 138/07, LEX nr 314607.
[412] Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 13 lipca 2006 r., II AKa 163/06, LEX nr 190473.
[413] Wyrok SN z dnia 10 sierpnia 2005 r., III KK 297/04, LEX nr 200065.
[414] Wyrok SA w Lublinie z dnia 26 lipca 2001 r., II AKa 94/01, LEX nr 50213.
[415] Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 29 września 2004 r., II AKa 275/04, LEX nr 145672.
[416] Wyrok SN z dnia 19 grudnia 1978 r., VI KRN 348/78, LEX nr 1500717.
[417] Wyrok SN z dnia 12 listopada 2002 r., V KKN 304/01, LEX nr 56857.
[418] Wyrok SN z dnia 3 marca 1972 r., II KR 327/71, LEX nr 16671.
[419] Wyrok SA w Katowicach z dnia 19 kwietnia 2007 r., II AKa 40/07, LEX nr 331806.
[420] Wyrok SA w Łodzi z dnia 9 lutego 2006 r., II AKa 236/05, LEX nr 245407.

Nie uznaje się za taką motywację: samej chęci odniesienia bezprawnej korzyści majątkowej [421]; chęci uniknięcia odpowiedzialności za zobowiązania finansowe [422]; zamiaru pozbawienia życia motywowanego nie tylko chęcią usunięcia członków konkurującej grupy przestępczej, lecz także obawą przed obiektywnie agresywnymi i zagrażającymi życiu zachowaniami tychże[423]; dopuszczenia się przestępstwa zgwałcenia z motywacji seksualnej[424]; działania bez powodu[425].

Sprawcy popełniającemu przestępstwo zasługujące na szczególne potępienie niewątpliwie można przypisać zamiar bezpośredni. Na szczególne potępienie zasługiwać ma bowiem motyw leżący u podstaw zamiaru dokonania przestępstwa[426].

Orzecznictwo wypowiada się jednakże, że istnieje możliwość popełnienia takiego przestępstwa również z zamiarem ewentualnym[427].

Sąd orzekając pozbawienie praw publicznych musi każdorazowo w sposób wyczerpujący wykazać zasadność orzeczenia tego środka karnego. Samo stwierdzenie zaistnienia przesłanek do jego orzeczenia nie może powodować automatycznego jego zastosowania[428].

Zastosowanie przez sąd instytucji środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych skutkuje utratą czynnego i biernego prawa wyborczego do: Sejmu, Senatu oraz wybieranych organów samorządu terytorialnego (wójta, sejmiku województwa oraz rady powiatu i gminy). Ponadto, nie można wybierać: Prezydenta RP, sędziego TK i Trybunału Stanu lub członka Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji ani być wybieranym

---

[421] Wyrok SA w Krakowie z dnia 21 marca 2002 r., II AKa 47/02, LEX nr 55371; wyrok SN z dnia 2 marca 1973 r., IV KR 355/72, LEX nr 21552.
[422] Wyrok SA w Warszawie z dnia 27 października 2014 r., II AKa 299/14, LEX nr 1548553.
[423] Wyrok SA w Katowicach z dnia 11 kwietnia 2006 r., II AKa 93/06, LEX nr 196130.
[424] Wyrok SN z dnia 13 grudnia 1979 r., II KR 346/79, LEX nr 21845; wyrok SN z dnia 29 października 1973 r., I KR 197/73, LEX nr 16807; wyrok SA w Lublinie z dnia 27 maja 2002 r., II AKa 99/02, LEX nr 75058;
J. Kulesza, *Glosa do wyroku sądu apelacyjnego w Lublinie z dnia 27 maja 2002 r. II AKa 99/02*, „Prokuratura i Prawo" 2004, nr 2, s. 123-128; wyrok SA w Katowicach z dnia 31 maja 2001 r., II AKa 90/01, LEX nr 53202.
[425] Wyrok SA w Katowicach z dnia 29 stycznia 2004 r., II AKa 303/03, LEX nr 142837; wyrok SA w Gdańsku z dnia 23 czerwca 2004 r., II AKa 132/04, LEX nr 1643081.
[426] Wyrok SA w Lublinie z dnia 2 sierpnia 2000 r., II AKa 140/00, LEX nr 46668; wyrok SA w Szczecinie z dnia 11 czerwca 2015 r., II AKa 85/15, LEX nr 1782026; wyrok SN z dnia 23 maja 2003 r., WA 24/03, LEX nr 184597; S. M. Przyjemski, *Glosa do postanowienia Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z 24 lipca 2003 r., WZ 24/03*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2004, nr 2, s.162-164.
[427] Wyrok SA w Gdańsku z dnia 10 grudnia 2015 r., II AKa 370/15, LEX nr 2031188; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 20 listopada 2013 r., II AKa 357/13, LEX nr 1403006; wyrok SA w Lublinie z dnia 12 czerwca 2001 r., II AKa 98/01, LEX nr 50208.
[428] M. Budyn-Kulik, *Pozbawienie praw publicznych* (w:) P. Daniluk (red.), *Środki karne, przepadek i środki kompensacyjne w znowelizowanym kodeksie karnym*, Warszawa 2017, s. 9.

na te stanowiska[429]. Zabroniony jest również udział w wyborach do organów samorządu zawodowego (np. adwokackiego) lub gospodarczego. Niemożliwy jest też wybór na stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, członka Najwyższej Izby Kontroli oraz organów Narodowego Banku Polskiego[430]. Pomimo pominięcia w katalogu, osoba skazana nie ma też prawa do udziału w referendum[431].

Pozbawienie praw publicznych powoduje również utratę prawa do udziału w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Pod pojęciem „wymiaru sprawiedliwości" należy rozumieć „czynność polegającą na rozstrzygnięciu konfliktów prawnych"[432]. Stąd też konkluzja, że osoba ta nie może zajmować stanowiska sędziego, prokuratora, ławnika, arbitra sądów polubownych, notariusza, obrońcy, pełnomocnika komornika, jak również zasiadać w organach orzekających o odpowiedzialności dyscyplinarnej i zawodowej[433].

Orzeczenie środka karnego pozbawienia praw publicznych wywiera również skutki dla sprawcy, które wynikają z ustaw szczególnych[434]. Obejmują m.in. utratę urzędu i stanowiska sędziego[435], utratę stanowiska prokuratora[436], skreślenie z listy adwokatów[437], skreślenie z listy radców prawnych[438].

Pozbawienie praw publicznych obejmuje ponadto utratę orderów, odznaczeń i tytułów honorowych oraz utratę zdolności do ich uzyskania w okresie trwania pozbawienia praw. Utrata ta dotyczy wyłącznie orderów, odznaczeń i tytułów honorowych nadanych przez władze państwowe lub instytucje publiczne[439]. Pozbawienie praw publicznych nie powoduje utraty tytułów i stopni naukowych.

Utrata prawa do sprawowania funkcji w organach i instytucjach państwowych i samorządu terytorialnego lub zawodowego, utrata stopnia wojskowego, tytułów

---

[429] A. Ziółkowska (w:) V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 251.
[430] D. Szeleszczuk, *Treść środka karnego pozbawienia praw publicznych*, „Prawo. Administracja. Kościół" 2005, nr 4, s. 144.
[431] Uchwała SN z dnia 7 lipca 2003 r., III SW 133/03, LEX nr 82190; M. Budyn-Kulik, *Pozbawienie…*, s. 33; J. Lachowski, *Pozbawienie praw publicznych w Kodeksie karnym*, „Prokuratura i Prawo" 2003, nr 10, s. 54.
[432] Orzeczenie TK z dnia 13 marca 1996 r., K 11/95, LEX nr 25711.
[433] W. Górowski, M. Szewczyk (w:) W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna*, t. I. cz.1, *Komentarz do art. 1 - 52*, Warszawa 2016, s. 780.
[434] M. Siwek, *Wykonanie niektórych środków karnych*, „Prokuratura i Prawo" 2010, nr 11, s. 108.
[435] Art. 68 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 2072 ze zm.).
[436] Art. 93 § 4 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1247 ze zm.).
[437] Art. 72 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1184 ze zm.).
[438] Art. 29 pkt ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1166 ze zm.).
[439] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz (w:) M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, Warszawa 2015, s. 130; M. Siwek, *Wykonanie...*, s. 109.

honorowych, orderów i odznaczeń jest ostateczna, co wiąże się z brakiem możliwości odzyskania utraconych funkcji, stopnia, tytułu lub odznaczenia po upływie okresu tego środka karnego. Skazany ma jedynie możliwość ich ponownego nabycia[440].

Orzeczenie środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych powoduje również skutki zawarte w innych pragmatykach służbowych: utratę stopnia w Policji[441], utratę stopnia w Służbie Ochrony Państwa[442], utratę stopnia w Straży Granicznej[443], utratę stopnia w Państwowej Straży Pożarnej[444], wygaśnięcie stosunku służbowego w Służbie Więziennej[445]. Wygasa również stosunek służbowy sędziego SN[446].

Jedną z sankcji przewidzianych w wyniku pozbawienia praw publicznych jest utrata posiadanego stopnia wojskowego oraz powrót do stopnia szeregowego. Przepis ten jest tożsamy z przepisem dotyczący degradacji. Jak wspomniano przy okazji analizy degradacji sąd w sytuacji zbiegu przepisów orzeka tylko pozbawienie praw publicznych bowiem środek ten konsumuje środek karny degradacji. W razie jego orzeczenia trwa on do końca okresu, na który go orzeczono. Należy w tym miejscu nadmienić, że po zakończeniu okresu pozbawienia praw publicznych skazany nie otrzymuje z powrotem utraconego stopnia wojskowego. Możliwe jest jedynie zabieganie przez skazanego o wyższy stopień wojskowy niż szeregowy.

Okres, na który orzeczono pozbawienie praw publicznych za dane przestępstwo, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności za to przestępstwo. Ustawodawca przesądził zatem, iż w wypadku gdy skazany odbywa karę pozbawienia wolności za inne przestępstwo (za które nie orzeczono pozbawienia praw publicznych), to wówczas upływa okres tego środka karnego wymierzonego wobec niego. W wypadku gdy kara, która była podstawą orzeczenia pozbawienia praw publicznych, weszła w skład kary łącznej, należy przyjąć, iż nie biegnie okres trwania środka karnego[447].

---

[440] W. Górowski, M. Szewczyk (w:) W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks…*, s. 779.
[441] Art. 53 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1882 ze zm.).
[442] Art. 124 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 66).
[443] Art. 58 ust. 3 pkt ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1061 ze zm.).
[444] Art. 55 ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1969).
[445] Art. 97 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2470).
[446] Art. 36 § 1 pkt 4 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1904 ze zm.).
[447] W. Górowski, M. Szewczyk (w:) W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks…*, s. 786; M. Siwek, *Wykonanie...*, s. 121; D. Szeleszczuk, *Środki karne w świetle nowelizacji Kodeksu karnego z dnia 20 lutego 2015 r.*, „Studia Prawnicze KUL" 2015, nr 4, s. 84.

Pozbawienie praw publicznych orzeka się w latach, od roku do lat 10. Do okresu pozbawienia praw publicznych i zakazu wlicza się dzień uprawomocnienia się wyroku[448]

Warto zauważyć dużą rolę represyjną środka karnego pozbawienia praw publicznych oraz znaczny stopień potępienia sprawcy co w połączeniu z prawnymi skutkami skazania jednoznacznie wskazuje na znaczną dolegliwość tego środka karnego[449].

W razie orzeczenia pozbawienia praw publicznych sąd zawiadamia:

1) właściwy dla miejsca ostatniego zamieszkania lub pobytu skazanego odpowiedni organ administracji publicznej;

2) Kancelarię Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli skazany ma order, odznaczenie lub tytuł honorowy;

3) organy i instytucje, w których skazany pełnił ostatnio funkcje objęte utratą;

4 organ właściwy w sprawach powszechnego obowiązku obrony, w którego ewidencji skazany figuruje (art. 179 k.k.w.).

Kolejną przesłanką warunkującą zwolnienie z zsw w myśl art. 226 pkt 13 ustawy pragmatycznej jest wydalenie z zsw.

Wydalenie z zsw obejmuje bezzwłoczne usunięcie ze służby oraz utratę odznak i zaszczytnych wyróżnień nadanych przez właściwego dowódcę. Sąd może orzec wydalenie z zsw, jeżeli sprawca przy popełnieniu przestępstwa umyślnego rażąco nadużył swoich uprawnień albo okazało się, że dalsze pełnienie tej służby zagraża istotnym dobrom chronionym prawem (art. 326 k.k.).

Podmiotem środka karnego w postaci wydalenia z zawodowej służby wojskowej, może być wyłącznie osoba która jest żołnierzem w myśl art. 115 § 17 k.k. w chwili orzekania[450]. Z definicji kodeksowej wynika że uwarunkowaniem do posiadania statusu żołnierza jest pełnienie czynnej służby wojskowej. Szerzej o statusie żołnierza wspomniano przy okazji rozważań dotyczących degradacji.

---

[448] R. A. Stefański, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 12 marca 1992 r., II KRN 20/92*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1992, nr 10, s. 465-468; K. Banasik, *Przedawnienie w prawie karnym w systemie kontynentalnym i anglosaskim : przedawnienie karalności przestępstw oraz przedawnienie wykonania kary i innych środków w systemie prawa pisanego na przykładzie Polski i Austrii oraz w systemie common law na przykładzie Wielkiej Brytanii*, Warszawa 2013, s. 273.

[449] A. Ziółkowska, *Prawne skutki skazania na środki karne zakazujące określonej aktywności przewidziane w polskim systemie prawnym* (w:) P. Góralski, A. Muszyńska (red.), *Racjonalna sankcja karna w systemie prawa*, Warszawa 2019, s. 230; M. Budyn-Kulik, *Pozbawienie…*, s. 6; S. Steinborn, *Prawomocność części orzeczenia w procesie karnym*, Warszawa 2011, s. 395; J. Kulesza (w:) M. Melezini (red.), *System prawa karnego, Kary i inne środki reakcji prawnokarnej*, t. 6, s. 525.

[450] Uchwała SN w składzie 7 sędziów z dnia 2 października 1974 r., U 5/74, LEX nr 18885.

Warunkiem koniecznym dla orzeczenia środka karnego w postaci wydalenia ze służby jest okoliczność, że nadużycie uprawnień pokazało, że dalsze pełnienie zawodowej służby wojskowej zagraża istotnym dobrom chronionym prawem oraz miało miejsce „przy popełnieniu przestępstwa”[451].

Nadużycie uprawnień należy rozgraniczyć od przekroczenia uprawnień. Nadużycie polega na umyślnym przekroczeniu kompetencji służbowych, natomiast przekroczenie jest działaniem niemieszczącym się w tych ramach[452]. Nadużycie uprawnień zostało doprecyzowane przymiotnikiem „rażące”, czyli wyraźne, dające się łatwo stwierdzić[453]. Nadużyciem uprawnień nie będzie sytuacja, w której żołnierz będzie wykorzystywał w sposób niewłaściwy przysługujące mu uprawnienia, bądź niedopełnienie obowiązków służbowych. W tej sytuacji można uznać, że dalsze pełnienie zawodowej służby wojskowej przez sprawcę zagraża istotnym dobrom chronionym prawem, a więc spełnia drugą z przesłanek zawartych w art. 326 § 2 k.k[454].

„Rażące” nadużycie swoich uprawnień może mieć zarówno charakter jednorazowy, gdy to nadużycie będzie drastyczne jak i wielokrotny i uporczywy[455].

Na gruncie realiów życia codziennego jednostki wojskowej może to być np. samowolne dysponowanie sprzętem wojskowym czy też wykorzystywanie żołnierzy do prac niezwiązanych z pełnioną zawodową służbą wojskową.

Wydalenie z zsw może nastąpić wyłącznie w przypadku jednoznacznego stwierdzenia, że dalsze pełnienie zawodowej służby wojskowej będzie stwarzać konkretne niebezpieczeństwo popełnienia czynu zabronionego lub będzie powodować zagrożenie dla istotnych dóbr chronionych prawem[456].

Drugą z przesłanek warunkujących wydalenie z zsw jest wykazanie, że dalsze pełnienie przez sprawcę zsw zagraża istotnym dobrom chronionym prawem. Przesłanka ta jest spełniona gdy podczas badania okoliczności przestępstwa ujawniono, że sprawca nie posiada kwalifikacji wymaganych od żołnierza zawodowego zaś jego dalsze pozostawienie w zsw będzie stwarzać niebezpieczeństwo popełnienia czynu

[451] J. Majewski (w:) A. Zoll (red.), *Kodeks…*, s. 921.
[452] S. M. Przyjemski, *Glosa do wyroku Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1999 r. - WKN 6/99*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2000, nr 2, s. 155.
[453] M. Mozgawa (w:) M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, Warszawa 2015, s. 839; S. M. Przyjemski, *Wydalenie z zawodowej służby wojskowej*, „Wojskowy Przegląd Wojskowy” 1998, nr 1-2, s. 81.
[454] J. Majewski (w:) A. Zoll (red.), *Kodeks…*, s. 921.
[455] Tamże, s. 921.
[456] S. Hoc (w:) M. Filar (red.), *Kodeks…*, s. 1709.

zabronionego czy też powodować zagrożenie dla istotnych dóbr chronionych prawem. Z oczywistych względów zagrożenia te muszą być realne i rzeczywiste.

Wydalenie z zawodowej służby wojskowej można orzec tylko w razie skazania za przestępstwo umyślne; niedopuszczalne jest orzeczenie tego środka w wypadku skazania sprawcy za przestępstwo nieumyślne[457].

Usunięcie ze służby wiąże się bezpośrednio z utratą odznak oraz wyróżnień, nadanych przez właściwego dowódcę. Poprzez właściwego dowódcę w rozumieniu art. 326 k.k. należy rozumieć dowódcę wojskowego, który nadał odznakę lub wyróżnienie. Ku takiej interpretacji przedmiotowego pojęcia skłania charakterystyka służby żołnierza zawodowego, związana z częstą zmianą zamieszkania. Stąd też nie zawsze „dowódca który nadał" musi być dowódcą żołnierza w momencie orzeczenia wobec niego środka karnego w postaci wydalenia z zsw.

Szczegółowo rodzaje odznak honorowych, tytułów honorowych oraz honorowej broni białej oraz wzorów tych wyróżnień określa rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 października 2022 r. w sprawie wyróżniania żołnierzy, pododdziałów, oddziałów i instytucji wojskowych[458]. Warto zauważyć, że środek dyscyplinarny w postaci pozbawienia prawa do noszenia odznaki honorowej lub odznaki tytułu honorowego, oraz udziału w uroczystościach wojskowych i państwowych z udziałem wojska zawiera art. 373 ust. 1 pkt 4 uooo.

Utrata wyróżnień i odznak obejmuje tylko te o charakterze wojskowym, nie dotyczy natomiast odznaczeń nadanych przez organy państwowe, samorządowe, zawodowe itp[459].

Wydalenia z zsw nie orzeka się obok pozbawienia praw publicznych. Pozbawienie praw publicznych powoduje bowiem analogiczną dolegliwość dla żołnierza zawodowego czyli zwolnienie z mocy prawa z zsw. Analogicznie za to samo przestępstwo nie można orzec równocześnie degradacji oraz wydalenia z zsw.

Wydalenie ze służby wojskowej nie obejmuje pozbawienia posiadanego stopnia wojskowego ani też nie oznacza zakazu ubiegania się o ponowne przyjęcie do służby[460]. Odmiennie na ten temat W. Kutzmann[461].

[457] A. Ziółkowska (w:) V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks…*, s. 1408-1409.
[458] Dz. U. z 2022 r., poz. 2439.
[459] M. Flemming, *Kodeks karny - część wojskowa. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 81.
[460] Tamże, s. 81.
[461] W. Kutzmann (w:) R. A. Stefański, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 1874.

Podobnie jak degradacja, wydalenie ze służby ma funkcję prewencyjną – ma na celu ochronę SZ oraz społeczeństwa przed osobami, które są niegodne bycia żołnierzami zawodowymi. W następnej kolejności bierze się pod uwagę wzgląd na prewencję ogólną (powstrzymanie innych żołnierzy zawodowych przed popełnieniem podobnych przestępstw), a także funkcję represyjną, która przejawia się przede wszystkim w utracie pracy przez żołnierza[462].

Warto zauważyć, że istota środka karnego wydalenia ze służby wojskowej jest taka sama jak dyscyplinarna kara usunięcia z zsw, o której była mowa wcześniej.

W razie orzeczenia wobec żołnierza wydalenia z zawodowej służby wojskowej sąd zarządza wykonanie orzeczonego środka przez właściwego dowódcę oraz zawiadamia o treści orzeczenia odpowiedni w sprawach kadrowych organ wojskowy (art. 237 k.k.w.). Poprzez właściwego dowódcę należy rozumieć przełożonego posiadającego władzę dyscyplinarną dowódcy pułku (równorzędnego), a gdy chodzi o żołnierza nie podlegającego władzy dyscyplinarnej tego dowódcy - odpowiednio wyższego przełożonego dyscyplinarnego[463].

Ostatnią przesłanką wskazaną w art. 226 pkt 13 u.s.w., a warunkującą obligatoryjne zwolnienie z zsw jest zakaz wykonywania zawodu żołnierza zawodowego[464].

Środek karny zakazu wykonywania zawodu może być orzekany, gdy sprawca przy popełnieniu przestępstwa nadużył stanowiska lub zawodu lub okazało się, że dalsze zajmowanie stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym prawem (art. 41 § 1 k.k.). Dla orzeczenia zakazu wykonywania zawodu żołnierza wystarczy spełnienie jednej z tych przesłanek, elementem niezbędnym zaś jest wykazanie, że czyn zabroniony pozostaje w związku z wykonywanym zawodem żołnierza.

Zakaz wykonywania zawodu żołnierza zawodowego orzeczony na podstawie art. 39 pkt 2 k.k. i art. 41 § 1 k.k dotyczy wszystkich czynności zawodowych, a więc nie może być on w jakikolwiek sposób ograniczony. Sąd orzekając ten środek karny musi wziąć pod uwagę wystąpienie przesłanek określonych w art. art. 41 § 1 k.k. (nadużycie zawodu oraz powstanie zagrożenia). W przypadku braku wystąpienia tychże przesłanek, sąd powinien zrezygnować z orzekania tego środka karnego[465].

---

[462] J. Majewski (w:) A. Zoll (red.), *Kodeks…*, s. 918.
[463] Uchwała SN w składzie 7 sędziów z dnia 1 lutego 1971 r., U 3/70, LEX nr 18241.
[464] Szerzej P. Gensikowski, *Zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej* (w:) P. Daniluk (red.), *Środki karne, przepadek i środki kompensacyjne w znowelizowanym kodeksie karnym*, Warszawa 2017, s. 53-74.
[465] Uchwała SN z dnia 18 września 2001 r., I KZP 18/01, LEX nr 48908.

W myśl artykułu 41 k.k. „zawód" to zajęcie, którego wykonywanie wymaga od osoby określonych kwalifikacji oraz fachowej wiedzy potwierdzonej odpowiednimi zaświadczeniami. Warto zaznaczyć, że pojęcie „zawodu" będzie odnosiło się do wszelkich rodzajów zatrudnienia, bez znaczenia jest podstawa prawna wykonywanego zatrudnienia.

Nadużycie zawodu ma miejsce wówczas, gdy sprawca działa formalnie w ramach uprawnień przysługujących mu z tytułu wykonywanego zawodu, umyślnie czyniąc niewłaściwy użytek z tych uprawnień. Uprawnienia te muszą umożliwić lub ułatwić sprawcy dokonanie przestępstwa[466]. Nadużycie zawodu będzie również miało miejsce w związku z popełnieniem przestępstwa naruszającego etykę danego zawodu[467]. Zakaz wykonywania zawodu można na podstawie tej przesłanki orzec wyłącznie w przypadku popełnienia przestępstwa umyślnego[468]. Elementem niezbędnym do orzeczenia zakazu wykonywania zawodu jest związek przyczynowy między nadużyciem przez sprawcę zawodu, a popełnionym przestępstwem. W przypadku braku tego związku niemożliwym jest orzeczenie wobec sprawcy tego zakazu[469].

W przypadku drugiej przesłanki nie jest wymagana umyślność sprawcy. Niezbędna jest przy tym analiza zachowania sprawcy podczas popełniania przestępstwa. Zagrożenie to musi mieć charakter realny. Może być ono wynikiem braku należytych kwalifikacji zawodowych lub moralnych odpowiednich do wykonywania określonego zawodu, które powodują że dalsze wykonywanie zawodu zagraża dobrom chronionym prawem[470]. Orzeczenie zakazu opartego na tej przesłance w przeciwieństwie do pierwszej przesłanki może mieć miejsce również w przypadku popełnienia przestępstwa nieumyślnego. Warto

---

[466] Wyrok SN w składzie 7 sędziów z dnia 13 lutego 1973 r., V KRN 576/72, LEX nr 18640; wyrok SN z dnia 3 września 2004 r., WA 9/04, LEX nr 162907; wyrok SN z dnia 9 maja 1996 r., III KKN 15/96, LEX nr 25079; wyrok SN z dnia 1 lutego 1989 r., V KRN 300/88, LEX nr 21007; J. Kulesza, *Glosa do wyroku SN z dnia 1 lutego 1989 r., V KRN 300/88*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1991, nr 9, s. 390-392; G. Rejman, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 1 lutego 1989 r.*, *V KRN 300/88*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1991, nr 2, s. 83-85; R. A. Stefański, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 1 lutego 1989 r., V KRN 300/88*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1990, nr 7, s. 593-595; wyrok SA w Katowicach z dnia 8 października 1998 r., II AKa 125/98, LEX nr 1541016; W. Dadak, *Pozbawienie prawa wykonywania zawodu jako reakcja na przestępstwo*, „Państwo i Prawo" 2009, nr 11, s. 50.

[467] Wyrok SN z dnia 7 czerwca 1982 r., Rw 422/82, LEX nr 19797; L. K. Paprzycki, *Glosa do wyroku z dnia 7 czerwca 1982 r. (Rw 422/82)*, „Nowe Prawo" 1984, nr 1, s. 149-152.

[468] Wyrok SN z dnia 1 lutego 1989 r., V KRN 300/88, LEX nr 21007.

[469] J. Kulesza, *Kary dodatkowe zakazu zajmowania określonych stanowisk, wykonywania określonego zawodu i prowadzenia określonej działalności w świetle przepisów k.k. z 1969 r.*, „Palestra" 1978, nr 5-6, s. 49; K. Maksymowicz, *Z problematyki wykonywania środka karnego wymienionego w art. 39 pkt 2 kodeksu karnego*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego" 2001, nr 7, s. 167.

[470] M. Kulik (w:) M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, Warszawa 2015, s. 134.

zauważyć, że brak jest możliwości orzeczenia zakazu wykonywania zawodu w sytuacji gdy sprawca w momencie popełnienia czynu nie wykonywał zawodu[471].

Warto przytoczyć tezę jednego z orzeczeń SN dotyczącego zakazu wykonywania zawodu funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej: „Za celowością orzeczenia kary dodatkowej zakazu wykonywania zawodu funkcjonariusza MO przemawia okoliczność, że służba w milicji, niełatwa przecież i nadzwyczaj odpowiedzialna, powinna się cieszyć w społeczeństwie powszechnym szacunkiem i uznaniem, nie byłoby więc wskazane, aby mogli ją pełnić ludzie, którzy dopuścili się przestępstwa, choćby nieumyślnego, ale wynikłego ze świadomego naruszenia obowiązków służbowych, zwłaszcza w zakresie tak ważkiej materii, jak używanie broni palnej"[472]. W opinii autora podobna argumentacja będzie trafna również wobec żołnierzy zawodowych, szczególnie w kontekście szczególnego rodzaju zadań jakie są stawiane przed SZ.

Zakaz wykonywania określonego zawodu dotyczy całokształtu czynności zawodowych wykonywanych przez skazanego, nie może być w jakikolwiek sposób ograniczony[473]. Zakaz musi być wskazany w sposób precyzyjny, ściśle wskazujący jakiego zawodu zakaz ten dotyczy[474].

Należy również zauważyć, że czym innym jest środek karny w postaci zakazu zajmowania określonego stanowiska, a czym innym zakaz wykonywania określonego zawodu[475].

W razie orzeczenia zakazu zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania określonego zawodu, sąd przesyła odpis wyroku właściwemu organowi administracji rządowej lub samorządu terytorialnego oraz pracodawcy albo instytucji, w której skazany zajmuje objęte zakazem stanowisko lub wykonuje objęty zakazem zawód. Jeżeli skazany zajmuje stanowisko kierownicze lub inne odpowiedzialne stanowisko, sąd przesyła odpis wyroku również właściwej jednostce nadrzędnej. W odpisie wyroku nie ujawnia się danych pokrzywdzonego (art. 180 k.k.w.).

---

[471] Wyrok SA w Łodzi z dnia 27 listopada 2013 r., II AKa 65/13, LEX nr 1402878; J. Kulesza, *Glosa do wyroku sądu apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 listopada 2013 r., II AKa 65/13*, „Prokuratura i Prawo" 2016, nr 12, s. 180-186.
[472] Wyrok SN z dnia 10 października 1980 r., V KRN 246/80, LEX nr 17334.
[473] Uchwała SN z dnia 18 września 2001 r., I KZP 18/01, LEX nr 48908; J. Kulesza, *Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 2001 r., I KZP 18/01*, „Państwo i Prawo" 2002, nr 8, s. 111-114; M. Małolepszy, *Częściowy zakaz wykonywania zawodu*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2017, nr 1, s. 113-114.
[474] Wyrok SN z dnia 14 stycznia 2009 r., V KK 245/08, LEX nr 485021; wyrok SN z dnia 2 października 2006 r., V KK 213/06, LEX nr 198099; wyrok SA w Lublinie z dnia 31 marca 1998 r., II AKa 35/98, LEX nr 35019; postanowienie SA w Krakowie z dnia 4 kwietnia 2017 r., II AKo 14/17, LEX nr 2358143.
[475] Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 22 maja 2019 r., II SA/Po 1150/18, LEX nr 2679127.

Przesyłając odpis wyroku, albo zawiadomienie o wymierzeniu takiego środka, sąd podaje na podstawie treści wyroku datę początkową, od której należy liczyć okres wykonywania tego środka (art. 184 k.k.w.)

Zakaz wykonywania zawodu orzeka się w wymiarze od roku do 15 lat (art. 43 § 1 k.k.). Nie jest dopuszczalne jego orzekanie w miesiącach[476]. Zakaz obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia, co oznacza, że dzień uprawomocnienia się orzeczenia wlicza się do okresu jego trwania[477].

Sąd orzekający ma obowiązek precyzyjnego wskazania czasu obowiązywania środka karnego[478]. Wymóg określenia w wyroku długości zakazu, wyklucza możliwość sprecyzowania długości zakazu dopiero w postępowaniu wykonawczym[479]. Wynika to bezpośrednio z treści art. 413 § 2 pkt 2 k.p.k.

Analizowany środek karny, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo. Istotne jest jedynie odbywanie kary tego rodzaju[480]. Taka konstrukcja ma na celu stworzenie realnej dolegliwości dla skazanego, który z oczywistych względów w czasie odbywania kary pobawienia wolności nie mógłby wykonywać zawodu wobec którego obowiązuje przedmiotowy zakaz.

Żołnierz wobec którego orzeczono środek karny w postaci zakazu wykonywania zawodu żołnierza zawodowego nie może pełnić jakiejkolwiek formy czynnej służby wojskowej.

W tym miejscu warto porównać środek karny w postaci wydalenia z zawodowej służby wojskowej oraz zakaz wykonywania zawodu żołnierza zawodowego. Pomimo, że w przypadku orzeczenia każdego z tych środków karnych skutkiem jest zwolnienie z zsw zachodzą pomiędzy nimi istotne różnice. Są to:

1) zakaz - w przeciwieństwie do wydalenia ze służby - nie obejmuje utraty odznak i zaszczytnych wyróżnień nadanych przez właściwego dowódcę;

---

[476] Wyrok SN z dnia 21 sierpnia 2012 r., IV KK 60/12, LEX nr 1220931; wyrok SN z dnia 8 czerwca 2004 r., II KK. 180/04, LEX nr 162784; wyrok SN z dnia 8 grudnia 2003 r., III KK 75/03,LEX nr 103073; wyrok SN z dnia 16 maja 2003 r., II KK 65/03, LEX nr 78379; wyrok SN z dnia 25 czerwca 2002 r., IV KK 199/02, LEX nr 55183.
[477] Wyrok SN z dnia 23 października 2013 r., IV KK 286/13, LEX nr 1408416.
[478] Wyrok SN z dnia 4 lipca 2013 r., V KK 127/13, LEX nr 134128.
[479] Wyrok SN z dnia 14 listopada 2008 r., V KK 256/08, LEX nr 531384; wyrok SN z dnia 16 listopada 2017 r., II KK 337/17, LEX nr 2401061; wyrok SN z dnia 28 sierpnia 2018 r., III KK 437/18, LEX nr 2539896; wyrok SN z dnia 14 czerwca 2018 r., III KK 227/18, LEX nr 2505016.
[480] Uchwała SN z dnia 7 lipca 2003 r., III SW 133/03, LEX nr 82190; postanowienie SA w Krakowie z dnia 22 listopada 2010 r., II Akzw 1164/10, LEX nr 794642; K. Maksymowicz, *Wykonywanie środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego" 2002, t. 11, s. 331.

2) środki te mają odmienną naturę, co uwidocznia się choćby w tym, że zakaz orzeka się, określając termin jego obowiązywania, wydalenie ze służby zaś - z oczywistych względów nie;

3) wydalenie ze służby można orzec tylko w wypadku przestępstwa umyślnego, zakaz również w wypadku przestępstw nieumyślnych.

Oba wymienione środki karne są silnymi środkami represyjnymi albowiem wskutek zwolnienia z zsw powodują utratę przez żołnierza źródła zarobku oraz utratę uprawnień do wykonywania zawodu żołnierza zawodowego[481]. Istotna jest również dolegliwość psychiczna w postaci utraty społecznego zaufania wobec skazanego lub wręcz poniżenia w oczach opinii publicznej. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na istotną rolę prewencyjną obu zakazów, które mają na celu wyeliminowanie z SZ żołnierzy, których postawa moralno-etyczna wskazuje, że ich dalsza służba z dużą dozą prawdopodobieństwa może nieść ze sobą negatywne konsekwencje dla SZ, jak i społeczeństwa.

2.15. Skazanie prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego bez warunkowego zawieszenia jej wykonania

Z oczywistych względów ustawodawca przewidział również możliwość zwolnienia żołnierza zawodowego w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.

W przypadku zwolnienia z zsw żołnierza, w stosunku do którego zastosowano tymczasowe aresztowanie albo odbywającego karę pozbawienia wolności (aresztu wojskowego), rozkaz personalny o zwolnieniu przesyła się do dowódcy jednostki wojskowej, w której ten żołnierz ostatnio pełnił służbę, a ponadto w odniesieniu do żołnierza:

[481] M. Melezini, *Środki karne jako instrument polityki karnej*, Białystok 2013, s. 110; A. Błachnio-Parzych, *Samoistny środek karny jako instrument racjonalnej polityki karnej* (w:) J. Jakubowska-Hara, J. Skupiński (red.), *Alternatywy pozbawienia wolności w polskiej polityce karnej*, Warszawa 2009, s. 144; A. Rawecki, *Rola środka karnego w postaci zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej w systemie środków karnych* (w:) J. Helios, W. Jedlecka, A. Kwieciński (red.), *Prawo wobec wyzwań współczesności. Z zagadnień nauk penalnych*, Wrocław 2019, s. 165; S. Pawłowski, *Charakter prawny kary zakazu wykonywania wolnego zawodu* (w:) M. Stahl, R. Lewicka, M. Lewicki (red.), *Sankcje administracyjne. Blaski i cienie*, Warszawa 2011, s. 365.

1) wobec którego zastosowano tymczasowe aresztowanie - do sądu, który zastosował ten środek zapobiegawczy, oraz do prokuratora do spraw wojskowych, w którego dyspozycji przebywa tymczasowo aresztowany żołnierz;

2) odbywającego karę pozbawienia wolności (aresztu wojskowego) - do sądu, który wydał wyrok w pierwszej instancji.

Dowódca jednostki wojskowej wykonujący rozkaz o zwolnieniu z zsw doręcza za pokwitowaniem tymczasowo aresztowanemu lub skazanemu żołnierzowi rozkaz personalny o zwolnieniu go z zawodowej służby wojskowej.

Kara pozbawienia wolności wymieniona jest w katalogu kar zawartym w art. 32 k.k., a konkretnie w pkt 3,4 i 5.

Co prawda w uooo zawarto stwierdzenie „pozbawienie wolności" jednakże z oczywistych względów należy stosować ten zapis do każdego pozbawienia wolności przewidzianego przez przepisy k.k.

Kara pozbawienia wolności wymieniona w art. 32 pkt 3 trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 15 lat; wymierza się ją w miesiącach i latach.

Jeżeli k.k. nie precyzuje w sankcji danego typu przestępstwa dolnej granicy kary pozbawienia wolności, oznacza to, iż wynosi ona miesiąc. Jeśli nie określa sankcji górnej, oznacza to, że wynosi ona 15 lat. Jeśli chodzi o inne (niż miesiąc) dolne granice sankcji w Kodeksie karnym, to występują następujące: 3 miesiące (np. art. 189 § 1); 6 miesięcy (np. art. 142 § 2); 1 rok (np. art. 163 § 1); 2 lata (np. art. 140 § 2); 3 lata (np. art. 118a § 3); 5 lat (np. art. 118 § 2); 8 lat (art. 148 § 1); 10 lat (np. art. 120); 12 lat (np. art. 118 § 1).

Górne granice sankcji występują w następujących wymiarach: 1 rok (np. art. 212 § 2); 2 lata (np. art. 157 § 2); 3 lata (np. art. 133); 5 lat (np. art. 207 § 1); 8 lat (np. art. 174 § 1); 10 lat (np. art. 121 § 1 i 2); 12 lat (np. art. 140 § 2).

Stosownie do art. 67 § 1 k.k.w. wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu wzbudzenie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanych postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa.

Karę pozbawienia wolności wykonuje się w następujących rodzajach zakładów karnych:

1) zakładach karnych dla młodocianych;

2) zakładach karnych dla odbywających karę po raz pierwszy;

3) zakładach karnych dla recydywistów penitencjarnych;

4) zakładach karnych dla odbywających karę aresztu wojskowego.

W dalszej części rozważań dotyczących przedmiotowego przepisu dokonana zostanie analiza uregulowań dotyczących aresztu wojskowego.

Obok wspomnianych wyżej kar pozbawienia wolności k.k. przewiduje jeszcze dwie inne wymienione w katalogu zawartym w art. 32 formy pozbawienia wolności: karę 25 lat pozbawienia wolności i karę dożywotniego pozbawienia wolności.

Skazany na karę 25 lat pozbawienia wolności może być warunkowo zwolniony po odbyciu 15 lat kary (art. 78 § 3 k.k.). W takim przypadku okres próby wynosi 10 lat (art. 80 § 3 k.k.).

Karę dożywotniego pozbawienia wolności orzekano np. za zabójstwo człowieka ze szczególnym okrucieństwem popełnione przez osobę wielokrotnie karaną i mającą skłonności do agresji potęgowanej nieleczonym alkoholizmem[482].

Orzecznictwo sądowe zwraca uwagę, że są kary wyjątkowe[483]. Kary te powinny być orzekane jedynie wtedy, gdy orzeczenie kary 15 lat pozbawienia wolności jest karą niewystarczającą[484].

Zastosowanie kary 25 lat pozbawienia wolności ma przede wszystkim charakter eliminacyjny. Bardzo długi czas eliminacji skazanego ze społeczeństwa w zasadzie uniemożliwia przypisanie jej jakiegokolwiek waloru resocjalizacyjnego. Utrwalone orzecznictwo, ukształtowane jeszcze pod rządem Kodeksu karnego z 1969 roku, który tę sankcję wprowadził do katalogu kar, wyraża pogląd, że tę karę należy stosować w stosunku do takich sprawców, którzy ze względu na znaczny stopień zdemoralizowania wymagają szczególnie długiego okresu izolacji od społeczeństwa. Karę 25 lat pozbawienia wolności należy stosować w przypadkach najcięższych przestępstw, gdy okoliczności obciążające zdecydowanie przeważają nad okolicznościami łagodzącymi[485].

Karę 25 lat pozbawienia wolności należy wymierzać za „przestępstwo o wielkim ładunku społecznego niebezpieczeństwa, gdy przestępstwo zostało popełnione w szczególnie obciążających okolicznościach przez sprawcę, który wykazał znaczny

[482] Wyrok SA w Warszawie z dnia 17 października 2017 r., II AKa 191/17, LEX nr 2414657; wyrok SA w Katowicach z dnia 14 września 2017 r., II AKa 304/17, LEX nr 2414620.
[483] Wyrok SA w Krakowie z dnia 15 maja 2003 r., II AKa 86/03, LEX nr 81603.
[484] Wyrok SA w Lublinie z dnia 16 grudnia 1997 r., II AKa 166/97, LEX nr 32370.
[485] Wyrok SN z dnia 20 grudnia 1973 r., III KR 319.73, LEX nr 18738; wyrok SA w Krakowie z dnia 6 października 2004 r., II Aka 166/04, LEX nr 14307; wyrok SA w Krakowie z dnia 17 września 1992 r., II Akr 140/92, LEX nr 27787; wyrok SA w Katowicach z dnia 21 lutego 2013 r., II Aka 531/12, LEX nr 1292660; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 5 czerwca 2003 r., II Aka 54/13, LEX nr 1356737; wyrok SA w Krakowie z dnia 8 grudnia 2010 r., II AKa 226/10, LEX nr 852392.

stopień społecznej demoralizacji, w związku z tym powinien być poddany szczególnie długiemu procesowi resocjalizacji w zakładzie karnym”[486]. Warto również zauważyć, że „nawet najwyższy stopień szkodliwości czynu i winy sprawcy nie uzasadnia jeszcze orzeczenia kary dożywotniego pozbawienia wolności, jeżeli cele kary określone w art. 53 § 1 k.k., a zwłaszcza cele prewencyjne, może zrealizować kara 25 lat pozbawienia wolności”[487].

Najcięższą z kar przewidzianych na podstawie art. 32 k.k. jest kara dożywotniego pozbawienia wolności.

Zasadność zastosowania kary dożywotniego pozbawienia wolności bardzo trafnie sprecyzował w jednym ze swoich wyroków SA w Katowicach: „Kara zaś dożywotniego pozbawienia wolności, jako najcięższa z kar przewidzianych w polskim systemie prawnym, ma być niejako surogatem kary śmierci, którą zastąpiła po definitywnym usunięciu kary śmierci z katalogu kar polskiego kodeksu karnego. Wolno ją zatem orzec tylko wówczas, gdy dozwala na to odpowiednio wysoki stopień winy, a in concreto żadna inna kara przewidziana w sankcji nie spełniłaby indywidualno- lub generalno-prewencyjnych celów kary określonych w art. 53 § 1 k.k. Kara dożywotniego pozbawienia wolności może być zatem karą adekwatną tylko w stosunku do sprawców, których czyny charakteryzują się wyjątkowością na tle innych przestępstw tego samego typu. Ustalenie, że stopień winy i stopień społecznej szkodliwości danej zbrodni są bardzo wysokie, jest przesłanką konieczną, ale nie wystarczającą, dla wymierzenia kary dożywotniego pozbawienia wolności. Nawet bowiem najwyższy stopień społecznej szkodliwości i stopień winy nie uprawnia do orzeczenia tej kary, jeżeli wzgląd na wszystkie okoliczności wpływające na wymiar kary wskazuje, że kara łagodniejsza 25 lat pozbawienia wolności zaspokoi potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa, a także osiągnie cele wychowawcze i zapobiegawcze w stosunku do sprawcy.”[488].

W podobnym tonie wypowiedział się SA w Szczecinie: „Kara dożywotniego pozbawienia wolności jest zarezerwowana dla przypadków, w których spełnione są jednocześnie dwie przesłanki: po pierwsze czyn jest tego rodzaju, że brak jest

[486] Wyrok SN z dnia 20 grudnia 1973 r., III KR 319/74, OSNKW Nr 4 z 1874 r., poz. 62; wyrok SN z dnia 9 marca 1979 r., KR 238/78, OSNPG Nr 8-9 z 1979 r., poz. 102; wyrok SA w Poznaniu z dnia 10 stycznia 1991 r., II Akr 13/90, LEX nr 21078; postanowienie SA w Rzeszowie z dnia 23 grudnia 1993 r., II Akr 101/93, LEX nr 31110; wyrok SA w Gdańsku z dnia 31 maja 2017 r., II AKa 135/17, LEX nr 2383357.
[487] Postanowienie SA w Poznaniu z dnia 28 września 2020 r., II AKa 18/20, LEX nr 3130468.
[488] Wyrok SA w Katowicach z dnia 25 października 2007 r., II AKa 239/07, LEX nr 370387.

jakichkolwiek okoliczności łagodzących lub są one pomijalne, a przy tym występują liczne i ważne okoliczności obciążające (np. zabójstwa wielokrotne, ze szczególnym okrucieństwem, w warunkach recydywy) i po drugie - okoliczności dotyczące sprawcy przemawiają za tym, że jest on tak zdemoralizowany, że konieczne jest jego trwałe odizolowanie od społeczeństwa, albowiem nie rokuje on w ogóle nadziei na poprawę. Kara 25 lat pozbawienia wolności jest karą o charakterze szczególnym, rodzajowo odmienną od kary terminowej pozbawienia wolności. W przeciwieństwie do tej ostatniej, jej naczelną funkcją jest nie resocjalizacja sprawcy, lecz jego długotrwała eliminacja ze społeczeństwa. Jako karę najsurowszą, dożywotnie pozbawienie wolności wolno orzekać tylko wówczas, gdy brak w sprawie jakichkolwiek okoliczności łagodzących, a wzgląd na charakter sprawcy i jego szczególne aspołeczne właściwości każe wnosić, że żadna inna kara nie uchroni przed nim społeczeństwa"[489].

Kara dożywotniego pozbawienia wolności „powinna być traktowana jako kara o charakterze wyjątkowym, a stosowana wobec sprawców najbardziej zdemoralizowanych, co do których osiągnięcie celów wychowawczych kary jest co najmniej problematyczne"[490].

Przesłanki uzasadniające sięgnięcie po karę dożywotniego pozbawienia wolności w odniesieniu do konkretnego sprawcy, muszą zostać ustalone i umotywowane przy uwzględnieniu wszystkich dyrektyw wymiaru kary sformułowanych przez ustawodawcę[491].

Charakterystycznym rodzajem kary, zarezerwowanym jedynie dla żołnierzy w służbie czynnej jest areszt wojskowy.

Karę aresztu wojskowego przewiduje art. 322 kk. do którego zastosowanie mają odpowiednio przepisy o karze pozbawienia wolności. Areszt wojskowy trwa najkrócej miesiąc, najdłużej 2 lata, wymierza się go w miesiącach i latach. Karę aresztu wojskowego odbywa się w przeznaczonym do tego zakładzie karnym a w czasie odbywania kary skazany podlega także szkoleniu wojskowemu (art. 322 k.k.).

[489] Wyrok SA w Szczecinie z dnia 14 marca 2019 r., II Aka 246/18, LEX nr 2723279; podobnie wyrok SA we Wrocławiu z dnia 22 listopada 2017 r., II Aka 323/17, LEX nr 2432036; wyrok SA w Katowicach z dnia 29 czerwca 2012 r., II AKa 84/12, LEX nr 1220219; wyrok SA w Krakowie z dnia 16 stycznia 2019 r., II Aka 245/18, LEX nr 2718740; postanowienie SN z dnia 26 lutego 2020 r., V KK 382/19, LEX nr 2946540.
[490] Wyrok SA w Warszawie z dnia 14 listopada 2012 r., II AKa 279/12, LEX nr 1240261; wyrok SA w Białymstoku z dnia 31 marca 2016 r., II Aka 23/16, LEX nr 2136972; wyrok SA w Białymstoku z dnia 28 kwietnia 2017 r., II AKa 41/17, LEX nr 2307607.
[491] Postanowienie SN z dnia 26 lutego 2020 r., V KK 382/19, LEX nr 2946540.

Dodatkowo, art. 329 k.k. wskazuje, że jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nie przekraczającą 5 lat, a wymierzona kara nie byłaby surowsza niż 2 lata pozbawienia wolności, sąd może w stosunku do żołnierza orzec karę aresztu wojskowego. Bez znaczenia w tym względzie jest w szczególności okoliczność, że w danym wypadku można by w związku z nadzwyczajnym obostrzeniem kary "wyjść" ponad górną granicę ustawowego zagrożenia i wymierzyć sprawcy karę surowszą aniżeli 5 lat pozbawienia wolności[492].

Nie ma znaczenia także to, gdzie znajduje się przepis określający przestępstwo, o które chodzi w danym wypadku: w części wojskowej, części szczególnej, czy też ustawie szczególnej.

Możliwość orzeczenia w stosunku do żołnierza kary aresztu wojskowego na podstawie art. 329 k.k. zachodzi jedynie w przypadku, w którym kara ta nie jest przewidziana w sankcji za dane przestępstwo[493]. Kara aresztu może mieć miejsce zarówno w razie skazania żołnierza za przestępstwo z części wojskowej k.k., jak i części szczególnej k.k., czy też wynikające z innych ustaw[494] (np. typ podstawowy przestępstwa samowolnego oddalenia – art. 338 § 2 k.k.).

Mając do wyboru sankcję alternatywną, w której obok kary aresztu wojskowego występowałaby kara pozbawienia wolności, sąd podczas ferowania wyroku w pierwszej kolejności powinien rozważyć możliwość zastosowania kary aresztu wojskowego. Dopiero stwierdzenie, że jego zastosowanie nie zrealizuje celów kary, a tym samym nie będzie skutecznym sposobem zdyscyplinowania sprawcy, można orzec karę pozbawienia wolności[495].

Areszt wojskowy jest szczególnym rodzajem kary, zawierającej wprawdzie elementy kary pozbawienia wolności, ale różniącej się od niej przede wszystkim tym, że karę aresztu wojskowego odbywa się w specjalnym zakładzie karnym z uwzględnieniem elementów szkolenia i dyscypliny wojskowej. Szkolenie wojskowe nie ma charakteru dolegliwości, lecz ma zapewnić takie warunki resocjalizacji skazanego, które zapobiegną usunięciu go spod działania rygorów życia wojskowego oraz zapewnią osiągnięcie celów

[492] J. Majewski (w:) A. Zoll (red.), *Kodeks…*, s. 928.
[493] Wyrok SN z dnia 20 grudnia 2002 r., WK 44/02, LEX nr 77209; S. M. Przyjemski, *Glosa do wyroku Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2002 r., (WK 44/02)*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2003, nr 3, s.146-149; wyrok SN z dnia 22 czerwca 2010 r., WA 15/10, LEX nr 844285; J. Majewski (w:) A. Zoll (red.), *Kodeks…*, s. 928.
[494] M. Flemming, *Kodeks…*, s. 85.
[495] Wyrok SN z dnia 25 września 1972 r., Rw 931/72, LEX nr 18520.

kary. Z tego względu kara aresztu wojskowego wyraża mniejszy ładunek potępienia moralnego w porównaniu z karą pozbawienia wolności[496].

Także w sprawach o przestępstwa pospolite, jeżeli czyn został popełniony w warunkach życia wojskowego lub na szkodę innego żołnierza, w pierwszej kolejności należy rozważyć orzeczenie względem sprawcy kary aresztu wojskowego[497].

Dodatkowo, w wypadku, w którym przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nie przekraczającą 5 lat, zamiast tej kary, w stosunku do żołnierza, sąd może orzec karę ograniczenia wolności tylko w wyniku podwójnej komutacji na podstawie art. 330 k.k. w zw. z art. 329 k.k.[498].

Zgodnie z art. 330 k.k. jeżeli wymierzona za przestępstwo kara aresztu wojskowego nie byłaby surowsza od roku, sąd może w stosunku do żołnierza orzec karę ograniczenia wolności.

Zdaniem przedstawicieli doktryny każdorazowe stosowanie kary aresztu wojskowego zamiast kary pozbawienia wolności w stosunku do żołnierza będzie właściwsze ze względu na specyfikę jej wykonania, która wiąże się z wychowawczym oddziaływaniem i szkoleniem wojskowym osoby skazanej[499]. Orzeczenie kary aresztu wojskowego zamiast kary pozbawienia wolności nie jest możliwe jako forma nadzwyczajnego złagodzenia kary. Co więcej, takiego zabiegu nie uzasadnia powołanie się na przepis dotyczący instytucji nadzwyczajnego złagodzenia kary (art. 60 k.k.), ponieważ przepisy te nie zmieniają górnej granicy ustawowego zagrożenia za przestępstwo[500].

Kara aresztu wojskowego nie może być orzeczona wobec sprawcy, który popełnił przestępstwo jako żołnierz, ale w chwili orzekania już przestał nim być[501]. Z zastrzeżeniem art. 317 § 2 k.k., kary i środki karne przewidziane przepisami rozdziału XXXVIII k.k., mogą być stosowane wyłącznie wobec żołnierzy, czyli osób, które pełnią

[496] Wyrok SN z dnia 27 lutego 1970 r., Rw 124/70, LEX nr 18080; J. Muszyński, *Glosa do wyroku SN z dnia 27 lutego 1970 r., Rw 124/70*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1971, nr 9, s. 369-372.
[497] Uchwała SN z dnia 13 grudnia 1973 r., U 11/70, LEX nr 18699
[498] Wyrok SN z dnia 26 października 2001 r., WA 25/01, LEX nr 49716; W. Macinkowski, *Glosa do wyroku SN z dnia 26 października 2001 r., WA 25/01*, „Prokuratura i Prawo" 2003, nr 10, s. 105-113; M. Filar M., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej z dnia 26 października 2001 r., WA 25/01*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2002, nr 6, s. 316-319; J. Majewski, *Wzajemny stosunek przepisów artykułów 329-330 oraz 58 § 3 i 4 kodeksu karnego*, „Państwo i Prawo" 2003, nr 3, s. 64-70; wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2003 r., WA 17/03, LEX nr 184465.
[499] T. Kalisz, *Sędziowski nadzór penitencjarny. Polski model nadzoru i kontroli nad legalnością i prawidłowością wykonywania środków o charakterze izolacyjnym*, Wrocław 2010, s. 336.
[500] Wyrok SN z dnia 13 marca 1970 r., Rw 180/70, LEX nr 18078.
[501] Uchwała SN z dnia 13 grudnia 1973 r., U 11/70, LEX nr 18699.

czynną służbę wojskową (art. 115 § 17 k.k.) w chwili orzekania. Jedynym wyjątkiem w tym zakresie jest wypadek określony w art. 328 k.k[502]. Sąd powszechny rozpoznający sprawę żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową może wymierzyć oskarżonemu karę aresztu wojskowego, jeżeli spełnione są warunki do jej orzeczenia[503].

Przez chwilę orzekania rozumie się czas wydania wyroku w sprawie[504].

Karę aresztu wojskowego odbywa się zakładach karnych dla odbywających karę aresztu wojskowego. W czasie odbywania kary aresztu wojskowego skazani przechodzą szkolenie wojskowe mające na celu utrwalenie nabytej wiedzy wojskowej, utrzymanie sprawności fizycznej i psychicznej, a także wzmożenie dyscypliny (art. 221 k.k.w). Przepis ten koresponduje z art. 322 § 3 k.k., zgodnie z którym w czasie odbywania kary skazany podlega szkoleniu wojskowemu.

Szkolenie wojskowe ma na celu resocjalizację ale również zapobieżenie usunięcia żołnierza spod działania rygorów życia wojskowego oraz zapewni osiągnięcie celów kary[505].

Szczegółowe regulacje dotyczące odbywania kary aresztu wojskowego zawiera rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary aresztu wojskowego[506].

Z uwagi na treść art. 647 § 1 pkt 1 lit. a k.p.k. oraz art. 650 § 3 k.p.k. orzekanie przez sądy powszechne wobec żołnierzy kary aresztu wojskowego za przestępstwa z części wojskowej kodeksu (rozdziały XXXIX-XLIV) jest wykluczone.

Kara aresztu wojskowego nie podlega łączeniu z karą pozbawienia wolności mimo braku formalnych przeszkód ku temu. Pogląd ten znajduje uzasadnienie w fakcie istnienia różnic występujących w sposobie wykonania każdej z tych kar. Karę aresztu wojskowego odbywa się bowiem w specjalnym zakładzie karnym, a skazani na tę karę podlegają szkoleniu wojskowemu, które m.in. powinno wdrożyć ich do przestrzegania dyscypliny wojskowej i porządku wojskowego określonego regulaminami wojskowymi. Odmienne od przytoczonych warunki odbywania kary pozbawienia wolności powodują, iż nie ma praktycznych możliwości łączenia obu wymienionych kar[507].

---

[502] W. Marcinkowski, *Komentarz do art. 332 Kodeksu karnego* (w:) W. Marcinkowski, *Kodeks karny. Część wojskowa. Komentarz,* LEX/el. 2011.
[503]Wyrok SN z dnia 27 października 1982 r., V KRN 323/82, LEX nr 19837
[504] Uchwała połączonych Izb Karnej i Wojskowej SN z dnia 24 marca 1972 r., VI KZP 47/70, LEX nr 18422.
[505] Wyrok SN z dnia 27 lutego 1970 r., Rw 124/70, LEX nr 18080.
[506] Dz. U. z 2003 r., nr 152, poz. 1498.
[507] Wyrok SN z dnia 15 stycznia 1973 r., Rw 1238/72, LEX nr 21540.

W doktrynie utrwalone jest stanowisko, że areszt jest rodzajem kary odrębnym od kary pozbawienia wolności. J. Majewski w komentarzu do Kodeksu karnego wyraził następujący pogląd: „Za taką interpretacją przemawiają zarówno względy formalne, jak i merytoryczne. Po pierwsze, redakcja art. 322 § 1 wskazuje wyraźnie, że chodzi o dodanie do katalogu kar jeszcze jednej odrębnej rodzajowo kary, nie zaś jedynie o modyfikację treści którejś z kar już wymienionych w art. 32. Po wtóre, przepis ten każe stosować do kary aresztu wojskowego przepisy o karze pozbawienia wolności jedynie "odpowiednio", co stałoby się niezrozumiałe, gdyby uznać, że ta pierwsza kara jest jedynie modyfikacją tej drugiej. Po trzecie, fakt, że zasadnicza dolegliwość, związana z karą aresztu wojskowego, jest taka sama jak w przypadku kary pozbawienia wolności, nie może sam przez się przesądzać o jednorodzajowości tych kar; podobnie jak nie przesądza tego np. w przypadku kar: dożywotniego pozbawienia wolności, 25 lat pozbawienia wolności oraz pozbawienia wolności - w rozumieniu kodeksu są to kary różnego rodzaju. Po czwarte wreszcie, między karami aresztu wojskowego i pozbawienia wolności istnieją też różnice "treściowe"; w szczególności tę pierwszą karę wykonuje się w specjalnie przeznaczonym do tego zakładzie karnym z uwzględnieniem elementów szkolenia wojskowego”[508].

Nakaz odpowiedniego stosowania przepisów o karze pozbawienia wolności oznacza, że należy je stosować w sposób uwzględniający specyfikę aresztu wojskowego i różnice, jakie zachodzą między tą karą a karą pozbawienia wolności.

Istnieje możliwość orzeczenia kary łącznej w postaci aresztu wojskowego. Karę łączną orzeka się, jeśli każda z kar jednostkowych została wymierzona w formie kary aresztu. W wypadkach w których ustawa dopuszcza orzeczenie kary aresztu wojskowego za każde z przestępstw, a kara łączna nie przekroczy 2 lat, to sąd orzeknie karę łączną albo aresztu wojskowego, albo pozbawienia wolności. W sytuacji niespełnienia powyższych warunków karą łączną będzie pozbawienie wolności[509].

[508] J. Majewski (w:) A. Zoll (red.), *Kodeks…*, s. 900-901.
[509] S. Hoc (w:) M. Filar (red.), *Kodeks…*, s. 1704.

2.16 Prawomocne ukaranie przez organ właściwego samorządu zawodowego karą zawieszenia lub pozbawienia prawa wykonywania zawodu (specjalności zawodowej), o ile brak jest możliwości wyznaczenia tego żołnierza na inne stanowisko służbowe

W ramach SZ występują stanowiska szczególne, na których służbę pełnić mogą osoby spełniające szczególne wymogi kwalifikacyjne. Do takich stanowisk zalicza się stanowiska służbowe doradców prawnych oraz lekarzy. Poza odpowiedzialnością dyscyplinarną ponoszoną na gruncie przepisów dyscyplinarnych wynikających z uooo mogą oni również ponosić odpowiedzialność związaną z posiadaną przez nich specjalnością zawodową.

Dokumentem normującym materię działalności doradców prawnych zatrudnionych/pełniących służbę w Siłach Zbrojnych jest Decyzja Nr 233/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 lipca 2016 r. w sprawie organizacji Wojskowej Służby Prawnej[510]. Decyzja nie stanowi jednoznacznie, że doradca prawny powinien posiadać uprawnienia radcy prawnego[511]. Wskazuje jednakże, że prawa i obowiązki doradców prawnych pełniących służbę wojskową lub zatrudnionych na stanowiskach radców prawnych reguluje ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych.

Drugą grupą zawodową, która podlega specyficznej, branżowej regulacji jest zawód lekarza oraz lekarza dentysty. Szczegółowe regulacje dotyczące zasad i warunków wykonywania zawodów lekarza i lekarza dentysty reguluje ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty[512].

Wspomniane zawody niewątpliwie należą do zawodów, których wykonywanie wiąże się z zaufaniem publicznym. Brak jest legalnej definicji „zawodu zaufania publicznego”[513]. Pośrednio na istnienie „zawodów zaufania publicznego” wskazuje zapis art. 17 ust. 1 Konstytucji – „ W drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego

[510] Dz. Urz. MON z 2016 r., poz. 128.
[511] S. Chomoncik, *Wojskowi radcowie prawni i doradcy prawni* (w:) W. Kitler, D. Nowak, M. Stepnowska (red.), *Prawo wojskowe*, Warszawa 2017, s. 478.
[512] T.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1731 ze zm.
[513] S. Chomoncik, *Wojskowi...*, s. 479; M. Tabernacka, *Pojęcie zawodu zaufania publicznego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji” 2004, t. LXII, s. 287-293; zobacz L. Grzonka, J. Kosturbiec, *Zawód zaufania publicznego. Przyczynek do dyskusji*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2007, t. IX , s. 25-34.

ochrony”[514]. Podstawową cechą zawodów zaufania publicznego jest powierzenie im dobra społecznego, jakim jest życie, zdrowie, bezpieczeństwo publiczne i ochrona praw[515]. W doktrynie wykazuje się, że zawody zaufania publicznego powinny charakteryzować się regulowanym charakterem, posiadaniem zdolności do autoregulacji, określeniem standardów postępowania, posiadaniem kodeksu etycznego oraz rzeczywistym funkcjonowaniem zawodu w praktyce[516]. Wobec osoby wykonującej zawód zaufania publicznego zasadny jest wymóg posiadania bardzo wysokich umiejętności fachowych, zwykle ukończenia wyższych studiów oraz odbycia dalszych szkoleń (aplikacja, specjalizacja)[517].

Zawody zaufania publicznego wymagają szczególnej ochrony odbiorców świadczonych w ich ramach usług. Z tego powodu tak weryfikacja przygotowania do zawodu, jak i nabór do zawodu nie mogą być pozostawione nieograniczonej swobodzie gry rynkowej, bez jakichkolwiek regulacji i wymogów profesjonalnych i etycznych. Określenie wymogów należy do ustawodawcy, który ponosi społeczną i polityczną odpowiedzialność za dokonany wybór[518].

„Zawody zaufania publicznego” wykonywane są - zgodnie z ich konstytucyjnym określeniem - w sposób założony i społecznie aprobowany, o ile ich wykonywaniu towarzyszy realne „zaufanie publiczne”. Na zaufanie to składa się szereg czynników, wśród których na pierwszy plan wysuwają się: przekonanie o zachowaniu przez wykonującego ten zawód dobrej woli, właściwa motywacja, należyta staranność zawodowa oraz wiara w przestrzeganie wartości istotnych dla profilu danego zawodu[519].

---

[514] L. Grzonka, J. Kostrubiec, *Zawód…*, s. 25.

[515] Wyrok TK z dnia 2 lipca 2007 r., K 41/05, LEX nr 299957; wyrok TK z dnia 7 maja 2002 r., SK 20/00, LEX nr 54063; I. Sobieska, *Status zawodu zaufania publicznego podstawą samorządności* (w:) I. Sobieska, *Doradztwo podatkowe. Funkcjonowanie i kierunki rozwoju*, LEX/el. 2012; A. Gronkiewicz, A. Ziółkowska, *Sankcje administracyjne w korporacjach zawodowych w odniesieniu do samorządów zaufania publicznego* (w:) M. Stahl, R. Lewicka, M. Lewicki (red.), *Sankcje administracyjne. Blaski i cienie*, Warszawa 2011, s. 205.

[516] H. Izdebski, *Sprawowanie pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu przez samorządy zawodowe* (w:) S. Legat, M. Lipińska (oprac.), *Zawody zaufania publicznego a interes publiczny – korporacyjna reglamentacja versus wolność wykonywania zawodu*, Warszawa 2002, s. 34–38; szerzej W. Mojski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna radców prawnych. Wybrane aspekty konstytucyjne i międzynarodowe*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2018, nr 4, s. 25-36.

[517] Wyrok TK z dnia 18 lutego 2004 r., P 21/02, LEX nr 84273; P. Sarnecki, *Pojęcie zawodu zaufania publicznego (art. 17 ust. 1 Konstytucji) na przykładzie adwokatury* (w:) L. Garlicki (red.), *Konstytucja, wybory, parlament. Studia ofiarowane Zdzisławowi Jaroszowi,* Warszawa 2000, s. 157; A. Kania, *Przesłanki i konsekwencje odpowiedzialności zawodowej lekarzy– wybrane problemy w świetle przepisów ustawy o izbach lekarskich*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2019, t. XXIX, nr 2, s. 7-8.

[518] Wyrok TK z dnia 19 kwietnia 2006 r., K 6/06, LEX nr 189592; P. Sarnecki, *Glosa do wyroku TK z dnia 19 kwietnia 2006 r., K 6/06*, „Przegląd Sejmowy” 2006, nr 5, s. 146-149.

[519] Wyrok TK z dnia 18 lutego 2004 r., P 21/02, LEX nr 84273; J. Wiatrowski, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2004 r., P 21/02*, „Rejent” 2005, nr 4, s. 132-138; A.

Szczególnym rodzajem dbałości o jak najlepsze wykonywanie zawodu jest tworzenie norm deontologicznych formułowanych w kodeksach etyki zawodowej[520].

Szczegółowe regulacje dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej reguluje w przypadku radców prawnych wspomniana ustawa o radcach prawnych, zaś w przypadku lekarzy i lekarzy dentystów odpowiednio ustawa z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich[521].

We wspomnianych ustawach branżowych zawarto uregulowania dotyczące możliwości ukarania przez organ właściwego samorządu zawodowego kara zawieszenia lub pozbawienia prawa wykonywania zawodu.

Radcowie prawni i aplikanci radcowscy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych[522]. Nie popełnia jednakże przewinienia dyscyplinarnego radca prawny podejmujący działania w granicach przepisów w celu ochrony interesów reprezentowanego klienta[523].

Pokrzywdzonym bezpośrednio czynem radcy prawnego, polegającym na naruszeniu obowiązków zawodowych przy świadczeniu pomocy prawnej, może być jedynie jego klient, a dobro prawne osoby reprezentującej klienta może być naruszone takim czynem jedynie pośrednio[524].

Czyn radcy prawnego (przestępstwo) musi być oceniany surowiej niż analogiczny czyn innej osoby z uwagi na to, że zawód radcy prawnego jest zawodem szczególnego zaufania, a błędy popełniane przez poszczególnych przedstawicieli tego zawodu uderzają w całe środowisko[525].

Przypisanie przestępstwa umyślnego w procesie karnym niemal automatycznie wyklucza możliwość ubiegania się i zajmowania całego szeregu stanowisk o charakterze

---

Bałaban, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 lutego 2004 r. (sygn. akt P 21/02)*, „Przegląd Sejmowy" 2004, nr 4, s. 131-134.

[520] Wyrok TK z dnia z dnia 23 kwietnia 2008 r., SK 16/07, LEX nr 371847; T. Niedziński, *Postępowanie dyscyplinarne wobec radcy prawnego*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe" 2014, nr 1, s. 118; M. Zubik, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2008 r. (sygn. akt SK 16/07)*, „Przegląd Sejmowy" 2008, nr 6, s. 234-242; S. Pieprzny, *Kodeksy etyczne służb i formacji mundurowych (zagadnienia wybrane)* (w:) M. Stec, S. Płażek (red.), *Służba publiczna. Stan obecny, wyzwania i oczekiwania*, Warszawa 2013, s. 170-172.

[521] T.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1342.

[522] M. Karcz-Kaczmarek, *Odpowiedzialność dyscyplinarna członków prawniczych samorządów zawodowych jako szczególna postać odpowiedzialności wewnątrzadministracyjnej* (w:) Z. Duniewska, M. Stahl (red.), *Odpowiedzialność administracji i w administracji*, Warszawa 2013, s. 301-321.

[523] Postanowienie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 16 marca 2018 r., WO-4/18, LEX nr 2729517.

[524] Wyrok SN z dnia 9 czerwca 2016 r., SDI 17/16, LEX nr 2062809.

[525] Wyrok SN z dnia 7 lutego 2019 r., II DSI 16/18, LEX nr 2625001.

publicznym, a zawód radcy prawnego także związany jest z zaufaniem publicznym. Ta okoliczność obliguje w szczególny sposób do zachowywania podwyższonych standardów postępowania zarówno w związku z wykonywaniem zawodu radcy prawnego, jak i w innych sferach życia oraz do przestrzegania zasad etyki i troszczenia się o godność tego zawodu[526].

Z uwagi na to, że przewinienia dyscyplinarne, niebędące jednocześnie przestępstwami, cechują się zazwyczaj nieznacznym stopniem szkodliwości, a ich materialna treść musi być określana ze szczególnym uwzględnieniem korporacji lub organu, który obwiniony reprezentuje, ocena karygodności czynu powinna być przedmiotem wnikliwych rozważań sądów dyscyplinarnych[527].

Wszczęcie postępowania dyscyplinarnego jest możliwe wobec radcy prawnego za niewłaściwe wykonywanie tego zawodu w związku z niewywiązaniem się w sposób należyty z obowiązków pełnomocnika procesowego[528] czy też złamanie obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej[529].

Kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego można wymierzyć wyłącznie w przypadku najpoważniejszych przewinień dyscyplinarnych wypełniających znamiona umyślnych przestępstw w formie zbrodni lub występku które zarazem pozbawiają skazanego nieskazitelnego charakteru oraz rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu[530].

Zasady etyki zawodowej równorzędnie dotyczą aplikanta radcowskiego. Pozwala to na przyjęcie, że aplikant radcowski powinien przestrzegać zasad etycznych i moralnych nie tylko w związku z wykonywaniem obowiązków aplikanta. Dotyczy to w szczególności sfery działalności prawniczej[531].

Należy zauważyć, że materialnoprawną podstawą przypisania odpowiedzialności dyscyplinarnej, tak jak każdej odpowiedzialności o charakterze represyjnej, musi być przepis rangi ustawowej[532].

---

[526] Postanowienie SN z dnia 4 marca 2016 r., SDI 76/15, LEX nr 2004212.
[527] Wyrok SN z dnia 29 października 2014 r., SDI 30/14, LEX nr 1554338.
[528] Postanowienie SN z dnia 30 lipca 2008 r., SDI 16/08, LEX nr 1615369.
[529] Postanowienie SN z dnia 2 czerwca 2011 r., SDI 13/11, LEX nr 1615952.
[530] M. Zreda, *Kary dyscyplinarne w ustawie o radcach prawnych*, „Temidium" 2019, nr 4, s. 33.
[531] Postanowienie SN z dnia 29 stycznia 2013 r., SDI 37/12 LEX, nr 1297720.
[532] Wyrok SN z dnia 6 listopada 2014 r., SDI 32/14, LEX nr 1541265; szerzej A. Bojańczyk, *Postępowanie interdyscyplinarne - normy Kodeksu Etyki Radcy Prawnego jako element prawnej podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 6 listopada 2014 r. SDI 32/14*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2016, nr 12, s. 1668-1677; M. Karcz-Kaczmarek, M. Maciejewski, *Postępowanie interdyscyplinarne - normy Kodeksu Etyki Radcy Prawnego jako część prawnej podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego –*

Orzeczenie sądu dyscyplinarnego uznające radcę prawnego za winnego przewinienia dyscyplinarnego z art. 64 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych powinno zawierać określenie naruszonego przepisu prawa[533].

Wymierzenie radcy prawnemu kary dyscyplinarnej pozbawienia prawa wykonywania zawodu uzasadnia np. przywłaszczenie kwoty pieniężnej na szkodę klienta[534].

Kara zawieszenia lub pozbawienia prawa wykonywania zawodu może być orzeczona wyłącznie w przypadku znacznego stopnia szkodliwości społecznej czynu. Nie może istnieć rażąca i niewspółmierna dysproporcja pomiędzy karą orzeczoną a karą właściwą. Poprzez „niewspółmierność" należy rozumieć znaczącą, „bijąca w oczy" różnicę między karą wymierzoną a sprawiedliwą[535]. Rażąca niewspółmierność kary będzie mieć miejsce tylko w sytuacjach bardzo dużych, nieakceptowalnych dysproporcji pomiędzy karą wymierzoną a karą sprawiedliwą[536].

Kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego pociąga za sobą skreślenie z listy radców prawnych bez prawa ubiegania się o ponowny wpis na listę radców prawnych przez okres 10 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kary pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego. Przepis ten w pierwotnym brzmieniu dodanym na mocy ustawy z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw[537] brzmiał „Kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego pociąga za sobą skreślenie z listy radców prawnych bez prawa ubiegania się o ponowny wpis".

Dopiero na podstawie ustawy z dnia 26 czerwca 2014 r. o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze oraz niektórych innych ustaw[538] otrzymał brzmienie w jakim jest obecnie. Poprzedni zapis korespondował z art. 71 ust. 6 ustawy – „Nie usuwa się wzmianki o karze

---

Izby Karnej z dnia 6 listopada 2014 r. SDI 32/14, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2015, nr 7-8, s. 1181-1191; A. Skowron, *O normach sankcjonowanych w postępowaniu dyscyplinarnym. Glosa do wyroku SN z dnia 6 listopada 2014 r. SDI 32/14*, LEX/el. 2015,

[533] Orzeczenie SN z dnia 14 stycznia 1999 r., III SZ 3/98, LEX nr 1239054; wyrok SN z dnia 30 marca 2009 r., SDI 3/09, LEX nr 1615486.

[534] Wyrok SN z dnia 24 września 1997 r., III SZ, 2/97 LEX nr 3304.

[535] Wyrok SN z dnia 1 grudnia 1994 r., III KRN 120/94, LEX nr 20714; R. Kmiecik, *Glosa do wyroku z 1 XII 1994 III KRN 120/9*4, „Państwo i Prawo" 1996, nr 3, s. 102-104; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 14 marca 2001 r., II AKA 55/01, LEX nr 49441; wyrok SA w Krakowie z dnia 14 września 2005 r., II AKA 165/05, LEX nr 164406; wyrok SA w Lublinie z dnia 16 stycznia 2007 r., II AKA 350/06, LEX nr 314617; wyrok SN z dnia 20 marca 2007 r., WA 12/07, LEX nr 446849.

[536] Wyrok SN z dnia 8 stycznia 2019 r., II DSS 5/18, LEX nr 2643335; wyrok SN z dnia 26 czerwca 2006 r., SNO 28/06, LEX nr 568924; wyrok SN z dnia 30 września 2003 r., SNO 56/03, LEX nr 471890; wyrok SN z dnia 17 marca 2005 r., SNO 6/05, LEX nr 569033.

[537] Dz. U. z 2007 r., nr 80, poz. 540.

[538] Dz. U. z 2014 r., poz. 993.

pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego oraz kary wydalenia z aplikacji radcowskiej'.

Przedmiotowe zagadnienie poruszał TK w wyroku z dnia 18 października 2010[539]. Po utracie definitywnego charakteru kary, osoba ukarana po wydaleniu z zawodu może ubiegać się o ponowny wpis na listę radców prawnych, a więc tym samym o ponowne przyjęcie w poczet samorządu zawodowego i przyznanie prawa do wykonywania zawodu[540].

Kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego pociąga za sobą skreślenie z listy radców prawnych bez prawa ubiegania się o ponowny wpis na listę radców prawnych przez okres 10 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kary pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego.

Pozbawienie prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego ma za zadanie eliminować osoby, które swoim zachowaniem dopuściły się naruszenia prawa lub godności wykonywanego zawodu, w sposób przesądzający o braku możliwości dalszego wykonywania zawodu[541].

Kara zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego pociąga za sobą utratę biernego i czynnego prawa wyborczego do organu samorządu radców prawnych na czas sześciu lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia.

Karę dyscyplinarną zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego orzeka się na czas od trzech miesięcy do pięciu lat. Obok kary zawieszenia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego orzeka się dodatkowo zakaz wykonywania patronatu na czas od lat dwóch do lat dziesięciu.

Kara zawieszenia wykonywania zawodu ma charakter niejako poprawczy gdyż nie pozbawia prawa do wykonywania zawodu oraz nie prowadzi do utraty posiadanych uprawnień radcy prawnego[542].

---

[539] Wyrok TK z dnia 18 października 2010 r., K 1/09, LEX nr 621593; W. Malesiński, *Kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 18 października 2010 r. (sygn. K 1/09)*, „Radca Prawny 2012", nr 132, s. 18D-21D.

[540] S. W. Ciupa, *Wykluczenie, ale nie na zawsze?*, „Radca Prawny" 2011, nr 117, s. 20; R. Giętkowski, *Ocena ostatnich zmian ustawowych w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, „Gdańskie Studia Prawnicze" 2016, t. XXXVI, s. 137-139.

[541] C. P. Kłak, *Eliminacyjne kary dyscyplinarne w ustawach korporacyjnych (notariusze, radcowie prawni, adwokaci) a zasada humanizmu (humanitaryzmu)* (w:) W. Cieślak, S. Steinborn (red.), *Profesor Marian Cieślak - osoba, dzieło, kontynuacje*, Warszawa 2013, s. 1263.

[542] Wyrok NSA z dnia 26 kwietnia 2006 r., II GSK 56/06, LEX nr 209709; C. P. Kłak, *Eliminacyjne…*, s. 1261.

Organem właściwym do rozpatrywania spraw dyscyplinarnych członków okręgowej izby radców prawnych jest okręgowy sąd dyscyplinarny. Od orzeczenia okręgowego sądu dyscyplinarnego służy odwołanie do Wyższego Sądu Dyscyplinarnego.

Radcy prawnemu, któremu sąd dyscyplinarny pierwszej instancji wymierzył karę zawieszenia lub pozbawienia prawa do wykonywania zawodu, przysługuje odwołanie do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji, a gdy kara taka została orzeczona przez sąd dyscyplinarny drugiej instancji, ukaranemu przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego[543].

Rozstrzygnięcia sądu dyscyplinarnego zapadają w formie orzeczeń albo postanowień. Orzeczenie może być wydane jedynie na rozprawie. Od orzeczeń i postanowień kończących postępowanie dyscyplinarne odwołanie przysługuje stronom oraz Ministrowi Sprawiedliwości w terminie 14 dni od dnia doręczenia odpisu orzeczenia albo postanowienia wraz z uzasadnieniem oraz pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia odwołania.

W sprawach dyscyplinarnych prowadzonych na podstawie ustawy o radcach prawnych kasacja przysługuje wyłącznie od prawomocnego orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, a nie od rozstrzygnięcia w formie postanowienia. W sytuacji gdy rozstrzygnięcie w postępowaniu dyscyplinarnym zapadło w niewłaściwej formie, w szczególności w postaci orzeczenia zamiast postanowienia to konieczne jest traktowanie danego rozstrzygnięcia jako postanowienia ze wszystkimi tego konsekwencjami[544].

Orzeczenie jest inną od postanowienia formą rozstrzygnięcia. Na gruncie unormowania odpowiedzialności dyscyplinarnej w ustawach korporacyjnych pojęcie to posiada bowiem znaczenie swoiste, stanowiąc odpowiednik wydawanych w postępowaniu karnym wyroków[545].

Wyższy Sąd Dyscyplinarny rozpatruje odwołania od orzeczeń okręgowych sądów dyscyplinarnych. Wyższy Sąd Dyscyplinarny rozpatruje, jako sąd pierwszej instancji, sprawy dyscyplinarne członków Krajowej Rady Radców Prawnych i rad okręgowych izb radców prawnych. Odwołania od orzeczeń wydanych w tym trybie rozpatruje ten sam sąd w innym, pięcioosobowym składzie.

---

[543] Uchwała SN w składzie 7 sędziów - zasada prawna z dnia 20 lipca 1987 r., III PZP 25/87, LEX nr 13016; postanowienie SN z dnia 17 września 1987 r., I PA 16/87, LEX nr 1929215.
[544] Postanowienie SN z dnia 11 czerwca 2019 r., II DO 6/19, LEX nr 2683394; postanowienie SN z dnia 29 października 2009 r., SDI 17/09, LEX nr 1615498; postanowienie SN z dnia 9 października 2014 r., VI KZ 8/14, LEX nr 1551668; postanowienie SN z dnia 9 marca 2005 r., SDI 1/05, LEX nr 568788; postanowienie SN z dnia 29 kwietnia 2005 r., SDI 8/05, LEX nr 568874.
[545] Postanowienie SN z dnia 29 października 2014 r., VI KZ 8/14, LEX nr 1660866.

Wszelkie organy samorządu radców prawnych, funkcjonujące w toku postępowań dyscyplinarnych - orzekających o odpowiedzialności dyscyplinarnej radcy prawnego (bądź aplikanta radcowskiego) nie są więc organami administracji publicznej, a tym samym ich działania nie mieszczą się w katalogu aktów, które podlegają kontroli sądowoadministracyjnej[546].

Postępowania w sprawach dyscyplinarnych podlegają kognicji sądu administracyjnego tylko wtedy, gdy przepisy szczególne na to pozwalają. W przepisach szczególnych sądowoadministracyjną kontrolą legalności działania organów administracji w zakresie orzekania w sprawach dyscyplinarnych objęto m.in. policjantów, strażaków, funkcjonariuszy Służby Więziennej, funkcjonariuszy celnych, rzeczoznawców majątkowych. Natomiast w sprawach dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej radców prawnych, sprawy te objęte zostały kognicją SN[547].

W sprawach nieuregulowanych w ustawie o radcach prawnych do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy k.p.k. oraz rozdziałów I-III k.k.[548].

Nie ulega wątpliwości, że opis czynu zawarty w orzeczeniu przypisującym radcy prawnemu winę musi odpowiadać kompletowi znamion przewinienia dyscyplinarnego - art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 74^1 pkt 1 ustawy o radcach prawnych[549].

Wprawdzie uzasadnienie orzeczenia sądu odwoławczego o charakterze korporacyjnym, jakim jest Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych, nie musi ściśle odpowiadać temu samemu standardowi, którego spełnienia oczekuje się od sądu odwoławczego w sprawie karnej, to jednak powinno ono zawierać przynajmniej skrótowe odniesienie się do wszystkich zarzutów stawianych zaskarżonemu orzeczeniu[550].

Drugą grupą zawodową, która podlega specyficznym, branżowym przepisom są zawody medyczne. Szczegółowe regulacje dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej reguluje ustawa z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich.

---

[546] Postanowienie WSA w Gliwicach z dnia 25 czerwca 2019 r., III SO/Gl 3/19, LEX nr 2684597.
[547] Postanowienie SN z dnia 18 lutego 2014 r., II GSK 198/14, LEX nr 1443186.
[548] W. Kozielewicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, Warszawa 2016, s. 71-74; P. Czarnecki, *Stosowanie kodeksu karnego w postępowaniach dyscyplinarnych*, „Państwo i Prawo" 2010, nr 10, s. 100-113; R. Giętkowski, *Ocena...*, s. 141; P. Czarnecki, *Status obwinionego w postępowaniach dyscyplinarnych w polskim systemie prawnym*, „Przegląd Prawa Publicznego" 2017, nr 4, s. 84-86; S. Pilipiec, *Prawo do sądu w sprawach dyscyplinarnych radców prawnych***,** „Studia Iuridica Lublinensia" 2016, nr 3, s. 749-766; K. Dudka, *Stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniach dyscyplinarnych uregulowanych w prawie o adwokaturze oraz ustawie o radcach prawnych*, „Prawo w działaniu" 2014, nr 18, s. 37-59.
[549] Wyrok SN z dnia 17 maja 2018 r., SDI 10/18, LEX nr 2549262.
[550] Wyrok SN z dnia 8 września 2011 r., SDI 20/11, LEX nr 1619492.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 wspomnianej wyżej ustawy lekarz zamierzający wykonywać zawód, któremu okręgowa rada lekarska przyznała prawo wykonywania zawodu zostaje równocześnie wpisany na listę członków tej izby lekarskiej

Członkowie izb lekarskich podlegają odpowiedzialności zawodowej za naruszenie zasad etyki lekarskiej oraz przepisów związanych z wykonywaniem zawodu lekarza.

Odpowiedzialność zawodowa, to odpowiedzialność za popełnienie tzw. przewinienia zawodowego, czego skutkiem jest orzeczenie kary dyscyplinarnej. W przedmiocie odpowiedzialności zawodowej orzekają sądy lekarskie, stanowiące organ samorządu zawodowego lekarzy. Samorząd zawodowy nie jest zwykłym, dobrowolnym stowarzyszeniem, a przynależność jest przymusowa z mocy tejże samej ustawy. Nie można prowadzić praktyki lekarskiej nie należąc do samorządu.

Materialnoprawne podstawy odpowiedzialności zawodowej określone są w sposób następujący: lekarz odpowiada „za naruszenie zasad etyki lekarskiej oraz przepisów związanych z wykonywaniem zawodu lekarza" – takie zachowanie nazywamy przewinieniem zawodowym. Członkowie izb lekarskich podlegają odpowiedzialności zawodowej za naruszenie zasad etyki lekarskiej oraz przepisów związanych z wykonywaniem zawodu lekarza[551].

Pojęcie przewinienia zawodowego jest bardzo szerokie i niedookreślone. Przewinieniem zawodowym, jak stanowi ustawa o izbach lekarskich, jest każde zachowanie, które narusza zasady etyki lekarskiej, bez uściślenia, o jakie konkretnie czyny tutaj chodzi. Źródłem zasad etyki lekarskiej jest Kodeks Etyki Lekarskiej[552].

Istnieje poważny spór o wykładnię pojęcia „etyka lekarska", mianowicie czy wyrażenie to obejmuje wyłącznie postępowanie lekarza w kontekście wykonywania zawodu, czy też wszelkie postępowanie. Według tej drugiej interpretacji przewinieniem zawodowym jest czyn naruszający zasady „deontologii zawodowej", ale także czyn naruszający zasady „etyki ogólnej" (a więc oszustwo przy grze w karty na pieniądze, niezwracanie długów itp.).

Przesłanką odpowiedzialności zawodowej lekarza będzie np. nie zachowanie należytej staranności w prowadzeniu dokumentacji medycznej[553] czy też nie płacenie składek na rzecz samorządu lekarskiego[554].

---

[551] A. Kania, *Przesłanki...*, s. 12; D. Karkowska, *Zawody medyczne*, Warszawa 2012, s. 289.
[552] Postanowienie TK z dnia 7 października 1992 r., U 1/92, LEX nr 25236; A. Kania, *Przesłanki…*, s. 7-8.
[553] Postanowienie SN z dnia 24 października 2018 r., I KK 5/18, LEX nr 2575855.
[554] Postanowienie SN z dnia 11 lutego 2016 r., SDI 71/15, LEX nr 2003388.

Lekarz może odpowiadać karnie za przestępstwo przeciwko życiu lub zdrowiu pacjenta w związku z zabiegiem leczniczym (rozumianym w szerokim znaczeniu tego pojęcia, tzn. obejmującym diagnozę, terapię i profilaktykę chorób) tylko w razie zawinionego błędu sztuki lekarskiej. Ustalenie błędu w sztuce lekarskiej zależy od odpowiedzi na pytanie, czy postępowanie lekarza w konkretnej sytuacji i z uwzględnieniem całokształtu okoliczności istniejących w chwili zabiegu, a zwłaszcza tych danych, którymi wówczas dysponował albo mógł dysponować, zgodne było z wymaganiami aktualnej wiedzy i nauki medycznej oraz powszechnie przyjętej praktyki lekarskiej[555].

Postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy toczy się niezależnie od postępowania karnego lub postępowania dyscyplinarnego dotyczącego tego samego czynu[556]. Postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy może być zawieszone do czasu ukończenia postępowania karnego lub dyscyplinarnego, o ile ich wynik może mieć wpływ na rozstrzygnięcie w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy. Wprawdzie przepis ten określa fakultatywną formę zawieszenia postępowania dyscyplinarnego ale możliwość ta przekształca się w obowiązek, kiedy to od wyniku postępowania karnego wprost uzależnione jest obliczenie okresu przedawnienia deliktu dyscyplinarnego i przewiduje m.in. możliwość zawieszenia postępowania dyscyplinarnego do czasu ukończenia postępowania karnego, o ile jego wynik może mieć wpływ na rozstrzygnięcie w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy[557].

Rozstrzygnięcia sądów dyscyplinarnych samorządów zawodowych odnoszą się do spraw publicznych, gdyż służą realizacji zadań publicznych, które cechuje powszechność i użyteczność dla ogółu, a także sprzyjanie osiąganiu celów określonych w Konstytucji i w ustawach regulujących działanie samorządu zawodowego

Sąd lekarski wymierzając karę lekarzowi lub lekarzowi dentyście zobowiązany jest, obok wszechstronnej oceny stopnia społecznej szkodliwości przypisanego obwinionemu przewinienia zawodowego, uwzględnić generalne dyrektywy wymiaru kary. Dopiero wówczas będzie możliwe orzeczenie kary w takiej postaci i w takim rozmiarze, że kara ta będzie współmierna do stopnia zawinienia i ustalonych okoliczności obciążających

[555] Wyrok SN z dnia 10 grudnia 2002 r., V KK 33/02, LEX nr 75498; wyrok SN z dnia 12 lutego 2013 r., II KK 124/12, LEX nr 1277697.
[556] P. Daniluk, *Przedawnienie w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy*, „Państwo i Prawo" 2018, nr 7, s. 66-67.
[557] Wyrok SN z dnia 29 września 2015 r., SDI 33/15, LEX nr 1808547.

oraz łagodzących, jak też będzie stanowiła dla obwinionego realną dolegliwość, realizującą wymogi indywidualnego oddziaływania, a także funkcje kary przewidziane w ramach prewencji generalnej[558].

Uzasadnienie orzeczenia sądu lekarskiego stanowi część składową takiego orzeczenia (art. 89 ust. 1 pkt 6 ustawy izbach lekarskich). Powoduje to, że obowiązek podpisania orzeczenia przez wszystkich członków składu orzekającego (art. 113 k.p.k. w zw. z art. 112 pkt 1 w/w ustawy) realizowany jest przez złożenie takich podpisów pod uzasadnieniem, a nie pod samym rozstrzygnięciem zawartym w takim orzeczeniu[559].

O niewspółmierności kary w rozumieniu art. 96 ust. 1 zdanie 2 o izbach lekarskich można mówić wówczas, gdy między karą wymierzoną a karą sprawiedliwą, jaką należałoby orzec w następstwie prawidłowego zastosowania dyrektyw wymiaru kary, zachodzi rażąca dysproporcja. Sąd lekarski wymierzając karę lekarzowi lub lekarzowi dentyście zobowiązany jest, obok wszechstronnej oceny stopnia społecznej szkodliwości przypisanego obwinionemu przewinienia zawodowego, uwzględnić generalne dyrektywy wymiaru kary. Dopiero wówczas będzie możliwe orzeczenie kary w takiej postaci i w takim rozmiarze, że kara ta będzie współmierna do stopnia zawinienia i ustalonych okoliczności obciążających oraz łagodzących, jak też będzie stanowiła dla obwinionego realną dolegliwość, realizującą wymogi indywidualnego oddziaływania, a także będzie spełniała funkcje kary przewidziane w ramach prewencji generalnej[560].

Naczelna Rada Lekarska prowadzi Rejestr Ukaranych Lekarzy i Lekarzy Dentystów Rzeczypospolitej Polskiej. Rejestr jest jawny dla osób i podmiotów, które wykażą interes prawny. Szczegółowe uregulowania w tej materii zawiera rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie sposobu i trybu prowadzenia Rejestru Ukaranych Lekarzy i Lekarzy Dentystów Rzeczypospolitej Polskiej oraz sposobu i trybu wykonywania prawomocnych orzeczeń sądów lekarskich[561].

Prawomocne orzeczenia sądu lekarskiego przewodniczący tego sądu doręcza prezesowi właściwej okręgowej rady lekarskiej w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia - orzeczenie to może nie zawierać uzasadnienia a także

[558] Wyrok SN z dnia 29 maja 2018 r., SDI 14/18, LEX nr 2568594; A. Partyk, *Orzeczenie sądu lekarskiego nie może być sprzeczne z ustaleniami*, LEX/el. 2018.
[559] Wyrok SN z dnia 15 stycznia 2019 r., I KS 3/18, LEX nr 26210320.
[560] Postanowienie SN z dnia 24 października 2017 r., SDI 71/17, LEX nr 2427180; postanowienie SN z dnia 23 września 2016 r., SDI 38/16, LEX nr 2117657.
[561] Dz. U. z 2010 r., nr 130, poz. 884.

podmiotom uprawnionym do wniesienia nadzwyczajnego środka zaskarżenia, wraz z uzasadnieniem, niezwłocznie po jego sporządzeniu.

Podstawę prawną działania sądów lekarskich oraz rzeczników odpowiedzialności zawodowej stanowi ustawa z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich, zwłaszcza jej rozdziału 5. W sprawach nieuregulowanych stosuje się odpowiednio przepisy k.p.k. dotyczące postępowania uproszczonego. Nie stosuje się przepisów o oskarżycielu prywatnym, powodzie cywilnym, przedstawicielu społecznym, o postępowaniu przygotowawczym oraz środkach przymusu, z wyjątkiem przepisów o karze pieniężnej oraz przepisy rozdziałów I-III i art. 53 k.k.

Sprawy w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy rozpoznają okręgowe sądy lekarskie i Naczelny Sąd Lekarski.

Właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji jest okręgowy sąd lekarski izby lekarskiej, której obwiniony jest członkiem w chwili wszczęcia postępowania.

Sprawy przeciwko członkom następujących organów: okręgowej rady lekarskiej, okręgowej komisji rewizyjnej, okręgowego sądu lekarskiego, okręgowego rzecznika odpowiedzialności zawodowej, Naczelnej Rady Lekarskiej, Naczelnej Komisji Rewizyjnej, Naczelnego Sądu Lekarskiego oraz Naczelnemu Rzecznikowi Odpowiedzialności Zawodowej oraz przeciwko zastępcom okręgowego rzecznika odpowiedzialności zawodowej i zastępcom Naczelnego Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej rozpoznaje okręgowy sąd lekarski wskazany przez Naczelny Sąd Lekarski.

Naczelny Sąd Lekarski:

1) rozpoznaje odwołania od orzeczeń okręgowych sądów lekarskich;

2) rozpoznaje zażalenia na postanowienie o tymczasowym zawieszeniu prawa wykonywania zawodu albo o ograniczeniu zakresu czynności w wykonywaniu zawodu lekarza;

3) orzeka o wznowieniu postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy.

Okręgowy sąd lekarski orzeka w składzie trzyosobowym.

Naczelny Sąd Lekarski orzeka w składzie pięcioosobowym. Wyjątek od zasady pięcioosobowego składu sędziowskiego Naczelnego Sądu Lekarskiego przewiduje art. 70 ust. 1 ustawy o izbach lekarskich, który wskazuje na skład trzyosobowy w sprawach orzekania w przedmiocie zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania wyjaśniającego, lub postanowienie o jego umorzeniu wydanych przez Naczelnego Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej**.**

Od orzeczenia okręgowego sądu lekarskiego stronom przysługuje odwołanie do Naczelnego Sądu Lekarskiego w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia.

Odwołanie wnosi się za pośrednictwem sądu lekarskiego, który wydał zaskarżone orzeczenie.

Zawieszenie prawa wykonywania zawodu jest karą terminową i może trwać – w zależności od decyzji sądu lekarskiego – od roku do pięciu lat. Kara zawieszenia pociąga za sobą, tak jak inne kary, utratę prawa wybieralności do organów izb lekarskich do czasu usunięcia z Rejestru Ukaranych Lekarzy wzmianki o ukaraniu. Lekarz ukarany karą zawieszenia traci jednak nie tylko bierne prawo wyborcze, ale także prawo do głosowania w wyborach do organów izb lekarskich. Przepis art. 14 ust. 4 pkt 1 ustawy o izbach lekarskich. stanowi, że czynne prawo wyborcze przysługuje wszystkim członkom izb lekarskich, z wyłączeniem lekarzy ukaranych karą wymienioną w art. 83 ust. 1 pkt 6 ustawy o izbach lekarskich., tj. zawieszonych w prawie wykonywania zawodu. Obok utraty prawa wyborczego (biernego i czynnego) z karą zawieszenia prawa wykonywania zawodu wiążą się jednak dla lekarza znacznie dalej idące skutki. Przede wszystkim w razie prawomocnego ukarania lekarza tą karą orzeczenie to stanowi podstawę do rozwiązania bez wypowiedzenia umowy o pracę albo umowy cywilnoprawnej, na podstawie której lekarz wykonuje zawód. Wskutek prawomocnego ukarania karą zawieszenia prawa wykonywania zawodu wygasa mandat członka organu izby lekarskiej. Ponadto lekarz zawieszony w czynnościach zawodowych nie może wykonywać praktyki lekarskiej w żadnej formie, czyli także poza stosunkiem pracy. Po otrzymaniu prawomocnego orzeczenia sądu lekarskiego kary zawieszenia w prawie wykonywania zawodu prezes właściwej okręgowej rady lekarskiej zawiadamia ukaranego lekarza o skreśleniu z rejestru indywidualnych praktyk lekarskich lub indywidualnych specjalistycznych praktyk lekarskich w związku z wykonaniem orzeczenia sądu lekarskiego

Przesłanką orzeczenia kary zawieszenia w prawie wykonywania zawodu lekarza będzie np. posługiwanie się nienależnym stopniem naukowym. Posługiwanie się przez lekarza stopniem naukowym, którego nie uzyskał, godzi w istotę relacji pacjent - lekarz, opierającej się na zaufaniu[562].

W przypadku orzeczenia kary zawieszenia w prawie wykonywania zawodu sąd lekarski może dodatkowo zarządzić opublikowanie orzeczenia w biuletynie okręgowej

[562] Wyrok SN z dnia 20 grudnia 2017 r., SDI 95/17, LEX nr 2430781; A. Partyk, *Kardiolog z fałszywym doktoratem podważa zaufanie do zawodu lekarza*, LEX/el. 2018.

izby lekarskiej, której obwiniony jest członkiem. Wówczas przewodniczący sądu lekarskiego wydaje zarządzenie o przekazaniu prezesowi właściwej okręgowej rady lekarskiej orzeczenia do opublikowania, z wyłączeniem danych osobowych pokrzywdzonego.

Zawieszenie prawa wykonywania zawodu orzeka się w miesiącach i latach, a bieg kary rozpoczyna się z dniem uprawomocnienia się orzeczenia. Na poczet kary zawieszenia prawa wykonywania zawodu zalicza się okres tymczasowego zawieszenia prawa wykonywania zawodu.

W razie orzeczenia kary zawieszenia prawa wykonywania zawodu lekarza okręgowa izba lekarska właściwa ze względu na miejsce wykonywania zawodu wzywa ukaranego lekarza do złożenia dokumentu prawa wykonywania zawodu. Wykonanie kary zawieszenia prawa wykonywania zawodu polega na złożeniu dokumentu prawa wykonywania zawodu w okręgowej izbie lekarskiej właściwej ze względu na miejsce wykonywania zawodu przez ukaranego lekarza na okres biegu tej kary. Dodatkowo wykonanie takiej kary wiąże się z dołączeniem odpisu prawomocnego orzeczenia do akt osobowych lekarza oraz umieszczeniem wzmianki o ukaraniu w okręgowym rejestrze lekarzy ze wskazaniem rodzaju i wysokości wymierzonej kary.

Prawne skutki skazania lekarza na karę zawieszenia ustają całkowicie dopiero po upływie pięciu lat od zakończenia odbywania tej kary, czyli wtedy, gdy wzmianka o ukaraniu zostanie usunięta z rejestru, a wyrok sądu lekarskiego z akt osobowych.

Pozbawienie prawa wykonywania zawodu to ostatnia z wymienionych w art. 83 ust. 1 ustawy o izbach lekarskich kar orzekanych przez sądy lekarskie za przewinienia zawodowe, i jednocześnie kara najsurowsza. Dlatego też powinna być ona orzekana za najpoważniejsze wykroczenia przeciwko prawu oraz zasadom etyki zawodowej. Trzeba jednak podkreślić, że przepisy ustawy o izbach lekarskich regulujące odpowiedzialność zawodową lekarzy nie wskazują ani konkretnych zachowań będących przewinieniami zawodowymi, ani też kar grożących za poszczególne przewinienia. Dlatego też decyzja o orzeczeniu kary pozbawienia prawa wykonywania zawodu jest zawsze autonomiczną decyzją sądu lekarskiego. W przypadku orzeczenia kary pozbawienia prawa wykonywania zawodu lekarza sąd lekarski może dodatkowo zarządzić opublikowanie orzeczenia w biuletynie okręgowej izby lekarskiej, której obwiniony jest członkiem. Przewodniczący sądu lekarskiego wydaje w tym celu zarządzenie o przekazaniu prezesowi właściwej okręgowej rady lekarskiej orzeczenia do opublikowania, z wyłączeniem danych osobowych pokrzywdzonego.

Prawomocne orzeczenie kary pozbawienia prawa wykonywania zawodu powoduje skreślenie z listy członków okręgowej izby lekarskiej bez prawa ubiegania się o ponowny wpis. Tak jak w wypadku kary zawieszenia, prawomocne orzeczenie pozbawiające lekarza prawa wykonywania zawodu stanowi podstawę do rozwiązania bez wypowiedzenia umowy o pracę albo umowy cywilnoprawnej, na podstawie której lekarz wykonuje zawód. Powoduje ono także wygaśnięcie mandatu członka organu izby lekarskiej. Pociąga za sobą również utratę czynnego prawa wyborczego oraz prawa wybieralności do organów izb lekarskich, czyli utratę biernego prawa wyborczego.

Wykonanie kary pozbawienia prawa wykonywania zawodu dokonuje się poprzez skreślenie z listy członków okręgowej izby lekarskiej oraz wezwanie ukaranego lekarza do złożenia w okręgowej izbie lekarskiej dokumentu prawa wykonywania zawodu. Tak jak w przypadku orzeczenia innych kar, do akt osobowych lekarza dołącza się odpis prawomocnego orzeczenia oraz umieszcza się wzmiankę o ukaraniu w okręgowym rejestrze lekarzy ze wskazaniem rodzaju wymierzonej kary.

Utrata prawa wykonywania zawodu jako kara za przewinienie dyscyplinarne jest ostateczna[563]. Oznacza to, że lekarz nie będzie mógł nigdy powrócić do wykonywania praktyki lekarskiej. Dlatego też art. 110 ust. 5 ustawy o izbach lekarskich stanowi, że takie skazanie nigdy nie ulega zatarciu i dokumenty stwierdzające ten fakt nie mogą być usunięte z akt osobowych lekarza.

Osoby wykonujące zawody zaufania publicznego, w tym lekarze, zobowiązane są do przestrzegania zarówno obowiązującego prawa, jak i uchwał i kodeksów etycznych uchwalanych przez ich samorządy[564].

W orzecznictwie podkreśla się przy tym, iż dla osób wykonujących zawody zaufania publicznego każda w istocie kara jest dolegliwa, gdyż jej orzeczenie powoduje utratę zaufania publicznego, wpływa na dalsze relacje z pacjentami czy też klientami, a niekiedy dyskredytuje w oczach opinii publicznej[565].

[563] R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013, s. 286.
[564] D. Karkowska, *Zawody...*, s. 289.
[565] Wyrok TK z dnia 29 czerwca 2010 r., P 28/09, LEX nr 602879; wyrok TK z dnia 18 października 2010 r., K 1/09, LEX nr 621593.

2.17. Nieobecność w służbie jednorazowo przez okres 3 dni roboczych, która nie została usprawiedliwiona

Przepis ten ma charakter obligatoryjny. Oznacza to, że w razie niedopełnienia obowiązku wynikającego z dyspozycji wskazanego przepisu, tj. nieusprawiedliwienia nieobecności w służbie, następuje sankcja w postaci zwolnienia z zsw. Brak jest tutaj możliwości pozostawienia takiego żołnierza w służbie – jest to pogląd ugruntowany w orzecznictwie[566].

Dodatkowo, przepis ten koresponduje z § 11 rwsz, zgodnie z którym w przypadku nieobecności w służbie jednorazowo przez okres trzech dni roboczych, także wtedy, gdy są przedzielone dniami wolnymi od służby lub dodatkowymi dniami wolnymi od służby, która to nieobecność nie została usprawiedliwiona, dowódca jednostki wojskowej występuje do organu zwalniającego, za pośrednictwem organu właściwego do wyznaczania na stanowisko służbowe, z wnioskiem o zwolnienie żołnierza z zsw[567].

Jeżeli organem uprawnionym do występowania z wnioskiem o zwolnienie żołnierza z zawodowej służby wojskowej jest organ zwalniający, nie sporządza się wniosku o zwolnienie.

Organ zwalniający, wydając decyzję o zwolnieniu żołnierza z zsw, określa datę zwolnienia.

Nieusprawiedliwioną nieobecnością w rozumieniu art. 226 pkt 16 uooo jest zarówno nieobecność spowodowana przyczynami, które nie mogą zostać uznane za wystarczające dla jej usprawiedliwienia, jak i nieobecność z przyczyny z góry wiadomej lub możliwej do przewidzenia, o której żołnierz zawodowy nie uprzedził bezpośredniego przełożonego w sposób wskazany w ustawie, jak też nieobecność z innych przyczyn (niż z góry wiadome lub możliwe do przewidzenia), o której żołnierz zawodowy nie poinformował bezpośredniego przełożonego w terminie określonym w ustawie[568].

Każde przebywanie poza miejscem pełnienia służby, bez wyraźnego skierowania (poza oczywistymi sytuacjami takimi jak np. urlop, choroba, opieka nad chorym członkiem rodziny) nosi znamiona indywidualnej samowoli[569].

[566] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 marca 2011 r., II SA/Wa 1943/10, LEX nr 738270; wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 listopada 2015 r., II SA/Wa 162/15, LEX nr 1992199.
[567] Dz. U. z 2014 r., poz. 670 ze zm.
[568] Wyrok NSA z dnia 6 sierpnia 2019 r., I OSK 2351/17, LEX nr 2725690.
[569] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 listopada 2009 r., VIII SA/Wa 476/09, LEX nr 589574.

Rozdział III
Fakultatywne zwolnienie z zawodowej służby wojskowej w drodze decyzji administracyjnej

Poza przesłankami obligatoryjnymi, których ziszczenie się powoduje obligatoryjne zwolnienie ustawodawca przewidział również katalog przesłanek fakultatywnych, których wystąpienie może spowodować zwolnienie żołnierza z zawodowej służby wojskowej.

W przeciwieństwie do przesłanek obligatoryjnych, każde zwolnienie z przyczyny fakultatywnej musi zostać zrealizowane w formie decyzji administracyjnej.

Instytucją prawną która umożliwia organowi swobodę kształtowania rozstrzygnięcia podczas wydawania decyzji w przedmiocie zwolnienia ze służby w przypadku fakultatywnych przesłanek zwolnienia z zawodowej służby wojskowej jest uznanie administracyjne.

Brak jest definicji legalnej uznania administracyjnego[570]. M. Mincer zdefiniowała uznanie administracyjne jako „delegowana przez normę prawną w sposób wyraźny organowi administracyjnemu możliwość wyboru konsekwencji prawnych zaistnienia określonego stanu faktycznego"[571]. Pomimo tego, że nie jest to definicja legalna jest ona podzielana w orzecznictwie oraz literaturze przedmiotu[572].

Uznanie administracyjne nie daje jednakże organowi uprawnienia do dowolności w działaniach i ocenach, podlega bowiem ograniczeniom wynikającym z przepisów prawa materialnego zawartym w k.p.a., w tym w szczególności w art. 6, 7, 8 i 11 oraz z normami proceduralnymi[573].

Nie należy mylić uznania administracyjnego z interpretacją pojęć nieostrych[574].

Upoważnienie organu do zastosowania instytucji prawnej uznania administracyjnego jest sformułowane w różny sposób. Najczęściej pojawiające się w

---

[570] K. Tyc, *Granice uznania administracyjnego*, „Przegląd Naukowy Disputatio" 2011, t. XII, s. 92.
[571] M. Mincer, *Uznanie administracyjne,* Toruń 1983, s. 63.
[572] M. Jędrzejczak, *Koncepcje ograniczające swobodę organu w ramach uznania administracyjnego*, „Przegląd Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny" 2012, nr 3, s. 5; A. Korzeniowska, *Odwołanie od decyzji uznaniowych*, „Państwo i Prawo" 2000, z. 8, s. 67; E. Ochendowski, *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Toruń 2018, s. 222.
[573] A. Ostrowska, *Teoretycznoprawne aspekty uznania administracyjnego* (w:) L. Leszczyński (red.), *Wykładnia prawa. Odrębności w wybranych gałęziach prawa*, Lublin 2006, s. 27; A. Szot, *Słuszność a uznanie administracyjne*, „Studia Iuridica Lublinensia" 2011, nr 15, s. 180; wyrok NSA z dnia 19 października 2010 r., I OSK 1022/10, LEX nr 744908.
[574] J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2020, s. 422.

aktach prawnych wyrażenia to „organ może", „organ jest uprawniony", „organowi służy prawo do"[575]. Oznacza to, że w przypadku wystąpienia określonego stanu faktycznego wypełniającego hipotezę normy prawnej organ ma możliwość podjęcia pewnego działania, lub też zaniechania jakichkolwiek działań[576]. W przepisach pragmatyki wojskowej dotyczących fakultatywności zwolnienia żołnierza z zsw zastosowano zwrot „można zwolnić". Warto w tym miejscu zauważyć, że normy prawne zawierające upoważnienie do podjęcia decyzji uznaniowej mają przede wszystkim charakter materialnoprawny[577]. Organ, wykorzystując instytucję uznania, powinien wziąć pod uwagę cel ustawy pragmatycznej, interes społeczny oraz słuszny interes obywateli[578].

Decyzje uznaniowe podlegają kontroli sądów administracyjnych, ale w ograniczonym zakresie. Sądy administracyjne weryfikują przepisy prawa na podstawie których wydano określoną decyzję, czy nie doszło do przekroczenia granic uznania oraz czy organ w odpowiedni sposób uzasadnił podjęte rozstrzygnięcie kierując się właściwymi i udowodnionymi przesłankami. Przesłanki te organ musi w odpowiedni sposób zindywidualizować. Pomimo prawa wyboru rozstrzygnięcia nie może być to wybór dowolny[579]. Ustawodawca pozostawia w takim przypadku wybór konsekwencji prawnych konkretnego stanu faktycznego. Sąd nie może ingerować w wybór jaki podjął organ stąd też brak jest możliwości wskazania jakie rozstrzygnięcie winien wybrać organ w danym stanie faktycznym[580]. Sama słuszność i celowość rozstrzygnięcia organu, zgodnie z § 1 i § 2 ustawy - Prawo o ustroju sądów administracyjnych pozostaje poza kontrolą sądowoadministracyjną albowiem sądy administracyjne sprawują wymiar sprawiedliwości przez kontrolę działalności administracji publicznej pod względem zgodności z prawem[581].

---

[575] J. Jagielski, J. Piecha, *Podstawowe pojęcia teoretyczne w nauce prawa administracyjnego* (w:) J. Jagielski, M. Wierzbowski (red.), *Prawo administracyjne*, Warszawa 2019, s. 141-142; M. Mincer, *Uznanie*..., s. 81–83; wyrok NSA z dnia 19 grudnia 2003 r., SA/Bk 393/03, LEX nr 90169; wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 czerwca 2006 r., VI SA/Wa 2126/05, LEX nr 214089.

[576] A. Habuda, *Uznanie administracyjne w demokratycznym państwie prawa*, „Acta Universitatis Wratislaviensis" 2001, nr 2278, s. 100; E. Ura, *Prawo*..., s. 154; A. Ostrowska, *Teoretycznoprawne*..., s. 24.

[577] K. Tyc, *Granice*..., s. 98.

[578] K. Miaskowska-Daszkiewicz, *Formy działania administracji publicznej* (w:) B. Szmulik, S. Serafin, K. Miaskowska–Daszkiewicz, *Zarys prawa administracyjnego*, Warszawa 2011, s. 95.

[579] Wyrok NSA z dnia 28 kwietnia 2003 r., II SA 2486/01, LEX nr 149543.

[580] M. Jędrzejczak, *Koncepcje*..., s. 13.

[581] Wyrok NSA z dnia 28 kwietnia 2003 r., II SA 2486/01, LEX nr 149543; wyrok WSA w Kielcach z dnia 15 stycznia 2015 r., II SA/Ke 988/14, LEX nr 1624208; wyrok WSA w Olsztynie z dnia 1 kwietnia 2015 r., II SA/Ol 177/15, LEX nr 1805367; wyrok NSA z dnia 30 października 2018 r., I OSK 210/17, LEX nr 2589100; wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 grudnia 2016 r., II SA/Wa 844/16, LEX nr 2270826; wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 października 2016 r., II SA/Wa 516/16, LEX nr 2196066.

Pomimo, że fakultatywne decyzje o zwolnieniu żołnierza z zsw są oparte na uznaniu administracyjnym, nie mogą charakteryzować się dowolnością, muszą być zachowane przepisy procedury administracyjnej, zarówno przepisy szczegółowe, jak i zasady ogólne określonych w rozdziale drugim k.p.a. Zasady te nabierają szczególnego znaczenia w sprawach, w których organ administracji rozstrzyga o prawach lub obowiązkach strony, korzystając z uznania administracyjnego[582].

W szczególności sąd administracyjny bada czy w toku postępowania podjęto wszelkie niezbędne kroki do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego, czy zebrano wszelkie dowody w celu ustalenia istnienia bądź nieistnienia ustawowych przesłanek decyzji uznaniowej, czy dokonano ich oceny oraz czy uzasadnienie wydanego rozstrzygnięcia spełnia wymogi określone w art. 107 § 3 k.p.a. Uchybienia w procedurze administracyjnej popełnione przez organ w toku prowadzonego postępowania skutkują wyeliminowaniem z obrotu prawnego decyzji wydanej w takim postępowaniu[583]. Uchybienia mogą dotyczyć np. pominięcia argumentów strony czy też istotnego dla rozstrzygnięcia środka dowodowego. Równie istotna jest ocena dowodów zgodnie z zasadami logiki oraz doświadczenia życiowego. Naczelny Sąd Administracyjny w jednym ze swoich wyroków stwierdził, że „uprawnienie organu administracji do wydania decyzji o charakterze uznaniowym nie zwalnia tego organu z obowiązku zgromadzenia i wszechstronnego zbadania materiału dowodowego i wydania decyzji o treści przekonującej pod względem prawym i faktycznym"[584]. Jest to szczególnie ważne w kontekście stanu faktycznego przewidzianego w art. 228 ustawy pragmatycznej którego wystąpienie daje organowi możliwość zmiany sytuacji prawnej żołnierza. Organ podejmując decyzję zwolnieniową zobowiązany jest w szczególności do wykazania, że dalsze pozostawienie żołnierza w służbie nie leży w interesie SZ[585]. Pomimo ogólnej zasady kierowania się słusznym interesem obywatela organ może kierować się nim wyłączenie jeżeli nie stoi temu na przeszkodzie interes społeczny, w tym przypadku tożsamy z interesem SZ, ani nie przekracza to możliwości organu administracji publicznej wynikających z przyznanych mu uprawnień i środków prawnych. Istotne jest

[582] S. Bentkowski, *Prawne aspekty jakości decyzji administracyjnych* (w:) M. Sitek, E. Feret, J. Dobkowski, I. Palus (red.), *Wydawanie aktów administracyjnych jako forma prawna realizacji zadań samorządu terytorialnego*, Józefów 2017, s. 62.
[583] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 października 2019 r., II SA/Wa 493/19, LEX nr 3038554; wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 września 2018 r., II SA/Wa 282/18 LEX nr 2635908.
[584] Wyrok NSA z dnia 19 marca 1981 r., SA 234/81, ONSA 1981, nr 1, poz. 23.
[585] Wyrok WSA w Łodzi z dnia 4 kwietnia 2012 r., III SA/Łd 138/12, LEX nr 1139534; wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 lutego 2017 r., II SA/Wa 1453/16, LEX nr 2253600.

przy tym wyważenie przez organ obu tych interesów[586]. Przez właściwe uzasadnienie decyzji organ realizuje również zasadę przekonywania, wyrażoną w art. 11 k.p.a[587]. Jest to bardzo istotne, szczególnie w przypadku decyzji uznaniowych gdyż organ może nie podjąć żadnego działania stąd też samo rozpoczęcie postępowania, jak i rozstrzygnięcie musi być odpowiednio umotywowane. Brak odpowiedniego uzasadnienia powoduje naruszenie wspomnianej zasady przekonywania a w konsekwencji uchylenie decyzji przez sąd administracyjny[588].

3.1. Skazanie prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego z warunkowym zawieszeniem wykonania tej kary

Przepis art. 228 ust. 1 pkt 1 uooo koresponduje z przepisem art. 83 ust. 1 pkt 2 pragmatyki zgodnie z którym żołnierzem zawodowym może być osoba o nieposzlakowanej opinii. Umożliwia on zwolnienie żołnierza zawodowego ze służby wojskowej w innym przypadku niż w art. 226 uooo który wskazuje na obligatoryjne przesłanki do zwolnienia.

Bez znaczenia w przypadku zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej jest dotychczasowy przebieg służby żołnierza oraz okoliczności popełnienia przestępstwa skutkującego skazaniem na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania[589].

Nie ulega wątpliwości, że skazanie żołnierza zawodowego na karę pozbawienia wolności powoduje utratę przez niego nieposzlakowanej opinii niezbędnej do dalszego pełnienia zawodowej służby wojskowej[590]. Wiąże się to zarówno z faktem samego skazania żołnierza, jak i faktem dopuszczenia się przestępstwa. Żołnierze zawodowi, z racji ich szczególnego statusu prawnego oraz celu pełnionej służby, zobowiązani są do

[586] Wyrok NSA z dnia 23 maja 2019 r., I OSK 3914/18, LEX nr 2779104; wyrok NSA z dnia 24 lipca 2013 r., II GSK 537/12, LEX nr 1558847; wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 marca 2019 r., II SA/Wa 1434/18, LEX nr 2771160.
[587] Wyrok WSA w Krakowie z dnia 18 grudnia 2013 r., III SA/Kr 937/13, LEX nr 1493393; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 23 lipca 2014 r., II SA/Po 332/14, LEX nr 1503880.
[588] Wyrok NSA z dnia 22 lutego 2011 r., I OSK 1950/10, LEX nr 1070817; wyrok WSA w Krakowie z dnia 18 grudnia 2013 r., III SA/Kr 937/13, LEX nr 1493393; wyrok WSA w Kielcach z dnia 15 stycznia 2015 r., II SA/Ke 988/14, LEX nr 1624208.
[589] Wyrok NSA z dnia 23 lutego 2010 r., I OSK 1164/09, LEX nr 1611996; wyrok NSA z dnia 22 lutego 2018 r., I OSK 1804/16, LEX nr 2478921.
[590] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 kwietnia 2010 r., II SA/Wa 154/10, LEX nr 619971; wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 stycznia 2016 r., II SA/Wa 882/15, LEX nr 2043301.

zachowania szczególnie wysokich standardów zawodowych i moralnych. Popełnienie przestępstwa w oczywisty sposób koliduje z tymi standardami oraz interesem społecznym. Ustawodawca różnicując przesłanki zwolnienia żołnierza w zależności od dolegliwości kary, daje możliwość pozostawienia w służbie żołnierza skazanego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Zastosowanie warunkowego zawieszenia kary na gruncie prawa karnego zdeterminowane jest pewnymi pozytywnymi dla sprawcy uwarunkowaniami. Sposób popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego dokonaniu stanowią istotną przesłankę do ewentualnego zastosowania instytucji warunkowego zawieszenia kary. Równie istotna jest dotychczasowa karalność oraz dobra opinia[591]. Warto zauważyć, że zastosowanie warunkowego zawieszenia kary nie zależy od okoliczności w których doszło do popełnienia przestępstwa[592].

Należy wskazać, że sam fakt popełnienia przestępstwa powoduje utratę nieposzlakowanej opinii. Jedynie okoliczności wyjątkowe względne dla sprawcy mogą skutkować tym, że w danym przypadku tak nie jest. Ma to również swoje odzwierciedlenie w przepisach rozporządzenia w sprawie zwolnienia żołnierzy z zawodowej służby wojskowej gdzie inicjatywę w zakresie zwolnienia żołnierza pozostawiono dowódcy jednostki wojskowej, który w takim przypadku „może wystąpić z wnioskiem do organu zwalniającego" dołączając doń ostateczną lub zweryfikowaną opinię służbową żołnierza. W przypadku gdy organ zwalniający nie uwzględni wniosku wyznacza żołnierza na stanowisko służbowe albo kieruje do organu właściwego do wyznaczenia na stanowisko służbowe.

Przykładem przestępstwa skutkującego utratą nieposzlakowanej opinii, a w przypadku skazania na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania zwolnieniem z zawodowej służby wojskowej jest np. składanie fałszywych zeznań[593], znęcanie się nad najbliższymi[594] czy fałszerstwo materialne[595]. Prowadzi to do wniosku, że popełnienie przestępstwa nie musi mieć związku ze służbą. Ponadto, za słuszny należy uznać pogląd że służbę pełni się nie tylko w jednostce wojskowej bądź w trakcie wykonywania czynności służbowych, ale także w życiu prywatnym, poza jednostką i poza czasem przeznaczonym na wykonywanie tych czynności[596]. Szczególnie

[591] Wyrok SA w Krakowie z dnia 3 marca 1999 r., II AKa 14/99, LEX nr 36666; wyrok SA w Łodzi z dnia 19 czerwca 2001 r., II AKa 90/01, LEX nr 52311.
[592] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 lipca 2006 r., II SA/Wa 718/06, LEX nr 258435.
[593] Wyrok NSA z dnia 10 marca 2011 r., I OSK 1575/10, LEX nr 818489.
[594] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 maja 2009 r., II SA/Wa 105/09, LEX nr 558701.
[595] Wyrok NSA z dnia 1 marca 2007 r., I OSK 788/06, LEX nr 362453.
[596] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 czerwca 2008 r., II SA/Wa 24/08, LEX nr 514500.

naganne zaś jest przestępstwo przeciwko mieniu, na szkodę jednostki wojskowej, w której pełni się zawodową służbę wojskową[597].

Poprzez sformułowanie „można zwolnić" organ wojskowy ma swobodę w aspekcie sposobu załatwienia sprawy żołnierza skazanego prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności (aresztu wojskowego) z warunkowym zawieszeniem wykonania tej kary. Uznaniowość decyzji organu wpływa na to, że kontrola sądowa nie obejmuje celowości zaskarżonej decyzji. Sąd bada jedynie czy decyzja nie posiada cech dowolności oraz czy została oparta na prawidłowych ustaleniach faktycznych poczynionych przez organ zwalniający żołnierza z zawodowej służby wojskowej[598].

W opinii autora regulacja przedstawionego powyżej przepisu stanowi pewną niekonsekwencję ustawodawcy w aspekcie uwarunkowań moralnych jakie musi spełnić żołnierz zawodowy. Zasadne jest pytanie, czy skazanie żołnierza zawodowego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania tej kary za jakiekolwiek przestępstwo nie powinno być obligatoryjnie dyskwalifikujące dla dalszych losów jego służby.

3.2. Odmowa wydania lub cofnięcia żołnierzowi wymaganego poświadczenia bezpieczeństwa

Kolejna przesłanka zwolnieniowa związana jest z ochroną informacji niejawnych.

Uszczegółowienie przepisów pragmatyki zawiera § 12 ust. 1 pkt 2 rwsz - w przypadkach odmowy wydania lub cofnięcia żołnierzowi wymaganego poświadczenia bezpieczeństwa dowódca jednostki wojskowej może wystąpić z wnioskiem do organu zwalniającego, za pośrednictwem organu właściwego do wyznaczania na stanowisko służbowe, o zwolnienie żołnierza z zsw.

Analogicznie jak w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności (aresztu wojskowego) z warunkowym zawieszeniem wykonania tej kary do wniosku dołącza się ostateczną lub zweryfikowaną opinię służbową żołnierza. Podobnie wygląda sytuacja gdy organ zwalniający nie uwzględni wniosku. Żołnierz jest wtedy wyznaczany na inne stanowisko służbowe lub kierowany do organu właściwego do wyznaczenia na stanowisko służbowe.

[597] Wyrok NSA z dnia 10 grudnia 2008 r., I OSK 1889/07, LEX nr 538610.
[598] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 września 2009 r., II SA/Wa 504/09, LEX nr 637814.

Szczegółowe warunki dotyczące poświadczeń bezpieczeństwa reguluje ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych[599].

Zgodnie z art. 21 ust. 1 wspomnianej ustawy dopuszczenie do pełnienia służby na stanowisku służbowym związanym z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli poufne lub wyższej (tajne lub ściśle tajne) może nastąpić po uzyskaniu poświadczenia bezpieczeństwa oraz odbyciu szkolenia w zakresie ochrony informacji niejawnych.

W zależności od stanowiska, o które ubiega się żołnierz, przeprowadza się zwykłe postępowanie sprawdzające - przy stanowiskach związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli poufne lub też poszerzone postępowanie sprawdzające przy stanowiskach związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli tajne lub ściśle tajne[600].

Zwykłe postępowanie sprawdzające przeprowadza pełnomocnik ochrony na pisemne polecenie kierownika jednostki organizacyjnej - w przypadku żołnierzy zawodowych np. dowódcy jednostki wojskowej. Poszerzone postępowania sprawdzające na pisemny wniosek kierownika jednostki organizacyjnej lub osoby uprawnionej do obsady stanowiska przeprowadza Służba Kontrwywiadu Wojskowego. Postępowanie sprawdzające kończy się wydaniem poświadczenia bezpieczeństwa, odmową wydania poświadczenia bezpieczeństwa lub umorzeniem.

Poświadczenie bezpieczeństwa wydaje się na okres:

1) 10 lat - w przypadku dostępu do informacji niejawnych o klauzuli poufne;
2) 7 lat - w przypadku dostępu do informacji niejawnych o klauzuli tajne;
3) 5 lat - w przypadku dostępu do informacji niejawnych o klauzuli ściśle tajne.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów poświadczeń bezpieczeństwa [601] szczegółowo ustala wzory tego rodzaju poświadczeń.

Ochrona informacji niejawnych podlega szczególnym zasadom bezpieczeństwa, zaś dostęp do informacji niejawnych jest mocno ograniczony i uzyskać go mogą wyłącznie osoby wobec których procedura postępowania sprawdzającego została przeprowadzona w sposób pozytywny. Dodatkowym obostrzeniem jest zasada wiedzy

[599] T.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 742 ze zm.; zobacz D. Fleszer, *Informacja niejawna i jej klasyfikacja*, „Przegląd Prawa Handlowego" 2014, nr 8, s. 21-28.
[600] D. Chromicka, *Regulacja prawna wybranych tajemnic związanych ze służbą*, „Monitor Prawniczy" 2015, nr 6, s. 319; S. Hoc, J. Zaleśny, *Ochrona informacji niejawnych w Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2009, s. 267-272.
[601] T.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 220.

niezbędnej, będąca odzwierciedleniem dostępu do informacji niejawnych wyłącznie w zakresie wymaganym do wykonywania przez żołnierza działalności służbowej. Ścisłe limitowanie wydawania poświadczeń bezpieczeństwa służy wyeliminowaniu przypadków nieuprawnionego ujawnienia informacji, które spowodowałyby lub mogłyby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej albo byłyby z punktu widzenia jej interesów niekorzystne[602]. Waga i znaczenie interesu państwowego, jakim jest ochrona informacji niejawnych, są nadrzędne nad interesem indywidualnym i wymagają ograniczenia jednostkowych uprawnień, nawet w przypadku subiektywnego poczucia niesprawiedliwości żołnierza, któremu odmówiono wydania bądź cofnięto poświadczenie bezpieczeństwa[603].

Stwierdzenie „wymagane poświadczenie" należy interpretować w kontekście stanowiska zajmowanego przez konkretnego żołnierza. Niezbędne jest zbadanie wymogów dotyczących posiadania poświadczenia bezpieczeństwa o odpowiedniej klauzuli w kontekście stanowiska zajmowanego przez żołnierza lub też stanowiska do którego objęcia przewidziany jest żołnierz. Taki zabieg umożliwia stwierdzenie czy żołnierz spełnia wymogi formalne umożliwiające mu służbę na konkretnym stanowisku. Należy w tym miejscu zauważyć, że intencją ustawodawcy było zwolnienie żołnierza w przypadku cofnięcia mu poświadczenia bezpieczeństwa potrzebnego do służby na danym stanowisku. Nie jest tu konieczne cofnięcie mu wszelkich posiadanych przez niego poświadczeń bezpieczeństwa co też potwierdza wykładnia logiczna przepisu[604].

Ważnym wyrokiem w przedmiotowej materii jest wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 marca 2010 r. zgodnie z którym sąd badający legalność decyzji zwolnieniowej ze względu na cofnięcie poświadczenia bezpieczeństwa bierze pod uwagę stan faktyczny, na dzień jej wydania, co oznacza że gdy w dacie orzekania przez sąd nastąpiło już zatarcie skazania, mającego znaczenie dla cofnięcia żołnierzowi poświadczenia bezpieczeństwa nie może mieć wpływu przy ocenie legalności skarżonej decyzji[605].

W przypadku zakończenia postępowania sprawdzającego z wynikiem negatywnym organ, który prowadził postępowanie wydaje decyzję o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa i doręcza sprawdzanemu żołnierzowi, zawiadamiając o tym

[602] M. Karpiuk, *Odmowa wydania poświadczenia bezpieczeństwa przez polskie służby ochrony państwa*, „Secretum. Służby specjalne, bezpieczeństwo, informacja" 2015, nr 3, s. 138.
[603] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 grudnia 2019 r., II SA/Wa 963/19, LEX nr 3041429; wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 kwietnia 2020 r., II SA/Wa 2544/19, LEX nr 3058984.
[604] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 maja 2010 r., II SA/Wa 175/10, LEX nr 674467; wyrok NSA z dnia 15 lutego 2011 r., I OSK 1352/10, LEX nr 1070754.
[605] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 marca 2010 r., II SA/Wa 1745/09, LEX nr 605604.

wnioskodawcę oraz pełnomocnika ochrony. Osoba uprawniona do obsadzenia stanowiska jest zobowiązana, niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa w zakresie dostępu do informacji niejawnych, uniemożliwić dostęp do informacji niejawnych żołnierzowi, którego odmowa dotyczy. Wzór takiej decyzji zawiera rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie wzoru decyzji o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa[606]. Dodatkowo, należy wskazać że postępowanie sprawdzające wobec osoby, której odmówiono wydania poświadczenia bezpieczeństwa, można przeprowadzić najwcześniej po roku od daty doręczenia decyzji o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa.

Ustawodawca przewidział również możliwość przeprowadzenia kontrolnego postępowania sprawdzającego. Ma ono miejsce w sytuacji gdy o żołnierzu posiadającym poświadczenie bezpieczeństwa, ujawniono informacje które wskazują, że nie daje ona rękojmi zachowania tajemnicy. Postępowanie przeprowadza organ właściwy do przeprowadzenia kolejnego postępowania sprawdzającego a w przypadkach uzasadnionych względami bezpieczeństwa państwa kontrolne postępowanie sprawdzające może zostać przeprowadzone przez Służbę Kontrwywiadu Wojskowego. O wszczęciu kontrolnego postępowania sprawdzającego zawiadamia się kierownika jednostki organizacyjnej lub osobę uprawnioną do obsady stanowiska, pełnomocnika ochrony w jednostce organizacyjnej oraz sprawdzanego żołnierza.

Dodatkowo należy wskazać, że rozdział XXXIII k.k. penalizuje przestępstwa przeciwko ochronie informacji niejawnych. Przepisy rozdziału XXXIII mają za zadanie chronić interesy oraz wartości, które mogą zostać naruszone w przypadku ujawnienia informacji niejawnych[607].

---

[606] Dz. U. z 2010 r., nr 258, poz. 1753.

[607] Szerzej P. Burzyński, *Tajemnica państwowa jako przedmiot ochrony regulacji prawnokarnej*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2002, z. 1, s. 17-31; E. Czarny-Drożdżejko, *Odpowiedzialność karna za ujawnienie i wykorzystanie informacji niejawnych (po nowelizacji)*, „Państwo i Prawo" 2011, nr 1, s. 65-77; S. Hoc, *Karnoprawna ochrona informacji*, Opole 2009; S. Hoc, *Karnoprawna ochrona tajemnicy zawodowej, funkcyjnej i służbowej*, „Gdańskie Studia Prawnicze" 2008, t. 19; s. 131-146; S. Hoc, *Kilka uwag dotyczących przestępstwa z art. 265 k.k.*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2003, nr 4; S. Hoc, *Ochrona informacji niejawnych i innych tajemnic ustawowo chronionych. Wybrane zagadnienia*, Opole 2006; M. Leciak, *Prawnokarne aspekty nowej ustawy o ochronie informacji niejawnych*, „Studia Iuridica Toruniensia" 2011, nr 2; M. Leciak, *Tajemnica państwowa i jej ochrona w prawie karnym materialnym i procesie karnym*, Toruń 2009; M. Polok*, Ochrona tajemnicy państwowej i tajemnicy służbowej w polskim systemie prawnym*, Warszawa 2006; W. Wróbel, *Prawnokarna ochrona tajemnicy państwowej*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2000, z. 1, s. 121-160; K. Chałubińska-Jentkiewicz, *Ochrona informacji niejawnych a organizacja służby żołnierzy i funkcjonariuszy zatrudnionych w strukturach obronności i bezpieczeństwa państwa* (w:) W. Kitler, D. Nowak, M. Stepnowska (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017, s. 594-595.

Sposób ujawnienia informacji niejawnych może polegać na udostępnieniu dokumentu, na wypowiedzi ustnej, a nawet na użyciu znaku lub gestu[608].

Kontrolne postępowanie sprawdzające może obejmować kilka aspektów. Pierwszy z nich to decyzja o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa. Kolejny to poinformowanie kierownika jednostki organizacyjnej lub osobę uprawnioną do obsady stanowiska, pełnomocnika ochrony w jednostce organizacyjnej oraz sprawdzanego żołnierza o braku zastrzeżeń co do żołnierza objętego tym postępowaniem z jednoczesnym potwierdzeniem dalszej jej zdolności do zachowania tajemnicy w zakresie określonym w posiadanym przez niego poświadczeniu bezpieczeństwa. W przypadku gdy postępowanie nie zostało zakończone przed upływem 12 miesięcy od dnia jego wszczęcia na mocy decyzji postępowanie umarza się.

Brak jest możliwości zakończenia kontrolnego postępowania sprawdzającego decyzją utrzymującą w mocy jedynie część posiadanego poświadczenia bezpieczeństwa. Przykładem tego może być sytuacja gdy poświadczenie bezpieczeństwa uprawniające do dostępu do informacji oznaczonych klauzulą „tajne" uprawnia do dostępu do informacji oznaczonych klauzulami „poufne" i „zastrzeżone". Oznacza to zatem, że cofnięcie ważności tego dokumentu, oznacza w praktyce brak dostępu również do informacji stanowiących tajemnicę służbową[609].

Wzór decyzji o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa reguluje rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie wzoru decyzji o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa[610].

Na decyzję wydaną przez Służbę Kontrwywiadu Wojskowego w przedmiocie odmowy wydania poświadczenia bezpieczeństwa, o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa albo o umorzeniu postępowania sprawdzającego lub kontrolnego postępowania sprawdzającego żołnierzowi przysługuje odwołanie do Prezesa Rady Ministrów.

Odwołanie wnoszone jest w terminie 14 dni od dnia doręczenia sprawdzanemu żołnierzowi decyzji, za pośrednictwem podmiotu, który przeprowadził postępowanie sprawdzające lub kontrolne postępowanie sprawdzające. Służba Kontrwywiadu Wojskowego jest obowiązana przesłać odwołanie wraz z aktami postępowania sprawdzającego lub kontrolnego postępowania sprawdzającego Prezesowi Rady

[608] Wyrok SN z dnia 17 marca 1971 r., III KR 260/70, LEX nr 18292.
[609] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 stycznia 2010 r., II SA/Wa 1194/09, LEX nr 600180.
[610] Dz. U. z 2010 r., nr 258, poz. 1754.

Ministrów w terminie 14 dni od dnia, w którym otrzymał odwołanie. Rozpatrzenie odwołania powinno nastąpić nie później niż w ciągu 3 miesięcy od dnia jego otrzymania. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji.

Odwołanie nie wymaga uzasadnienia. Jest to zbieżne z regulacjami art. 128 k.p.a. Z treści odwołania musi jednoznacznie wynikać, że strona a w tym przypadku żołnierz jest negatywnie ustosunkowana do rozstrzygnięcia organu. Pogląd ten jest utrwalony w orzecznictwie[611].

Prezes Rady Ministrów w drodze ostatecznego postanowienia stwierdza niedopuszczalność odwołania bądź uchybienie terminowi do wniesienia odwołania.

Prezes Rady Ministrów wydaje decyzję, w której:

1) utrzymuje w mocy decyzję podmiotu, który przeprowadził postępowanie sprawdzające lub kontrolne postępowanie sprawdzające;

2) uchyla decyzję podmiotu, który przeprowadził kontrolne postępowanie sprawdzające zakończone cofnięciem poświadczenia bezpieczeństwa;

3) uchyla decyzję podmiotu, który przeprowadził postępowanie sprawdzające, i nakazuje mu wydanie poświadczenia bezpieczeństwa;

4) uchyla decyzję podmiotu, który przeprowadził postępowanie sprawdzające lub kontrolne postępowanie sprawdzające i przekazuje sprawę do ponownego rozpatrzenia;

5) stwierdza nieważność decyzji podmiotu, który przeprowadził postępowanie sprawdzające lub kontrolne postępowanie sprawdzające.

Zarówno decyzje, jak i postanowienia doręczane są na piśmie sprawdzanemu żołnierzowi oraz Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, zawiadamiając o rozstrzygnięciu zawartym w decyzji lub postanowieniu, a także osobę uprawnioną do obsady stanowiska.

Od wydanej przez pełnomocnika ochrony decyzji o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa, o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa albo o umorzeniu postępowania sprawdzającego lub kontrolnego postępowania sprawdzającego, w wyniku zwykłego postępowania sprawdzającego, osobie sprawdzanej służy odwołanie odpowiednio do Szefa ABW lub Szefa SKW. Do postępowania odwoławczego prowadzonego przed Szefem ABW lub Szefem SKW stosuje się odpowiednio przepisy ustawy o ochronie informacji niejawnych dotyczące postępowania odwoławczego prowadzonego przed Prezesem Rady Ministrów z zastrzeżeniem, że odwołanie do Szefa

[611] Wyrok NSA z dnia 28 stycznia 1998 r., I SA/Gd 735/96, LEX nr 1684789; wyrok NSA z dnia 5 czerwca 2008 r., I OSK 888/07, LEX nr 493520; postanowienie NSA z dnia 17 lutego 2009 r., II OSK 166/09, LEX nr 557050.

ABW lub Szefa SKW składa się za pośrednictwem pełnomocnika ochrony, który przeprowadził postępowanie sprawdzające lub kontrolne postępowanie sprawdzające.

Osobie sprawdzanej przysługuje skarga do sądu administracyjnego na decyzję lub postanowienie organu odwoławczego w terminie 30 dni od dnia doręczenia.

Sąd administracyjny rozpatruje skargę na posiedzeniu niejawnym. Jest do odstępstwo od zasady jawności posiedzeń sądowych. Wyjątki takie są dopuszczalne jedynie gdy przepis szczególny tak stanowi[612]. W tym przypadku będzie to przepis art. 38 ust. 2 ustawy o ochronie informacji niejawnych. Odpis sentencji wyroku z uzasadnieniem doręcza się tylko właściwemu organowi odwoławczemu. Skarżącemu oraz osobie uprawnionej do obsady stanowiska doręcza się odpis wyroku.

Złożenie skargi do sądu administracyjnego na postępowanie w sprawie cofnięcia bezpieczeństwa nie oznacza, że organy wojskowe nie mogą wydać decyzji zwolnieniowej. Jedyną możliwością wstrzymania procedury zwolnieniowej jest wydanie przez sąd administracyjny postanowienia o wstrzymaniu wykonania decyzji o cofnięciu skarżącemu poświadczenia bezpieczeństwa. Brak takiego postanowienia umożliwia podjęcie działań zmierzających do zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej na podstawie art. 112 ust. 1 pkt 2 ustawy pragmatycznej[613].

Przepisy ustawy o ochronie informacji niejawnych nie regulują zasad sporządzania uzasadnienia przez wojewódzki sąd administracyjny dlatego też uzasadnienie powinno sporządzić się zgodnie z przepisami art. 141 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.

Uzasadnienie wyroku powinno zawierać podstawę prawną uprawniającą odpowiedni organ do zastosowania określonych konsekwencji prawnych z dokonanych ustaleń w konkretnej sprawie[614].

Obowiązek uzasadnienia spoczywa na sądzie zarówno w przypadku uwzględnienia skargi sprawdzanego żołnierza jak i jej bezzasadności[615].

Problematykę uzasadnienia poruszał również TK który uznał, że doręczenie skarżącemu odpisu wyroku sądu administracyjnego bez tej części uzasadnienia, której utajnienie nie jest konieczne dla ochrony informacji niejawnych jest niezgodne z art. 45

[612] Postanowienie NSA z dnia 18 maja 2012 r., I OPP 12/12, LEX nr 1260003.
[613] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 stycznia 2009 r., II SA/Wa 1288/08, LEX nr 538073.
[614] Wyrok NSA z dnia 3 czerwca 2005 r., FSK 1823/04, LEX nr 176964; A. Borodo, *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 czerwca 2005 r., FSK 1823/04*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2006, z. 6, s. 301-307.
[615] Uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 17 kwietnia 2012 r., I OPS 1/12, LEX nr 1142490.

ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz z art. 78 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji[616].

Wszelkie uzasadnione wątpliwości wobec osób ubiegających się o dostęp do informacji niejawnych działają na ich niekorzyść, gdyż w przedmiotowym postępowaniu nie ma zastosowania zasada „in dubio pro libertate", nakazująca interpretację wątpliwości na korzyść osoby sprawdzanej[617]

Szczególną rolę ochrony informacji niejawnych podkreślił WSA w Warszawie w uzasadnieniu jednego ze swoich wyroków „System ochrony informacji niejawnych podlega obostrzonym zasadom bezpieczeństwa, dostęp do informacji niejawnych jest wyraźnie ograniczony i mogą go uzyskać tylko osoby o stwierdzonej w wyniku przeprowadzonego postępowania sprawdzającego rękojmi zachowania tajemnicy; w dodatku tylko w zakresie niezbędnym do wykonywania przez nie pracy lub pełnienia służby na zajmowanym stanowisku albo wykonywania czynności zleconych. Limitowanie wydawania poświadczeń bezpieczeństwa wynika z dbałości o trwałość i nienaruszalność systemu ochrony informacji niejawnych i służy wyeliminowaniu przypadków nieuprawnionego ujawnienia informacji, które spowodowałyby lub mogłyby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej albo byłyby z punktu widzenia jej interesów niekorzystne. Waga i znaczenie interesu państwowego, jakim jest ochrona informacji niejawnych, są nadrzędne nad interesem indywidualnym i wymagają ograniczenia jednostkowych uprawnień, nawet mimo subiektywnego poczucia krzywdy, czy niesprawiedliwości osób sprawdzanych/uprawnionych, którym odmówiono wydania poświadczenia bezpieczeństwa albo cofnięto takie poświadczenie"[618]. Idealnie obrazuje to prymat interesów państwa w zakresie ochrony informacji niejawnych.

W przypadkach odmowy wydania lub cofnięcia żołnierzowi wymaganego poświadczenia bezpieczeństwa, dowódca jednostki wojskowej może wystąpić z wnioskiem do organu zwalniającego, za pośrednictwem organu właściwego do wyznaczania na stanowisko służbowe, o zwolnienie żołnierza z zsw.

Do wniosku, o którym mowa dołącza się ostateczną lub zweryfikowaną opinię służbową żołnierza.

[616] Wyrok TK z dnia 23 maja 2018 r., SK 8/14, LEX nr 2489106.
[617] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 kwietnia 2020 r., II SA/Wa 2543/19, LEX nr 3058988.
[618] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 kwietnia 2020 r., II SA/Wa 2544/19, LEX nr 3058984.

W przypadku gdy organ zwalniający nie uwzględni wniosku, wyznacza żołnierza na stanowisko służbowe albo kieruje do organu właściwego do wyznaczenia na stanowisko służbowe.

3.3. Niewyznaczenie na stanowisko służbowe na kolejną kadencję

Zgodnie z art. 191 uooo żołnierz zawodowy może pełnić zawodową służbę wojskową na stanowisku służbowym, w uczelni wojskowej lub innej jednostce organizacyjnej zajmującej się szkoleniem oraz w dyspozycji. Na gruncie poprzedniej ustawy kadencyjność na stanowisku dotyczyła wszystkich oficerów zawodowych w służbie stałej, chyba że pełnili zawodową służbę wojskową w rezerwie kadrowej lub dyspozycji. Obecna ustawa bardzo mocno zmniejszyła liczbę oficerów zawodowych posiadających kadencję albowiem w tej chwili kadencję na stanowisku służbowym pełnią wyłącznie oficerowie zawodowi zajmujący stanowisko dowódcy jednostki wojskowej (dyrektora, szefa, komendanta, kierownika).

Kadencja na stanowisku służbowym trwa od 2 do 3 lat (kadencja Szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, dowódców rodzajów sił zbrojnych i dowódców wojsk), w przypadku zaś gdy okres pozostający do osiągnięcia przez żołnierza zawodowego wieku, czyli sześćdziesięciu lat jest krótszy niż dwa lata, można określić dla takiego żołnierza kadencję, której okres kończy się z dniem osiągnięcia przez niego wieku określonego w ustawie albo z dniem określonym przez Ministra Obrony Narodowej zgodnie z art. 227 ustawy który to został opisany szerzej przy okazji analizy przesłanki zwolnieniowej dotyczącej osiągnięcia przez żołnierza zawodowego 60 lat.

Kadencja na stanowisku służbowym, jeżeli jest to uzasadnione potrzebami Sił Zbrojnych, może być przedłużona przez organ właściwy do wyznaczenia na stanowisko służbowe. Okres przedłużenia kadencji na stanowisku służbowym nie może być dłuższy niż dwanaście miesięcy.

Przepisy dotyczące kadencji na stanowisku służbowym nie mają zastosowania do żołnierzy zawodowych pełniących zawodową służbę wojskową na stanowiskach służbowych sędziów sądów wojskowych, prokuratorów do spraw wojskowych lub w oddelegowaniu.

Przepisem rangi podustawowej szczegółowo regulującym zwolnienie w przypadku niewyznaczenia na kolejną kadencję jest rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 maja 2014 r. w sprawie zwalniania żołnierzy z zawodowej służby wojskowej.

Rozporządzenie to pomimo że weszło w życie na podstawie delegacji zawartej w ustawie o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych jest na podstawie art. 822 ust. 6 uooo nadal obowiązujące.

W przypadku niewyznaczenia żołnierza na kolejną kadencję organ właściwy do wyznaczania na stanowisko służbowe występuje z wnioskiem do organu zwalniającego o zwolnienie żołnierza z zawodowej służby wojskowej. Organ zwalniający wydaje decyzję o zwolnieniu żołnierza lub wyznacza żołnierza na wolne stanowisko służbowe bądź kieruje go do organu właściwego do wyznaczania na stanowisko służbowe.

Zwolnienie z zawodowej służby wojskowej następuje po sześciu miesiącach od upływu kadencji, w ostatnim dniu miesiąca. Okres ten może być skrócony na pisemny wniosek żołnierza. Materialnoprawnego okresu sześciu miesięcy nie można "wydłużać" poprzez np. wniesienie środka odwoławczego. Może on co najwyżej - na wniosek żołnierza - ulec skróceniu[619]. Stąd też wniesienie odwołania od decyzji o zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej i przeniesieniu do rezerwy nie powoduje wstrzymania biegu omawianego terminu. Przepisy ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, w zakresie dotyczącym trybu zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej w związku z art. 130 § 3 pkt 2 k.p.a., wyłączały stosowanie przepisów art. 130 § 1 i § 2 k.p.a. co do rozpoczęcia biegu terminu oraz jego zakończenia ze skutkiem w postaci zwolnienia ze służby. W tym zakresie przepisy pragmatyki wojskowej stanowią lex specialis w stosunku do przepisów k.p.a. regulujących generalnie kwestię wykonalności decyzji administracyjnych[620]. Skutek prawny zwolnienia ze służby na tej podstawie następuje z mocy prawa (ustawodawca wyraźnie użył określenia „następuje”) po sześciu miesiącach od upływu kadencji, bez potrzeby dokonywania przez organ dodatkowych czynności prawnych. Oznacza to, iż organ wojskowy w decyzji o zwolnieniu wydanej w związku z niewyznaczeniem żołnierza na kolejną kadencję, nie musi nawet określać daty zwolnienia ze służby[621].

Wydanie decyzji o zwolnieniu żołnierza zawodowego z zsw z powodu niewyznaczenia na stanowisko służbowe na kolejną kadencję jest możliwie nawet przed zakończeniem służby na dotychczas wyznaczonym stanowisku służbowym[622].

[619] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 sierpnia 2014 r., II SA/Wa 208/14, LEX nr 1508002.
[620] Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2013 r., I OSK 2928/12, LEX nr 1616177; wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 czerwca 2012 r., II SA/Wa 696/12, LEX nr 1260517.
[621] Wyrok NSA z dnia 5 maja 2016 r., I OSK 3086/14, LEX nr 2082590.
[622] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 listopada 2010 r., II SA/Wa 1297/10, LEX nr 755144.

Wystąpienie okoliczności wskazanych w art. 228 ust. 1 pkt 4 pragmatyki umożliwia organom kadrowym wydanie decyzji o zwolnieniu żołnierza z zsw. Przesłanką zwolnieniową jest niewyznaczenie żołnierza na stanowisko służbowe na kolejną kadencję. Organ ma jedynie uprawnienie, nie zaś obowiązek zwolnienia żołnierza, stąd też podobnie jak i w przypadku innych przesłanek zwolnieniowych z art. 228 niezbędne jest staranne i wszechstronne przeanalizowanie sprawy. Musi to mieć swoje odzwierciedlenie w decyzji o zwolnieniu. Decyzje mające swoją podstawę prawną w art. 228 pragmatyki jako fakultatywne, wymagają szczególnego uzasadnienia. Lakoniczność uzasadnienia lub wręcz jego brak powoduje uchylenie zaskarżonego rozkazu bądź decyzji w drodze postępowania sądowoadministracyjnego [623]. Organ wojskowy zwalniający żołnierza powinien wyjaśnić żołnierzowi przesłanki decydujące o jego zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej. Samo niewyznaczenie na stanowisko służbowe na kolejną kadencję w opinii autora jest niewystarczające[624].

Uzasadniając decyzję uznaniową organ powinien wszystkie swoje przemyślenia dotyczące zmian organizacyjno-etatowych powiązać bezpośrednio z osobą zwalnianego żołnierza [625]. Należy podkreślić, że sąd administracyjny, oceniając prawidłowość zastosowania art. 228 ust. 1 pkt 3 ustawy o obronie Ojczyzny, nie jest właściwy do badania zasadności niewyznaczenia na stanowisko służbowe na kolejną kadencję. Dodatkowo zauważyć należy, że dopuszczalność wyłączenia kontroli sądowej w sprawach wyznaczenia żołnierza zawodowego na stanowisko służbowe przyjął także TK nie dopatrując się w takiej regulacji niezgodności między innymi z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP[626].

Jeżeli sprawy te nie są objęte właściwością sądów administracyjnych, to podejmowane w ich ramach działania organów wojskowych nie mogą być kontrolowane przez te sądy także pośrednio. Brak jest zatem jakiejkolwiek podstawy prawnej, aby przy ocenie legalności decyzji w przedmiocie zwolnienia ze służby, kontroli sądowej zostały poddane sprawy nieobjęte właściwością sądów administracyjnych. Poddanie takich

[623] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 października 2018 r., II SA/Wa 77/18, LEX nr 2773021; wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 czerwca 2019 r., II SA/Wa 546/19, LEX nr 3038769.
[624] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 stycznia 2011 r., II SA/Wa 1769/10, LEX nr 755262.
[625] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 czerwca 2019 r., II SA/Wa 546/19, LEX nr 3038769.
[626] Wyrok TK z dnia 9 czerwca 1998 r., K 28/97 LEX nr 33151.

decyzji kontroli sądowoadministracyjnej stanowiłoby obejście zakazu przewidzianego w art. 122 ust. 3 pkt 3 uooo[627].

Pomimo braku możliwości przesunięć kadrowych przez sąd administracyjny, odpowiednie organy kadrowe są zobowiązane do udowodnienia, że powodem rozstrzygnięć kadrowych było dobro służby wiążące się z modelem funkcjonowania SZ[628].

Przepis ten, podobnie jak przepis dotyczący obligatoryjnego zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej w przypadku niewyznaczenia na stanowisko w czasie pozostawania w dyspozycji należy interpretować z uwzględnieniem rozwiązań systemowych zawartych w pragmatyce.

Sąd administracyjny, weryfikujący zasadność zwolnienia z powodu niewyznaczenia na kolejną kadencję nie posiada uprawnień do badania celowości polityki personalnej odpowiednich organów wojskowych, w szczególności nie jest zobligowany do poszukiwania przyczyn wyznaczania lub niewyznaczenia żołnierzy na stanowiska służbowe na określoną kadencję. Jest to wyłączna prerogatywa odpowiednich organów wojskowych[629]. Ocena przyczyn niewyznaczenia na stanowisko w sprawach związanych ze zwolnieniem ze służby, prowadziłoby do badania takiego zakresu władzy wojskowej, która pozostaje bez jakiegokolwiek wpływu na legalność decyzji wydanej w sprawie prowadzonej na podstawie analizowanego przepisu[630].

Obsada stanowisk wojskowych leży zawsze w kompetencji odpowiednich organów wojskowych, posiadających uprawnienia do wyznaczania żołnierzy zawodowych na stanowiska służbowe, uwzględniając m.in. potrzeby SZ. O zaistnieniu potrzeby wyznaczenia konkretnego żołnierza na dane stanowisko służbowe decyduje wyłącznie

[627] Wyrok NSA z dnia 27 maja 2009 r., I OSK 937/08, LEX nr 574937; wyrok NSA z dnia 14 stycznia 2009 r., I OSK 101/08, LEX nr 516003; wyrok NSA z dnia 14 kwietnia 2011 r., I OSK 1856/10, LEX nr 1080969.
[628] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 stycznia 2007 r., II SA/Wa 1247/06, LEX nr 328589; wyrok NSA z dnia 16 grudnia 2010 r., I OSK 1014/10, LEX nr 744906; wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 stycznia 2013 r., II SA/Wa 1436/12, LEX nr 1325938; wyrok WSA w Gdańsku z dnia 10 maja 2018 r., III SA/Gd 15/2018, LEX nr 2496945; wyrok WSA w Łodzi z dnia 23 sierpnia 2018 r., III SA/Łd 136/2018, LEX nr 2537956.
[629] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 grudnia 2007 r., II SA/Wa 1622/07, LEX nr 467338; wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 czerwca 2011 r., II SA/Wa 807/11, LEX nr 994026; wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 października 2018 r., II SA/Wa 77/18, LEX nr 2773021; wyrok NSA z dnia 3 października 2012 r., I OSK 2464/11, LEX nr 1233178.
[630] Wyrok NSA z dnia 9 maja 2012 r., I OSK 1803/11, LEX nr 1264610.

odpowiedni organ wojskowy, nie zaś żołnierz. Potrzeby te przejawiają się w odpowiednio prowadzonej polityce kadrowej[631].

Warto zauważyć, że w przypadku zwolnienia żołnierza ze służby wskutek niewyznaczenia na stanowisko służbowe na kolejną kadencję, dokonanie przez żołnierza wypowiedzenia stosunku służbowego jest nieskuteczne[632].

Nie bez znaczenia dla zastosowania analizowanego przepisu ma również ocena uzyskana w czasie opiniowania służbowego czy dyspozycyjność żołnierza. Profesjonalizacja polskiej armii wymaga podniesienia poziomu wyszkolenia żołnierzy zawodowych, ich kwalifikacji oraz predyspozycji psychicznych i fizycznych. W związku z powyższym w służbie wojskowej powinni pozostać jedynie żołnierze najlepiej przygotowani do realizacji zadań na zajmowanych i planowanych stanowiskach służbowych, których lojalność i zaangażowanie w działalność służbową nie budzą zastrzeżeń[633].

3.4. Otrzymanie dostatecznej ogólnej oceny w opinii służbowej

Fakultatywną przyczyną zwolnienia żołnierza z zsw jest również otrzymanie przez niego oceny dostatecznej w opinii służbowej. Ponieważ sam fakt uzyskania przez żołnierza ogólnej oceny dostatecznej nie obliguje organu do wydania decyzji o jego zwolnieniu, decyzja taka wymaga skrupulatnego przeprowadzenia postępowania dowodowego, w tym rzetelnej analizy zebranych dowodów, a nadto szczegółowego wyjaśnienia względów przemawiających przeciwko dalszemu pozostawaniu żołnierza w służbie.

Zwolnienie żołnierza zawodowego wskutek otrzymania oceny dostatecznej z opinii służbowej na podstawie art. 228 ust. 1 pkt 4 ustawy pragmatycznej ma charakter uznaniowy.

Na fakultatywność decyzji o zwolnieniu ze służby wskazuje użycie w tym przepisie sformułowania „można zwolnić”[634].

Podobnie, jak we wcześniejszych przesłankach dowódca występuje z wnioskiem do organu zwalniającego, za pośrednictwem organu właściwego do wyznaczania na stanowisko służbowe, dołączając ostateczną lub zweryfikowaną opinię służbową

[631] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 września 2012 r., II SA/Wa 885/12, LEX nr 1260601; wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 września 2011 r., II SA/Wa 1625/11, LEX nr 965468.
[632] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 października 2009 r., II SA/Wa 794/09, LEX nr 572641.
[633] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 listopada 2012 r., II SA/Wa 1516/12, LEX nr 1249111.
[634] Wyrok NSA z dnia 26 października 2010 r., I OSK 712/10, LEX nr 745300.

żołnierza. W przypadku gdy organ zwalniający nie uwzględni wniosku wyznacza żołnierza na stanowisko służbowe albo kieruje do organu właściwego do wyznaczenia na stanowisko służbowe, który wyznacza żołnierza na wskazane przez siebie stanowisko.

Przepisy wskazują, że otrzymanie przez żołnierza ogólnej oceny dostatecznej w opinii służbowej może stanowić podstawę do zwolnienia z zawodowej służby wojskowej. Kwestia ta pozostawiona jest uznaniu właściwego organu, który może rozważać pozostawienie żołnierza w służbie mimo niskiej oceny. Jest to uprawnienie organu, z którego organ może skorzystać. Skorzystanie z tego uprawnienia wymaga jednak rozważenia słusznego interesu strony oraz interesu publicznego, tj. interesu SZ[635]. Nadrzędnym kryterium, którym powinien kierować się organ jest dobro służby. Żadne względy natury osobistej żołnierza typu: trudna sytuacja zdrowotna, rodzinna czy finansowa nie mogą stanowić przeszkody do zwolnienia z zawodowej służby wojskowej. Jedynym warunkiem jaki właściwy organ musi zweryfikować jest istnienie ostatecznej lub zweryfikowanej opinii służbowej. Ocenia on wyłącznie czy opinia służbowa została wydana przez właściwy organ, czy podlega wykonaniu oraz czy zawarto w niej dostateczną ocenę ogólną o opiniowanym. Sprowadza się to w istocie do ustalenia, czy opinia spełnia prawem przewidziane warunki formalne, a tym samym czy można jej przypisać wartość dowodu, potwierdzającego wysokość przypisanej żołnierzowi oceny ogólnej. Natomiast sąd administracyjny rozpatrując skargę na decyzję „wykonawczą" w przedmiocie rozwiązania stosunku służbowego, ustala jedynie, czy zachodzi przesłanka zwolnienia oraz czy decyzja została podjęta przez właściwy organ i we właściwym trybie. Badanie zasadności wystawionej żołnierzowi zawodowemu ogólnej oceny dostatecznej w opinii służbowej, pozostaje poza zakresem oceny sądu[636].

Zgodnie z art. 228 ust. 1 pkt 4 ustawy pragmatycznej, żołnierza zawodowego można zwolnić z zsw wskutek otrzymania dostatecznej ogólnej oceny w opinii służbowej. Dla poprawnego zastosowania powyższego przepisu konieczne jest jednak uprzednie przeprowadzenie procesu opiniowania służbowego żołnierza zgodnie z obowiązującymi przepisami regulującymi procedurę opiniowania, bowiem tylko ocena zawarta w prawidłowo sporządzonej opinii, może stanowić podstawę zwolnienia z zawodowej służby wojskowej. Opiniowanie służbowe zostało wyczerpująco przedstawione przy okazji zwolnienia żołnierza wskutek oceny niedostatecznej.

[635] Wyrok NSA z dnia 18 października 2017 r., I OSK 3376/15, LEX nr 2440369; wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 kwietnia 2016 r., II SA/Wa 1791/15, LEX nr 2055066.
[636] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 stycznia 2019 r., II SA/Wa 666/18, LEX nr 2705712.

Do zastosowania art. 228 ust. 1 pkt 4 uooo niezbędne jest wykazanie, że skarżący podlegał opiniowaniu służbowemu, że otrzymał ogólną ocenę dostateczną i opinia ta jest ostateczna. Organ zwalniający nie ma w ogóle obowiązku na nowo weryfikować wyniku opiniowania i wykazywać, że żołnierz rzeczywiście zasłużył na otrzymaną ocenę[637]. Podstawę do wydania decyzji stanowi aktualna opinia (z oceną dostateczną) o żołnierzu zawodowym, a zatem wcześniejsze oceny nie mają znaczenia w sprawie[638]. Poprzednie dobre opinie, czy nagrody i pochwały mogą dawać wskazówkę dla zastosowania innego środka, wszak pozostaje to w gestii właściwego organu[639].

Obowiązkiem organu jest przestrzeganie określonych dyrektyw wyboru konsekwencji stosowanej normy prawnej, do których należą: przepisy prawa, cel ustawodawcy, ogólne zasady prawa, w tym: zasada praworządności, zasada prawdy obiektywnej, zasada ochrony interesu publicznego i słusznego interesu obywateli, zasada równości wobec prawa, zasada pogłębiania zaufania obywateli do organów administracji publicznej, a według niektórych autorów także zasada proporcjonalności.

Wydając decyzję, organ działa w ramach tzw. uznania administracyjnego, które w tekstach aktów prawnych rozpoznaje się po użyciu w nich przez ustawodawcę w szczególności takich sformułowań, jak: „organ może", „organ jest uprawniony", „organowi służy prawo do", ewentualnie także po wskazaniu kategorycznie sposobu działania organu, ale przy jednoczesnym braku określenia stanu faktycznego uzasadniającego podjęcie tego działania.

Analiza przedmiotowego przepisu prowadzi do wniosku, że uznanie to zostało przyznane organowi w możliwe najszerszym zakresie, gdyż prawodawca nie ograniczył jego swobody żadnymi szczególnymi wymogami. Jedynym wymogiem stawianym organom jest ustalenie otrzymania przez żołnierza dostatecznej ogólnej oceny w opinii służbowej, a w przypadku podjęcia na tej podstawie prawnej decyzji uznaniowej o zwolnieniu żołnierza z zawodowej służby wojskowej rozważenie słusznego interesu strony i interesu społecznego. Przy czym w takim przypadku interes społeczny jest tożsamy z interesem służby - potrzebami SZ. Co do zasady, organ administracji wydając

[637] Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 17 sierpnia 2016 r., II SA/Ol 680/16, LEX nr 2107354; K. Zdun-Załęska, *Sądowa kontrola decyzji uznaniowej o zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej. Glosa do wyroku WSA z dnia 28 lipca 2015 r*., *II SA/Ol 538/15***,** LEX/el. 2016.
[638] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 maja 2011 r., II SA/Wa 218/11, LEX nr 1132513; wyrok WSA w Olsztynie z dnia 1 kwietnia 2015 r., II SA/Ol 177/15, LEX nr 1805367; wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 lutego 2010 r., II SA/Wa 2123/09, LEX nr 592580; wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 września 2009 r., II SA/Wa 877/09, LEX nr 638013.
[639] Wyrok NSA z dnia 1 grudnia 2016 r., I OSK 2243/15, LEX nr 2190271.

decyzję uznaniową, stosownie do art. 7 k.p.a., ma obowiązek kierowania się słusznym interesem strony, jeżeli nie stoi temu na przeszkodzie interes społeczny, ani nie przekracza to możliwości organu wynikających z przyznanych mu uprawnień i środków prawnych. Zakres uznania jest wyznaczony prawem i celem, dla którego dane przepisy lub instytucje zostały ustanowione[640].

Organ powinien rozważyć, czy interes służby nie pokrywa się z interesem indywidualnym żołnierza. Ocena ta powinna być oparta nie tylko na wynikach aktualnej oceny o przydatności żołnierza do służby, ale także na dotychczasowym przebiegu jego służby oraz winna uwzględniać okoliczności przemawiające na korzyść żołnierza. Organ powinien bowiem każdorazowo mając na względzie indywidulną sytuację i towarzyszące jej okoliczności konkretnego żołnierza rozważyć zasadność zastosowania przepisu z art. 228 ust. 1 pkt 4 uooo[641].

Warto w tym miejscu przytoczyć uzasadnienie jednego z wyroków WSA w Warszawie, który stwierdził że „Fakt zaopiniowania żołnierza w sposób dostateczny jest bowiem jedynie przesłanką konieczną dla powstania po stronie organu uprawnienia do zwolnienia żołnierza ze służby. Nie stanowi jednak wyjaśnienia tego, dlaczego dany żołnierz, przez fakt otrzymania takiej opinii służbowej, stał się nieprzydatny do dalszego pełnienia służby wojskowej. Powyższy brak pełnego uzasadnienia decyzji sprawia, iż skarżone rozstrzygnięcie nie poddaje się kontroli instancyjnej. WSA w Warszawie nie znając motywów działania organu, pozbawiony został możliwości zweryfikowania poprawności skarżonej decyzji. W świetle powyższego, skarżona decyzja jawi się, jako nosząca cechy dowolności, i jako taka, musiała zostać wyeliminowana z obrotu prawnego”[642].

Zwolnienie żołnierza z zsw z powodu otrzymania ogólnej oceny dostatecznej następuje w ramach dyskrecjonalnej władzy organu i jako decyzja uznaniowa podlega kontroli sądowej na zasadach właściwych wszystkim innym decyzjom uznaniowym, w tym przez pryzmat przestrzegania przez organ przepisów o postępowaniu dowodowym (art. 7, art. 77, art. 80 w zw. z art. 75 k.p.a.) i należytego uzasadnienia rozstrzygnięcia (art. 8, art. 11, art. 107 § 3 k.p.a.). Zaniechanie przez sąd administracyjny kontroli wymienionej decyzji w jednym ze wskazanych obszarów stanowi o istotnym uchybieniu przez sąd przepisom postępowania (art. 134 § 1 p.p.s.a.). Przykładem dokonania kontroli

[640] Wyrok NSA z dnia 3 marca 2017 r., I OSK 170/16, LEX nr 2299904.
[641] Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 15 października 2015 r., II SA/Sz 285/15, LEX nr 1830341.
[642] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 kwietnia 2011 r., II SA/Wa 444/11, LEX nr 112870.

decyzji wydanej na podstawie art. 228 ust. 1 pkt 4 uooo w sposób niebudzący wątpliwości co do jej zakresu jest wyrok WSA w Olsztynie[643].

W orzecznictwie sądów administracyjnych przyjmuje się, że decyzja uznaniowa pozostaje wprawdzie pod kontrolą Sądu, jednak zakres tej kontroli jest ograniczony. Sprowadza się do zbadania, czy zaskarżona decyzja nie nosi cech dowolności, tj. czy organ administracji wybrał prawnie dopuszczalny sposób rozstrzygnięcia oraz czy wyboru takiego dokonał po ustaleniu i rozważeniu okoliczności istotnych dla sprawy. Kontrola w takich przypadkach dotyczy procesu wydania decyzji (spełnienia przez organ wymogów proceduralnych), ustalania stanu faktycznego jako elementu tego procesu oraz oceny faktów, które z punktu widzenia obowiązujących przepisów mogą mieć w danej sprawie istotne znaczenie prawne. Dotyczy ona zatem tej części treści decyzji uznaniowej, która jest powiązana z określonymi i ostrymi kryteriami prawnymi, nie obejmuje zaś tej części treści rozstrzygnięcia, która wiąże się z realizowaniem określonej polityki administracyjnego stosowania prawa (celowości administracyjnej, czy roli słuszności w kształtowaniu treści decyzji) w ramach luzów decyzyjnych stworzonych przez podstawy decyzji uznaniowej. W tego typu sprawach sądy administracyjne badają jedynie, czy organy w konkretnej sprawie nie przekroczyły granic uznania, to jest czy ich decyzja nie jest arbitralna lub podjęta przy użyciu niedozwolonych kryteriów. Nie mogą natomiast wkraczać w kompetencje organów i oceniać słuszności realizowanej przez nie polityki kadrowej.

Zagadnieniem poruszanym przez sądy administracyjne w kontekście zastosowania art. 228 ust. 1 pkt 4 ustawy była możliwość opiniowania żołnierza przebywającego na zwolnieniu lekarskim. W interesie SZ jest to, aby żołnierze swoim stanem zdrowia gwarantowali pełną dyspozycyjność oraz profesjonalne wykonywanie zadań. Wymagania związane z profesjonalizacją SZ oraz z wynikającą z tego potrzebą ciągłej weryfikacji kwalifikacji i predyspozycji żołnierzy zawodowych, mają na celu wyłonienie personelu najlepiej przygotowanego do realizacji zadań na zajmowanych i planowanych do wyznaczenia stanowiskach służbowych. Mogą to być jedynie osoby posiadające odpowiednią zdolność psychiczną i fizyczną do pełnienia tej służby. W dobie profesjonalizacji SZ w interesie społecznym, tożsamym z potrzebami armii, leży, aby kluczowe stanowiska służbowe w Wojsku Polskim były obsadzane żołnierzami zawodowymi, którzy nie tylko spełniają wymagania formalne do ich objęcia, ale też dają

[643] Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 28 lipca 2015 r., II SA/Ol 538/15, LEX nr 1805545.

gwarancję długoterminowego wykonywania powierzonych im zadań w sposób najbardziej profesjonalny. Co prawda przepisy pragmatyki nie przewidują możliwości zwolnienia żołnierza ze służby z tego powodu, że przebywa on na długotrwałych zwolnieniach lekarskich, jednakże organ opiniodawczy jest w pełni uprawniony do oceny wpływu przebywania żołnierza na długotrwałych zwolnieniach lekarskich na sposób wykonywania obowiązków służbowych. Żołnierz przebywający na zwolnieniu lekarskim, pomimo usprawiedliwionej nieobecności, nadal pozostaje na stanowisku służbowym. Długotrwała niedyspozycja ma ponadto negatywny wpływ na organizację zadań w jednostce wojskowej, w której pełnił służbę[644]. W interesie SZ jest to, aby służbę wojskową pełnili żołnierze wykazujący poważny i zaangażowany stosunek do wykonywanych zadań, w pełni dyspozycyjni i profesjonalni[645].

Bez znaczenia jest również powód pozostawania na zwolnieniu lekarskim, nawet jeśli jest to wypadek związany ze służbą. W tym miejscu należy zasygnalizować że wypadki lub choroby związane ze służbą nie mogą być podstawą do żądania utrzymania kontraktu przy niskiej ocenie realizacji obowiązków służbowych[646].

Zdaniem autora, organ może również powołać się na okoliczność, że w SZ pełnią służbę żołnierze z lepszymi opiniami służbowym, posiadający lepsze predyspozycje do objęcia stanowiska służbowego zajmowanego przez zwalnianego żołnierza.

W zawodowej służbie wojskowej powinni pozostać żołnierze, którzy swą postawą, kwalifikacjami oraz zaangażowaniem w służbie gwarantują wykonywanie zadań nałożonych na SZ. W profesjonalnej armii nie można pozwolić, aby stanowiska służbowe, związane z dowodzeniem podległymi żołnierzami powierzać żołnierzom nieodpowiedzialnym. SZ posiadają zasób oficerów, którzy uzyskują z opiniowania służbowego oceny bardzo dobre i wzorowe, a ich kwalifikacje i doświadczenie dają rękojmię najlepszego wykonywania obowiązków służbowych[647].

Uprawnione organy wojskowe prowadzą politykę kadrową zgodną z potrzebami SZ i w tym zakresie rozstrzygają m. in. w kwestii dalszego pełnienia zawodowej służby

---

[644] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 grudnia 2015 r., II SA/Wa 1033/15, LEX nr 1992159; wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 lutego 2016 r., II SA/Wa 1344/15, LEX nr 2045520.
[645] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 stycznia 2017 r., II SA/Wa 1647/16, LEX nr 2304081; wyrok NSA z dnia 16 października 2007 r., I OSK 1192/06, LEX nr 427561.
[646] Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 17 marca 2015 r., II SA/Ol 130/15, LEX nr 1751260; K. Zdun-Załęska, *Sądowa kontrola decyzji uznaniowej o zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej. Glosa do wyroku WSA z dnia 17 marca 2015 r., II SA/Ol 130/15*, LEX/el. 2016; wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 20 lipca 2016 r., II SA/Bd 348/16, LEX nr 2152041; wyrok NSA z dnia 8 października 2014 r., I OSK 81/14, LEX nr 1511369.
[647] Wyrok NSA z dnia 13 lutego 2019 r., I OSK 1351/17, LEX nr 2653573; wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 grudnia 2018 r., II SA/Wa 758/18, LEX nr 2779541.

wojskowej przez żołnierzy, opierając się przy tym na przepisach powszechnie obowiązującego prawa. Ocena przydatności żołnierza w służbie należy jednak wyłącznie do organów wojskowych, a nie do samego żołnierza[648].

3.5. Zwolnienie zdeterminowane potrzebami Sił Zbrojnych – za pisemną zgodą żołnierza

Kolejną z fakultatywnych przesłanek umożliwiających zwolnienie żołnierza z zsw jest możliwość zwolnienia wskutek zaistnienia potrzeb SZ. Zwolnienie na podstawie art. 228 ust. 1 pkt 5 ustawy pragmatycznej jest możliwe wyłącznie po uzyskaniu pisemnej zgody żołnierza na zwolnienie w tym trybie.

Zwolnienie powinno nastąpić w dniu uzgodnionym z żołnierzem, przypadającym nie później niż w okresie sześciu miesięcy od wyrażenia zgody na zwolnienie.

Nieostrość wyrażenia „potrzeby SZ" powoduje, że organ chcący skorzystać ze wspomnianej przesłanki powinien szczególnie dogłębnie przeanalizować sytuację żołnierza wobec którego ów przepis miałby być zastosowany. Analizie powinny być poddane przede wszystkim kwalifikacje zawodowe, doświadczenie żołnierza oraz właśnie potrzeby SZ, które w takim przypadku powinny być tożsame z interesem publicznym czyli interesem SZ. W tym miejscu należy z całą stanowczością stwierdzić, że potrzeby SZ nie są nieograniczone i nie można w sposób dowolny z nich korzystać[649].

Po stronie organu pojawia się obowiązek należytej argumentacji podjętej decyzji, która w oczywisty sposób wykaże że postępowanie organu nie miało znamion dowolności. Ewentualna kontrola sądowa decyzji podjętej na podstawie art. 226 ust. 1 pkt 5 ustawy ze względu na jej uznaniowy charakter jest ograniczona właściwie jedynie do weryfikacji celowości decyzji podjętej przez organ wojskowy. Zaistnienie potrzeb SZ, jako jednej z przesłanek zwolnienia żołnierza ze służby, uwidacznia ową celowość w postępowaniu organu. Kontrola zatem sprowadza się do zweryfikowania stanu faktycznego sprawy pod kątem wpływu istniejących potrzeb SZ na możliwość zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej[650].

Zdaniem autora nieostrość pojęcia „potrzeby SZ" w znaczny sposób uniemożliwia należytą kontrolę decyzji zwolnieniowej przez sąd administracyjny, szczególnie w kontekście pozostałych przesłanek fakultatywnych gdzie ustawodawca wprost wskazał

[648] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 stycznia 2019 r., II SA/Wa 666/18, LEX nr 2705712.
[649] Wyrok NSA z dnia 17 lutego 2009 r., I OSK 372/08, LEX nr 520982.
[650] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 grudnia 2007 r., II SA/Wa 1497/07, LEX nr 501202.

stan faktyczny warunkujący możliwość zwolnienia żołnierza z zsw. Autor uważa, że taka redakcja przepisu spowodowana jest koniecznością uzyskania przez organ zgody na zwolnienie w tym trybie, co też uniemożliwia skorzystanie z tego przepisu w przypadku braku zgody żołnierza. Jest to sytuacja odmienna w porównaniu do innych przesłanek fakultatywnych albowiem żołnierz w tych przypadkach nie ma wpływu na decyzję podjętą przez organ.

3.6. Skreślenie żołnierza zawodowego w trakcie kształcenia z listy kształconych z uwagi na niespełnienie wymogów określonych w regulaminie nauki lub studiów

Żołnierza zawodowego można zwolnić w trakcie kształcenia o którym mowa w art. 95 ust. 4 uooo czyli w okresie kształcenia kandydata do zsw następującego po jego powołaniu do dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej, trwającej przez okres:

1) pierwszego roku kształcenia określonego programem studiów uczelni wojskowej – w przypadku kształcenia w uczelni wojskowej;

2) w przypadku kształcenia w szkole podoficerskiej oraz centrum szkolenia lub ośrodku szkolenia, a także w przypadku kształcenia w uczelni wojskowej w ramach kursu oficerskiego przez kandydatów posiadających tytuł magistra lub równorzędny:

a) pierwszego roku kształcenia – gdy program kształcenia jest dłuższy niż 12 miesięcy,

b) kształcenia – gdy program kształcenia jest krótszy niż 12 miesięcy.

Przesłanką umożliwiającą zastosowanie tego przepisu jest niespełnienie wymogów określonych w regulaminie nauki lub studiów.

Na wstępie rozważań dotyczących przedmiotowej przesłanki zasadne jest wskazanie jakie wymagania należy spełnić by stać się żołnierzem dobrowolnej służby wojskowej.

Kandydat do zsw ubiegający się o przyjęcie na uczelnię wojskową, do szkoły podoficerskiej, centrum szkolenia lub ośrodka szkolenia jest poddawany postępowaniu rekrutacyjnemu, o którym mowa w art. 81 uooo. Postępowanie to prowadzi szef Wojskowego Centrum Rekrutacji. Postępowanie, o którym mowa powyżej, obejmuje w szczególności:

1) wpisanie do ewidencji wojskowej, w przypadku braku takiego wpisu;

2) przeprowadzenie badania lekarskiego i psychologicznego, a w uzasadnionych przypadkach skierowanie na dodatkowe badania lekarskie lub specjalistyczne. W przypadku zaś gdy osoba, której nadano kategorię zdolności do czynnej służby wojskowej w ramach kwalifikacji wojskowej, zgłosi w terminie 3 lat od dnia nadania tej kategorii chęć pełnienia czynnej służby wojskowej, nie kieruje się jej na badania lekarskie oraz psychologiczne. Przepisu tego nie stosuje się do osób, które ubiegają się o powołanie do zawodowej służby wojskowej lub do służby na stanowiskach wymagających szczególnych predyspozycji, a także do osób, których stan zdrowia uległ zmianie albo istnieją uzasadnione wątpliwości co do ich aktualnego stanu zdrowia;

3) skierowanie do wojskowej komisji lekarskiej osób ubiegających się o powołanie do zawodowej służby wojskowej;

4) skierowanie do wojskowej komisji lekarskiej osób ubiegających się o powołanie do służby wojskowej, wobec których wydano ostateczne orzeczenie ustalające kategorię zdolności do służby wojskowej D w celu zmiany tej kategorii, jeżeli w ocenie tej osoby nastąpiła poprawa stanu jej zdrowia;

5) wydanie orzeczenia o zdolności do służby wojskowej, z tym zastrzeżeniem że zdolność fizyczną i psychiczną do pełnienia zawodowej służby wojskowej ustala wojskowa komisja lekarska właściwa ze względu na miejsce stacjonowania jednostki wojskowej lub pododdziału jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę, a w przypadku określania zdolności do służby w poszczególnych rodzajach SZ oraz rodzajach wojsk właściwa rzeczowo wojskowa komisja lekarska;

6) określenie kategorii zdolności do służby wojskowej, w przypadku osób, które jej nie posiadają;

7) nadanie stopnia wojskowego szeregowego, w przypadku jego nieposiadania;

8) powołanie do służby wojskowej, z wyłączeniem zawodowej służby wojskowej oraz dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej w przypadkach, o których mowa w art. 95 ust. 4 uooo.

Jednocześnie w uczelni wojskowej, w szkole podoficerskiej, centrum szkolenia lub ośrodku szkolenia prowadzone jest odrębne postępowanie rekrutacyjne obejmujące egzamin wstępny, rozmowę kwalifikacyjną oraz analizę ocen uzyskanych przez osobę ubiegającą się o powołanie do tej służby na świadectwie dojrzałości lub świadectwie ukończenia szkoły.

Przyjęcie na uczelnię wojskową, do szkoły podoficerskiej, centrum szkolenia lub ośrodka szkolenia jest uzależnione od:

a. wyniku uzyskanego w postępowaniu rekrutacyjnym w tej uczelni, szkole, centrum szkolenia lub ośrodku;

b. orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej ustalającej kategorię zdolności do zawodowej służby wojskowej;

c. orzeczenia psychologicznego o braku przeciwwskazań do pełnienia zawodowej służby wojskowej.

Analizowany przepis umożliwia zwolnienie w okresie kształcenia kandydata do zawodowej służby wojskowej z powodu nieodpowiedniego poziomu nauki żołnierza, której efektem jest brak zaliczenia studiów. Przesłanka ta umożliwia zwolnienie ze służby żołnierza który nie rokuje spełnienia wymagań przewidzianych dla podoficera, zaś w szczególności dla przyszłego oficera.

3.7. Zachowanie naruszające godność lub honor żołnierza lub nielicujące z powagą służby oraz godzące w dobre imię lub interes Sił Zbrojnych

Żołnierzem zawodowym może być osoba posiadająca obywatelstwo polskie, o nieposzlakowanej opinii, której wierność dla Rzeczypospolitej Polskiej nie budzi wątpliwości. Brak w ustawie definicji legalnej stąd też należy przyjąć definicję słownikową zgodnie z którą „nieposzlakowany" to ten, któremu nie można nic zarzucić, przypisać, nieskazitelny. Pojęcie to odnosi się zarówno do życia prywatnego, jak i zawodowego. Utrata nieposzlakowanej opinii zazwyczaj przejawia się ukaraniem w postępowaniu dyscyplinarnym bądź w postępowaniu karnym. Jednakże nie tylko karalność danej osoby powoduje utratę nieposzlakowanej opinii. Nieposzlakowana opinia to również ogólna ocena danej osoby w sferze etycznej[651]. W jednym z wyroków Sądu Najwyższego stwierdzono, że „nieposzlakowaną opinią cieszy się ten, komu nie można nic zarzucić, kto jest nienaganny, nieskazitelny"[652]. Nieposzlakowana opinii jest wymagana zarówno w trakcie powołania do służby, jak i w całym okresie jej trwania[653].

[651] Wyrok NSA z dnia 5 lipca 2016 r., I OSK 2460/14, LEX nr 2100617; M. Laskowski, *Ustawowe pojęcie „nieskazitelności charakteru"*, „Prokuratura i Prawo" 2008, nr 6, s. 50-65.
[652] Wyrok SN z dnia 2 października 2002 r., I PKN 482/01, LEX nr 577445.
[653] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 lipca 2006 r., II SA/Wa 718/06, LEX nr 258435.

Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził zaś, że „o nieposzlakowanej opinii świadczy przede wszystkim brak oskarżenia o przestępstwo lub wykroczenie, fakt niekaralności, ale także ogólna ocena danej osoby w sferze etycznej”[654].

Przykładem powodu utraty nieposzlakowanej opinii może być np. wszczęte postępowanie karne dotyczące posiadania, dystrybucji i zażywania środków odurzających[655].

Przesłanką zastosowania analizowanego przepisu będzie również całkowite lekceważenie obowiązujących norm prawnych oraz społecznych, które uniemożliwia pozostawienie żołnierza w służbie przejawiające się np. w oddaleniu z miejsca zdarzenia drogowego[656].

Żołnierz któremu postawiono zarzut dotyczący oskarżenia o popełnienie przestępstwa ściganego z urzędu, jak też żołnierz uznany nieprawomocnie za winnego popełnienia innego czynu ściganego z oskarżenia publicznego - (taki skutek ma przecież warunkowe umorzenie postępowania karnego) również traci przymiot „nieskazitelności charakteru”[657].

Instytucja przewidziana w 228 ust. 1 pkt 8 uooo została wprowadzona przede wszystkim w interesie publicznym. W interesie państwa i SZ leży sprawne realizowanie zadań powierzonych omawianej formacji. Wymaga to z kolei efektywnego wykorzystania wszystkich etatów i środków, jakimi dysponuje formacja. Niezbędne ponadto jest, by w gronie żołnierzy znajdowały się wyłącznie osoby wolne od podejrzeń o popełnienie przestępstw lub innych zachowań nielicujących z zawodem żołnierza zawodowego.

Podkreślenia wymaga fakt, że ze statusem żołnierza zawodowego wiąże się szczególny stopień społecznego zaufania, który odnosi się zarówno do sfery służby, jak i postawy osobistej. W szeregach SZ powinni zatem pozostawać jedynie żołnierze obdarzeni wyjątkowym zaufaniem społecznym, jak również zaufaniem przełożonych, co wynika bezpośrednio z art. 83 ust. 1 pkt 2 ustawy, który stanowi, że żołnierzem może zostać osoba posiadająca nieposzlakowaną opinię.

Żołnierz, zarówno w służbie, jak i poza służbą powinien zachowywać się w sposób praworządny, odpowiadający godności funkcjonariusza publicznego. „Poszlaka” w

[654] Wyrok NSA z dnia 4 listopada 2009 r., I OSK 334/09, LEX nr 586372.
[655] Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 13 września 2016 r., II SA/Ol 740/16, LEX nr 2156484.
[656] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 stycznia 2018 r., II SA/Wa 1012/17, LEX nr 2477185.
[657] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 4 lutego 2021 r., II SA/Wa 1294/20, LEX nr 3164717.

języku polskim oznacza bowiem podejrzenie, natomiast „nieposzlakowany" - to ten, któremu nie można nic zarzucić, przypisać, nieskazitelny. Powyższe pojęcie odnosi się zarówno do sfery życia prywatnego, jak i zawodowego. Utratę przymiotu „nieposzlakowanej opinii" nie powoduje tylko karalność danej osoby. Taki skutek może wywoływać także znalezienie się w kręgu podejrzeń bądź insynuacji. Zatem samo już podejrzenie o możliwość popełnienia przez skarżącego ww. czynów, świadczy o niespełnieniu wymogu nieskazitelnej postawy moralnej, która determinuje możliwość pełnienia służby publicznej[658].

Pozostawienie w służbie żołnierza nie legitymującego się atrybutem nieposzlakowanej opinii, wpływa w sposób demoralizujący na innych żołnierzy, powodując jednocześnie osłabienie wizerunku społecznego do SZ jako całości. Stąd też należy uznać prymat interesu SZ nad słusznym interesem strony w sytuacji wystąpienia stanu faktycznego spełniającego analizowaną przesłankę zwolnieniową.

W ocenie autora istotnym przy rozważeniu przez organ zastosowania tego przepisu jest rozważenie sprawy mając na względzie interes społeczny, przejawiający się w interesie służby oraz słuszny interes żołnierza. SZ jako instytucja, której celem jest ochrona państwa musi budzić zaufanie publiczne[659]. Nie może być obojętna wobec bezprawnych działań obniżających jej prestiż i postrzeganie społeczne. Wizerunek ten jest budowany w trudach służby przez wielu żołnierzy. Brak jest tolerancji dla sytuacji, w których trud w budowaniu tego wizerunku jest niweczony poprzez poczynania jednego żołnierza. Kierując się „dobrem służby" organ zwalniający powinien w szczególności wziąć pod uwagę zadania stojące przed SZ.

Szczególnie naganne jest popełnienie czynu w trakcie służby, na terenie należącym do SZ, mające niejako związek ze służbą. Takie zachowanie podważa wzajemne zaufanie żołnierzy wobec siebie, jednocześnie w negatywny sposób wpływając na realizację zadań służbowych. Zaburza i wprowadza dyskomfort służby i pracy. Wpływa również negatywnie na wizerunek żołnierza jako jednostki, jak i całych SZ.

Tolerancja wobec umyślnych i nieodpowiedzialnych zachowań żołnierza, musi skutkować odpowiednim działaniem na płaszczyźnie stosunków służbowych. Brak odpowiedniej reakcji w istotny sposób zaburzyłby relacje pomiędzy żołnierzami, wpłynąłby na demoralizację stosunków wewnątrz służbowych oraz niejako dał przyzwolenie na dalsze tego rodzaju, naganne zachowania.

---

[658] Wyrok NSA z dnia 5 października 2021 r., III OSK 4269/21, LEX nr 3266918.
[659] Wyrok NSA z dnia 27 lutego 2002 r., II SA 2972/01, LEX nr 82811.

W toku prowadzonego postępowania administracyjnego, najistotniejszym elementem jest rozważenie interesu SZ oraz żołnierza jako jednostki. W opinii autora, jak i utrwalonej linii orzeczniczej interes służby jest nadrzędny.

Interes SZ nie posiada swojej definicji w uooo. Przesłanka ta jest tak zwanym zwrotem szacunkowym, czyli rodzajem klauzuli generalnej, której sens, znaczenie i sposób zastosowania należy do organu stosującego ten przepis w indywidualnej sprawie. Odwołanie się do interesu SZ wymaga więc, by właściwy organ wojskowy dokonał analizy stanu faktycznego sprawy dotyczącej konkretnego żołnierza i ocenił, czy zdarzenia związane z jego służbą, negatywnie kwalifikowane w świetle przepisów prawa, a także zasad deontologii „zawodu" żołnierza i etosu służby w SZ uzasadniają rozwiązanie stosunku służbowego[660].

Analizowany przepis umożliwia zwolnienie z zsw żołnierza, który w opinii przełożonych nie powinien pełnić dalszej zsw z przyczyn pozamerytorycznych, nie można go jednak zwolnić na podstawie innych przepisów pragmatyki. Niezmiernie istotne jest przy tym aby w konkretnym stanie faktycznym wskazać okoliczności które wskazują na zasadność użycia przesłanki „interesu SZ"[661].

Żołnierz zawodowy wobec którego istnieje podejrzenie popełnienia czynu karalnego naraża dobre imię SZ, które jest nierozerwalnie związane z „interesem SZ"[662].

Żołnierz zawodowy musi pozostawać poza wszelkimi podejrzeniami o jakiekolwiek zachowania sprzeczne z prawem. Nie jest istotne czy zarzut popełnienia przestępstwa ma związek ze służbą czy też ma podłoże rodzinne lub osobiste. Nieposzlakowana opinia jest niezbędna do dalszego pozostawienia żołnierza w służbie[663].

Dalsze pełnienie służby przez żołnierza który utracił nieposzlakowaną opinię wpływa niekorzystnie na wizerunek SZ i niewątpliwie nie sprzyja budowaniu autorytetu wojska w społeczeństwie. Społeczeństwo musi mieć uzasadnione podstawy, że zsw

[660] Wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2021 r., III OSK 481/21, LEX nr 3243384; wyrok NSA z dnia 19 stycznia 2021 r., III OSK 2335/21, LEX nr 3166732; wyrok NSA z dnia 5 października 2018 r., I OSK 2612/16, LEX nr 2737668; wyrok NSA z dnia 4 lipca 2018 r., I OSK 40/18, LEX nr 2531191.
[661] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 lipca 2007 r., II SA/Wa 553/07, LEX nr 447276; wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2001 r., III OSK 481/21, LEX nr 3243384; wyrok NSA z dnia 14 lipca 2022 r., III OSK 2138/21, LEX nr 3368127; wyrok NSA z dnia 27 listopada 2014 r., I OSK 1715/13, LEX nr 2007844.
[662] Wyrok NSA z dnia 26 lipca 2022 r., III OSK 1951/21, LEX nr 3394366; wyrok NSA z dnia 14 lipca 2022 r., III OSK 2138/21, LEX nr 3368127; wyrok NSA z dnia 13 kwietnia 2011 r., III OSK 584/21, LEX nr 3165284; wyrok NSA z dnia 4 sierpnia 2020 r., I OSK 4043/18, LEX nr 3044254; wyrok WSA w Kielcach z dnia 21 listopada 2012 r., II SA/Ke 741/12, LEX nr 1240904.
[663] Wyrok NSA z dnia 9 stycznia 2015 r., I OSK 2149/13, LEX nr 1678265; wyrok NSA z dnia 29 lipca 2014 r., I OSK 1853/13, LEX nr 1517997; wyrok WSA w Warszawie z dnia 4 sierpnia 2022 r., II SA/Wa 3428/21, LEX nr 3413293; wyrok WSA w Warszawie z dnia 31 marca 2022 r., II SA/Wa 1830/21, LEX nr 3371695; wyrok NSA z dnia 21 kwietnia 1994 r., II SA 426/99, LEX nr 47389.

pełnią wyłącznie osoby o wysokich przymiotach etycznych i moralnych. Żołnierze muszą mieć świadomość, że brak jest tolerancji dla zachowań które nie licują z honorem żołnierza Wojska Polskiego i dobrym imieniem SZ. Jednocześnie, analizowana przesłanka umożliwia natychmiastową reakcję przełożonych w przypadku podejrzenia o niezgodne z prawem działania podwładnych[664].

Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że dotychczasowa nienaganna służba żołnierza nie powinna być decydująca w postępowaniu dotyczącym zastosowania analizowanego przepisu. Taka okoliczność powinna być bowiem standardem, a nie czymś co wyróżnia konkretnego żołnierza na tle innych żołnierzy. Dobra opinia służbowa, dotychczasowe wyróżnienia, dotychczasowy brak odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz posiadane umiejętności i przebieg służby są bez znaczenia[665].

Niezwykle istotnym w kontekście analizowanego przepisu, podobnie jak przypadku użycia przesłanki z art. 228 pkt 10 uooo jest to że podstawę zwolnienia w obu trybach nie stanowi fakt popełnienia czynu zarzucanego żołnierzowi, lecz sam fakt postawienia mu zarzutów w konkretnym stanie faktycznym. W toku prowadzonego postępowania administracyjnego organ nie musi udowodnić rzeczywistej winy żołnierza, to leży bowiem po stronie organu prowadzącego postępowanie karne[666].

TK wielokrotnie zwracał uwagę na to, że istnienie wątpliwości co do zachowania przymiotów niezbędnych do sprawowania funkcji publicznych nie może - mimo niezakończonego postępowania karnego - pozbawić właściwych organów możliwości stosowania wobec funkcjonariusza publicznego innych, pozakarnych dolegliwości, włącznie z możliwością rozwiązania z nim stosunku służbowego, zwłaszcza gdy wymaga tego interes służby[667]. Oznacza to, że zwolnienie może nastąpić przed zakończeniem postępowania karnego, a rozstrzygnięcie sprawy karnej pozostaje bez wpływu na decyzję w przedmiocie zwolnienia ze służby[668].

TK wyraźnie wskazał w jednym ze swoich wyroków, że w interesie publicznym leży ochrona autorytetu państwa oraz zapobieżenie sytuacjom kryminogennym w strukturach władzy publicznej. „Stąd też sprawowanie służby publicznej nie może być

[664] Wyrok NSA z dnia 9 stycznia 2015 r., I OSK 2149/13, LEX nr 1678265; wyrok NSA z dnia 27 kwietnia 2022 r., III OSK 6020/21, LEX nr 3348867.
[665] Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 27 listopada 2012 r., II SA/0l 1157/12, LEX nr 1241093.
[666] Wyrok WSA w Krakowie z dnia 9 czerwca 2009 r., III SA/Kr 1293/08, LEX nr 563904; wyrok NSA z dnia 5 października 2021 r., III OSK 4046/21, LEX nr 3355002; wyrok NSA z dnia 31 października 2008 r., I OSK 1738/07, LEX nr 499920.
[667] Wyrok TK z dnia 19 października 2004 r., K 1/04, LEX nr 127308.
[668] Wyrok NSA z dnia 31 października 2008 r., I OSK 1738/07, LEX nr 499920; wyrok TK z dnia 23 kwietnia 1996 r., K 29/95, LEX nr 25713; wyrok TK z dnia 3 listopada 1999 r., K 13/99, LEX nr 39277.

ujmowane w kategoriach li tylko przywilejów, a bardziej służby, posłannictwa, roztropnej troski o dobro wspólne itd. Nie ulega wątpliwości, że na osobach pełniących służbę publiczną ciąży szczególny obowiązek troski o dobro wspólne. Idea dobra wspólnego zakłada pewną ofiarność z ich strony, z którą łączyć się mogą kwalifikowane wymagania i odpowiedzialność. Prawo do zajmowania urzędu, stanowiska lub mandatu w organach władzy publicznej nie stanowi prawa nabytego w rozumieniu odnoszącym się do sfery prawa cywilnego, administracyjnego czy ubezpieczeń społecznych i nie można tu mechanicznie stosować zakazów i nakazów odnoszących się do tych sfer. Innymi słowy, swoboda ustawodawcy w ingerowaniu w ich sytuację prawną (...) jest znacznie większa, bo wynika ona z publiczno-prawnego charakteru samej funkcji"[669].

W opinii autora przepis ten nie narusza konstytucyjnej zasady niewinności. Żołnierze zawodowi, aby w odpowiedni sposób realizować cele postawione SZ powinni pozostawać poza wszelkimi podejrzeniami dotyczącymi naruszenia przepisów prawnych – odnosi się to zarówno do działalności służbowej, jak i życia prywatnego.

SZ są formacją, której szczególna rola i zhierarchizowana struktura wymaga skutecznego i prawidłowego działania, uzależnionego od postawy żołnierzy, ich dyspozycyjności, znajomości obowiązujących procedur i umiejętności ich właściwego zastosowania, samodzielności, umiejętności podejmowania trafnych decyzji w trudnych i zmieniających się warunkach.

Warto w tym miejscu zauważyć, że nie jest możliwe określenie w przepisach wszystkich możliwych zachowań żołnierza, które naruszają dobre imię SZ oraz ich interes. Podczas ustalania czy konkretny czyn godzi w interes SZ należy sięgnąć przede wszystkim do przepisów regulujących cele i zadania SZ.

3.8. Upływ 12 miesięcy zawieszenia w czynnościach służbowych, jeżeli nie ustały przyczyny będące podstawą zawieszenia

Art. 225 ustawy pragmatycznej przewiduje możliwość zawieszenia w czynnościach służbowych żołnierza zawodowego na zajmowanym stanowisku służbowym.

Obligatoryjnie żołnierza zawiesza się w przypadku wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, umyślne ścigane z oskarżenia publicznego - na czas nie dłuższy niż 3 miesiące.

[669]Wyrok TK z dnia 31 marca 1998 r., K 24/97, LEX nr 31791.

Drugą alternatywną przesłanką umożliwiającą zawieszenie żołnierza w trybie fakultatywnym jest kierowanie się „dobrem postępowania". Wystąpienie tej przesłanki należy analizować w kontekście konkretnego stanu faktycznego. Niezwykle istotne jest jakie zarzuty obciążają żołnierza oraz czy przebywanie żołnierza na terenie jednostki wojskowej może narazić dobro prowadzonego postępowania np. poprzez możliwość wpływania na świadków czy też uzyskiwanie informacji o zabezpieczonych dowodach albo kierunkach działania w tym zakresie lub też wpływania na kształt materiału dowodowego.

Żołnierza zawodowego można zawiesić w czynnościach służbowych w przypadku wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe lub przestępstwo nieumyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub postępowania dyscyplinarnego, jeżeli jest to celowe z uwagi na dobro postępowania lub dobro służby - na czas nie dłuższy niż 12 miesięcy.

Dowódca jednostki wojskowej podejmując decyzję o zawieszeniu żołnierza w obowiązkach służbowych ze względu na dobro służby musi w odpowiedni sposób uargumentować swoją decyzję, wskazując konkretne przesłanki jakimi kierował się podejmując decyzję o zawieszeniu. Mając na względzie uznaniowość decyzji o fakultatywnym zawieszeniu żołnierza nie wystarczą ogólnikowe stwierdzenia. Muszą one w niebudzący wątpliwości sposób przekonywać o słuszności takiego rozstrzygnięcia i to zarówno w zakresie celowości zawieszenia jak również czasu tego zawieszenia[670].

W szczególnie uzasadnionych przypadkach okres zawieszenia w czynnościach służbowych można przedłużyć do czasu zakończenia postępowania karnego. Niezwykle istotne jest że przedłużyć można jedynie terminy, które jeszcze nie upłynęły[671].

Do zawieszenia i przedłużenia okresu zawieszenia żołnierza zawodowego w czynnościach służbowych właściwy jest dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę, a żołnierzy pełniących służbę w dyspozycji - kierownik komórki organizacyjnej właściwej do spraw kadr.

Zawieszenie i przedłużenie zawieszenia w czynnościach służbowych następuje w drodze decyzji, która podlega natychmiastowemu wykonaniu. Od tej decyzji, przysługuje

[670] Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 14 czerwca 2017 r., IV SA/Wr 96/17, LEX nr 2350348; wyrok WSA w Krakowie z dnia 21 października 2015 r., III SA/Kr 476/15, LEX nr 1939559.
[671] Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 25 maja 2010 r., II SA/OI 291/10, LEX nr 695067; wyrok NSA z dnia 16 grudnia 2011 r., I OSK 921/11, LEX nr 1134313.

odwołanie do dowódcy jednostki wojskowej nadrzędnej nad jednostką, w której żołnierz pełni służbę, a w przypadku braku takiego dowódcy - do Ministra Obrony Narodowej.

Art. 225 pragmatyki ma zastosowanie gdy środek zapobiegawczy w postaci zawieszenia w czynnościach służbowych nie został zastosowany w toku prowadzonego postępowania karnego przez prokuratora lub sąd.

Instytucja zawieszenia w wykonywaniu obowiązków służbowych ma na celu czasową eliminację ze służby osoby podejrzanej o popełnienie czynu karalnego. Pełnienie służy przez takiego żołnierza pogarsza obraz SZ, naraża również na inne negatywne konsekwencje z tym związane[672].

Negatywną przesłanką zastosowania zawieszenia o którym mowa w art. 225 uooo będzie zwolnienie lekarskie. Zasadne wydaje się więc wyprowadzenie wniosku, że przebywanie przez żołnierza na zwolnieniu lekarskim w trakcie zawieszenia w czynnościach służbowych nie jest przesłanką która umożliwiałaby przedłużenie okresu zawieszenia o okres zwolnienia lekarskiego[673].

Odmiennie sytuacja wygląda w przypadku urlopu wypoczynkowego. W opinii autora możliwość udzielenia urlopu wypoczynkowego powinna zostać wstrzymana w okresie zawieszenia w czynnościach służbowych, zaś udzielony urlop powinien zostać przerwany na okres zawieszenia w obowiązkach[674].

Zawieszenie żołnierza zawodowego w czynnościach służbowych na podstawie art. 225 ust. 1 i 2 uooo możliwe jest jedynie w sytuacji gdy postępowanie karne znajduje się w fazie postępowania „przeciwko" (in personam) i żołnierzowi przedstawiono zarzut popełnienia przestępstwa w związku z czym jego status w postępowaniu zmienił się na podejrzanego[675].

Należy zwrócić uwagę, że fakultatywny tryb zawieszania w czynnościach służbowych nie dotyczy wyłącznie zadań i czynności właściwych dla zajmowanego stanowiska, ale i w ogóle żołnierza. Celem zawieszenia żołnierza w takim trybie ze względu na dobro służby jest ochrona interesu Sił Zbrojnych, która może polegać na ochronie „dobrego imienia", etosu formacji czy też przywrócenia właściwej atmosfery służby bądź podporządkowania dyscyplinie wojskowej[676].

---

[672] Wyrok WSA w Łodzi z dnia 22 kwietnia 2022 r., III SA/Łd 892/21, LEX nr 3349298.
[673] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 czerwca 2016 r., II SA/Wa 409/15, LEX nr 1768462; wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 26 października 2017 r., II SA/Go 757/17, LEX nr 2394313.
[674] Wyrok NSA z dnia 9 maja 2007 r., I OSK 1073/06, LEX nr 343355.
[675] Wyrok NSA z dnia 10 listopada 2017 r., I OSK 70/16, LEX nr 2422966; wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 października 2015 r., II SA/Wa 358/15, LEX nr 1940956.
[676] Wyrok WSA w Krakowie z dnia 18 maja 2017 r., III SA/Kr 305/17, LEX nr 2303796.

Warto również zauważyć, że zawieszenie żołnierza zawodowego w obowiązkach służbowych nie przesądza o winie żołnierza i nie jest rodzajem kary za zarzucane mu czyny.

Żołnierzowi zawodowemu, który został zawieszony w czynnościach służbowych, zawiesza się od najbliższego terminu płatności połowę ostatnio otrzymanego uposażenia zasadniczego oraz wypłatę dodatków o charakterze stałym. W przypadku umorzenia postępowania karnego albo uniewinnienia prawomocnym wyrokiem sądu żołnierz zawodowy otrzymuje zawieszoną część uposażenia oraz zawieszone należności pieniężne, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, od dnia, w którym uposażenie lub inna należność pieniężna stały się wymagalne. W tym miejscu należy zauważyć, że nie ma możliwości wypłaty „zawieszonego" uposażenia i należności w przypadku warunkowego umorzenia postępowania wobec danego żołnierza.

Jednocześnie w sytuacji, gdy żołnierz - zawieszony w czynnościach służbowych w związku z toczącym się postępowaniem karnym lub dyscyplinarnym - nie został skazany prawomocnym wyrokiem sądu lub ukarany karą dyscyplinarną wydalenia ze służby, lecz stosowne orzeczenie uniewinniające lub umarzające postępowanie zostało wydane po zwolnieniu ze służby, to brak jest podstaw do przyznania zawieszonej części uposażenia wraz z obligatoryjnymi podwyżkami[677].

Dokonując oceny przedmiotowej przesłanki warto przeanalizować sytuację, gdy żołnierz został zawieszony w czynnościach służbowych pod rządami ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

Poprzednio obowiązująca ustawa nie przewidywała możliwości zwolnienia ze służby w oparciu o przesłankę upływu okresu 12 miesięcy zawieszenia. Ograniczała się jedynie do wskazania w art. 92 wysokości uposażenia wypłaconego żołnierzowi zawieszonemu w czynnościach służbowych. Zawieszenie w czynnościach służbowych było więc stosowane jako środek zapobiegawczy, w myśl art. 276 k.p.k.

W realiach zawodowej służby wojskowej może pojawić się stan faktyczny w którym skończy się okres zawieszenia w czynnościach służbowych wynikający z postanowienia sądu, zaś kolejnego dnia dowódca jednostki wojskowej postanowi go zawiesić, zgodnie z art. 225 ust. 2 uooo.

Jednocześnie dokonując analizy co do zakresu zastosowania zawieszenia na podstawie ustawy w odniesieniu do zdarzeń, które miały miejsce przed jej wejściem w

[677] Wyrok WSA w Łodzi z dnia 19 lutego 2014 r., III SA/Łd 1296/13, LEX nr 1430033.

życie należy zauważyć, że ustawa w przepisach przejściowych i dostosowujących nie dokonuje ograniczeń, a więc z tego należy wyprowadzić wniosek, że przepisy ustawy można stosować do takich zdarzeń, o ile nie są one prawomocnie zakończone, z zastrzeżeniem sytuacji kiedy stosowano do takich zdarzeń zawieszenie w oparciu o ustawę o dyscyplinie wojskowej - wówczas należy kierować się normą zawartą w art. 804 ust. 2 ustawy pragmatycznej.

Przy okazji analizowania art. 228 pkt 9 uooo warto zauważyć, że postępowanie w sprawie zwolnienia żołnierza jest postępowaniem odrębnym od postępowania dotyczącego zawieszenia w obowiązkach służbowych. Zastrzeżenia dotyczące postępowania „zawieszeniowego" żołnierz powinien składać w toku jego prowadzenia[678].

Po upływie okresu wskazanego w art. 228 pkt 9 uooo, organ uzyskuje możliwość zwolnienia ze służby żołnierza, przy czym jednocześnie jest zobowiązany do ustalenia, czy nie ustała przyczyna będąca podstawą zawieszenia. Okoliczność, że postępowanie karne nie zostało zakończone, nie wpływa na możliwość wydania decyzji o zwolnieniu ze służby, jeśli upłynął 12-miesięczny okres zawieszenia w czynnościach służbowych. Okres zawieszenia w czynnościach służbowych nie jest okresem gwarancyjnym, w którym funkcjonariusz jest objęty ochroną przed zwolnieniem ze służby, aż do czasu prawomocnego zakończenia jego sprawy w postępowaniu karnym[679]. Żołnierz będący podejrzany o popełnienie przestępstwa, powinien się oczyścić z zarzutów w ciągu 12 miesięcy. Musi mieć świadomość, że w innym wypadku może zostać zwolniony z zsw[680].

Niezwykle istotne w przypadku zawieszenia żołnierza jest również fakt, że w przypadku nieobecności żołnierza spowodowanej zawieszeniem, czynności służbowe przez niego realizowane obciążają innych żołnierzy. Długotrwały, 12-miesięczny okres nieobecności żołnierza w służbie wpływa ujemnie na stopień realizacji zadań służbowych komórki organizacyjnej w której żołnierz pełni służbę. Jednocześnie, zawieszenie żołnierza w czynnościach służbowych skutkuje zablokowaniem etatu i uniemożliwia wyznaczenie na to stanowisko innego żołnierza[681].

Zawieszenie żołnierza dokonane przez organy kadrowe służy również ochronie interesu społecznego i dobru SZ[682]. Równie istotne jest również to, że w interesie SZ nie

[678] Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 3 października 2019 r., II SA/Po 391/19, LEX nr 2734362.
[679] Wyrok NSA z dnia 10 czerwca 2014 r., I OSK 1034/13, LEX nr 1517969.
[680] Wyrok NSA z dnia 21 listopada 2014 r., I OSK 1889/13, LEX nr 1540710.
[681] Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 13 kwietnia 2021 r., III SA/Gl 770/20, LEX nr 3184967; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 3 października 2019 r., II SA/Po 391/19, LEX nr 2734362.
[682] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2012 r., II SA/Wa 242/12, LEX nr 1145913.

leży zatrzymywanie w szeregach armii żołnierzy, którzy z powodu zawieszenia przez długi okres nie wykonują żadnych obowiązków służbowych, a mimo to otrzymują 50% uposażenia[683].

W prowadzonym postępowaniu w sprawie zwolnienia z zsw żołnierz nie może w ogóle powoływać się na zasadę domniemania niewinności albowiem zwolnienie ze służby jest dokonywane w toku postępowania administracyjnego, a nie karnego. Rozstrzygnięcie to nie jest w żadnym wypadku sankcją karną, zatem nieuprawnione jest odnoszenie się w tym zakresie do zasad postępowania karnego. Pojęcie winy jest kategorią prawa karnego i związana z nim zasada domniemania niewinności dotyczy wyłącznie statusu podejrzanego lub oskarżonego w procesie karnym. Co więcej zwolnienie żołnierza nie przesądza o jego winie, która może być przypisana wyłącznie w postępowaniu karnym. Tym samym trzeba dostrzec różnice w trybie i zasadach postępowania karnego, którego instytucje nie mogą być wprost stosowane w toku postępowania administracyjnego[684].

Organ podejmując decyzję o zwolnieniu musi jednakże jednoznacznie wykazać, że dalsze pozostawienie w służbie żołnierza, wobec którego upłynął okres 12 miesięcy zawieszenia w czynnościach służbowych i nie ustały przyczyny będące podstawą zawieszenia, jest niemożliwe[685].

3.9. Popełnienie czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, jeżeli popełnienie czynu jest oczywiste i uniemożliwia dalsze pozostawanie w służbie

Art. 228 ust. 1 pkt 10 uooo ma na celu eliminację z SZ żołnierzy którzy naruszyli obowiązujące normy prawne. Pozostawienie w służbie takich żołnierzy mogłoby w konsekwencji pozbawić wiarygodności SZ, jak i żołnierza jako jednostki[686].

Analiza art. 228 pkt 10 uooo wskazuje, że wyodrębnia się trzy zasadnicze przesłanki, które muszą wystąpić łącznie, aby było możliwe podjęcie przez organ decyzji o zwolnieniu żołnierza ze służby.

[683] Wyrok NSA z dnia 26 sierpnia 2015 r., I OSK 794/14, LEX nr 1984480; wyrok NSA z dnia 9 czerwca 2014 r., I OSK 961/13, LEX nr 1518121.
[684] Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 17 czerwca 2013 r., IV SA/Gl 121/13, LEX nr 1343654; wyrok WSA w Gdańsku z dnia 24 stycznia 2013 r., II SA/Gd 815/12, LEX nr 1292074.
[685] Wyrok WSA w Krakowie z dnia 26 października 2011 r., III SA/Kr 659/11, LEX nr 1154175.
[686] Wyrok NSA z dnia 24 marca 2022 r., III OSK 1887/21, LEX nr 3339489.

Pierwsza z nich dotyczy popełnienia przez żołnierza czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego. Istotne jest, że przepis ten nie stanowi o popełnieniu przestępstwa, a jedynie czynu o charakterze (znamionach) przestępstwa, co zwalnia organ z badania winy, ewentualnych przesłanek wyłączających sprawstwo lub stopnia społecznej szkodliwości czynu.

Z treści analizowanego przepisu nie wynika, aby przesłanką zwolnienia żołnierza było popełnienie przez niego przestępstwa, organ kadrowy ani nie musi ustalać czy żołnierz popełnił przestępstwo (do czego zresztą nie jest uprawniony), ani czekać na rozstrzygnięcie w tej sprawie właściwego sądu. Wystarczy jedynie aby organ ustalił w sposób niebudzący wątpliwości, że żołnierz popełnił czyn noszący znamiona przestępstwa określone w przepisach części szczególnej k.k., czy też innych ustaw przewidujących odpowiedzialność karną oraz czy popełnienie takowego czynu uniemożliwia pozostawanie przez żołnierza w służbie[687]. W tym miejscu wskazać należy, że organy kadrowe nie są uprawnione w toku prowadzonego postępowania administracyjnego do badania winy żołnierzy. Nie jest wymagane przyznanie się żołnierza do winy.

TK stwierdził, iż: „Karnoprawna zasada domniemania niewinności nie może być wiązana z każdym naruszeniem prawa. Przede wszystkim nie może być rozumiana tak szeroko, aby stanowiła usprawiedliwienie czy formę zabezpieczenia obiektywnych naruszeń prawa, zwłaszcza wtedy, gdy od adresata normy prawnej wymaga się zawodowych zachowań, zarówno w sferze ekonomicznej, jak i prawnej. (...) Nie ma podstaw, a niejednokrotnie faktycznych możliwości, do rozciągania treści tych przepisów na wszelkie postępowania, w których stosowane są jakiekolwiek środki przewidujące dla adresata orzeczenia jakiekolwiek sankcje i dolegliwości”[688].

W związku z tym organ wydający decyzję w przedmiocie zwolnienia żołnierza ze służby nie musi oczekiwać na prawomocne rozstrzygnięcie sądu karnego. Wynika to z faktu, że w przypadku, gdy popełnienie przestępstwa zostanie stwierdzone prawomocnym orzeczeniem w sprawie karnej, stosowane są odrębne podstawy do zwolnienia żołnierza[689].

---

[687] Wyrok NSA z dnia 30 września 2021 r., III OSK 1195/21, LEX nr 3232912; wyrok NSA z dnia 15 czerwca 2021 r., III OSK 2749/21, LEX nr 3205819.
[688] Wyrok TK z dnia 4 lipca 2002 r., P 12/01, LEX nr 54910.
[689] Wyrok NSA z dnia 20 listopada 2019 r., I OSK 36/19, LEX nr 2758885; wyrok WSA w Lublinie z dnia 15 czerwca 2021 r., III SA/Lu 100/21, LEX nr 3211934; wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 marca 2012 r., VIII SA/Wa 45/12, LEX nr 1139895; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 20 listopada 2012 r., II SA/Po 837/12, LEX nr 1241258.

Druga przesłanka dotyczy oczywistości popełnienia czynu o znamionach przestępstwa lub przestępstwa skarbowego.

W ustawie pragmatycznej brak jest definicji legalnej „oczywistości popełnienia czynu". Trafnie w jednym z wyroków zdefiniował ją NSA: „Oczywistość popełnienia czynu ustala się na podstawie analizy okoliczności konkretnego przypadku. Ocena taka jest możliwa nie tylko wówczas, gdy sprawca został złapany na gorącym uczynku lub przyznał się do popełnienia czynu o znamionach przestępstwa, ale także w sytuacji, gdy stan faktyczny danej sprawy pozwala na stwierdzenie, kto dopuścił się takiego czynu. Każdorazowo „oczywistość" musi znajdować potwierdzenie w okolicznościach faktycznych i można mówić o niej jedynie wówczas, gdy wynika z ustalonych okoliczności w sposób ewidentny, „na pierwszy rzut oka", co nie wyklucza prowadzenia nawet obszernego postępowania dowodowego w tym zakresie. Należy przy tym zauważyć, iż oczywistość musi być przekonująca dla organu, nie jest jednak konieczne wykazanie winy w rozumieniu prawa karnego. Postępowanie w tej materii nie jest bowiem postępowaniem karnym"[690].

Ustalenie „oczywistości" popełnienia czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, o jakiej mowa w analizowanym przepisie, następuje w warunkach postępowania administracyjnego, które różni się swą istotą, celami i funkcją od postępowania karnego[691].

Oczywistość popełnienia przestępstwa najłatwiej stwierdzić na podstawie prawomocnego wyroku skazującego. Jest to możliwe również na podstawie takiej oceny konkretnego zdarzenia, które nie pozostawia wątpliwości co do wyniku ewentualnego postępowania karnego, np. gdy sprawca został złapany „na gorącym uczynku", w okolicznościach, które nie nasuwają wątpliwości, a sprawca przyznaje się do popełnienia przestępstwa[692].

---

[690] Wyrok NSA z dnia 25 kwietnia 2017 r., I OSK 1028/16, LEX nr 2463342; podobnie wyrok NSA z dnia 8 czerwca 2017 r., I OSK 254/17 LEX nr 2324200; wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 9 listopada 2021 r., II SA/Bd 1061/21, LEX nr 3291587; wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 lutego 2020 r., II SA/Wa 1925/19, LEX nr 3027004;

[691] Wyrok NSA z dnia 23 lutego 2022 r., II OSK 2951/21, LEX nr 3328074; wyrok NSA z dnia 25 kwietnia 2017 r., I OSK 1028/16, LEX nr 2463342; wyrok NSA z dnia 16 maja 2017 r., I OSK 1077/06, LEX nr 342501; wyrok NSA z dnia 13 grudnia 2012 r., I OSK 735/12, LEX nr 1366523; wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 25 maja 2018 r., IV SA/Wr 201/18, LEX nr 2511233; wyrok NSA z dnia 29 stycznia 2020 r., I OSK 3524/18, LEX nr 2976909

[692] Wyrok SN z dnia 4 kwietnia 1979 r., I PR 13/79, LEX nr 12585; uchwała SN z dnia 30 marca 1994 r., I PZP 9/94, LEX nr 1178; wyrok WSA w Olsztynie z dnia 18 listopada 2021 r., II SA/Ol 759/21, LEX nr 3284025; wyrok NSA z dnia 15 czerwca 2021 r., III OSK 2749/21, LEX nr 3205819; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 1 kwietnia 2021 r., III SA/Po 740/20, LEX nr 3165229; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 11 lutego 2021 r., II SA/Po 269/20, LEX nr 3156585; wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2021 r., III OSK

Za oczywiste można uznać także przestępstwo, jeżeli nienasuwający wątpliwości stan faktyczny pozwala na pewne stwierdzenie, iż obwiniony dopuścił się czynu zagrożonego sankcją karną przez ustawę.

Przesłanką zawartą w przedmiotowym przepisie jest również fakt, że popełnienie czynu o znamionach przestępstwa lub przestępstwa skarbowego musi uniemożliwiać pozostawanie żołnierza w służbie. Wiąże się to bezpośrednio z przymiotem nieposzlakowanej opinii którą musi legitymować się żołnierz zawodowy. Wymaga tego rodzaj i zakres zadań powierzonych SZ. Wszelkie działania żołnierza niezgodne z prawem, jak również uzasadnione podejrzenia o takie działania muszą skutkować odpowiednimi działaniami przełożonych. Obowiązkiem każdego żołnierza, a w szczególności żołnierza zawodowego jest budowanie zaufania do SZ i wzmacnianie w społeczeństwie jego autorytetu.

W tym miejscu warto przytoczyć jeden z wyroków NSA gdzie stwierdzono, że „Dowodem w postępowaniu dotyczącym zwolnienia żołnierza ze służby z uwagi na oczywiste popełnienie czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego mogą być także dowody zebrane na potrzeby innego postępowania, w tym postępowania karnego. Organ prowadzący postępowanie administracyjne nie jest związany zasadą bezpośredniości rozumianą jako obowiązek oparcia, przez orzekający w sprawie sąd, ustaleń faktycznych na bezpośrednio przeprowadzonych dowodach w czasie rozprawy i może oprzeć swoje rozstrzygnięcie na dowodzie z zeznań świadka, czy wyjaśnień oskarżonego utrwalonych przez inny organ procesowy w innym postępowaniu - karnym lub karno-skarbowym”[693].

Wykładnia celowościowa art. 228 pkt 10 jednoznacznie wskazuje, że w przypadku gdy przyczyną zwolnienia jest popełnienie czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, nie ma znaczenia prawnego, kiedy przestępstwo zostało popełnione. Wsparciem dla tego rozumowania jest aktualne brzmienie art. 83 ust. 1 pkt 5 uooo, zgodnie z którym do służby wojskowej może być powołana osoba niekarana za przestępstwo umyślne[694].

428/21, LEX nr 3190462; wyrok WSA w Lublinie z dnia 24 czerwca 2020 r., III SA/Lu 253/20, LEX nr 3058847; wyrok WSA w Łodzi z dnia 17 marca 2020 r., III SA/Łd 986/19, LEX nr 3007265; wyrok NSA z dnia 16 stycznia 2020 r., I OSK 3076/18, LEX nr 2785431.

[693] Wyrok SN z dnia 17 października 1980 r., V KRN 96/80, LEX nr 19709; wyrok NSA z dnia 31 stycznia 2012 r., I OSK 1206/11, LEX nr 1113237.

[694] Wyrok NSA z dnia 20 czerwca 2007 r., I OSK 1243/06, LEX nr 377351; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 28 listopada 2007 r., IV SA/Po 671/07, LEX nr 501177.

3.10. Upływ 12 miesięcy od dnia zaprzestania pełnienia służby z powodu choroby lub pobytu w szpitalu albo innym podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne oraz niewystępowanie przesłanek, o których mowa w art. 18 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa

Kolejną przesłanką umożliwiającą zwolnienie żołnierza z zsw jest upływ 12 miesięcy od dnia zaprzestania służby.

Przy podjęciu decyzji o zwolnieniu żołnierza ze służby w trybie art. 228 pkt 11 uooo, konieczne jest spełnienie równocześnie trzech przesłanek: zaprzestanie służby, choroba żołnierza powodująca to zaprzestanie oraz upływ 12 miesięcy. Przepis wymaga koniunkcji tych trzech przesłanek, które muszą być interpretowane wąsko[695].

Dla spełnienia tej przesłanki istotne jest to, że przyczyną niepodjęcia służby po okresie zwolnienia lekarskiego był fakt choroby. Dowódca jednostki wojskowej nie może dopuścić do służby żołnierza bez aktualnego orzeczenia lekarskiego stwierdzającego brak przeciwwskazań do pełnienia służby na określonym stanowisku w warunkach pracy opisanych w skierowaniu na badania lekarskie. Brak przedstawienia zaświadczenia lub orzeczenia potwierdzającego zdolność do wykonywania obowiązków służbowych należy traktować jako okoliczność „z powodu choroby".

Użyte sformułowanie „z powodu choroby", nie oznacza, że żołnierz musi być chory. Choroba jako powód uzasadniający przesłankę upływu 12 miesięcy od dnia zaprzestania służby nie musi być potwierdzona wyłącznie zaświadczeniem lekarskim[696].

Po upływie okresu 12 miesięcy dopuszczalne jest już rozwiązanie stosunku służbowego i to niezależnie od tego czy żołnierz jest nadal chory, czy też deklaruje on chęć powrotu do służby[697].

Istotnym zagadnieniem które musi być analizowane w kontekście tejże przesłanki zwolnieniowej jest zdarzenie przerywające bieg okresu wskazanego w przepisie.

[695] Wyrok NSA z dnia 29 stycznia 2016 r., I OSK 1188/14, LEX nr 2032699; wyrok NSA z dnia 6 maja 2016 r., I OSK 2057/15, LEX nr 2082505; wyrok NSA z dnia 29 stycznia 2016 r., I OSK 1188/14, LEX nr 2032699.
[696] Wyrok WSA w Kielcach z dnia 25 marca 2021 r., II SA/Ke 790/20, LEX nr 3185395.
[697] Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 13 lutego 2018 r., IV SA/Gl 1040/17, LEX nr 2465000.

Na gruncie orzecznictwa wskazano, że przerwanie okresu 12 miesięcy może nastąpić jedynie wówczas, gdy żołnierz po zakończeniu leczenia, ale przed upływem okresu 12 miesięcy od zaprzestania świadczenia służby z powodu choroby stawia się do służby i zostaje dopuszczony do wykonywania obowiązków służbowych[698].

Gotowość do podjęcia służby w sytuacji, gdy brak jest stosownego obligatoryjnego zaświadczenia lekarskiego, iż ustała przyczyna zaprzestania służby z powodu choroby nie stanowi podstawy przerwania biegu okresu 12 miesięcy[699].

Bez znaczenia jest również fakt, że po upływie okresu 12 miesięcy od zaprzestania służby z powodu choroby stan zdrowia żołnierza pozwala mu na podjęcie służby[700].

W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że jak podnosi się w orzecznictwie sądów administracyjnych, w omawianej regulacji chodzi jedynie o nieprzerwany okres zaprzestania służby z powodu choroby, nie zaś o nieprzerwany okres korzystania ze zwolnień lekarskich.

Zagadnienie to było analizowane na gruncie ustawy o Policji oraz ustawy o Państwowej Straży Pożarnej. Jest to pogląd już ugruntowany w orzecznictwie[701].

Na gruncie ustawy o Policji NSA podnosił w uzasadnieniu jednego z wyroków, że „nie można utożsamiać zwolnień lekarskich, które funkcjonariusz otrzymuje z uwagi na własną chorobę ze zwolnieniami wydawanymi z tytułu opieki przez policjanta nad członkiem jego rodziny (...)". Ponadto, „(...) do przerwania okresu, o jakim mowa w omawianym przepisie, mogłoby dojść jedynie wówczas, gdyby policjant po zakończeniu własnych zwolnień lekarskich stawił się do służby i został dopuszczony do wykonywania czynności służbowych. Sam fakt otrzymania zwolnienia lekarskiego z tytułu opieki nad chorym członkiem rodziny, bez uprzedniego zgłoszenia się i dopuszczenia do służby nie może zatem wywoływać takich konsekwencji, jak tego oczekiwał skarżący. Nie mogła być zatem skuteczna, podjęta przez niego, próba przerwania wspomnianego okresu w celu zapobieżenia dopuszczalności rozwiązania z nim stosunku pracy"[702].

[698] Wyrok NSA z dnia 23 maja 2019 r., I OSK 499/18, LEX nr 2730687; wyrok WSA w Gdańsku z dnia 18 marca 2021 r., III SA/Gd 861/20, LEX nr 3172013; wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 września 2017 r., II SA/Wa 236/17, LEX nr 2377838.
[699] Wyrok NSA z dnia 24 lutego 2010 r., I OSK 1188/99, LEX nr 591219.
[700] Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 21 listopada 2019 r., IV SA/Wr 365/19, LEX nr 2757011.
[701] Wyrok NSA z dnia 24 lutego 2010 r., I OSK 1188/09, LEX nr 591219; wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 lutego 2019 r., II SA/Wa 1244/18, LEX nr 2717161; wyrok WSA w Szczecinie z dnia 30 maja 2018 r., II SA/Sz 299/18, LEX nr 2509291; wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 12 października 2017 r., IV SA/Wr 62/17, LEX nr 2401597.
[702] Wyrok NSA z dnia 19 czerwca 2013 r., I OSK 1353/12, LEX nr 137235.

Pogląd ten znalazł swoje odzwierciedlenie na gruncie wyroku wydanego w oparciu o przepisy ustawy o Państwowej Straży Pożarnej: „Nie można w ocenie Sądu utożsamiać zwolnień lekarskich, które funkcjonariusz otrzymuje z uwagi na własną chorobę ze zwolnieniami wydanymi z tytułu opieki funkcjonariusza nad członkiem rodziny czy też wynikającymi z urlopu na żądanie. Tak więc skorzystanie przez funkcjonariusza ze zwolnienia z powodu opieki nad członkiem rodziny bądź z urlopu na żądanie nie może być uznane jako przerwa w okresie 12 miesięcy, o których mowa w art. 43 ust. 3 punkt 6 ustawy o Państwowej Straży Pożarnej. Sam bowiem fakt otrzymania zwolnienia lekarskiego lub urlopu na żądanie bez uprzedniego zgłoszenia się i dopuszczenia do służby nie może wywoływać konsekwencji polegających na przerwaniu powyższego okresu 12-miesięcznego skutkującego zwolnieniem ze służby z powodu choroby”[703].

W opinii autora oba zacytowane orzeczenia będą miały również swoje odpowiednie zastosowanie do żołnierzy zawodowych.

Na gruncie analizowanego przepisu należy wskazać, że konkretna choroba, która stała się przyczyną zaprzestania służby trwała przez cały okres ochronny. Wystarczające jest by żołnierz nieprzerwanie korzystał ze zwolnienia lekarskiego w ciągu 12 miesięcy. Bez znaczenia czy leczył się na jedną jednostkę chorobową, czy też w tym czasie były wydawane zwolnienia lekarskie w związku z leczeniem innych dolegliwości. Nieobecności spowodowane różnymi jednostkami chorobowymi ale następującymi po sobie, w kolejnych okresach czasu należy zsumować[704].

Upływ 12 miesięcy od dnia zaprzestania pełnienia służby z powodu choroby stwarza możliwość rozwiązania stosunku służbowego żołnierza zawodowego. Długotrwała nieobecność w służbie (nawet usprawiedliwiona) w oczywisty sposób dezorganizuje działalność jednostki organizacyjnej w której pełni służbę żołnierz oraz wiąże się z przydziałem obowiązków nieobecnego żołnierza pozostałym żołnierzom. Nadmierne obciążenie obowiązkami żołnierzy zastępujących nieobecnego żołnierza skutkuje zmniejszoną jakością i terminowością zadań postawionych przez przełożonego. Niewątpliwie stwarza również ryzyko konfliktów i napięć pomiędzy żołnierzami[705]. Mając na względzie charakter zawodowej służby wojskowej, zapewnienie jej efektywnego funkcjonowania leży w interesie SZ, który w tym wypadku jest tożsamy z interesem społecznym. Odpowiednie organy kadrowe mają prawo decydować o obsadzie

[703] Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 15 września 2016 r., III SA/Gd 466/16, LEX nr 2141880.
[704] Wyrok NSA z dnia 27 marca 2008 r., I OSK 537/07, LEX nr 494859.
[705] Wyrok NSA z dnia 7 listopada 2019 r., I OSK 2286/18, LEX nr 2750618.

stanowisk w komórkach organizacyjnych oraz tak kształtować politykę kadrową, aby zapewnić możliwość realizacji zadań powierzonych SZ[706].

Na gruncie ustawy i analizowanego przepisu pojawia się wątpliwość czy okres dwunastu miesięcy przebywania na zwolnieniu lekarskim powinien być liczony od dnia wejścia w życie ww. ustawy tj. 23 kwietnia 2022 r., czy można uwzględnić cały dotychczasowy czas nieobecności żołnierza z ww. powodu w służbie (również ten przed dniem wejścia w życie uooo).

W opinii autora mając na względzie treść art. 789 ustawy w zakresie continuum pełnienia służby regulowanej wcześniej ustawą z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych okresy przebywania na zwolnieniu lekarskim przed wejściem w życie ustawy o obronie Ojczyzny należy zaliczyć do okresu 12 miesięcy przebywania na zwolnieniu lekarskim, który jest przesłanką zwolnienia z zawodowej służby wojskowej. Wyjątek od tej reguły znajduje się w art. 790 ust. 1 ustawy, w myśl którego żołnierze pełniący służbę kontraktową w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy stają się żołnierzami zawodowymi w rozumieniu niniejszej ustawy, z zachowaniem ciągłości służby, chyba że w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy złożą u dowódcy jednostki wojskowej, w której wykonywali obowiązki służbowe, rezygnację z pełnienia służby wojskowej. Podobna wykładnia przepisów będzie miała również zastosowanie w przypadku analizowanej wcześniej przesłanki zwolnieniowej dotyczącej upływu okresu 12 miesięcy zawieszenia w obowiązkach służbowych.

[706] Wyrok NSA z dnia 3 lutego 2016 r., I OSK 2920/14, LEX nr 2036076.

Rozdział IV

Decyzja administracyjna jako forma zwolnienia żołnierzy z zawodowej służby wojskowej na przykładzie 16. Pomorskiej Dywizji Zmechanizowanej im. Kazimierza Jagiellończyka w latach 2019-2021

Niniejszy rozdział ma na celu przestawienie przyczyn oraz form zwolnienia z zsw na szczeblu związku taktycznego, a konkretnie 16. Pomorskiej Dywizji Zmechanizowanej im. Kazimierza Jagiellończyka w latach 2019-2021. Umożliwi to odpowiedź na pytanie czy przyczyny zwolnienia z zsw mają swoje powiązanie z rodzajem jednostki w której pełni służbę żołnierz.

Autor przeprowadził badania polegające na zebraniu odpowiednich danych, opracowaniu i analizie zebranych danych i przedstawieniu w zwięzłej formie wyników.

Badaniami objęto Dowództwo 16. Dywizji Zmechanizowanej oraz jednostki bezpośrednio podległe czyli: 9. Brygadę Kawalerii Pancernej, 20. Brygadę Zmechanizowaną, 11. Pułk Artylerii, 15. Pułk Przeciwlotniczy, 15. Pułk Logistyczny, 9. Batalion Dowodzenia oraz 15. Batalion Saperów.

4.1. 16. Pomorska Dywizja Zmechanizowana im. Kazimierza Jagiellończyka

16. Dywizja Zmechanizowana wywodzi swoje korzenie z 16. Dywizji Piechoty oraz 16. Dywizji Pancernej, poza 5-letnim okresem w latach 1950-1955 w których również istniała 16. Dywizja Zmechanizowana.

16. Dywizja Piechoty została sformowana w terminie do dnia 30 lipca 1945 roku na mocy Rozkazu Naczelnego Dowódcy WP nr 0156/Org z dnia 29 czerwca 1945 roku, dywizję formowano w Gdańsku w oparciu o 4 Zapasowy Pułk Piechoty[707].

W roku 1947 Minister Obrony Narodowej Rozkazem Nr 8/MON z dnia 22 maja 1947 r. nadał dywizji nazwę wyróżniającą „Kaszubska[708]".

[707]https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=436&Itemid=27 (dostęp 30.01.2023 r.)
[708] K. Czernikowski, *16 Pomorska Dywizja Zmechanizowana im. Króla Kazimierza Jagiellończyka*, Malbork 2012, s. 53.

Dużą zmianę dla dywizji przyniósł rok 1949. Wtedy to na podstawie Rozkazu Ministra Obrony Narodowej nr 0055/Org. z dnia 30 marca 1949 r. 16 Kaszubska Dywizja Piechoty została przeformowana na 16. Kaszubską Dywizję Pancerną i przeniesiona do Elbląga, Braniewa, Malborka i Tczewa.

W wyniku braków sprzętowych w 1950 r. postanowiono spowolnić nieco proces tworzenia wojsk pancernych, w związku z czym na podstawie Rozkazu MON Nr 0054/Org. z dnia 12 czerwca 1950 r. ze względu na niewystarczającą ilość sprzętu pancernego, przeformowano ją na 16 Kaszubską Dywizję Zmechanizowaną[709].

Kolejnym etapem było przeformowanie na podstawie od Rozkazu Ministra Obrony Narodowej nr 0058/Org. z dnia 19 września 1955 r. ponownie na 16. Kaszubską Dywizję Pancerną[710].

Najnowsza historia 16. Dywizji jako dywizji zmechanizowanej rozpoczęła się w roku 1989 kiedy to Rozkazem Ministra Obrony Narodowej nr 028/Org. z dnia 16 marca 1989 r., a następnie Zarządzeniem Szefa Sztabu Generalnego WP nr 029/Org. z dnia 17 marca 1989 r. nakazano przeformować 16. Dywizję Pancerną w 16. Dywizję Zmechanizowaną, przy czym ważne jest że większość jednostek przeformowanych została skadrowana. Od dnia 1 stycznia 1990 r. dywizja funkcjonowała jako 16. Kaszubska Dywizja Zmechanizowana[711].

W pierwszym roku istnienia dywizja nosiła nazwę wyróżniającą „Kaszubska" jak jej poprzedniczki, jednak już we w 1991 r. Minister Obrony Narodowej Rozkazem Nr Pf 1/MON z dnia 12 września 1991 r. anulował Rozkaz Nr 8/MON z dnia 22 maja 1947 z dnia 8 maja 1947 r., który nadawał dywizji nazwę wyróżniającą „Kaszubska"[712].

W październiku 2017 roku doszło do historycznej zmiany, dowództwo dywizji przeniosło się z miejsca długoletniej dyslokacji w Elblągu, do nowego miejsca postoju w miejscowości Białobrzegi, jednocześnie w celu wypełnienia luki po 16. Batalionie Dowodzenia który wyszedł z dywizji w czerwcu 2017 roku, w skład dywizji włączono pod koniec października 2017 roku 9. Batalion Dowodzenia z Białobrzegów. W związku ze sformowaniem 18. Dywizji Zmechanizowanej z siedzibą jej Dowództwa w Siedlcach, postanowiono że Dowództwo 16. Dywizji Zmechanizowanej powróci na Mazury, w

[709] Tamże, s. 63.
[710] Tamże, s. 63.
[711] Tamże, s. 85.
[712] Tamże, s. 87.

związku z czym z dniem 12 grudnia 2019 r. Dowództwo 16. Dywizji Zmechanizowanej oficjalnie rozpoczęło funkcjonowanie w Olsztynie przy ul. Jagiellońskiej 53[713].

Główne zadania 16. Dywizji Zmechanizowanej to:

- planowanie i organizowanie przemieszczenia pododdziałów sposobem kombinowanym do rejonu operacyjnego rozwinięcia;
- przygotowanie i prowadzenie działań obronnych16. Dywizji Zmechanizowanej na głównym kierunku obrony;
- doskonalenie współdziałania z układem pozamilitarnym.

Na postawie Decyzji Nr 79/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 września 1992 r. w sprawie przyjęcia dziedzictwa tradycji, nadania nazwy wyróżniającej, imienia patrona oraz ustanowienia Święta 16 Dywizji Zmechanizowanej[714] polecono 16. Dywizji Zmechanizowanej przyjąć imię Króla Kazimierza Jagiellończyka oraz nazwę wyróżniającą „Pomorska" oraz przyjąć dziedzictwo i z honorem kultywować tradycje:

a) 4 Dywizji Strzelców Wielkopolskich 1919
b) Pomorskiej Dywizji Strzelców 1919-1920
c) 16 Pomorskiej Dywizji Piechoty 1920-1939
d) 16 Pomorskiej Brygady Piechoty 1944-1947.

Decyzją Nr 98/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 sierpnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia proporca rozpoznawczego Dowódcy, oznaki rozpoznawczej oraz proporczyka na beret żołnierzy 16. Pomorskiej Dywizji Zmechanizowanej im. Króla Kazimierza Jagiellończyka [715] wprowadzono oznakę rozpoznawczą dla żołnierzy pełniących w służbę w dowództwie dywizji.

[713]https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=436&Itemid=27 (dostęp 30.01.2023 r.)
[714] Dziennik Rozkazów MON 1992 r., poz. 49.
[715] Dz. Urz. MON z 2021 r., poz. 165.

4.2. Dowództwo 16. Dywizji Zmechanizowanej

Rys. 1 Oznaka rozpoznawcza Dowództwa 16. Dywizji Zmechanizowanej

Źródło:https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=436&Itemid=27 (dostęp 30.01.2023 r.)

Wykres 1. Zwolnienie z zsw w 16. DZ w 2019 r.

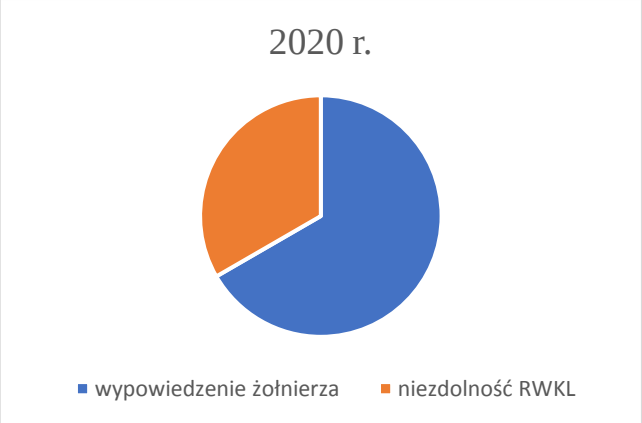

wypowiedzenie żołnierza - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2019 jedno zwolnienie wynikało ze złożonego wypowiedzenia (100%).

Wykres 2. Zwolnienie z zsw w 16. DZ w 2020 r.

wypowiedzenie żołnierza – 2

niezdolność RWKL - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2020 dwa zwolnienia wynikały ze złożonego wypowiedzenia (67 %), jedno wynikało z orzeczenia RWKL (33 %).

Wykres 3. Zwolnienie z zsw w 16. DZ w 2021 r.

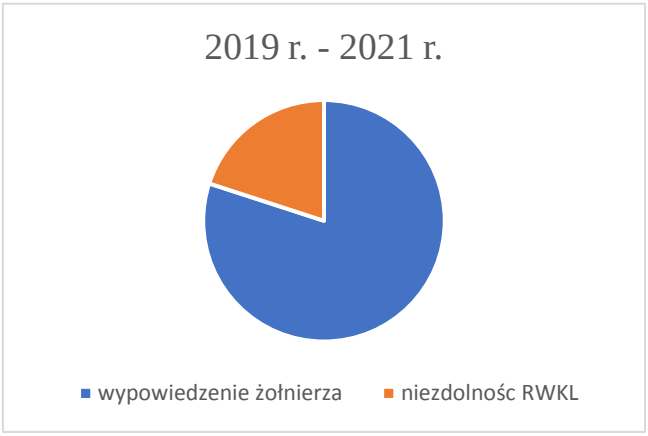

wypowiedzenie żołnierza - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2021 jedno zwolnienie wynikało ze złożonego wypowiedzenia (100%).

Wykres 4. Zwolnienie z zsw w 16. DZ w latach 2019-2021

wypowiedzenie żołnierza – 4

niezdolność RWKL - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W latach 2019-2021 cztery zwolnienia wynikały ze złożonego wypowiedzenia (80 %), jedno wynikało z orzeczenia RWKL (20 %).

4.3. 9. Braniewska Brygada Kawalerii Pancernej im. Króla Stefana Batorego

9. Brygada Kawalerii Pancernej została sformowana w 1994 r. na bazie 27. Pułku Zmechanizowanego Ułanów im. Króla Stefana Batorego na podstawie Zarządzenia MON Nr 071/Org. z dnia 27 września 1993 r[716].

Poprzednikiem 27. Pułku Zmechanizowanego był 28. Saski Pułk Czołgów Średnich, który stacjonował w miejscowości Czarne. W 1990 w związku z

[716] K. Czernikowski, *16 Pomorska*…, s. 162.

restrukturyzacją armii pułk został przeniesiony do Braniewa i przeformowany na jednostkę zmechanizowaną zmieniając nazwę na 27. Pułk Zmechanizowany[717].

Na podstawie Decyzji Ministra Obrony Nr 136/MON z dnia 4 września 1995 r. brygada otrzymała imię Króla Stefana Batorego[718].

Decyzją nr 42/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 kwietnia 1995 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji oraz ustanowienia dorocznego Święta 9 Brygady Kawalerii Pancernej w Braniewie[719] nakazano brygadzie przejąć dziedzictwo i z honorem kontynuować tradycje:

1) Oddziałów Nowogródzkiej Brygady Kawalerii:

a) 25 Pułku Ułanów Wielkopolskich 1920-1947,

b) 26 Pułku Ułanów Wielkopolskich im. Hetmana Wielkiego Litewskiego Jana Karola Chodkiewicza 1920-1944,

c) 27 Pułku Ułanów im. Króla Stefana Batorego,

d) 9 Dywizjonu Artylerii Konnej 1920-1939,

e) 91 Dywizjonu Pancernego 1939,

f) 89 Baterii Artylerii Przeciwlotniczej 1939,

g) 9 Szwadronu Pionierów 1920-1939,

h) Szwadronu Łączności 1937-1939,

i) Czołgów Rozpoznawczych 91 Dywizjonu Pancernego 1939;

2) 28 Saskiego Pułku Czołgów Średnich 1944-1990,

3) 27 Pułku Zmechanizowanego Ułanów im. Króla Stefana Batorego 1990-1993.

Decyzją Nr 262/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 czerwca 2006 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej i proporczyka na beret 9. Brygady Kawalerii Pancernej im. Króla Stefana Batorego w Braniewie wprowadzono oznakę rozpoznawczą[720].

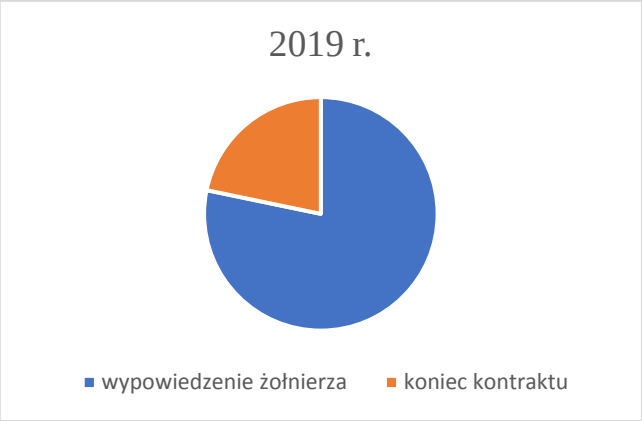
[717] Tamże, s. 159.
[718] Tamże, s. 162.
[719] Dziennik Rozkazów MON 1995 r., poz. 30.
[720] Dz. Urz. MON z 2006 r., nr 12, poz. 158.

Rys. 2 Oznaka rozpoznawcza 9. Brygady Kawalerii Pancernej

Źródło:https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=404&Itemid=27 (dostęp 31.01.2023 r.)

Wykres 5. Zwolnienie z zsw w 9. BKPanc w 2019 r.

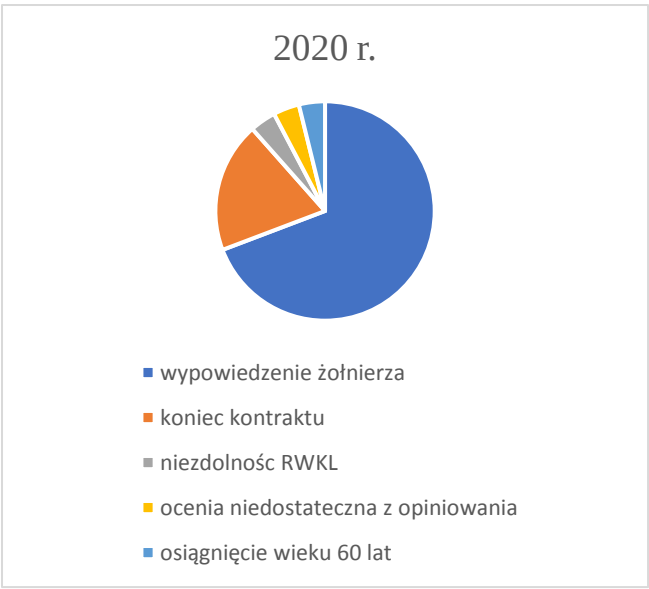
wypowiedzenie żołnierza – 18

koniec kontraktu - 5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2019 osiemnaście zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (78 %), pięć wynikało z końca kontraktu (22 %).

Wykres 6. Zwolnienie z zsw w 9. BKPanc w 2020 r.

wypowiedzenie żołnierza - 27

koniec kontraktu – 3

niezdolność RWKL – 1

ocena niedostateczna z opiniowania – 1

osiągnięcie wieku 60 lat - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2020 dwadzieścia siedem zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (69 %), trzy wynikały z końca kontraktu (19 %), jedno wynikało z orzeczenia RWKL

(4 %), jedno wynikało z oceny niedostatecznej z opiniowania (4%) zaś jedno wynikało z osiągnięcia wieku 60 lat (4 %).

Wykres 7. Zwolnienie z zsw w 9. BKPanc w 2021 r.

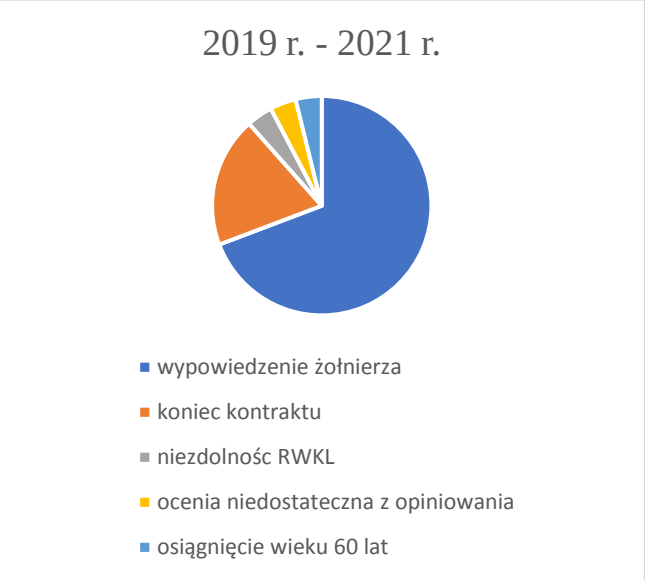

wypowiedzenie żołnierza – 46
koniec kontraktu - 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2021 czterdzieści sześć zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (96 %), dwa wynikały z końca kontraktu (4 %).

Wykres 8. Zwolnienie z zsw w 9. BKPanc w latach 2019-2021

wypowiedzenie żołnierza – 91
koniec kontraktu – 10
niezdolność RWKL – 1
ocena niedostateczna z opiniowania – 1
osiągnięcie wieku 60 lat - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W latach 2019-2021 dziewięćdziesiąt jeden zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (69 %), dziesięć wynikało z końca kontraktu (19 %), jedno wynikało z orzeczenia RWKL (4 %), jedno wynikało z oceny niedostatecznej z opiniowania (4%) zaś jedno wynikało z osiągnięcia wieku 60 lat (4 %).

4.4. 15. Giżycka Brygada Zmechanizowana im. Zawiszy Czarnego

15. Brygada Zmechanizowana została sformowana w 1994 roku, w garnizonie Giżycko, na bazie 2. Pułku Zmechanizowanego ze składu 1. Warszawskiej Dywizji Zmechanizowanej. Brygadę włączono do 15. Warmińsko-Mazurskiej Dywizji Zmechanizowanej im. Króla Władysława Jagiełły[721].

Na podstawie Rozkazu Dowódcy Wojsk Lądowych Pf Nr 16/Org. z dnia 15 czerwca 2000 r. 15. Dywizję Zmechanizowaną rozformowano, a 15. Brygadę Zmechanizowaną w dniu 21 czerwca 2000 r. przekazano w podporządkowanie 1. Dywizji Zmechanizowanej[722].

W dniu 10 października 2001 r. Brygadę przyporządkowano do 1. Korpusu Zmechanizowanego[723].

W związku z likwidacją 1. Korpusu Zmechanizowanego na podstawie Rozkazu Dowódcy Wojsk Lądowych nr 07 z dnia 12 lutego 2004 r. brygada z dniem 11 marca 2004 r. przeszła w podporządkowanie 16. Dywizji Zmechanizowanej[724].

Na podstawie decyzji Ministra Obrony Narodowej nr 101/MON z dnia 14 lipca 1995 roku w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, nadania nazwy wyróżniającej oraz patrona i ustanowienia dorocznego Święta 15 Brygady Zmechanizowanej w Giżycku[725] brygada przejęła tradycje:

1. 59 pułku piechoty wielkopolskiej 1919-1939,
2. 61 pułku piechoty 1919-1939,
3. 62 pułku piechoty 1919-1939,
4. 15 pułku artylerii lekkiej 1919-1939,
5. 2 pułku zmechanizowanego 1943-1994.

Jednocześnie 15. Brygadzie Zmechanizowanej nakazano przyjąć nazwę wyróżniającą „Giżycka" oraz imię Zawiszy Czarnego[726].

Po rozformowaniu w 2000 roku 4. Suwalskiej Brygady Kawalerii Pancernej im. gen. bryg. Zygmunta Podhorskiego, do chlubnych tradycji pułków piechoty i artylerii dziedziczonych przez brygadę dołączyły bojowe tradycje pułków kawalerii. 15. Giżycka

[721] https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=27 (dostęp 15.01.2023 r.).
[722] K. Czernikowski, *16 Pomorska*…, s. 204.
[723] Tamże, s. 205.
[724] Tamże, s. 205.
[725] Dziennik Rozkazów MON 1995 r., poz. 89.
[726] https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=27 (dostęp 15.01.2023 r.)

Brygada Zmechanizowana przejęła kompleks koszarowy w Orzyszu, oraz tradycje i dziedzictwo kolejnych oddziałów wojskowych, wchodzących w skład 4 Suwalskiej Brygady Kawalerii:

1. 1 Pułku Ułanów Krechowieckich - 1919-1945,
2. 2 Pułku Ułanów Grochowskich - 1917-1939,
3. 3 Pułku Szwoleżerów Mazowieckich - 1920-1939,
4. 3 Pułku Strzelców Konnych - 1921-1939,
5. 4 Dywizjonu Artylerii Konnej - 1918-1939.

Bataliony i dywizjony brygady utożsamiają się z rodowodem i tradycjami pułków, których tradycje dziedziczy Brygada.

Decyzją nr 6/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 stycznia 2007 r.[727] 2. batalion zmechanizowany 15 BZ przejął i z honorem kultywuje dziedzictwo tradycji: 9 pułku strzelców konnych -1921-1939 9 pułku strzelców konnych Armii Krajowej 1943-1945.

Decyzją nr 164/MON z dnia 29 kwietnia 2014 r.[728] 1. batalion zmechanizowany 15 BZ przejął i z honorem kultywuje dziedzictwo tradycji 3 Pułku Szwoleżerów Mazowieckich i otrzymał nazwę wyróżniającą „Szwoleżerów Mazowieckich"

Batalion czołgów kultywuje zaszczytne tradycje - 1 Pułku Ułanów Krechowieckich.

Batalion dowodzenia brygady kultywuje tradycje - Pułku 3 Strzelców Konnych.

Decyzją nr 106 Ministra Obrony narodowej z dnia 12 sierpnia 2020 r.[729] dywizjon artylerii samobieżnej 15 BZ przejął i z honorem kultywuje tradycje 14. dywizjonu artylerii konnej (1927 - 1937).

Pozostałe pododdziały pielęgnują tradycje 2 Pułku Ułanów Grochowskich (1917-1939) oraz 4 Dywizjonu Artylerii Konnej (1918-1939).

Decyzją Nr 498/MON z dnia 1 grudnia 2006 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej i oznaki rozpoznawczej 15 Brygady Zmechanizowanej im. Zawiszy Czarnego w Giżycku[730] wprowadzono oznakę rozpoznawczą.

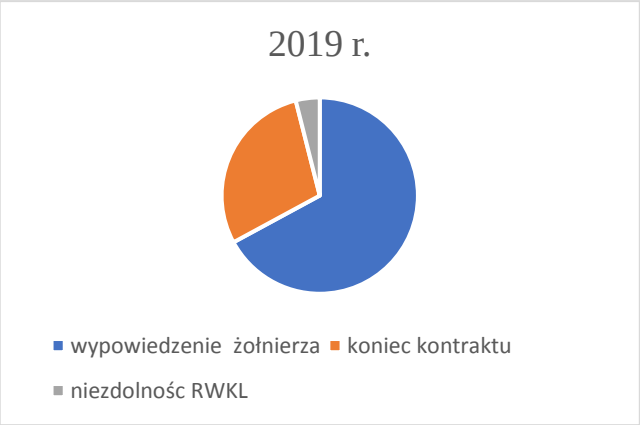
Rys. 3 Oznaka rozpoznawcza 15. Brygady Zmechanizowanej

[727] Dz. Urz. MON z 2007 r., nr 1, poz. 4
[728] Dz. Urz. MON z 2014 r., poz. 149.
[729] Dz. Urz. MON z 2020 r., poz. 127.
[730] Dz. Urz. MON z 2006 r., nr 22, poz. 289.

Źródło:https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=27 (dostęp 15.01.2023 r.)

Wykres 9. Zwolnienie z zsw w 15. BZ w 2019 r.

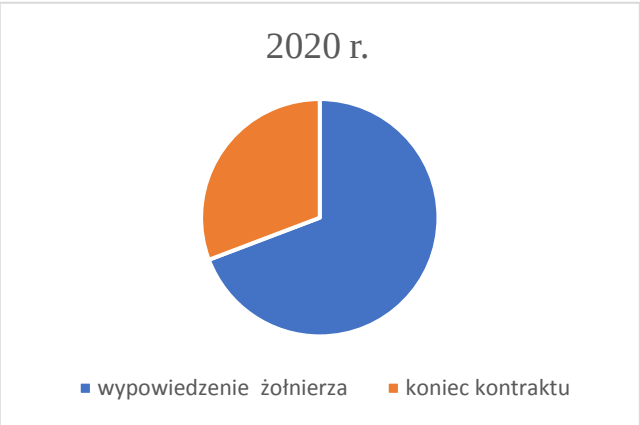

wypowiedzenie żołnierza – 51
koniec kontraktu – 22
niezdolność RWKL - 3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2019 pięćdziesiąt jeden zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (67 %), dwadzieścia dwa wynikały z końca kontraktu (29 %), trzy wynikały z orzeczenia RWKL (4 %).

Wykres 10. Zwolnienie z zsw w 15. BZ w 2020 r.

wypowiedzenie żołnierza – 63
koniec kontraktu - 28

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2020 sześćdziesiąt trzy zwolnienia wynikały ze złożonego wypowiedzenia (69 %), dwadzieścia trzy wynikały z końca kontraktu (31 %).

Wykres 11. Zwolnienie z zsw w 15. BZ w 2021 r.

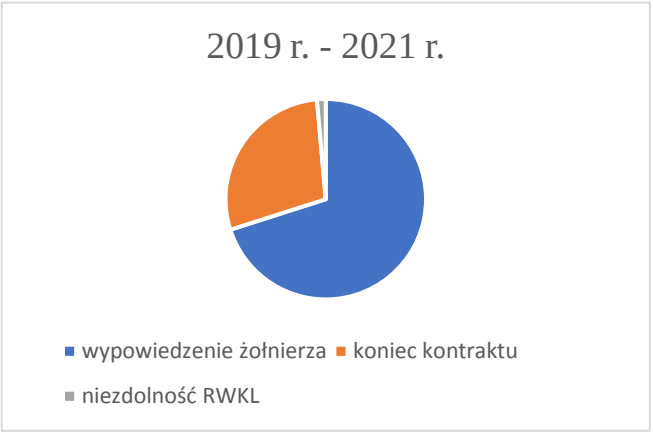

wypowiedzenie żołnierza – 85
koniec kontraktu – 31
niezdolność RWKL - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2021 osiemdziesiąt pięć zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (73 %), trzydzieści jeden wynikało z końca kontraktu (26 %), jedno wynikało z orzeczenia RWKL (1 %).

Wykres 12. Zwolnienie z zsw w 15. BZ w latach 2019-2021

wypowiedzenie żołnierza – 199
koniec kontraktu – 81
niezdolność RWKL - 4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W latach 2019-2021 sto dziewięćdziesiąt dziewięć zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (70 %), osiemdziesiąt jeden wynikało z końca kontraktu (29 %), cztery wynikały z orzeczenia RWKL (1 %).

4.5. 20. Bartoszycka Brygada Zmechanizowana im. Hetmana Polnego Litewskiego Wincentego Gosiewskiego

20. Brygada Zmechanizowana powstała w roku 1994 na bazie rozformowanego 75. Ośrodka Materiałowo-Technicznego, po rozformowanej jednostce brygada przejęła koszary w garnizonie Bartoszyce[731]. Brygada była podporządkowana 15. Dywizji

[731] K. Czernikowski, *16 Pomorska*…, s. 332

Zmechanizowanej.

W związku z reorganizacją SZ na podstawie Rozkazu Dowódcy Wojsk Lądowych Nr 16/Org. z dnia 15 czerwca 2000 r. 15. Dywizję Zmechanizowaną rozformowano, a 20. Brygadę Zmechanizowaną w dniu 18 lipca 2000 r. podporządkowano 16. Dywizji Zmechanizowanej[732].

Decyzją Nr 109/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 lipca 1995 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, nadania nazwy wyróżniającej oraz imienia patrona i ustanowienia dorocznego Święta 20. Brygady Zmechanizowanej w Bartoszycach[733] polecono 20. Brygadzie Zmechanizowanej przejąć dziedzictwo tradycji i z honorem kontynuować tradycje:

1) 2 Dywizji Litewsko-Białoruskiej 1918-1920;

2) 20 Dywizji Piechoty w składzie:

a) 79 Białostockiego a następnie Słonimskiego Pułku Strzelców im. Lwa Sapiehy 1918-1944,

b) 80 Nowogródzkiego Pułku Strzelców 1919-1944,

c) 78 Słuckiego Pułku Strzelców 1920-1944,

d) 20 Pułku Artylerii Lekkiej 1920-1939.

Jednocześnie, na podstawie tej samej decyzji brygada otrzymała nazwę wyróżniającą „Bartoszycka" i imię Hetmana Wincentego Gosiewskiego.

Na podstawie Decyzji nr 495/MON z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji przez 1. batalion zmechanizowany 20. Brygady Zmechanizowanej[734] przejął dziedzictwo tradycji 16 Pomorsko-Warmińskiej Brygady Zmechanizowanej im. Hetmana Wielkiego Koronnego Stanisława Koniecpolskiego.

Zgodnie z Decyzją nr 415/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 grudnia 2005 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej i proporczyka na beret 20 Bartoszyckiej Brygady Zmechanizowanej im. Hetmana Wincentego Gosiewskiego w Bartoszycach[735] wprowadzono oznakę rozpoznawczą.

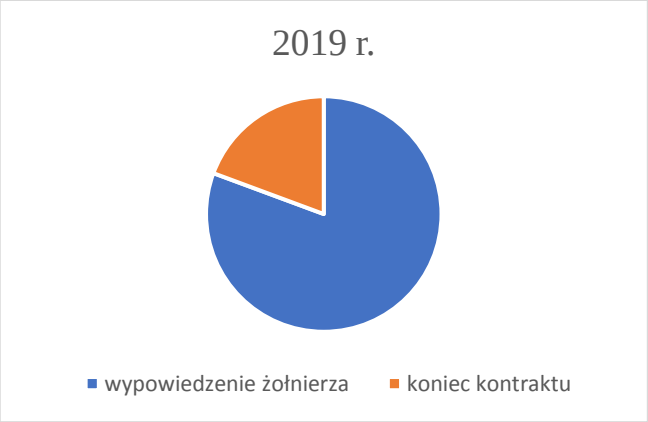
[732] Tamże, s. 334
[733] Dziennik Rozkazów MON 1995 r., poz. 97.
[734] Dz. Urz. MON z 2008 r., nr 21, poz. 274.
[735] Dz. Urz. MON z 2005 r., nr 24, poz. 222.

Rys. 4 Oznaka rozpoznawcza 20. Brygady Zmechanizowanej

Źródło:https://www.wojsko-polskie.pl/20bz/u/81/77/81779198-1f14-41cd-a9a2-4c13d716ef2e/oznaka_naramienna.png (dostęp 10.02.2023 r.)

Wykres 13. Zwolnienie z zsw w 20. BZ w 2019 r.

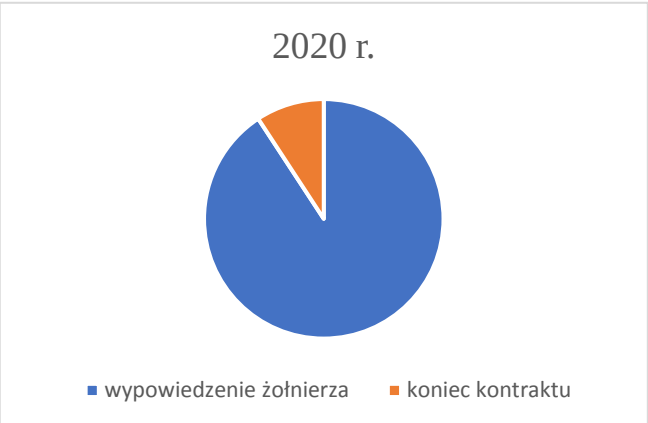

wypowiedzenie żołnierza – 25
koniec kontraktu -6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2019 dwadzieścia pięć zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (81 %), sześć wynikało z końca kontraktu (19 %).

Wykres 14. Zwolnienie z zsw w 20. BZ w 2020 r.

wypowiedzenie żołnierza – 59
koniec kontraktu - 6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2020 pięćdziesiąt dziewięć zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (91 %), sześć wynikało z końca kontraktu (9 %).

Wykres 15. Zwolnienie z zsw w 20. BZ w 2021 r.

wypowiedzenie żołnierza – 58

koniec kontraktu - 20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2021 pięćdziesiąt osiem zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (74 %), dwadzieścia wynikało z końca kontraktu (26 %).

Wykres 16. Zwolnienie z zsw w 20. BZ w latach 2019-2021

wypowiedzenie żołnierza – 142

koniec kontraktu - 32

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku latach 2019-2021 sto czterdzieści dwa zwolnienia wynikały ze złożonego wypowiedzenia (82 %), trzydzieści dwa wynikały z końca kontraktu (18 %).

4.6. 11. Mazurski Pułk Artylerii im. gen. Józefa Bema

1. Pułk Artylerii został sformowany na podstawie decyzji MON nr Z-44/Org./P1 z dnia 18 czerwca 2010 roku, pułk formowano na bazie rozformowanej w terminie do 31 grudnia 2010 roku 1. Brygady Artylerii, przeformowanie polegało również na włączeniu części sprzętu i kadry z rozformowanego również dnia 31 grudnia 2010 roku 1. Pułku Artylerii z Ciechanowa. Również z dniem 1 stycznia 2011 roku podporządkowano

pułkowi 14. dywizjon artylerii przeciwpancernej z Suwałk[736].

Początkowo pułk był podporządkowany Dowództwu Wojsk Lądowych, następnie zaś od dnia 17 października 2013 r. przeszedł on w podporządkowanie 16. Dywizji Zmechanizowanej[737].

Decyzją Nr 85/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 marca 2011 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, nadania nazwy wyróżniającej i imienia patrona, ustanowienia dorocznego święta oraz czasowego używania sztandaru 1. Mazurskiej Brygady Artylerii przez 11. pułk artylerii przejął dziedzictwo tradycji:

1. Kompanii Pozycyjnej Artylerii Pieszej (1810-1813),
2. 1. Kompanii Pozycyjnej Artylerii Pieszej (1815-1831),
3. 1. Pułku Artylerii Ciężkiej (1918-1939),
4. 202. Modlińskiego pułku artylerii ciężkiej (1939-1940),
5. 1. Warszawskiej Brygady Artylerii Armat (1943-1989);
6. 1.Ośrodka Szkolenia Specjalistów Wojsk Rakietowych i Artylerii (1989-1993),
7. 1. Mazurskiej Brygady Artylerii (1993-2010).

Jednocześnie na podstawie tej decyzji pułk przyjął wyróżniającą nazwę „Mazurski" oraz imię generała Józefa Bema[738].

W dwa miesiące później na podstawie Decyzji Nr 189/MON z dnia 23 maja 2011 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej i proporczyka na beret 11. Mazurskiego pułku artylerii im. gen. Józefa Bema[739] wprowadzono oznakę rozpoznawczą.

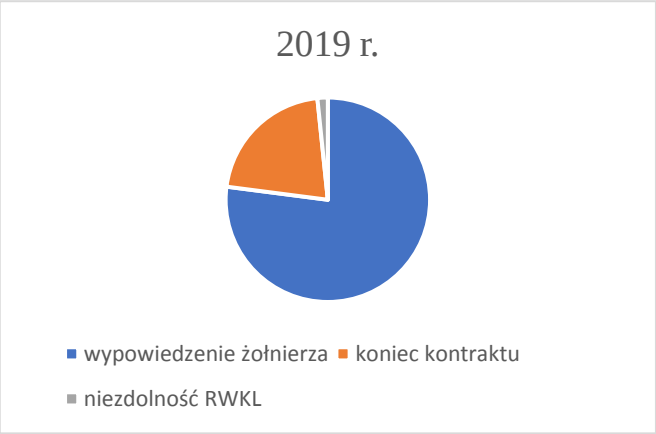
Rys. 5 Oznaka rozpoznawcza 11. Pułku Artylerii

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/11_Mazurski_Pu%C5%82k_Artylerii (dostęp 01.12.2022 r.)

[736] https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=488&Itemid=30. (data dostępu 01.12.2022 r.)
[737] https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=488&Itemid=30. (data dostępu 01.12.2022 r.)
[738] Decyzja Nr 85/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 marca 2011 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, nadania nazwy wyróżniającej i imienia patrona, ustanowienia dorocznego święta oraz czasowego używania sztandaru 1. Mazurskiej Brygady Artylerii przez 11. pułk artylerii (Dz. Urz. MON z 2011 r., nr 6, poz. 76).
[739] Dz. Urz. MON z 2011 r., nr 11, poz. 149.

Wykres 17. Zwolnienie z zsw w 11.pa w 2019

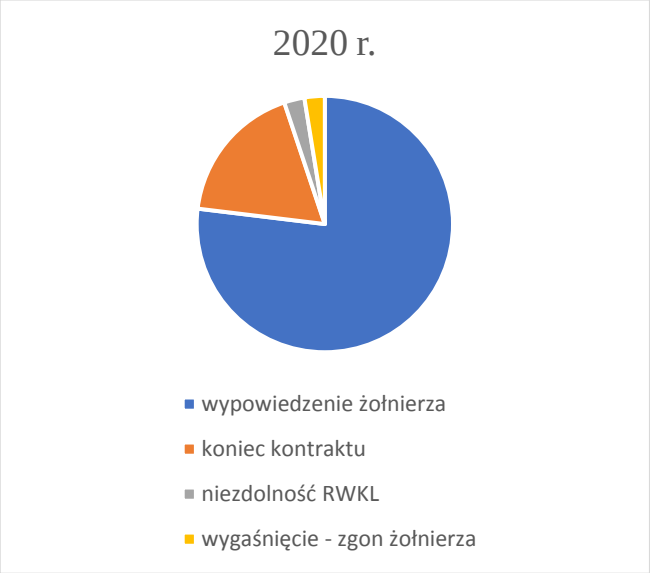

wypowiedzenie żołnierza – 47
koniec kontraktu – 13
niezdolność RWKL - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2019 czterdzieści siedem zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (77 %), trzynaście wynikało z końca kontraktu (21 %), jedno wynikało z orzeczenia RWKL (2 %).

Wykres 18. Zwolnienie z zsw w 11. pa w 2020 r.

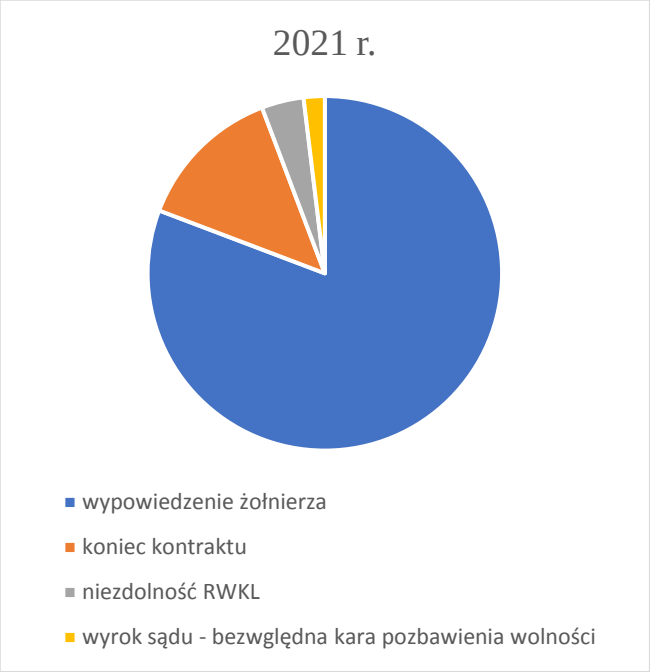

wypowiedzenie żołnierza – 30
koniec kontraktu – 7
niezdolność RWKL – 1
wygaśnięcie – zgon żołnierza - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2020 trzydzieści zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (77 %), siedem wynikało z końca kontraktu (18 %), jedno wynikało z orzeczenia RWKL (3 %). W jednym przypadku doszło do wygaśnięcia stosunku służbowego z powodu zgonu żołnierza (3%).

Wykres 19. Zwolnienie z zsw w 11. pa w 2021 r.

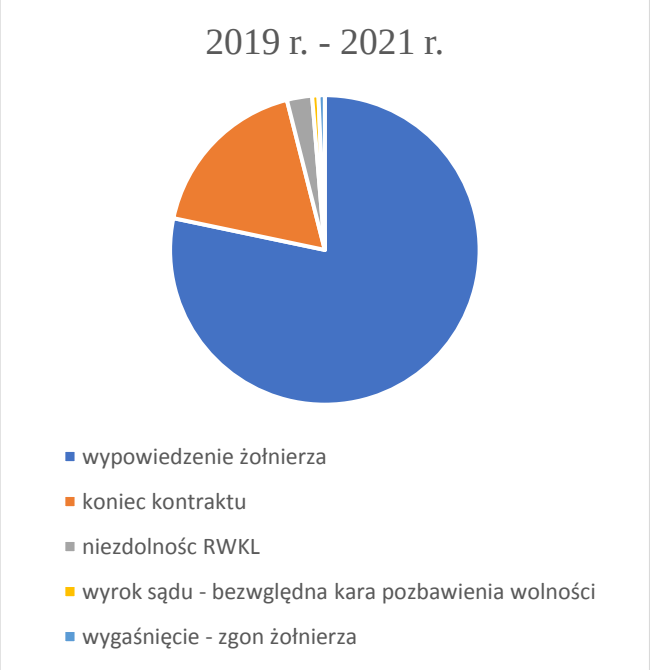

wypowiedzenie żołnierza – 42
koniec kontraktu – 7
niezdolność RWKL – 2
wyrok sądu – bezwzględna kara pozbawienia wolności - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2021 czterdzieści dwa zwolnienia wynikały ze złożonego wypowiedzenia (81 %), siedem wynikało z końca kontraktu (13 %), dwa wynikały z orzeczenia RWKL (4 %), jedno wynikało z wyroku sądu - bezwzględnej kary pozbawienia wolności (2 %).

Wykres 20. Zwolnienie z zsw w 11. pa w latach 2019-2021

wypowiedzenie żołnierza – 119
koniec kontraktu – 27
niezdolność RWKL – 4
wyrok sądu – bezwzględna kara pozbawienia wolności – 1
wygaśnięcie – zgon żołnierza - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W latach 2019-2021 sto dziewiętnaście zwolnień wynikało ze złożonego

wypowiedzenia (78 %), dwadzieścia siedem wynikało z końca kontraktu (18 %), cztery wynikały z orzeczenia RWKL (3 %), jedno wynikało z wyroku sądu - bezwzględnej kary pozbawienia wolności (1 %). W jednym przypadku doszło do wygaśnięcia stosunku służbowego z powodu zgonu żołnierza (3%).

4.7. 15. Gołdapski Pułk Przeciwlotniczy

Jednostka pod obecną jej nazwą istnieje od roku 1994. Powstała z przeformowania 15. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej. Zarządzeniem Dowódcy WOW nr 05/Org z dnia 28 stycznia 1994 roku, pułk został przekazany w podporządkowanie 15. Dywizji Zmechanizowanej. Od roku 2000 pułk został przekazany do 1. Warszawskiej Dywizji Zmechanizowanej. Decyzją Ministra Obrony Narodowej Nr Z-6/Org./P1 z dnia 15 lutego 2011 roku pułk został przekazany ze składu 1. Dywizji Zmechanizowanej w bezpośrednie podporządkowanie pod Dowódcę Wojsk Lądowych. Następnie, w roku 2013 w związku z rozformowaniem Dowództwa Wojsk Lądowych, pułk przeszedł w podporządkowanie 16. Dywizji Zmechanizowanej[740].

Na podstawie Decyzji Nr 247/MON z dnia 9 września 2013 r.[741] w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji przez 15. Gołdapski Pułk Przeciwlotniczy pułk oraz jego pododdziały przejęły tradycje:

15. Gołdapski Pułk Przeciwlotniczy przejmuje tradycje:

a) 15. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej (1944-1945),
b) 32. Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej 18. Dywizji Piechoty (1951-1956),
c) 133. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej (1956-1957 i 1963-1967),
d) 50. Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej (1957-1963),
e) Szkoły Podoficerów Artylerii Przeciwlotniczej nr 6 (1957-1973),
f) 15. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej (1967-1994);

1. Dywizjon Przeciwlotniczy przejmuje tradycje:

a) 2. Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej (1926-1939),
b) 75. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej (1944-1952 i 1965-1990),
c) 16. Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej (1945),
d) 82. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej 16. Dywizji Artylerii Przeciwlotniczej (1952-1965),

[740] https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=254&Itemid=27 (dostęp 01.02.2023 r.)
[741] Dz. Urz. MON z 2013 r., poz. 221.

e) 2. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej 2.Warszawskiej Dywizji Pancernej 2. Korpusu Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie (1945-1947),

f) 99. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej (1990-1996),

g) 2. Zachodniopomorskiego Pułku Przeciwlotniczego (1996-2010);

2. Dywizjon Przeciwlotniczy:

a) przejmuje tradycje:

– 13. Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej 16. Dywizji Piechoty (1950-1967),

– 13. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej 16. Kaszubskiej Dywizji Pancernej (1967-1992),

– 13. Elbląskiego Pułku Przeciwlotniczego (1992-2011),

b) przyjmuje wyróżniającą nazwę „Elbląski";

3. Dywizjon Przeciwlotniczy przejmuje tradycje:

a) 15. Baterii Artylerii Przeciwlotniczej (1939),

b) 8. Baterii Przeciwlotniczej 1. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej(1939),

c) 1. Samodzielnego Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej (1943-1944),

d) 1. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej (1945-1946),

e) 1. Szkolnego Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej (1945-1946),

f) 4. Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej (1951-1964),

g) 1. Dywizjonu Artylerii Przeciwlotniczej (1964-1967),

h) 1. Pułku Artylerii Przeciwlotniczej (1967-1995),

i) 1. Modlińskiego Pułku Przeciwlotniczego (1996-2000).

Oznaka rozpoznawcza wprowadzona została Decyzją Nr 35/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 lutego 2013 r[742].

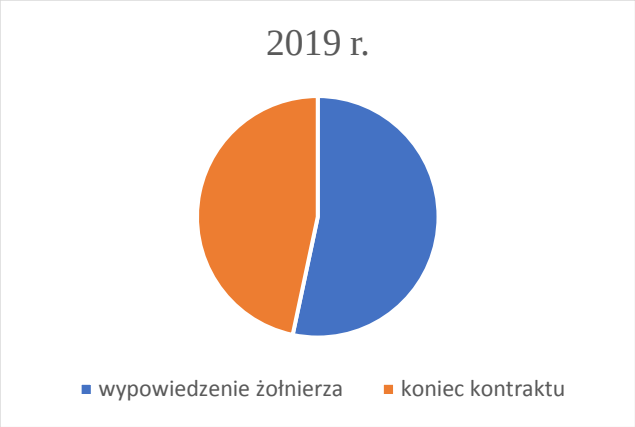
Rys. 6 Oznaka rozpoznawcza 15. Pułku Przeciwlotniczego

Źródło:https://15pplot.wp.mil.pl/pl/pages/symbolika-jednostki-2019-10-21-4/ (dostęp 01.01.2023 r.)

[742] Dz. Urz. MON z 2013 r., poz. 42.

Wykres 21. Zwolnienie z zsw w 15. pplot w 2019 r.

wypowiedzenie żołnierza – 16
koniec kontraktu - 14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2019 szesnaście zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (53 %), czternaście wynikało z końca kontraktu (47 %).

Wykres 22. Zwolnienie z zsw w 15. pplot w 2020 r.

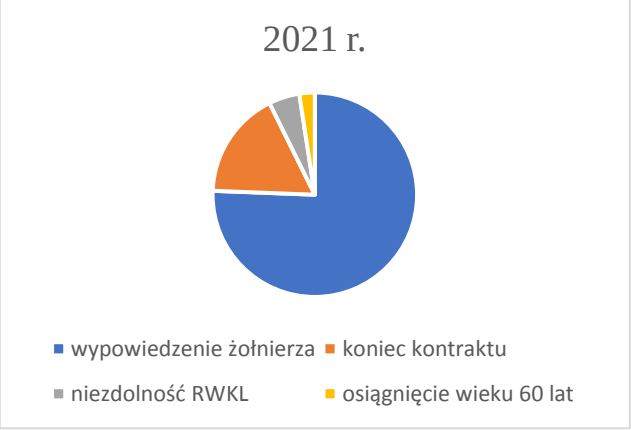

wypowiedzenie żołnierza – 16
koniec kontraktu - 14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2020 szesnaście zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (53 %), czternaście wynikało z końca kontraktu (47 %).

Wykres 23. Zwolnienie z zsw w 15. pplot w 2021 r.

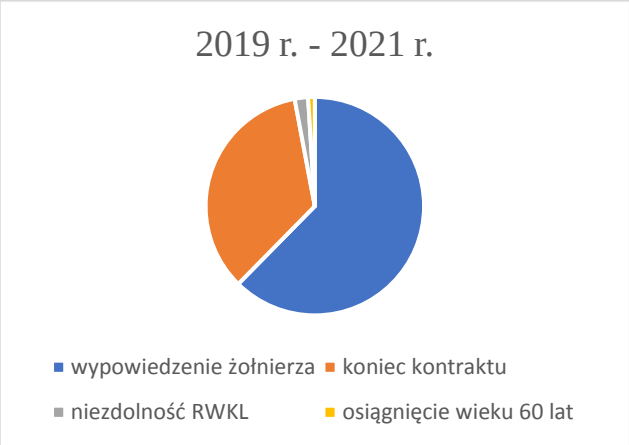

wypowiedzenie żołnierza – 31
koniec kontraktu – 7
niezdolność RWKL – 2
osiągnięcie wieku 60 lat - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2021 trzydzieści jeden zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (76 %), siedem wynikało z końca kontraktu (19 %), dwa wynikały z orzeczenia RWKL (5%) zaś jedno wynikało z osiągnięcia wieku 60 lat (2 %).

Wykres 24. Zwolnienie z zsw w 15. pplot w latach 2019-2021

wypowiedzenie żołnierza – 63
koniec kontraktu – 35
niezdolność RWKL – 2
osiągnięcie wieku 60 lat - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W latach 2019-2021 sześćdziesiąt trzy zwolnienia wynikały ze złożonego wypowiedzenia (62 %), trzydzieści pięć wynikało z końca kontraktu (35 %), dwa wynikały z orzeczenia RWKL (2 %) zaś jedno wynikało z osiągnięcia wieku 60 lat (1 %).

4.8. 16. Żuławski Pułk Logistyczny (do 2019 r. 16. batalion remontowy)

Na podstawie Decyzji Ministra Obrony Narodowej nr Z–87/Org./P1 z dnia 7 grudnia 2018 roku w sprawie zmian organizacyjnych w jednostkach podporządkowanych Dowódcy Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych, Decyzji Ministra Obrony Narodowej nr Z–88/Org./SSG/ZOiU – P1 z dnia 10 grudnia 2018 roku w sprawie realizacji zadań umożliwiających wprowadzenie zmian organizacyjnych w jednostkach podporządkowanych Dowódcy Generalnemu Rodzajów Sił Zbrojnych oraz Rozkazu Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych Nr Z –11/Org. z dnia 16 stycznia 2019 roku, Dowódca 16 Dywizji Zmechanizowanej Rozkazem nr Z–23 z dnia 24 stycznia 2019 r. rozkazał w terminie do dnia 31 grudnia 2019 roku przeformować 16. Żuławski Batalion Remontowy w Elblągu w 16. Pułk Logistyczny w Elblągu[743].

Decyzją Nr 84/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 czerwca 2020 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, przyjęcia wyróżniającej nazwy i ustanowienia

[743] https://16plog.wp.mil.pl/pl/pages/tradycje-2017-01-16-6/ (dostęp 30.01.2023 r.)

dorocznego Święta 16. Pułku Logistycznego pułk przejął tradycje Żuławskiego Batalionu Remontowego (1967-2019) oraz wyróżniającą nazwę „Żuławski”[744].

Na podstawie Decyzji Nr 87/MON z dnia 30 czerwca 2020 r. w sprawie wprowadzenia proporców rozpoznawczych dowódców, odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej oraz proporczyka na beret żołnierzy 16. Pułku Logistycznego wprowadzono oznakę rozpoznawczą[745].

Rys. 7 Oznaka rozpoznawcza 16. Pułku Logistycznego

Źródło: https://16plog.wp.mil.pl/pl/pages/tradycje-2017-01-16-6/ (dostęp 30.01.2023 r.)

Wykres 25. Zwolnienie z zsw w 16. plog w 2019 r.

wypowiedzenie żołnierza - 7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2019 siedem zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (100 %).

[744] Dz. Urz. MON z 2020 r., poz. 103.
[745] Dz. Urz. MON z 2020 r., poz. 106.

Wykres 26. Zwolnienie z zsw w 16. plog w 2020 r.

wypowiedzenie żołnierza - 6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2020 sześć zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (100%).

Wykres 27. Zwolnienie z zsw w 16. plog w 2021 r.

wypowiedzenie żołnierza – 48

koniec kontraktu -1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2021 czterdzieści osiem zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (98 %), jedno wynikało z końca kontraktu (2 %).

Wykres 28. Zwolnienie z zsw w 16. plog w latach 2019-2021

wypowiedzenie żołnierza – 61

koniec kontraktu - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku latach 2019-2021 sześćdziesiąt jeden zwolnień wynikało ze złożonego

wypowiedzenia (98 %), jedno wynikało z końca kontraktu (2 %).

4.9. 9. Batalion Dowodzenia

9. Batalion Dowodzenia sformowano pod koniec 2012 roku na podstawie rozkazu Dowódcy Garnizonu Warszawa nr Z-35/2012 z dnia 23 października 2012 roku, bazą do sformowania batalionu był 9. Batalion Łączności, formowanie zakończono w terminie do dnia 31 grudnia 2012 roku. Miejscem postoju jednostki była wtedy miejscowość Białobrzegi. Równocześnie batalion po sformowaniu włączono w skład 15. Brygady Wsparcia Dowodzenia w Sieradzu. W roku 2014 w związku z reformą systemu kierowania i dowodzenia Siłami Zbrojnymi RP batalion zmienił podporządkowanie, z dniem 1 marca 2014 roku stał się samodzielnym pododdziałem podporządkowanym nowo sformowanemu Dowództwu 9. Brygady Wsparcia Dowodzenia Dowództwa Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych. W związku z dyslokacją Dowództwa 16. Dywizji Zmechanizowanej do kompleksu koszarowego w miejscowości Białobrzegi, podjęto decyzję o przydzieleniu 9. batalionu dowodzenia w skład dywizji jako jej batalionu dowodzenia, uroczystość przejścia w podporządkowanie 16. Dywizji Zmechanizowanej odbyła się w dniu 27 października 2017. Pod koniec 2019 roku w związku ze zmianą miejsca postoju Dowództwa 16 Dywizji Zmechanizowanej batalion został przebazowany do Olsztyna[746].

Zgodnie z Decyzją Nr 292/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 października 2013 r.[747] w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji i sztandaru rozformowanego 9. Batalionu Łączności przez 9. Batalion Dowodzenia batalion przejął tradycje:

1. 1. Pułku Łączności (1921-1929),
2. 1. Samodzielnego Pułku Łączności 1. Armii Wojska Polskiego (1944-1946),
3. 9. Pułku Łączności (1956-1994),
4. 9. Pułku Dowodzenia (1994-2007),
5. 9. Batalionu Łączności (2007-2012).

Zgodnie z Decyzją Nr 183/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 lipca 2013 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej oraz proporczyka na beret 9. Batalionu Dowodzenia wprowadzono oznakę rozpoznawczą[748].

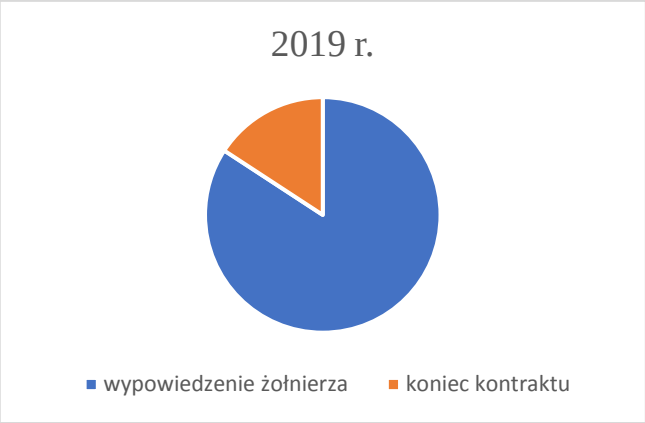
[746] https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=821&Itemid=26.
[747] Dz. Urz. MON z 2013 r., poz. 261.
[748] Dz. Urz. MON z 2013 r., poz. 175.

Rys. 8 Oznaka rozpoznawcza 9. Batalionu Dowodzenia

Źródło:https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=821&Itemid=26 (dostęp 17.02.2023 r.)

Wykres 29. Zwolnienie z zsw w 9. bdow w 2019 r.

wypowiedzenie żołnierza – 16

koniec kontraktu - 3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2019 szesnaście zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (84 %), trzy wynikały z końca kontraktu (16 %).

Wykres 30. Zwolnienie z zsw w 9. bdow w 2020 r.

wypowiedzenie żołnierza – 9

koniec kontraktu - 3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2020 dziewięć zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (75 %), trzy wynikały z końca kontraktu (16 %).

Wykres 31. Zwolnienie z zsw w 9. bdow w 2021 r.

wypowiedzenie żołnierza – 24
koniec kontraktu – 7
ocena niedostateczna z opiniowania - 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2021 dwadzieścia cztery zwolnienia wynikały ze złożonego wypowiedzenia (73 %), siedem wynikało z końca kontraktu (21 %) zaś dwa wynikały z oceny niedostatecznej z opiniowania (6 %).

Wykres 32. Zwolnienie z zsw w 9. bdow w latach 2019-2021

wypowiedzenie żołnierza – 49
koniec kontraktu – 13
ocena niedostateczna z opinii - 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W latach 2019-2021 czterdzieści dziewięć zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (77 %), trzynaście wynikało z końca kontraktu (20 %) zaś dwa wynikały z oceny niedostatecznej z opiniowania (3 %).

4.10. 15. Mazurski Batalion Saperów

15. Batalion Saperów sformowano 1 lipca 1995 roku na podstawie Zarządzenia Szefa Sztabu Generalnego WP nr 083/Org. z dnia 24 czerwca 1994 roku oraz wykonawczego Zarządzenia Szefa Sztabu WOW nr 021/Org. z dnia 18 sierpnia 1994 roku. Batalion formowano w składzie 15. Warmińsko-Mazurskiej Dywizji Zmechanizowanej na bazie 41. Ośrodka Materiałowo-Technicznego. W 2000 roku w

związku z rozformowaniem 15. Dywizji Zmechanizowanej batalion przeszedł w podporządkowanie 1. Dywizji Zmechanizowanej, a następnie w 2011 roku w związku z rozformowaniem 1. Dywizji Zmechanizowanej w skład 15. Brygady Zmechanizowanej w której składzie znajduje się do dziś[749].

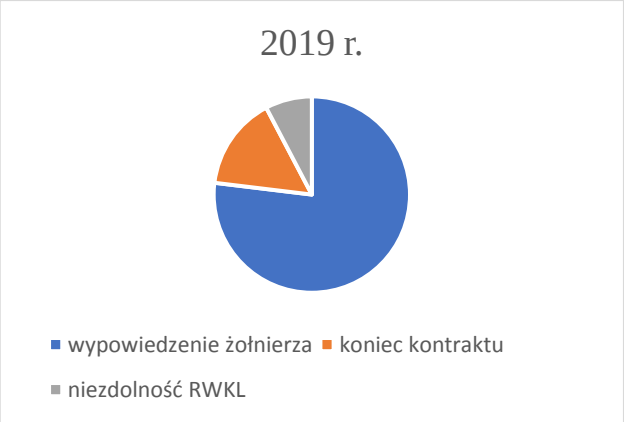
Na podstawie Decyzji Nr 430/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 grudnia 2005 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej i proporczyka na beret 15 Mazurskiego batalionu saperów w Orzyszu[750] wprowadzono oznakę rozpoznawczą.

Rys. 9 Oznaka rozpoznawcza 15. Batalionu Saperów

Źródło:https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=837&Itemid=26. (dostęp 13.02.2023 r.)

Wykres 33. Zwolnienie z zsw w 15. bsap w 2019 r.

wypowiedzenie żołnierza – 10
koniec kontraktu – 2
niezdolność RWKL - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2019 dziesięć zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (77 %), dwa wynikały z końca kontraktu (15 %) zaś jedno wynikało z orzeczenia RWKL (8 %).

[749] https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=837&Itemid=26. (dostęp 13.02.2023 r.)
[750] Dz. Urz. MON z 2005 r., nr 24, poz. 237.

Wykres 34. Zwolnienie z zsw w 15. bsap w 2020 r.

wypowiedzenie żołnierza – 3

koniec kontraktu - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2020 trzy zwolnienia wynikały ze złożonego wypowiedzenia (75 %) zaś jedno wynikało z końca kontraktu (25 %).

Wykres 35. Zwolnienie z zsw w 15. bsap w 2021 r.

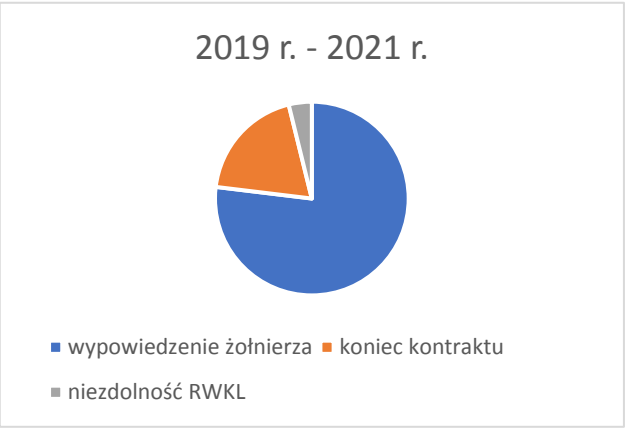
wypowiedzenie żołnierza – 7

koniec kontraktu - 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2021 siedem zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (78 %) zaś dwa wynikały z końca kontraktu (22 %)

Wykres 36. Zwolnienie z zsw w 15. bsap w latach 2019-2021

wypowiedzenie żołnierza – 20

koniec kontraktu – 5

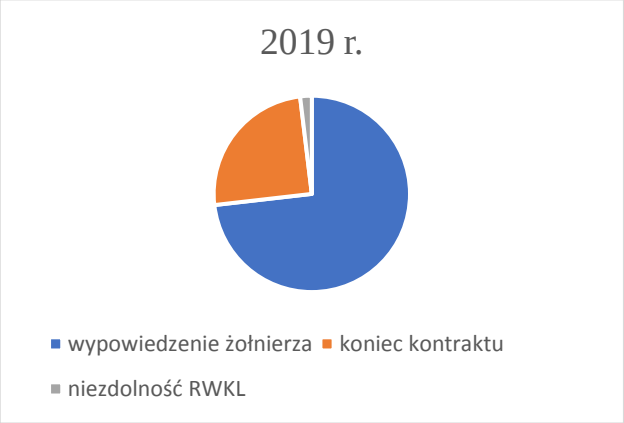
niezdolność RWKL -1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W latach 2019-2021 dwadzieścia zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (77 %), pięć wynikało z końca kontraktu (19 %) zaś jedno wynikało z orzeczenia RWKL (4 %).

4.11. 16. Dywizja Zmechanizowana (Dowództwo oraz jednostki bezpośrednio podległe)

Wykres 37. Zwolnienie z zsw w Dowództwie 16. DZ oraz jednostkach bezpośrednio podległych w 2019 r.

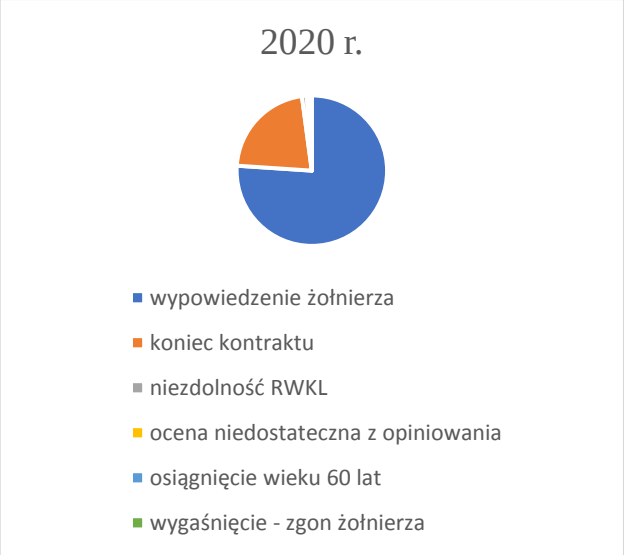

wypowiedzenie żołnierza – 191
koniec kontraktu – 65
niezdolność RWKL - 5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2019 sto dziewięćdziesiąt jeden zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (73 %), sześćdziesiąt pięć wynikało z końca kontraktu (25 %) zaś pięć wynikało z orzeczenia RWKL (2 %).

Wykres 38. Zwolnienie z zsw w Dowództwie 16. DZ oraz jednostkach bezpośrednio podległych w 2020 r.

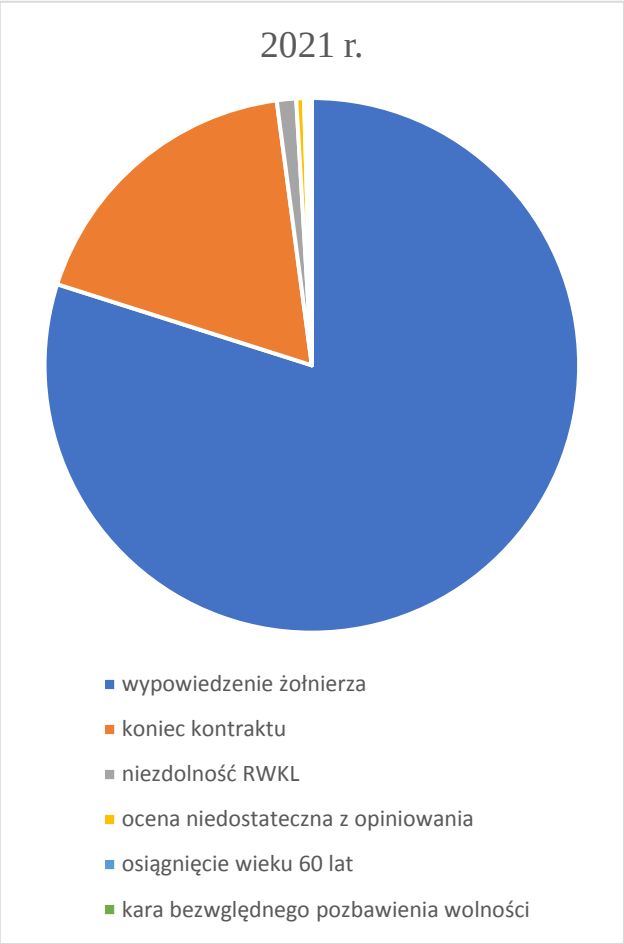

wypowiedzenie żołnierza – 216
koniec kontraktu – 62
niezdolność RWKL – 3
otrzymanie oceny niedostatecznej z opiniowania – 1
osiągnięcie wieku 60 lat -1
wygaśnięcie – zgon żołnierza - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2020 dwieście szesnaście zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (76 %), sześćdziesiąt dwa wynikały z końca kontraktu (22 %), trzy wynikały z orzeczenia RWKL (1 %), jedno wynikało z otrzymania oceny niedostatecznej z opiniowania (niecały 1 %) zaś jedno z powodu osiągnięcia wieku 60 lat (niecały 1 %). W jednym przypadku doszło do wygaśnięcia stosunku służbowego z powodu zgonu żołnierza (niecały 1%).

Wykres 39. Zwolnienie z zsw w Dowództwie 16. DZ oraz jednostkach bezpośrednio podległych w 2021 r.

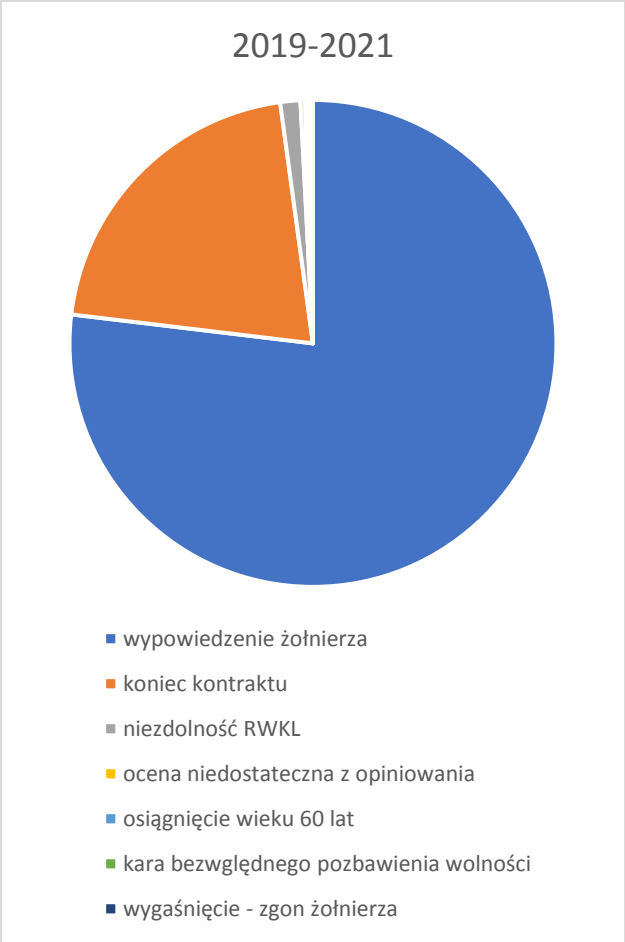

wypowiedzenie żołnierza – 342
koniec kontraktu – 77
niezdolność RWKL – 5
ocena niedostateczna z opiniowania – 2
osiągnięcie wieku 60 lat – 1
bezwzględna kara pozbawienia wolności -1
wygaśnięcie – zgon żołnierza - 1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W roku 2021 trzysta czterdzieści dwa zwolnienia wynikały ze złożonego wypowiedzenia (80%), siedemdziesiąt siedem wynikało z końca kontraktu (18 %), pięć wynikało z orzeczenia RWKL (1 %), dwa wynikały z otrzymania oceny niedostatecznej z opiniowania (niecały 1 %), jedno wynikało z powodu osiągnięcia wieku 60 lat (niecały 1 %) zaś jedno wynikało z wyroku sądu - bezwzględnej kary pozbawienia wolności (niecały 1 %).

Wykres 40. Zwolnienie z zsw w Dowództwie 16. DZ oraz jednostkach bezpośrednio podległych w latach 2019-2021

wypowiedzenie żołnierza – 749
koniec kontraktu – 204
niezdolność RWKL – 13
ocena niedostateczna z opiniowania – 3
osiągnięcie wieku 60 lat – 2
bezwzględna kara pozbawienia wolności -1
wygaśnięcie – zgon żołnierza - 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W latach 2019-2021 siedemset czterdzieści dziewięć zwolnień wynikało ze złożonego wypowiedzenia (77%), dwieście cztery wynikały z końca kontraktu (21 %), trzynaście wynikało z orzeczenia RWKL (1 %), trzy wynikały z otrzymania oceny niedostatecznej z opiniowania (niecały 1 %), dwa wynikały z powodu osiągnięcia wieku 60 lat (niecały 1 %) zaś jedno wynikało z wyroku sądu - bezwzględnej kary pozbawienia wolności (niecały 1 %). W jednym przypadku doszło do wygaśnięcia stosunku służbowego z powodu zgonu żołnierza (niecały 1%).

Wykres 41. Formy zwolnienia z zsw w Dowództwie 16. DZ oraz jednostkach bezpośrednio podległych w latach 2019-2021

decyzja administracyjna – 956

rozkaz ewidencyjny – 13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z 16. DZ

W latach 2019-2021 dziewięćset pięćdziesiąt sześciu żołnierzy zostało zwolnionych w formie decyzji administracyjnej (98,35 %), zaś w formie rozkazu wydanego dla celów ewidencyjnych zaledwie siedemnastu (1,65 %).

4.12. Analiza wyników badań

Głównym celem badawczym autora wspomnianym na początku niniejszego rozdziału była weryfikacja, czy charakter jednostki wojskowej w której pełni żołnierz ma wpływ na przyczynę zwolnienia z zsw.

Zasadniczą różnicą w aspekcie przesłanek zwolnieniowych, w kontekście analizowanych jednostek wojskowych jest liczba żołnierzy zwolnionych z zsw. Ma to związek ze stanem ewidencyjnym – oczywiste jest że w jednostkach o większym stopniu ukompletowania i rozwinięcia liczba ta będzie większa.

Główną przyczyną zwolnienia żołnierza z zsw w badanych jednostkach jest złożenie wypowiedzenia stosunku służbowego przez żołnierza zawodowego – w roku 2019 w 16. Dywizji Zmechanizowanej oraz jednostkach bezpośrednio podległych w sumie było to 191 żołnierzy, w roku 2020 - 216 żołnierzy zaś w roku 2021 - 342 żołnierzy.

Przyczyny takiego stanu są dwie. Główna to wzrost ukompletowania jednostek poprzez rozwijanie pododdziałów które do tej pory były skadrowane, czego efektem jest wzrost liczby żołnierzy pełniących służbę w konkretnej jednostce. Drugą przyczyną, w opinii autora mniej ważną, było spodziewane wejście w życie nowej pragmatyki służbowej i związane z nią obawy żołnierzy do norm w niej zawartych. Obawy żołnierzy

dotyczyły zmniejszenia należności finansowych związanych ze służbą jak i zwolnieniem z niej oraz zmian dotyczących samego pełnienia służby – np. do czasu wejścia w życie uooo żołnierz służby kontaktowej musiał wyrazić zgodę na zmianę stanowiska służbowego. W chwili obecnej wszyscy żołnierze zawodowi pełnią służbę stałą, stąd też możliwość choćby ich przeniesienia służbowego jest o wiele większa.

Zdecydowaną większość wśród żołnierzy składających wypowiedzenie stanowiły osoby posiadające przynajmniej minimalne prawa emerytalne, czyli osiągnęli w dniu zwolnienia z zsw minimum 15 lat czynnej służby wojskowej.

Następną w kolejności, biorąc pod uwagę liczbę zwolnień przesłanką był upływ czasu na jaki został zawarty kontrakt. Przesłanka ta miała zastosowanie głównie do żołnierzy korpusu szeregowcy albowiem cały ten korpus pełnił służbę w ramach kontraktów. Możliwość pełnienia służby stałej posiadali wyłącznie podoficerowie oraz oficerowie. Wyjątek od tej reguły dotyczył podoficerów posiadających krótki staż w korpusie podoficerskim oraz podoficerów i oficerów powołanych do zsw z rezerwy. Nieistotne było przy tym to czy pełnili wcześniej służbę stałą.

W odróżnieniu od przesłanki zwolnieniowej liczba zwolnionych w tym trybie żołnierzy była co roku zbliżona - w roku 2019 w 16. Dywizji Zmechanizowanej oraz jednostkach bezpośrednio podległych w sumie było to 65 żołnierzy, w roku 2020 - 62 żołnierzy zaś w roku 2021 - 77 żołnierzy.

Trzynastu żołnierzy musiało zakończyć zsw z powodów zdrowotnych czyli otrzymania z RWKL orzeczenia o niezdolności do pełnienia dalszej służby. Tak mała liczba żołnierzy zwolnionych z powodów zdrowotnych wiąże się z tym, że żołnierz musi legitymować się dobrem stanem fizycznym psychicznym, a zważywszy na liczbę zwolnionych zasadna jest sugestia że żołnierze 16. Dywizji Zmechanizowanej legitymują się stanem zdrowia umożliwiającym wykonywanie obowiązków służbowych w sposób należyty.

Jedynie 3 żołnierzy zostało zwolnionych w następstwie otrzymania oceny niedostatecznej z opiniowania służbowego. Świadczy to o odpowiednich kwalifikacjach oraz wysokiej jakości realizacji postawionych zadań przez żołnierzy 16. Dywizji Zmechanizowanej.

Osiągnięcie wieku 60 lat skutkowało zwolnieniem z zsw 2 żołnierzy.

Zaledwie jedno zwolnienie było następstwem wyroku sądowego dotyczącego orzeczenia wobec żołnierza bezwzględnej kary pozbawienia wolności. Świadczy to o karności żołnierzy oraz poszanowaniu obowiązujących norm, reguł i przepisów prawa.

W jednym przypadku doszło do wygaśnięcia stosunku służbowego z powodu zgonu żołnierza.

Dokonano również weryfikacji form dokumentu na podstawie którego został zakończony stosunek służbowy żołnierza. Przeważająca większość, bo aż 98,35 % żołnierzy zawodowych zostało zwolnionych na podstawie administracyjnej, a zaledwie 1,65 % na podstawie rozkazu ewidencyjnego. Świadczy to niezbicie, że przepisy pragmatyki są stabilizatorem i gwarantem „zatrudnienia" żołnierza zawodowego.

Rozdział V
Przesłanki zwolnienia z zsw zawarte w uosw które nie posiadają swojego odpowiednika w przepisach uooo

5.1. Upływ czasu określonego w kontrakcie, jeżeli nie nastąpiło zawarcie kolejnego kontraktu

Na gruncie poprzedniej ustawy pragmatycznej istniały dwa stany faktyczne których spełnienie powodowało zastosowanie art. 111 pkt 8. Pierwszy, to sytuacja gdy żołnierz zawodowy nie złożył wniosku o nowy kontrakt na pełnienie zawodowej służby wojskowej (występująca sporadycznie). Drugim, zdecydowanie częściej spotykanym przypadkiem była odmowa przez dowódcę jednostki wojskowej zawarcia kolejnego kontraktu. W tym miejscu warto zauważyć, że obok zwolnienia żołnierza z zsw z powodu złożenia przez niego wypowiedzenia stosunku służbowego była ta najczęstsza przyczyna rozwiązania stosunku służbowego.

Zwolnienie żołnierza służby kontraktowej z zsw, jeżeli nie doszło do zawarcia kolejnego kontraktu, następowało z dniem upływu okresu pełnienia służby określonego w kontrakcie. Zwolnienie żołnierza zawodowego przebywającego na urlopie macierzyńskim, urlopie na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopie ojcowskim lub urlopie rodzicielskim z zsw, wskutek upływu czasu określonego w kontrakcie, jeżeli nie nastąpi zawarcie kolejnego kontraktu, następowało z pierwszym dniem po zakończeniu tego urlopu.

Na wstępie rozważań przypomnieć należy, że służbę kontraktową o której była mowa w ustawie o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych charakteryzowało zawarcie kontraktu o charakterze cywilnym, który był koniecznym warunkiem przystąpienia do służby. Kontrakt ten zawężał pełnienie służby do określonej jednostki, wyznaczonego stanowiska służbowego oraz ściśle określonego czasu. Kontrakt zawierany był na okres od 24 miesięcy do 6 lat, przy czym pierwszy kontrakt na pełnienie służby kontraktowej zawierany był na okres dwóch lat. Przepisy ustawy nie określały ile można z żołnierzem zawodowym zawrzeć kontraktów. Po tym okresie żołnierz zawodowy mógł być mianowany na stałe lub zwolniony ze służby. Należy jednak zauważyć, że żołnierz zawodowy korpusu szeregowych mógł pełnić zawodową służbę wojskową wyłącznie w

służbie kontraktowej. Do czasu zmiany ustawy pragmatycznej w 2016 r.[751] żołnierz służby kontraktowej mógł ją pełnić przez łączny okres nieprzekraczający dwunastu lat. Uchylenie art. 13 ust. 1 ustawy umożliwiło nabycie przez żołnierzy służby kontraktowej prawa do zaopatrzenia emerytalnego oraz odprawy mieszkaniowej co przekładało się również na profesjonalizm SZ albowiem trudny do pogodzenia był fakt, że doświadczeni żołnierze, uczestniczy misji poza granicami kraju, posiadający ukończone różne kursy i szkolenia odchodzili z zawodowej służby wojskowej po 12 latach.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 uosw żołnierzy zawodowych żołnierz służby kontraktowej najpóźniej na trzy miesiące przed dniem upływu okresu, na jaki został zawarty kontrakt, mógł wystąpić z wnioskiem o zawarcie kolejnego kontraktu lub o powołanie do służby stałej. Z inicjatywą zawarcia nowego kontraktu lub powołania na stałe mógł także wystąpić dowódca jednostki wojskowej. Warunkiem koniecznym do zawarcia kolejnego kontraktu była minimum ocena dobra z ostatniego opiniowania służbowego. Należy również zauważyć, że art. 15 uosw został zmieniony ustawą z dnia 11 października 2013 r. o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz niektórych innych ustaw[752], poprzez dodanie ust. 3. Przepis ten stanowił, że warunkiem zawarcia kolejnego kontraktu z żołnierzem jest posiadanie przez niego ogólnej oceny co najmniej dobrej w ostatniej opinii służbowej. Z uzasadnienia projektu ustawy nowelizującej wynika, że celem wprowadzenia wymogu legitymowania się przez żołnierza, ubiegającego się o zawarcie kolejnego kontraktu, oceną co najmniej dobrą w ostatniej opinii służbowej było wyłącznie motywowanie żołnierzy służby kontraktowej do dobrego wykonywania obowiązków służbowych. Regulacja powyższa oznaczała, że bez spełnienia przesłanki określonej w tym przepisie nie było możliwe zawarcia kolejnego kontraktu z żołnierzem[753].

Właściwy do zawarcia kontraktu na pełnienie służby kontraktowej był organ uprawniony do wyznaczenia żołnierza na stanowisko służbowe, na którym żołnierz będzie pełnił zawodową służbę wojskową. Przepisy ustawy nie ustanawiały trybu rozpoznania wniosku żołnierza zawodowego o zawarcie kolejnego kontraktu. Tryb ten pojawił się wyłącznie w akcie wykonawczym, to jest w wydanym na podstawie art. 16 uosw rozporządzeniu Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 marca 2010 r. w sprawie

[751] Dz. U. z 2016 r., poz. 308.
[752] Dz. U. z 2013 r., poz. 1355.
[753] Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 9 listopada 2016 r., II SA/Rz 182/16, LEX nr 2181220; wyrok NSA z dnia 18 października 2017 r., I OSK 2890/15, LEX nr 2974082; wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 22 czerwca 2016 r., II SA/Bd 437/16, LEX nr 2104659.

powoływania do zawodowej służby wojskowej[754]. W świetle art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, podany w § 15 ust. 2 cyt. rozporządzenia rozkaz personalny, był rodzajem decyzji administracyjnej. Powołane przepisy ustawy i rozporządzenia nie ustanawiały żadnych przesłanek, którymi powinien kierować się organ właściwy do zawarcia lub odmowy zawarcia kontraktu na pełnienie służby terminowej. Z analizowanych przepisów wynikał jedynie warunek zapoznania się organu podejmującego decyzję z opinią dowódcy jednostki wojskowej (§ 15 ust. 1 omawianego rozporządzenia), ale tylko w sytuacji, gdy dowódca jednostki nie był równocześnie organem właściwym do podjęcia decyzji w tym przedmiocie. Natomiast w przypadku, gdy dowódca jednostki był równocześnie organem właściwym do rozstrzygnięcia w przedmiocie zawarcia (odmowy zawarcia) kolejnego kontraktu, opinia o jakiej była mowa w § 15 ust. 1 rozporządzenia nie była wymagana.

Jeżeli z inicjatywą zawarcia kolejnego kontraktu na pełnienie zawodowej służby wojskowej lub powołania do służby stałej wystąpił dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz zawodowy pełnił zsw, do wniosku w tej sprawie dołączało się pisemną zgodę żołnierza. Przepisy § 15 stosowano odpowiednio.

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniesionego przez żołnierza służby kontraktowej wniosku, o którym była mowa w art. 15 ust. 1 uosw, właściwy organ zawierał z tym żołnierzem kolejny kontrakt na pełnienie zawodowej służby wojskowej lub wydawał rozkaz personalny o powołaniu żołnierza do służby stałej. Odmowa zawarcia kolejnego kontraktu lub powołania żołnierza do służby stałej następowała w formie rozkazu personalnego.

Ustawa pragmatyczna nie przewidywała automatycznego przedłużenia kontraktu żołnierzowi, który złożył wniosek. Podmiotem decydującym o zawarciu nowego kontraktu był odpowiedni organ wojskowy. Decyzja o zawarciu nowego kontraktu lub jego odmowie miała charakter uznaniowy. Przesłanką która musiała zostać spełniona by nowy kontrakt został zawarty było zaistnienie potrzeb SZ. Poprzez potrzeby SZ należy rozumieć celowość powołania do zawodowej służby wojskowej. Kryterium to z istoty swej nie daje się ocenić pod względem legalności.

Podkreślić należy, że mianowanie w służbie kontraktowej miało podobny charakter do umowy o pracę na czas określony, a zatem żołnierz powinien liczyć się z tym, iż kontrakt

[754] T.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1299 ze zm.

może nie zostać przedłużony[755]. Kontrakt zawężał pełnienie służby do określonej jednostki, wyznaczonego stanowiska służbowego oraz ściśle określonego czasu. Dowódca decydując o nieprzedłużeniu kontraktu, nie musiał mieć żadnych dowodów na to, że żołnierz nie podoła służbie. Odmowa zawarcia kontraktu jest dokonywana w formie decyzji administracyjnej, jednakże żaden przepis materialnego prawa administracyjnego nie przyznawał skarżącemu prawa (roszczenia) o zawarcie kolejnego kontraktu. Nawet uzyskanie przez żołnierza ogólnej oceny dobrej w ostatniej opinii służbowej również nie dawało prawa do skutecznego żądania przedłużenia kontraktu[756]. Organ wojskowy nie miał zatem obowiązku zawrzeć kolejnego kontraktu, a żołnierzowi nie przysługiwało roszczenie o jego przedłużenie (wg mnie zasadniejszym byłoby użycie wyrazu zawarcie albowiem żołnierz zawierał kolejny kontrakt, a przedłużenie było możliwe w drodze aneksu ale to już inna instytucja)[757].

Uznaniowość organu wojskowego w którego kompetencjach leżała kwestia przedłużania kontraktów przejawiała się w braku normy prawnej zawierającej przesłanki, którymi odpowiedni organ musiał kierować się w przypadku zawarcia bądź odmowy zawarcia kontraktu[758]. Organ działał na własną odpowiedzialność, ale na podstawie upoważnienia wskazanego w ustawie. Zakres uznaniowości wyznaczał cel dla którego konkretny przepis został stworzony. Organ wojskowy podejmując decyzję w przedmiocie kontraktu powinien kierować się słusznym interesem obywatela, jednakże z prymatem interesu publicznego. W słusznym interesie żołnierza służby kontraktowej pozostaje oczywiście kontynuowanie zawodowej służby wojskowej w ramach kolejnego kontraktu, jednakże prymat interesu publicznego nad interesem jednostki w tej dziedzinie jest zrozumiały i uzasadniał brak w przepisach prawa gwarancji kolejnego zatrudnienia dla żołnierza czy podstaw do konstruowania roszczeń o zawarcie kolejnego kontaktu. Uznaniowość nie oznaczała w żadnym wypadku zupełnej dowolności przy orzekaniu,

[755] Wyrok WSA we Wrocławiu w wyroku z dnia 20 kwietnia 2017 r., IV SA/Wr 465/16, LEX nr 2290758; wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 9 października 2013 r., II SA/Go 690/13, LEX nr 1387209; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 8 października 2014 r., IV SA/Po 434/14, LEX nr 1547882; wyrok WSA w Gdańsku z dnia 21 kwietnia 2011 r., III SA/Gd 77/11, LEX nr 1128750.
[756] Wyrok NSA z dnia 5 kwietnia 2006 r., I OSK 1348/05, LEX nr 211613; wyrok NSA z dnia 8 października 2014 r., I OSK 81/14, LEX nr 1511369; wyrok NSA z dnia 11 kwietnia 2012 r., I OSK 1655/11, LEX nr 1264588.
[757] Wyrok NSA z dnia 5 kwietnia 2006 r., I OSK 1348/05, LEX nr 211613; wyrok NSA z dnia 11 kwietnia 2012 r., I OSK 1655/11, LEX nr 1264588; wyrok NSA z dnia 1 września 2016 r., I OSK 632/15, LEX nr 2118786.
[758] Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 20 kwietnia 2017 r., IV SA/Wr 465/16, LEX nr 2290758.

albowiem granice uznaniowości wyznaczają przepisy kodeksu postępowania administracyjnego[759].

Należy również wskazać, że kompetentny organ wojskowy ma wyłączne prawo do kreowania własnej polityki kadrowej oraz do wyboru odpowiednich kandydatów zdolnych do zajmowania określonych stanowisk służbowych. Polityką kadrową w SZ rządzą potrzeby SZ, rozumiane jako celowość poszczególnych decyzji kadrowych - w ramach liczby stanowisk w poszczególnych korpusach kadry zawodowej. Na organie kadrowym spoczywa obowiązek zapewnienia ciągłości funkcjonowania jednostek wojskowych z uwzględnieniem realizacji zadań obronnych. Odpowiedni dobór kadrowy żołnierzy umożliwia realizację zadań służbowych na wysokim poziomie. Ma to podstawowe znaczenie dla realizacji zadań SZ w aspekcie ich operacyjnego przeznaczenia w toku operacji militarnych. Organy wojskowe zobligowane są do wyznaczania na stanowiska wyłącznie żołnierzy którzy będą w stanie samodzielnie i poprawnie realizować zadania przypisane dla określonego stanowiska służbowego.

Nadrzędną potrzebą SZ jest to, by żołnierze zawodowi w trakcie trwania kontraktu byli w pełni dyspozycyjni i sprawni[760]. Absencje chorobowe dezorganizują szkolenie wojskowe, któremu podlega każdy żołnierz zawodowy. Utrudniają również w znaczący sposób planowe i terminowe wykonywanie zadań postawionych przez przełożonych dla pododdziału, a w konsekwencji dla jednostki wojskowej. Częste przebywanie na zwolnieniu lekarskim jest też przejawem małej odporności na trudy zawodowej służby wojskowej.

Równie istotnie jest zaangażowanie żołnierza zawodowego w służbę – tylko wysoki
stopień zaangażowania umożliwia odpowiednią realizację zadań służbowych. Żołnierz zawodowy musi być zdolny psychicznie oraz fizycznie do poniesienia ciężarów jakie niesie ze sobą
zawodowa służba wojskowa. Pragmatyka wojskowa przewiduje tylko jeden sposób weryfikacji stanu sprawności żołnierza, tj. coroczny sprawdzian sprawności fizycznej. Stąd też
nieusprawiedliwiona nieobecność na sprawdzianie lub otrzymanie z niego oceny niedostatecznej skutkowała maksymalnie oceną dostateczną z opiniowania służbowego.

[759] Wyrok WSA w Krakowie z dnia 19 marca 2013 r., III SA/Kr 1027/12, LEX nr 1301266.
[760] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 października 2013 r., II SA/Wa 1126/13, LEX nr 1629797; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 25 lutego 2021 r., II SA/Po 432/20, LEX nr 3158567.

Notoryczne przebywanie na zwolnieniach lekarskich znamionuje brak odpowiedniej zdolności do pełnienia zawodowej służby wojskowej. Prymat interesu publicznego nad interesem jednostki w tej dziedzinie jest w pełni usprawiedliwiony i zrozumiały. Żołnierze zawodowi pełnią bowiem zawodową służbę wojskową dla dobra Rzeczypospolitej Polskiej zaś dbałość o interes służby leży w szeroko
pojętym interesie Rzeczypospolitej Polskiej[761]. Zatem żołnierze przyjęci do służby mają obowiązek swoim stanem zdrowia gwarantować profesjonalne wykonywanie zadań[762].

Szczególnym rodzajem niedyspozycyjności jest niedyspozycyjność spowodowana macierzyństwem. Brak było możliwości odmowy zawarcia kolejnego kontraktu na pełnienie zawodowej służby wojskowej przez żołnierza-kobietę wyłącznie z powodu ciąży czy też urlopu macierzyńskiego/rodzicielskiego. Odmienne stanowisko organu stałoby w opozycji do norm Konstytucji podkreślających wartość macierzyństwa oraz szczególną rolę kobiety w społeczeństwie[763].

Odpowiedni organ wojskowy wydając decyzję uznaniową, powinien zgodnie z art. 7 k.p.a kierować się słusznym interesem obywatela, jeżeli nie stoi temu na przeszkodzie interes społeczny, ani nie przekracza to możliwości organu wynikających z przyznanych mu uprawnień i środków prawnych.

Co prawda decyzje te pozostają pod kontrolą sądu administracyjnego, ale zakres ich kontroli jest ograniczony do ustalenia, czy na podstawie przepisów prawa dopuszczalne było wydanie decyzji, czy organ przy jej wydaniu nie przekroczył granic uznania i czy uzasadnił rozstrzygnięcie dostatecznie zindywidualizowanymi przesłankami[764].

Uznanie administracyjne w analizowanym przypadku zostało przyznane organowi w bardzo szerokim zakresie, gdyż ustawodawca nie ograniczył jego swobody żadnymi szczególnymi wymogami. Jedynym formalnym wymogiem stawianym organom było zaopiniowanie wniosku złożonego przez żołnierza[765]. Stąd też w przypadku braku zaopiniowania wniosku żołnierza przez przełożonych – dowódcę drużyny, dowódcę plutonu czy też dowódcę kompanii, niemożliwe było wyjaśnienie powodów jakimi

[761] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 listopada 2009 r., II SA/Wa 1009/09, LEX nr 589235.
[762] Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 13 września 2016 r., II SA/Ol 740/16, LEX nr 2156484; wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 maja 2018 r., II SA/Wa 1255/17, LEX nr 2747035.
[763] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 września 2019 r., II SA/Wa 816/19, LEX nr 2975891.
[764] Wyrok NSA z dnia 28 kwietnia 2003 r., II SA 2486/01, LEX nr 149543; wyrok NSA z dnia 18 października 2017 r., I OSK 3260/15, LEX nr 2440368.
[765] Wyrok WSA w Łodzi z dnia 7 listopada 2013 r., III SA/Łd 661/13 LEX nr 1486357.

kierowano się wydając decyzję o odmowie zawarcia kolejnego kontraktu na pełnienie zsw.

Sądy administracyjne w sprawach dotyczących odmowy zawarcia kolejnego kontraktu na pełnienie zsw badały jedynie, czy decyzja w tym przedmiocie nie jest arbitralna lub podjęta przy użyciu niedozwolonych kryteriów. Nie mogły natomiast wkraczać w kompetencje właściwych organów i przesądzać sposobu rozstrzygnięcia sprawy [766] . Sąd poprzez analizę dokumentacji oraz uzasadnienie decyzji mógł zweryfikować czy odmowa zawarcia kolejnego kontraktu motywowana była niedozwolonymi kryteriami[767].

Wskazać również należy, że sąd administracyjny, rozpatrujący skargę żołnierza na decyzję w przedmiocie odmowy zawarcia kolejnego kontraktu na pełnienie zsw nie posiadał kompetencji do samodzielnej oceny sposobu wykonywania obowiązków służbowych przez żołnierza. Kompetencje sądu nie obejmują również weryfikacji oceny z opiniowania służbowego żołnierza. Prawo opiniowania i oceniania żołnierzy jest atrybutem właściwego przełożonego i mieści się w sferze podległości służbowej. Ten zakres władzy służbowej pozostaje poza kontrolą sądową (art. 5 pkt 2 p.p.s.a. i art. 8 ust. uosw).

Zarówno przepisy pragmatyki, jak i rozwiązania systemowe wykluczały badanie prawidłowości (rzetelności) oceny opiniowanego żołnierza zawodowego przy sądowoadministracyjnej kontroli decyzji w przedmiocie odmowy zawarcia kolejnego kontraktu[768].

5.2. Upływ terminu wypowiedzenia stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej dokonanego przez właściwy organ

Poza możliwością dokonania wypowiedzenia stosunku służbowego przez żołnierza zawodowego, poprzednia pragmatyka przewidywała również możliwość wypowiedzenia tego stosunku przez właściwy organ.

[766] Wyrok NSA z dnia 1 września 2016 r., I OSK 632/15, LEX nr 2118786; wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 marca 2019 r., II SA/Wa 1781/18 LEX nr 2645090.
[767] Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 7 czerwca 2018 r., II SA/Po 1245/17, LEX nr 2517169.
[768] Wyrok NSA z dnia 20 grudnia 2013 r., I OSK 2732/12, LEX nr 1529035; wyrok WSA w Olsztynie z dnia 27 maja 2014 r., II SA/Ol 401/14, LEX nr 1479374; wyrok WSA w Olsztynie z dnia 17 marca 2015 r., II SA/Ol 130/15, LEX nr 1751260; wyrok WSA w Poznaniu z dnia 26 listopada 2015 r., IV SA/Po 521/15, LEX nr 2001294.

Dokonanie wypowiedzenia stosunku służbowego zsw przez właściwy organ mogło nastąpić, gdy jednostka wojskowa, w której żołnierz zawodowy pełnił zawodową służbę wojskową, uległa rozformowaniu lub zmniejszył się jej stan etatowy w korpusie kadry zawodowej SZ, w którym żołnierz pełnił służbę, albo gdy uległo likwidacji stanowisko służbowe, które żołnierz zajmował, a brak było możliwości wyznaczenia go na inne stanowisko odpowiadające jego kwalifikacjom zawodowym.

Żołnierzowi zawodowemu, któremu właściwy organ wypowiedział stosunek służbowy zawodowej służby wojskowej, doręczało się wypowiedzenie wraz z decyzją o przeniesieniu tego żołnierza do dyspozycji.

Organem właściwym do wypowiedzenia stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej był:

1) Minister Obrony Narodowej - w odniesieniu do stanowisk służbowych o stopniach etatowych pułkownika (komandora) i generała (admirała) oraz na które wyznacza na podstawie przepisów odrębnych ustaw;

2) dyrektor departamentu Ministerstwa Obrony Narodowej właściwego do spraw kadr - w odniesieniu do pozostałych żołnierzy zawodowych korpusu oficerów zawodowych;

3) organy, o których mowa w art. 10 pkt 2-4 uosw - w odniesieniu do żołnierzy zawodowych korpusów podoficerów zawodowych i szeregowych zawodowych.

Przepisy prawa nie definiowały pojęcia „braku możliwości wyznaczenia na inne stanowisko służbowe". Brak jest konkretnych kryteriów których zaistnienie skutkowało ziszczeniem się przesłanki „braku możliwości wyznaczenia na inne stanowisko". Odpowiedni organ wojskowy musiał jednakże podjąć działania zmierzające do wyznaczenia żołnierza na inne stanowisko służbowe mając na względzie kwalifikacje żołnierza oraz potrzeby SZ[769].

Organy powinny dokonać gruntownej analizy przed wszczęciem postępowania w sprawie wypowiedzenia stosunku służbowego, następującego na wniosek o dokonanie wypowiedzenia stosunku służbowego. Stąd też analiza możliwości wyznaczenia żołnierza zawodowego na inne stanowisko służbowe odbywała się poza

[769] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 lipca 2007 r., II SA/Wa 434/07, LEX nr 435311; wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 marca 2008 r., II SA/Wa 1736/07, LEX nr 496558; wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 kwietnia 2007 r.. II SA/Wa 2160/06, LEX nr 338213.

zainteresowanym żołnierzem. Należy zauważyć, że ocena przydatności do dalszej służby wojskowej leży zawsze w gestii uznania organu wojskowego[770].

Postępowanie dotyczące wypowiedzenia stosunku zawodowej służby wojskowej uregulowane przepisem art. 114 uosw, było postępowaniem dwufazowym. Najpierw organ poszukiwał dla żołnierza, którego stanowisko ulegało likwidacji, możliwości wyznaczenia na inne stanowisko służbowe i ten etap postępowania prowadzony był bez udziału zainteresowanego. Dopiero w sytuacji, gdy poszukiwania innego stanowiska służbowego nie przyniosły oczekiwanego rezultatu, następowało wszczęcie postępowania wypowiedzeniowego. Było ono wszczynane poprzez złożenie wniosku w sprawie dokonania wypowiedzenia stosunku służbowego. Data złożenia wniosku była zatem datą wszczęcia postępowania w sprawie wypowiedzenia co oznacza, że żołnierz w tej dacie powinien zostać powiadomiony o sprawie. Zawiadomienie o wszczęciu postępowania stwarzało żołnierzowi możliwość zapoznania się z materiałem dowodowym ze wszystkimi konsekwencjami z faktu tego wynikającymi i stanowiło realizację ogólnych zasad postępowania administracyjnego[771].

Organ wojskowy mógł wypowiedzieć żołnierzowi zawodowemu stosunek służbowy pod warunkiem starannego przeprowadzenia czynności wyjaśniających w sprawie wyznaczenia go na inne stanowisko odpowiadające jego kwalifikacjom zawodowym. Stanowisko musiałoby odpowiadać również parametrom stanowiska dotychczas zajmowanego (stopień etatowy, grupa uposażenia), przy czym przydatność do dalszej służby wojskowej stanowiła kwestię należącą do uznania organu wojskowego[772].

Z przepisów poprzedniej ustawy pragmatycznej nie wynikało, aby tryb rozwiązania z żołnierzem stosunku służbowego zsw był uzależniony od tego, czy żołnierz został powołany do zsw na podstawie kontraktu na pełnienie służby stałej, czy też na podstawie kontraktu na pełnienie służby terminowej. Uosw w zakresie zasad dotyczących zwalniania żołnierzy zawodowych z zawodowej służby wojskowej miała zastosowanie do wszystkich żołnierzy zawodowych, bez różnicowania ze względu na sposób powołania do służby. Art. 114 ust. 2 poprzedniej pragmatyki miał zastosowanie również

[770] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 czerwca 2007 r., II SA/Wa 2181/06, LEX nr 377329; wyrok NSA z dnia 16 marca 2011 r., I OSK 1615/10, LEX nr 736858.
[771] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 czerwca 2007 r., II SA/Wa 2161/06, LEX nr 377333; wyrok NSA z dnia 7 sierpnia 2008 r., I OSK 1236/07, LEX nr 490608; wyrok NSA z dnia 7 sierpnia 2008 r., I OSK 1432/07, LEX nr 490610.
[772] Wyrok NSA z dnia 16 marca 2011 r., I OSK 1615/10, LEX nr 736858.

do żołnierza zawodowego pełniącego służbę stałą. Zwolnienie z zsw uzależnione było wyłącznie od wystąpienia okoliczności je uzasadniających, a nie od podstawy powołania do służby[773].

Na gruncie ustawy pragmatycznej z 1970 r. pojawił się problem dotyczący kwestii momentu w którym żołnierzowi zawodowemu można wypowiedzieć stosunek służbowy na podstawie ww. przepisów. Zasadniczym problemem było czy żołnierzowi zawodowemu można wypowiedzieć stosunek służbowy tylko po zakończeniu zmniejszania stanu etatowego jednostki wojskowej, czy można tego dokonać także w trakcie tego procesu.

W orzecznictwie pojawiły się dwa poglądy. Zgodnie z pierwszym z nich żołnierzowi zawodowemu można było wypowiedzieć stosunek służbowy tylko po zakończeniu zmniejszania stanu etatowego jednostki wojskowej[774]. Zgodnie zaś z drugim żołnierzowi zawodowemu można było wypowiedzieć stosunek służbowy również w trakcie zmniejszania stanu etatowego jednostki wojskowej, a nie tylko po zakończeniu tego procesu[775]. Zamiarem ustawodawcy nie było wykluczenie możliwości dokonania wypowiedzenia przed rzeczywistym zmniejszeniem stanu etatowego jednostki wojskowej, a użyta forma „zmniejszył się jej stan etatowy" wskazywała jedynie na konieczność zachowania związku pomiędzy zmniejszeniem stanu etatowego jednostki wojskowej a wypowiedzeniem żołnierzowi zawodowemu stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej. Stąd też za trafny należy uznać pogląd drugi.

Pogląd ten znajdował również swoje odzwierciedlenie w uosw albowiem zgodnie z art. 114 ust. 7 pragmatyki żołnierzowi zawodowemu wypowiedzenie stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej mogło być doręczone przed terminem rozformowania jednostki wojskowej lub zmniejszenia jej stanu etatowego albo likwidacji stanowiska służbowego, które żołnierz zajmował, z tym że bieg terminu wypowiedzenia rozpoczynał się od dnia następującego po dniu rozformowania jednostki wojskowej lub zmniejszenia jej stanu etatowego albo likwidacji stanowiska służbowego, które żołnierz zajmował.

[773] Wyrok NSA z dnia 24 października 2008 r., I OSK 1610/07, LEX nr 500296.
[774] Wyrok NSA z dnia 15 października 2007 r., I OSK 1986/06, LEX nr 427585; wyrok NSA z dnia 14 grudnia 2006 r., I OSK 498/06, LEX nr 292017; wyrok NSA z dnia 5 stycznia 2006 r., I OSK 587/05, LEX nr 2212087; wyrok NSA z dnia 23 września 2004 r., OSK 397/04, LEX nr 1089962.
[775] Wyrok NSA z dnia 12 maja 2010 r., I OSK 1561/09, LEX nr 595203; wyrok NSA z dnia 8 stycznia 2009 r. ,I OSK 32/08, LEX nr 483424; wyrok NSA z dnia 3 grudnia 2008 r., I OSK 1807/07, LEX nr 525973; wyrok NSA z dnia 20 listopada 2007 r., I OSK 443/07, LEX nr 426665; wyrok NSA z dnia 26 lipca 2001 r., II SA 2673/00, LEX nr 77681; wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 grudnia 2006 r., II SA/Wa 1554/06, LEX nr 328647.

Zawarta w pierwszym członie art. 114 ust. 2 uosw przesłanka: „gdy jednostka wojskowa, w której żołnierz zawodowy pełni zawodową służbę wojskową, uległa rozformowaniu lub zmniejszył się jej stan etatowy w korpusie kadry zawodowej Sił Zbrojnych, w którym żołnierz pełni służbę, albo gdy uległo likwidacji stanowisko służbowe" oznacza kontrawalencję (alternatywę wykluczającą) i w konsekwencji do jej spełnienia wystarczy jedna z wymienionej w niej sytuacji faktycznych[776].

Brak jest w przepisach wyjaśnienia pojęcia „rozformowania jednostki wojskowej" jednakże w orzecznictwie przyjęto, że pojęcie "rozformowania" jednostki wojskowej oznacza zniesienie lub likwidację jednostki wojskowej w dotychczasowym kształcie organizacyjnym, polegającą na likwidacji poszczególnych etatów i stanowisk, chociażby kompetencje i obowiązki dotychczasowej jednostki przeszły do zakresu działania nowo powołanych struktur, a wszystko to prowadzi do ogólnego zmniejszenia się stanu etatowego[777].

Art. 114 ust. 2 poprzedniej pragmatyki rozróżniał pojęcia zmniejszenia stanu etatowego od likwidacji danego stanowiska służbowego czyniąc je osobnymi przesłankami wypowiedzenia stosunku służbowego. Prowadzi to do wniosku, że zmniejszenie stanu etatowego (rozumiane jako zmniejszenie liczebności jednostki w wykazie zmian) ustawodawca traktował jako odrębny i zarazem wystarczający (jeżeli nie ma możliwości zatrudnienia żołnierza na innym stanowisku) warunek wypowiedzenia stosunku służbowego[778]. Nie można utożsamiać rozformowania z faktyczną likwidacją stanowiska służbowego. Proces rozformowania jednostki i zmniejszenie się stanu osobowego (unieważnienie etatu) są odrębnymi okolicznościami i tylko z tą pierwszą przesłanką ustawa pragmatyczna wiązała określone skutki prawne[779]. Sformułowanie „podlega rozformowaniu" dotyczy tych jednostek wojskowych, które podlegały temu procesowi, bądź zapadły co do nich takie decyzje[780].

Podleganie rozformowaniu należy rozumieć jako cały ciąg działań zmierzających do zniesienia lub likwidacji jednostki w dotychczasowym kształcie, rozpoczynający się w momencie podjęcia decyzji o rozformowaniu[781].

---

[776] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 grudnia 2006 r., II SA/Wa 1500/06, LEX nr 328843.
[777] Wyrok NSA z dnia 21 lutego 2001 r., II SA 2874/00, LEX nr 51013; wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 grudnia 2006 r., II SA/Wa 1556/06, LEX nr 328649.
[778] Wyrok NSA z dnia 20 marca 2008 r., I OSK 501/07, LEX nr 494708.
[779] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 lutego 2007 r., II SA/Wa 2251/06, LEX nr 318169.
[780] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lutego 2007 r., II SA/Wa 2236/06, LEX nr 318173.
[781] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 stycznia 2007 r., II SA/Wa 1622/06, LEX nr 328873.

Dla prawidłowości wypowiedzenia stosunku służbowego nie było istotne, czy wypowiedzenia tego dokonano przed, czy po dacie wskazanej w rozkazie o rozformowaniu, lecz istotne było, czy zachodził związek między rozformowaniem, a wypowiedzeniem stosunku służbowego. Inaczej mówiąc - konieczne było, aby wypowiedzenie było logiczną, nieuchronną konsekwencją rozformowania, ale wypowiedzenie nie musiało następować chronologicznie po dacie wskazanej jako data owego rozformowania[782].

Wypowiedzenie stosunku służbowego zsw przez właściwy organ było decyzją. Fakt, że wypowiedzenie dokonane przez właściwy organ było decyzją miało znaczenie dla kwestii odwoławczych oraz możliwości zaskarżenia tego typu aktu do sądu administracyjnego. Nie mógł natomiast zostać fakt ten odczytany w ten sposób, iż w przypadku wypowiedzenia stosunku służbowego zawodowej służby wojskowej przez właściwy organ mieliśmy do czynienia z decyzją, która skutek prawny wywołuje dopiero z momentem uprawomocnienia się. Skoro żołnierza zawodowego zwalniano z zsw wskutek upływu terminu wypowiedzenia stosunku zawodowej służby wojskowej dokonanego przez właściwy organ to upływ terminu wypowiedzenia skutkował zwolnieniem z tej służby[783].

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 2 uosw, decyzje i rozkazy personalne wydawano w formie indywidualnej lub zbiorowej. W przypadku sporządzenia decyzji lub rozkazu personalnego w formie zbiorowej wyciąg z decyzji lub z rozkazu był z nimi równoznaczny[784]. Prawodawca bowiem z tego powodu wyróżnił kategorię decyzji, z którymi na gruncie tego przepisu równoważne są wyciągi, aby uprościć i przyspieszyć komunikowanie decyzji zainteresowanym, zwłaszcza w ramach służby tak zorganizowanej, jak to ma miejsce w przypadku służby wojskowej[785]. Nie stanowił decyzji administracyjnej w rozumieniu przepisów k.p.a. wyciąg z rozkazu dziennego dowódcy jednostki wojskowej[786]. Ani art. 109 § 1 k.p.a, ani inny przepis prawa nie warunkuje skuteczności doręczenia decyzji od doręczenie jej oryginału[787]. Interpretacja te będzie aktualna również w odniesieniu do uooo.

[782] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 września 2007 r., II SA/Wa 935/07 LEX nr 469858; wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 lutego 2008 r. II SA/Wa 1800/07, LEX nr 497113.
[783] Wyrok NSA z dnia 7 lipca 2009 r., I OSK 1197/08, LEX nr 552287.
[784] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 lutego 2017 r., II SA/Wa 1338/16, LEX nr 2267754; wyrok NSA z dnia 21 października 2009 r., I OSK 242/09, LEX nr 571002.
[785] Wyrok NSA z dnia 21 października 2009 r., I OSK 242/09, LEX nr 2267754.
[786] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 czerwca 2012 r., II SA/Wa 773/12, LEX nr 1260555.
[787] Wyrok NSA z dnia 10 października 2003 r., II SA 13/03, LEX nr 149501.

Doręczenie uwierzytelnionej kserokopii decyzji umożliwia stronie zapoznanie się z treścią rozstrzygnięcia. Celem doręczenia decyzji jest zawiadomienie odbiorcy o wydaniu decyzji i o jej treści stąd też doręczenie kserokopii pozwala osiągnąć zamierzony cel doręczenia, czyli przekazanie treści orzeczenia do świadomości strony[788].

Żołnierzowi zawodowemu, któremu właściwy organ wypowiedział stosunek służbowy zsw, doręczało się wypowiedzenie wraz z decyzją o przeniesieniu tego żołnierza do dyspozycji. Skarga na decyzję w przedmiocie zwolnienia z zajmowanego stanowiska służbowego i przeniesienia do dyspozycji była niedopuszczalna i podlegała odrzuceniu[789].

Uosw nie uzależniała dopuszczalności wypowiedzenia stosunku służbowego od likwidacji konkretnego stanowiska służbowego. Istotne było natomiast, by wypowiedzenie pozostawało w związku z rozkazem redukcji stanu etatowego i stanowiło jego wykonanie. Zmniejszenie stanu etatowego następowało z datą wejścia w życie rozkazu zawierającego wykaz zamian organizacyjnych jednostki, a wypowiedzenia stosunków służbowych i ostateczna likwidacja stanowisk stanowiły jego realizację[790].

[788] Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 lipca 2007 r., II SA/Wa 258/07, LEX nr 435279.
[789] Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 23 września 2011 r., II SA/Wa 1404/11, LEX nr LEX nr 949790.
[790] Wyrok NSA z dnia 20 marca 2008 r., I OSK 501/07, LEX nr 494708; wyrok NSA z dnia 15 lutego 2006 r., II SA/Wa 1733/06, LEX nr 318179; wyrok NSA z dnia 23 czerwca 2006 r., I OSK 1288/05, LEX nr 265691; wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 grudnia 2007 r., II SA/Wa 1508/07, LEX nr 501210.

Zakończenie

Celem niniejszej pracy była analiza zagadnień dotyczących zwolnienia żołnierzy z zsw poprzez wskazanie instrumentów prawnych umożliwiających rozwiązanie stosunku służbowego żołnierza zawodowego w trybie fakultatywnym i obligatoryjnym. W trakcie prowadzonych prac badawczych, analizie i interpretacji poddano przepisy uooo dotyczące możliwości zwolnienia żołnierza z zsw w trybie fakultatywnym oraz obligatoryjnym oraz dwie przesłanki które istniały w ustawie o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

Główna hipoteza badawcza niniejszej pracy dotyczyła kompleksowości przepisów dotyczących zwolnienia żołnierza z zsw zawartych w uooo. Omawiając poszczególne przesłanki wskazano, że prawodawca podczas pracy nad uooo uregulował przesłanki zwolnieniowe w sposób wystarczający.

Uregulowania zawarte w uooo posiadają cechy wpływające na trwałość zatrudnienia. Jest to ustawowa reglamentacja okoliczności stanowiących uzasadnienie zwolnienia z zsw, regulująca wymogi formalne dotyczące decyzji w sprawie zwolnienia ze służby, właściwość organu uprawnionego do wydania decyzji w sprawie zwolnienia z zsw, zachowanie okresów których upływ warunkuje zwolnienie ze służby oraz dopuszczalność drogi sądowej.

Katalog przesłanek zwolnieniowych zawartych w uooo zasadniczo ma charakter zamknięty. Jest to dość rozbudowany wykaz stanów faktycznych, których wystąpienie uzasadnia obligatoryjne lub fakultatywne zwolnienie z zsw. Odpowiednie uregulowanie tychże przesłanek stanowi jedynie o ich dopuszczalności, a więc inna przyczyna zwolnienia z zsw nie może zaistnieć.

Należy w tym miejscu zauważyć, że każde zwolnienie żołnierza z zsw musi być w sposób odpowiedni umotywowane.

Przyczyny obligatoryjne, które zobowiązują organ do rozwiązania stosunku służbowego są wskazane w sposób konkretny, nie pozostawiając decyzji w sprawie zwolnienia z zsw uznaniu organu.

W przypadku zwolnienia z zsw z przyczyn fakultatywnych organ ma prawo do pozostawienia żołnierza w służbie pomimo wystąpienia okoliczności uzasadniających jego zwolnienie. Organ, podejmując decyzję powinien wziąć pod uwagę interes SZ oraz interes żołnierza. Są to klauzule generalne, których ocena musi być dokonywana w

odniesieniu do konkretnego stanu faktycznego. Katalog przesłanek fakultatywnych nie jest katalogiem zamkniętym. Występują w nim bowiem przesłanki „dobra służby" i „interesu SZ", które należy za każdym rozpatrywać w sposób indywidualny mając na względzie przyczyny obiektywne jak i subiektywne.

Bardzo duży wpływ na uregulowania dotyczące zwolnienia żołnierza z zsw określone w uooo mają przepisy zawarte w innych aktach prawnych. Główną rolę odgrywa tutaj k.k., którego przepisy będą miały odniesienie do przesłanek obligatoryjnych.

Ustawodawca przewidział konieczność zwolnienia żołnierza z zsw w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego bez warunkowego zwieszenia jej wykonywania.

Żołnierza zawodowego należy również zwolnić w przypadku orzeczenia wobec niego degradacji na podstawie art. 327 k.k. Degradacja obejmuje utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego. Przesłanki orzeczenia środka karnego w postaci degradacji to utrata właściwości wymaganych do posiadanego stopnia wojskowego oraz umyślność przestępstwa żołnierza.

Kolejną przesłanką zwolnieniową wynikającą z k.k. jest prawomocne orzeczenie środków karnych pozbawienia praw publicznych, wydalenia z zawodowej służby wojskowej lub zakazu wykonywania zawodu żołnierza zawodowego.

Pozbawienie praw publicznych obejmuje utratę posiadanego stopnia wojskowego i powrót do stopnia szeregowego. Przesłanką warunkującą orzeczenie środka karnego pozbawienia praw publicznych jest motywacja zasługująca na szczególne potępienie

Jedną z sankcji przewidzianych w wyniku pozbawienia praw publicznych jest utrata posiadanego stopnia wojskowego oraz powrót do stopnia szeregowego. Przepis art. 40 k.k. jest tożsamy z przepisem dotyczący degradacji.

Żołnierza należy również zwolnić w przypadku orzeczenie wobec niego kary wydalenia z zsw na podstawie art. 326 k.k. Wydalenie z zawodowej służby wojskowej obejmuje bezzwłoczne usunięcie ze służby oraz utratę odznak i zaszczytnych wyróżnień nadanych przez właściwego dowódcę. Sąd może orzec wydalenie z zawodowej służby wojskowej, jeżeli sprawca przy popełnieniu przestępstwa umyślnego rażąco nadużył swoich uprawnień albo okazał, że dalsze pełnienie tej służby zagraża istotnym dobrom chronionym prawem.

Art. 41 § 1 k.k. przewiduje środek karny zakazu wykonywania zawodu który może być orzekany, gdy sprawca przy popełnieniu przestępstwa nadużył stanowiska lub

zawodu lub okazał, że dalsze zajmowanie stanowiska lub wykonywanie zawodu zagraża istotnym dobrom chronionym prawem. Dla orzeczenia zakazu wykonywania zawodu żołnierza wystarczy spełnienie jednej z tych przesłanek, elementem niezbędnym zaś jest wykazanie że czyn zabroniony pozostaje w związku z wykonywanym zawodem żołnierza.

Warto zauważyć dużą represyjność wspomnianych przepisów k.k. mających swoje odniesienie do uooo gdyż poza represyjnością karną oraz znacznym stopniem potępienia sprawcy występuje tu represyjność służbowa której skutkiem jest zwolnienie żołnierza z zsw.

Ostatnią obligatoryjną przesłanką zwolnieniową mającą swoje podłoże w przepisach innych niż uooo jest zwolnienie z zawodowej służby wojskowej wskutek prawomocnego ukarania przez organ właściwego samorządu zawodowego karą zawieszenia lub pozbawienia prawa wykonywania zawodu (specjalności zawodowej), o ile brak jest możliwości wyznaczenia tego żołnierza na inne stanowisko służbowe.

Przesłanka ta dotyczy stanowisk szczególnych w SZ, na których służbę pełnić mogą osoby spełniające szczególne wymogi kwalifikacyjne. Są to stanowiska doradców prawnych oraz lekarzy. Poza odpowiedzialnością dyscyplinarną ponoszoną na gruncie ustawy o dyscyplinie wojskowej mogą oni również ponosić odpowiedzialność związaną z posiadaną przez nich specjalnością zawodową. Obie te grupy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych.

Pierwszą z fakultatywnych przesłanek zwolnieniowych jest skazanie prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności lub aresztu wojskowego z warunkowym zawieszeniem wykonania tej kary.

Przesłanką wynikającą z ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych jest odmowa wydania lub cofnięcie wymaganego poświadczenia bezpieczeństwa. Stwierdzenie „wymagane poświadczenie" należy interpretować w kontekście stanowiska zajmowanego przez konkretnego żołnierza. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że rozdział XXXIII k.k. penalizuje przestępstwa przeciwko ochronie informacji niejawnych.

Przesłanką wynikającą z k.k. lub k.k.s. jest popełnienie czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, jeżeli popełnienie czynu jest oczywiste i uniemożliwia dalsze pozostawanie w służbie.

Istotą tych przepisów jest eliminacja z SZ żołnierzy, którzy naruszyli obowiązujące normy prawne. Aby doszło do możliwości ich użycia muszą zostać spełnione trzy przesłanki.

Pierwsza z nich dotyczy popełnienia przez żołnierza czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego. Istotne jest, że art. 228 pkt 10 uooo nie stanowi o popełnieniu przestępstwa, a jedynie czynu o charakterze (znamionach) przestępstwa, co zwalnia organ z badania winy.

Druga przesłanka dotyczy oczywistości popełnienia czynu o znamionach przestępstwa lub przestępstwa skarbowego.

Przesłanką zawartą w przedmiotowym przepisie jest również fakt, że popełnienie czynu o znamionach przestępstwa lub przestępstwa skarbowego musi uniemożliwiać pozostawanie żołnierza w służbie. Wiąże się to bezpośrednio z przymiotem nieposzlakowanej opinii którą musi legitymować się żołnierz zawodowy.

W przypadku wystąpienia stanu faktycznego uzasadniającego zwolnienie żołnierza z zsw w trybie fakultatywnym organ powinien kierować się swoim uznaniem, w doktrynie zwanym „uznaniem administracyjnym". Uznanie to daje prawo organowi do podjęcia decyzji w przedmiocie zwolnienia żołnierza z zsw, podlega jednakże ograniczeniom wynikającym z przepisów k.p.a. Nie ma on dowolności w zakresie swojego działania.

Upoważnienie organu do zastosowania instytucji prawnej uznania administracyjnego jest różnie sformułowane. W przepisach pragmatyki wojskowej dotyczących fakultatywności zwolnienia żołnierza z zawodowej służby wojskowej zastosowano zwrot „można zwolnić". Organ, wykorzystując instytucję uznania, powinien wziąć pod uwagę cel ustawy pragmatycznej, interes społeczny oraz słuszny interes obywateli.

Decyzje uznaniowe podlegają kontroli sądów administracyjnych, ale w ograniczonym zakresie. Sądy administracyjne weryfikują przepisy na podstawie których wydano decyzję zwolnieniową, czy nie doszło do przekroczenia granic uznania oraz czy organ w odpowiedni sposób uzasadnił podjęte rozstrzygnięcie kierując się odpowiednimi i udowodnionymi przesłankami. Przesłanki te organ musi w odpowiedni sposób skonkretyzować.

Sądy administracyjne w przeważającej większości przypadków uznawały, ze organy kadrowe w odpowiedni sposób zastosowały instytucję uznania administracyjnego

co wskazuje na sporadyczność wystąpienia problemów w przypadku użycia tej instytucji w kontekście zwolnienia żołnierza z zsw.

Autor dokonał również analizy przesłanek zwolnieniowych na przykładzie 16. Dywizji Zmechanizowanej oraz jednostek bezpośrednio podległych celem weryfikacji czy rodzaj jednostki wojskowej w której pełni służbę żołnierz ma wpływ na przyczynę rozwiązania jego stosunku służbowego.

Po analizie zwolnień z zsw w latach 2019-2021 należy uznać, że nieistotny jest rodzaj jednostki w której pełni służbę żołnierz w kontekście zwolnienia z zsw. Zarówno w jednostkach zmechanizowanych, jak i logistycznych czy przeciwlotniczych zasadnicze powody zwolnienia z zsw są podobne. Jest to wypowiedzenie stosunku zsw oraz upływ kontraktu. Ze względu na zmianę pragmatyki ta druga przesłanka już nie będzie występować.

Zasadnicza różnica dotycząca liczby zwolnień żołnierzy, wynikała jednakże ze stopnia ukompletowania jednostki nie zaś w charakteru pełnionej w niej służby.

Analiza form zwolnienia z zsw na przykładzie 16. Pomorskiej Dywizji Zmechanizowanej im. Kazimierza Jagiellończyka pozwala również na konkluzję, że żołnierze zawodowi są w zdecydowanej większości zwalniani na podstawie decyzji administracyjnej.

Wprowadzenie uooo dokonało dużych zmian w zakresie przesłanek zwolnieniowych żołnierza w porównaniu do uosw. Dodano kilka przesłanek fakultatywnych. Jest to możliwość zwolnienia żołnierza z zsw w przypadku:

- skreślenia żołnierza zawodowego w trakcie kształcenia, o którym mowa w art. 95 ust. 4 ustawy o obronie Ojczyzny, z listy kształconych z uwagi na niespełnienie wymogów określonych w regulaminie nauki lub studiów;
- zachowań naruszających godność lub honor żołnierza lub nielicujących z powagą służby oraz godzących w dobre imię lub interes Sił Zbrojnych;
- upływu 12 miesięcy zawieszenia w czynnościach służbowych, jeżeli nie ustały przyczyny będące podstawą zawieszenia;
- popełnienia czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, jeżeli popełnienie czynu jest oczywiste i uniemożliwia dalsze pozostawanie w służbie;
- upływu 12 miesięcy od dnia zaprzestania pełnienia służby z powodu choroby lub pobytu w szpitalu albo innym podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne oraz niewystępowanie

przesłanek, o których mowa w art. 18 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa.

Brak jest w tej chwili obligatoryjnej przesłanki zwolnienia z zsw dotyczącej upływu czasu określonego w kontrakcie, jeżeli nie następowało zawarcie kolejnego kontraktu. Nie ma również możliwości wypowiedzenia stosunku zsw przez właściwy organ.

Na gruncie poprzedniej pragmatyki żołnierza zawodowego zwalniało się wskutek niewyznaczenia na stanowisko służbowe w czasie pozostawania w rezerwie kadrowej. Obecnie przepis ten brzmi podobnie, ale dotyczy dyspozycji.

Zmiana dotyczy również przepisu dotyczącego ukarania przez organ właściwego samorządu zawodowego karą zawieszenia lub pozbawienia prawa wykonywania zawodu. Na gruncie poprzedniej pragmatyki była to przesłanka obligatoryjna, teraz jest podobnie z tą różnicą że istnieje możliwość wyznaczenia tego żołnierza na inne stanowisko służbowe.

Różnice w przesłankach wynikają głównie z dążenia do profesjonalizacji SZ oraz zachowania gotowości bojowej tej formacji. Zwolnienie z zsw w przypadku przebywania na 12-miesięcznym zwolnieniu lub w okresie zawieszenia w obowiązkach wpływa na jakość wykonywania zadań przez jednostkę organizacyjną. Jednocześnie, zsw nie powinny pełnić osoby nie posiadające nieposzlakowanej opinii.

Zasady funkcjonowania SZ we współczesnym państwie muszą być przejrzyste – poczynając od zakupu sprzętu, kończąc na zabezpieczeniu socjalno-bytowym żołnierza. Budowanie społecznego zaufania do SZ musi przełożyć się w czasie na wzrost liczebny armii, ma to też wpływ na poziom wyszkolenia każdego żołnierza.

Bibliografia

A. Akty normatywne

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., nr 78, poz. 483 ze zm.)
2. Rozporządzenie (We) Nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie statystyk Wspólnoty z zakresu migracji i ochrony międzynarodowej oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 311/76 w sprawie zestawienia statystyk dotyczących pracowników cudzoziemców (Dz. Urz. UE L 199/23 z dnia 31 lipca 2007 r.)
3. Dyrektywa Rady Unii Europejskiej 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz. Urz. UE nr 303 z 2 grudnia 2000 r.)
4. Europejska Konwencja o Obywatelstwie z dnia 6 listopada 1997 r. (ETS nr 166)
5. Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2305)
6. Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 66)
7. Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1904 ze zm.)
8. Ustawa z dnia 30 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 308)
9. Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1247 ze zm.)
10. Ustawa z dnia 26 czerwca 2014 r. o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r., poz. 993)
11. Ustawa z dnia 11 października 2013 r. o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 1355)
12. Ustawa z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1277 ze zm.)
13. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 742 ze zm.)
14. Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2470)

15. Ustawa z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1342)
16. Ustawa z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1489)
17. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r., nr 79, poz. 669)
18. Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 465 ze zm.)
19. Ustawa z dnia 29 marca 2007 r. o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2007 r., nr 80, poz. 540)
20. Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1633 ze zm.)
21. Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1900)
22. Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 536 ze zm.)
23. Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 329 ze zm.)
24. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2020 r. ,poz. 2072 ze zm.)
25. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 o samorządzie województwa (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2094)
26. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1526)
27. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1735 ze zm.)
28. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm.)
29. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 53 ze zm.)
30. Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1731 ze zm.)

31. Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1339)
32. Ustawa z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2528)
33. Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1969)
34. Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, (t.j. Dz. U. z 2022, poz. 1061 ze zm.)
35. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1882 ze zm.)
36. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz.40)
37. Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1166 ze zm.)
38. Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1184 ze zm.)
39. Ustawa z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1215 ze zm.)
40. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1510 ze zm.)
41. Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1969 r., nr 13, poz. 94 ze zm.)
42. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2000 ze zm.)
43. Ustawa z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (t.j. Dz. U. z 1949, nr 11, poz. 72 ze zm.)
44. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 października 2022 r. w sprawie wyróżniania żołnierzy, pododdziałów, oddziałów i instytucji wojskowych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2439)
45. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 7 czerwca 2022 r. w sprawie orzekania o zdolności do zawodowej służby wojskowej oraz właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach (Dz. U. z 2022 r., poz. 1243 ze zm.)
46. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 października 2020 r. w sprawie urlopów żołnierzy zawodowych (Dz. U. z 2020 r., poz. 1755

47. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 czerwca 2015 r. w sprawie orzekania o zdolności do zawodowej służby wojskowej oraz właściwości i trybu postępowania wojskowych komisji lekarskich w tych sprawach (Dz. U. z 2015 r., poz. 761 ze zm.)

48. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 września 2014 r. w sprawie trybu wyznaczania żołnierzy zawodowych na stanowiska służbowe i zwalniania z tych stanowisk (Dz. U. z 2014 r., poz. 1292 ze zm.)

49. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 maja 2014 r. w sprawie zwalniania żołnierzy zawodowych z zawodowej służby wojskowej (Dz. U. z 2014 r., poz. 670 ze zm.)

50. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie wojskowych komisji lekarskich oraz określenia ich siedzib, zasięgu działania i właściwości (Dz. U. z 2012 r., poz. 1013 ze zm.)

51. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów poświadczeń bezpieczeństwa (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 220)

52. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie wzoru decyzji o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa (Dz. U. z 2010 r., nr 258, poz. 1754)

53. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2010 r. w sprawie wzoru decyzji o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa (Dz. U. z 2010 r., nr 258, poz. 1753)

54. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie sposobu i trybu prowadzenia Rejestru Ukaranych Lekarzy i Lekarzy Dentystów Rzeczypospolitej Polskiej oraz sposobu i trybu wykonywania prawomocnych orzeczeń sądów lekarskich (Dz. U. z 2010 r., nr 130, poz. 884)

55. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 marca 2010 r. w sprawie powoływania do zawodowej służby wojskowej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1299 ze zm.)

56. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z 29 stycznia 2008 r. w sprawie zwalniania żołnierzy zawodowych z zawodowej służby wojskowej (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 925)

57. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary aresztu wojskowego (Dz. U. z 2003 r., nr 152, poz. 1498)

58. Decyzja Nr 98/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 4 sierpnia 2021 r. w sprawie wprowadzenia proporca rozpoznawczego Dowódcy, oznaki rozpoznawczej oraz proporczyka na beret żołnierzy 16. Pomorskiej Dywizji Zmechanizowanej im. Króla Kazimierza Jagiellończyka (Dz. Urz. MON z 2021 r., poz. 165)

59. Decyzja nr 106/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 sierpnia 2020 r. w sprawie przejęcia tradycji i nadania imienia patrona dywizjonowi artylerii samobieżnej 15. Giżyckiej Brygady Zmechanizowanej im. Zawiszy Czarnego (Dz. Urz. MON z 2020 r., poz. 127)

60. Decyzja Nr 87/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 czerwca 2020 r. w sprawie wprowadzenia proporców rozpoznawczych dowódców, odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej oraz proporczyka na beret żołnierzy 16. Pułku Logistycznego (Dz. Urz. MON z 2020 r., poz. 106)

61. Decyzja Nr 84/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 25 czerwca 2020 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, przyjęcia wyróżniającej nazwy i ustanowienia dorocznego Święta 16. Pułku Logistycznego (Dz. Urz. MON z 2020 r., poz. 103)

62. Decyzja Nr 233/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 lipca 2016 r. w sprawie organizacji Wojskowej Służby Prawnej (Dz. Urz. MON z 2016 r., poz. 128)

63. Decyzja nr 164/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji i nadanie nazwy wyróżniającej 1. Batalionowi Zmechanizowanemu 15. Giżyckiej Brygady Zmechanizowanej im. Zawiszy Czarnego (Dz. Urz. MON z 2014 r., poz. 149)

64. Decyzja Nr 292/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 października 2013 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji i sztandaru rozformowanego 9. Batalionu Łączności przez 9. Batalion Dowodzenia (Dz. Urz. MON z 2013 r., poz. 261)

65. Decyzja Nr 247/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 9 września 2013 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji przez 15. Gołdapski Pułk Przeciwlotniczy (Dz. Urz. MON z 2013 r., poz. 221)

66. Decyzja Nr 183/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 lipca 2013 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej oraz proporczyka na beret 9. Batalionu Dowodzenia (Dz. Urz. MON z 2013 r., poz. 175)

67. Decyzja Nr 35/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 12 lutego 2013 r. w sprawie wprowadzenia oznaki rozpoznawczej 15. Gołdapskiego Pułku Artylerii Przeciwlotniczej (Dz. Urz. MON z 2013 r., poz. 42)

68. Decyzja Nr 189/MON z dnia 23 maja 2011 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej i proporczyka na beret 11. Mazurskiego pułku artylerii im. gen. Józefa Bema (Dz. Urz. MON z 2011 r., nr 11, poz. 149)

69. Decyzja Nr 85/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 16 marca 2011 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, nadania nazwy wyróżniającej i imienia patrona, ustanowienia dorocznego święta oraz czasowego używania sztandaru 1. Mazurskiej Brygady Artylerii przez 11. pułk artylerii (Dz. Urz. MON z 2011 r., nr 6, poz. 76)

70. Decyzja Nr 495/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 3 listopada 2008 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji przez 1. batalion zmechanizowany 20. Brygady Zmechanizowanej (Dz. Urz. MON z 2008 r., nr 21, poz. 274)

71. Decyzja nr 6/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 8 stycznia 2007 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, wprowadzenia proporczyka i ustanowienia dorocznego święta 2 batalionu zmechanizowanego 15 Giżyckiej Brygady Zmechanizowanej im. Zawiszy Czarnego (Dz. Urz. MON z 2007 r., nr 1, poz. 4)

72. Decyzja Nr 498/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 1 grudnia 2006 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej i oznaki rozpoznawczej 15 Brygady Zmechanizowanej im. Zawiszy Czarnego w Giżycku (Dz. Urz. MON z 2006 r., nr 22, poz. 289)

73. Decyzja Nr 262/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 czerwca 2006 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej i proporczyka na beret 9 Brygady Kawalerii Pancernej im. Króla Stefana Batorego w Braniewie (Dz. Urz. MON z 2006 r., nr 12, poz. 158)

74. Decyzja Nr 430/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 grudnia 2005 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej i proporczyka na beret 15 Mazurskiego batalionu saperów w Orzyszu (Dz. Urz. MON z 2005 r., nr 24, poz. 237)

75. Decyzja Nr 415/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 grudnia 2005 r. w sprawie wprowadzenia odznaki pamiątkowej, oznaki rozpoznawczej i proporczyka na beret 20 Bartoszyckiej Brygady Zmechanizowanej im. Hetmana Wincentego Gosiewskiego w Bartoszycach (Dz. Urz. MON z 2005 r., nr 24, poz. 222)

76. Decyzja Nr 109/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 lipca 1995 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, nadania nazwy wyróżniającej oraz imienia patrona i ustanowienia dorocznego Święta 20 Brygady Zmechanizowanej w Bartoszycach (Dziennik Rozkazów MON 1995 r., poz. 97)

77. Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 101/MON z dnia 14 lipca 1995 roku w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji, nadania nazwy wyróżniającej oraz patrona i ustanowienia dorocznego Święta 15 Brygady Zmechanizowanej w Giżycku (Dziennik Rozkazów MON 1995 r., poz. 89)

78. Decyzja Nr 42/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 kwietnia 1995 r. w sprawie przejęcia dziedzictwa tradycji oraz ustanowienia dorocznego Święta 9 Brygady Kawalerii Pancernej w Braniewie (Dziennik Rozkazów MON 1995 r., poz. 30)

79. Decyzja Nr 79/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 24 września 1992 r. w sprawie przyjęcia dziedzictwa tradycji, nadania nazwy wyróżniającej, imienia patrona oraz ustanowienia Święta 16 Dywizji Zmechanizowanej (Dziennik Rozkazów MON 1992 r., poz. 49)

B. Orzecznictwo

Orzecznictwo TK

1. Wyrok TK z dnia 23 maja 2018 r., SK 8/14, LEX nr 2489106
2. Wyrok TK z dnia 18 października 2010 r., K 1/09, LEX nr 621593
3. Wyrok TK z dnia 29 czerwca 2010 r., P 28/09, LEX nr 602879
4. Wyrok TK z dnia 2 września 2008 r., K 35/06, LEX nr 425886
5. Wyrok TK z dnia 27 czerwca 2008 r., K 52/07, LEX nr 395169
6. Wyrok TK z dnia z dnia 23 kwietnia 2008 r., SK 16/07, LEX nr 371847
7. Wyrok TK z dnia 2 lipca 2007 r., K 41/05, LEX nr 299957
8. Wyrok TK z dnia 13 lutego 2007 r., K 46/05, LEX nr 245355
9. Wyrok TK z dnia 19 kwietnia 2006 r., K 6/06, LEX nr 189592
10. Wyrok TK z dnia 19 października 2004 r., K 1/04, LEX nr 127308
11. Wyrok TK z dnia 18 lutego 2004 r., P 21/02, LEX nr 84273
12. Wyrok TK z dnia 3 czerwca 2003 r., K 43/02, LEX nr 80192
13. Wyrok TK z dnia 27 stycznia 2003 r., SK 27/02, LEX nr 74914
14. Wyrok TK z dnia 8 października 2002 r., K 36/00, LEX nr 56627
15. Wyrok TK z dnia 4 lipca 2002 r., P 12/01, LEX nr 54910
16. Wyrok TK z dnia 7 maja 2002 r., SK 20/00, LEX nr 54063
17. Wyrok TK z dnia 10 kwietnia 2002 r., K 26/00, LEX nr 54052
18. Wyrok TK z dnia 29 stycznia 2002 r., K 19/01, LEX nr 52918
19. Wyrok TK z dnia 27 lutego 2001 r., K 22/00, LEX nr 46860
20. Wyrok TK z dnia 7 marca 2000 r., K 26/98, LEX nr 39990

21. Wyrok TK z dnia 14 grudnia 1999 r., SK 14/98, LEX nr 39235
22. Wyrok TK z dnia 3 listopada 1999 r., K 13/99, LEX nr 39277
23. Wyrok TK z dnia 17 listopada 1998 r., K 42/97, LEX nr 34615
24. Wyrok TK z dnia 9 czerwca 1998 r., K 28/97 LEX nr 33151
25. Wyrok TK z dnia 12 maja 1998 r., U 17/97, LEX nr 32606
26. Wyrok TK z dnia 31 marca 1998 r., K 24/97, LEX nr 31791
27. Wyrok TK z dnia 23 września 1997 r., K 25/96, LEX nr 30762
28. Wyrok TK z dnia 23 września 1997 r., K 25/96, LEX nr 30762
29. Wyrok TK z dnia 9 czerwca 1997, K 24/96, LEX nr 29144
30. Wyrok TK z dnia 23 kwietnia 1996 r., K 29/95, LEX nr 25713
31. Orzeczenie TK z dnia 13 marca 1996 r., K 11/95, LEX nr 25711
32. Postanowienie TK z dnia 3 lutego 2004 r., SK 12/02, LEX nr 84275
33. Postanowienie TK z dnia 7 października 1992 r., U 1/92, LEX nr 25236

Orzecznictwo SN

1. Uchwała SN w składzie 7 sędziów - zasada prawna z dnia 20 lipca 1987 r., III PZP 25/87, LEX nr 13016
2. Uchwała SN w składzie 7 sędziów z dnia 27 października 1999 r., III ZP 9/99, LEX nr 37912
3. Uchwała SN w składzie 7 sędziów z dnia 15 lutego 1977 r., VII KZP 16/76, LEX nr 19241
4. Uchwała SN w składzie 7 sędziów z dnia 2 października 1974 r., U 5/74, LEX nr 18885
5. Uchwała SN w składzie 7 sędziów z dnia 1 lutego 1971 r., U 3/70, LEX nr 18241
6. Uchwała połączonych Izb Karnej i Wojskowej SN z dnia 24 marca 1972 r., VI KZP 47/70, LEX nr 18422
7. Uchwała pełnego składu Izby Wojskowej SN z dnia 27 sierpnia 1977 r., U 1/77, LEX nr 19306
8. Uchwała składu 7 sędziów Izby Wojskowej SN z dnia 2 października 1974 r., U 5/74, LEX nr 18885
9. Uchwała SN z dnia 24 sierpnia 2016 r., I KZP 2/16, LEX nr 2090941
10. Uchwała SN z dnia 5 czerwca 2008 r., II PZP 9/08, LEX nr 393793
11. Uchwała SN z dnia 18 marca 2008 r., II PZP 3/08, LEX nr 361383
12. Uchwała SN z dnia 7 lipca 2003 r., III SW 133/03, LEX nr 82190

13. Uchwała SN z dnia 18 września 2001 r., I KZP 18/01, LEX nr 48908
14. Uchwała SN z dnia 7 lipca 2003 r., III SW 133/03, LEX nr 82190
15. Uchwała SN z dnia 30 marca 1994 r., I PZP 9/94, LEX nr 1178
16. Uchwała SN z dnia 18 grudnia 1992 r., III AZP 27/92, LEX nr 9562
17. Uchwała SN z dnia 5 grudnia 1991 r., I PZP 60/91, LEX nr 13220
18. Uchwała SN z dnia 30 stycznia 1980 r., VII KZP 41/78, LEX nr 19607
19. Uchwała SN z dnia 13 grudnia 1973 r., U 11/70, LEX nr 18699
20. Wyrok SN w składzie 7 sędziów z dnia 13 lutego 1973 r., V KRN 576/72, LEX nr 18640
21. Wyrok SN w składzie 7 sędziów z dnia 20 sierpnia 1970 r., RNw 42/70, LEX nr 18138
22. Wyrok SN z dnia 16 kwietnia 2019 r., VI KA 5/19, LEX nr 2677119
23. Wyrok SN z dnia 7 lutego 2019 r., II DSI 16/18, LEX nr 2625001
24. Wyrok SN z dnia 15 stycznia 2019 r., I KS 3/18, LEX nr 26210320
25. Wyrok SN z dnia 8 stycznia 2019 r., II DSS 5/18, LEX nr 2643335
26. Wyrok SN z dnia 28 sierpnia 2018 r., III KK 437/18, LEX nr 2539896
27. Wyrok SN z dnia 14 czerwca 2018 r., III KK 227/18, LEX nr 2505016
28. Wyrok SN z dnia 29 maja 2018 r., SDI 14/18, LEX nr 2568594
29. Wyrok SN z dnia 17 maja 2018 r., SDI 10/18, LEX nr 2549262
30. Wyrok SN z dnia 20 grudnia 2017 r., SDI 95/17, LEX nr 2430781
31. Wyrok SN z dnia 16 listopada 2017 r., II KK 337/17, LEX nr 2401061
32. Wyrok SN z dnia 9 czerwca 2016 r., SDI 17/16, LEX nr 2062809
33. Wyrok SN z dnia 29 września 2015 r., SDI 33/15, LEX nr 1808547
34. Wyrok SN z dnia 6 listopada 2014 r., SDI 32/14, LEX nr 1541265
35. Wyrok SN z dnia 29 października 2014 r., SDI 30/14, LEX nr 1554338
36. Wyrok SN z dnia 23 października 2013 r., IV KK 286/13, LEX nr 1408416
37. Wyrok SN z dnia 10 października 2013 r., WA 22/13, LEX nr 1379935
38. Wyrok SN z dnia 4 lipca 2013 r., V KK 127/13, LEX nr 134128
39. Wyrok SN z dnia 2 lipca 2013 r., V KK 128/13, LEX nr 1342174
40. Wyrok SN z dnia 12 lutego 2013 r., II KK 124/12, LEX nr 1277697
41. Wyrok SN z dnia 21 sierpnia 2012 r., IV KK 60/12, LEX nr 1220931
42. Wyrok SN z dnia 8 września 2011 r., SDI 20/11, LEX nr 1619492
43. Wyrok SN z dnia 22 czerwca 2010 r., WA 15/10, LEX nr 844285
44. Wyrok SN z dnia 29 kwietnia 2009 r., II CSK 622/08, LEX nr 518171

45. Wyrok SN z dnia 30 marca 2009 r., SDI 3/09, LEX nr 1615486
46. Wyrok SN z dnia 16 stycznia 2009 r., IV KK 269/08 LEX 598025
47. Wyrok SN z dnia 14 stycznia 2009 r., V KK 245/08, LEX nr 485021
48. Wyrok SN z dnia 14 listopada 2008 r., V KK 256/08, LEX nr 531384
49. Wyrok SN z dnia 20 marca 2007 r., WA 12/07, LEX nr 446849
50. Wyrok SN z dnia 17 października 2006 r., WA 28/06, LEX nr 295225
51. Wyrok SN z dnia 2 października 2006 r., V KK 213/06, LEX nr 198099
52. Wyrok SN z dnia 26 czerwca 2006 r., SNO 28/06, LEX nr 568924
53. Wyrok SN z dnia 14 czerwca 2006 r., WA 19/06, LEX nr 296195
54. Wyrok SN z dnia 25 sierpnia 2005 r., WA 20/05, LEX nr 200159
55. Wyrok SN z dnia 10 sierpnia 2005 r., III KK 297/04, LEX nr 200065
56. Wyrok SN z dnia 17 marca 2005 r., SNO 6/05, LEX nr 569033
57. Wyrok SN z dnia 23 listopada 2004 r., I PK 35/04, LEX nr 149349
58. Wyrok SN z dnia 3 września 2004 r., WA 9/04, LEX nr 162907
59. Wyrok SN z dnia 8 czerwca 2004 r., II KK. 180/04, LEX nr 162784
60. Wyrok SN z dnia 8 grudnia 2003 r., III KK 75/03,LEX nr 103073
61. Wyrok SN z dnia 30 września 2003 r., SNO 56/03, LEX nr 471890
62. Wyrok SN z dnia 23 maja 2003 r., WA 24/03, LEX nr 184597
63. Wyrok SN z dnia 16 maja 2003 r., II KK 65/03, LEX nr 78379
64. Wyrok SN z dnia 24 kwietnia 2003 r., WA 17/03, LEX nr 184465
65. Wyrok SN z dnia 20 grudnia 2002 r., WK 44/02, LEX nr 77209
66. Wyrok SN z dnia 10 grudnia 2002 r., V KK 33/02, LEX nr 75498
67. Wyrok SN z dnia 12 listopada 2002 r., V KKN 304/01, LEX nr 56857
68. Wyrok SN z dnia 2 października 2002 r., I PKN 482/01, LEX nr 577445
69. Wyrok SN z dnia 29 sierpnia 2002 r., III KK 133/02, LEX nr 56822
70. Wyrok SN z dnia 25 czerwca 2002 r., IV KK 199/02, LEX nr 55183
71. Wyrok SN z dnia 3 kwietnia 2002 r., II KK 36/02, LEX nr 53074
72. Wyrok SN z dnia 26 października 2001 r., WA 25/01, LEX nr 49716
73. Wyrok SN z dnia 21 września 2000 r., WA 33/00, LEX nr 532386
74. Wyrok SN z dnia 22 sierpnia 2000 r., WA 25/00, LEX nr 532402
75. Wyrok SN z dnia 15 maja 2000 r., V KKN 88/00, LEX nr 41483
76. Wyrok SN z dnia 2 grudnia 1999 r., V KKN 477/99, LEX nr 40305
77. Wyrok SN z dnia 24 września 1997 r., III SZ, 2/97 LEX nr 3304
78. Wyrok SN z dnia 9 maja 1996 r., III KKN 15/96, LEX nr 25079

79. Wyrok SN z dnia 1 grudnia 1994 r., III KRN 120/94, LEX nr 20714
80. Wyrok SN z dnia 23 listopada 1994 r., III ARN 55/94, LEX nr 9409
81. Wyrok SN z dnia 18 listopada 1993 r., III ARN 49/93, OSNC 1994, nr 9, poz. 181
82. Wyrok SN z dnia 11 grudnia 1989 r., WR 513/89, LEX nr 20413
83. Wyrok SN z dnia 1 lutego 1989 r., V KRN 300/88, LEX nr 21007
84. Wyrok SN z dnia 18 stycznia 1984 r., N 46/83, LEX nr 19962
85. Wyrok SN z dnia 8 lipca 1983 r., Rw 548/83, LEX nr 19901
86. Wyrok SN z dnia 9 marca 1983 r., Rw 1220/82, LEX nr 19862
87. Wyrok SN z dnia 27 października 1982 r., V KRN 323/82, LEX nr 19837
88. Wyrok SN z dnia 7 czerwca 1982 r., Rw 422/82, LEX nr 19797
89. Wyrok SN z dnia 17 października 1980 r., V KRN 96/80, LEX nr 19709
90. Wyrok SN z dnia 10 października 1980 r., V KRN 246/80, LEX nr 17334
91. Wyrok SN z dnia 13 grudnia 1979 r., II KR 346/79, LEX nr 21845
92. Wyrok SN z dnia 4 kwietnia 1979 r., I PR 13/79, LEX nr 12585
93. Wyrok SN z dnia 16 marca 1979 r., Rw 60/79, LEX nr 19524
94. Wyrok SN z dnia 9 marca 1979 r., KR 238/78, OSNPG Nr 8-9 z 1979 r., poz. 102
95. Wyrok SN z dnia 31 stycznia 1979 r., Rw 408/78, LEX nr 19510
96. Wyrok SN z dnia 19 grudnia 1978 r., VI KRN 348/78, LEX nr 1500717
97. Wyrok SN z dnia 26 września 1977 r., Rw 269/77, LEX nr 19318
98. Wyrok SN z dnia 24 kwietnia 1975 r., II KR 364/74, LEX nr 19004
99. Wyrok SN z dnia 20 grudnia 1973 r., III KR 319/74, OSNKW Nr 4 z 1874 r., poz. 62
100. Wyrok SN z dnia 20 grudnia 1973 r., III KR 319/73, LEX nr 18738
101. Wyrok SN z dnia 29 października 1973 r., I KR 197/73, LEX nr 16807
102. Wyrok SN z dnia 2 marca 1973 r., IV KR 355/72, LEX nr 21552
103. Wyrok SN z dnia 15 stycznia 1973 r., Rw 1238/72, LEX nr 21540
104. Wyrok SN z dnia 25 września 1972 r., Rw 931/72, LEX nr 18520
105. Wyrok SN z dnia 17 maja 1972 r., III KR 67/72, LEX nr 18480
106. Wyrok SN z dnia 3 marca 1972 r., II KR 327/71, LEX nr 16671
107. Wyrok SN z dnia 17 marca 1971 r., III KR 260/70, LEX nr 18292
108. Wyrok SN z dnia 24 lutego 1971 r., N 6/71, LEX nr 18244
109. Wyrok SN z dnia 28 grudnia 1970 r., Rw 1436/70, LEX nr 18230
110. Wyrok SN z dnia 20 sierpnia 1970 r., Rw 42/70, OSNKW 1970 nr 11 poz. 136.
111. Wyrok SN z dnia 13 marca 1970 r., Rw 180/70, LEX nr 18078

112. Wyrok SN z dnia 27 lutego 1970 r., Rw 124/70, LEX nr 18080
113. Orzeczenie SN z dnia 14 stycznia 1999 r., III SZ 3/98, LEX nr 1239054
114. Postanowienie SN z dnia 26 lutego 2020 r., V KK 382/19, LEX nr 2946540
115. Postanowienie SN z dnia 11 czerwca 2019 r., II DO 6/19, LEX nr 2683394
116. Postanowienie SN z dnia 24 października 2018 r., I KK 5/18, LEX nr 2575855
117. Postanowienie SN z dnia 24 października 2017 r., SDI 71/17, LEX nr 2427180
118. Postanowienie SN z dnia 23 września 2016 r., SDI 38/16, LEX nr 2117657
119. Postanowienie SN z dnia 4 marca 2016 r., SDI 76/15, LEX nr 2004212
120. Postanowienie SN z dnia 11 lutego 2016 r., SDI 71/15, LEX nr 2003388
121. Postanowienie SN z dnia 29 października 2014 r., VI KZ 8/14, LEX nr 1660866
122. Postanowienie SN z dnia 9 października 2014 r., VI KZ 8/14, LEX nr 1551668
123. Postanowienie SN z dnia 18 lutego 2014 r., II GSK 198/14, LEX nr 1443186
124. Postanowienie SN z dnia 29 stycznia 2013 r., SDI 37/12 LEX, nr 1297720
125. Postanowienie SN z dnia 4 października 2012 r., IV KK 234/12, LEX nr 1226748
126. Postanowienie SN z dnia 2 czerwca 2011 r., SDI 13/11, LEX nr 1615952
127. Postanowienie SN z dnia 29 października 2009 r., SDI 17/09, LEX nr 1615498
128. Postanowienie SN z dnia 27 października 2009 r., II KK 45/09, LEX nr 607837
129. Postanowienie SN z dnia 30 lipca 2008 r., SDI 16/08, LEX nr 1615369
130. Postanowienie SN z dnia 1 marca 2006 r., V KK 184/05, LEX nr 323293
131. Postanowienie SN z dnia 9 marca 2005 r., SDI 1/05, LEX nr 568788
132. Postanowienie SN z dnia 29 kwietnia 2005 r., SDI 8/05, LEX nr 568874
133. Postanowienie SN z dnia 11 maja 2004 r., WO 6/04, LEX nr 162750
134. Postanowienie SN z dnia 9 kwietnia 1992 , III ARN 17/92, LEX nr 9549
135. Postanowienie SN z dnia 17 września 1987 r., I PA 16/87, LEX nr 1929215
136. Postanowienie SN z dnia 17 stycznia 1964 r., Rw 1517/63, LEX nr 122460
137. Postanowienie SN z dnia 7 stycznia 1963 r., Rw 1364/62, LEX nr 136181

Orzecznictwo NSA

1. Uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 17 kwietnia 2012 r., I OPS 1/12, LEX nr 1142490
2. Uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 5 grudnia 2011 r., I OPS 3/11, LEX nr 1089623
3. Uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 5 grudnia 2011 r., I OPS 2/11, LEX nr 1052438

4. Uchwała NSA w składzie 7 sędziów z dnia 10 kwietnia 2006 r., I OPS 3/06, LEX nr 181156
5. Wyrok NSA w składzie 7 sędziów z dnia 15 kwietnia 2002 r., II SA 610/02, LEX nr 81806
6. Wyrok NSA w składzie 7 sędziów z dnia 18 lutego 2002 r., OSA 9/01, LEX nr 54098
7. Wyrok NSA z dnia 26 lipca 2022 r., III OSK 1951/21, LEX nr 3394366
8. Wyrok NSA z dnia 14 lipca 2022 r., III OSK 2138/21, LEX nr 3368127
9. Wyrok NSA z dnia 27 kwietnia 2022 r., III OSK 6020/21, LEX nr 3348867
10. Wyrok NSA z dnia 24 marca 2022 r., III OSK 1887/21, LEX nr 3339489
11. Wyrok NSA z dnia 23 lutego 2022 r., II OSK 2951/21, LEX nr 3328074
12. Wyrok NSA z dnia 5 października 2021 r., III OSK 4269/21, LEX nr 3266918
13. Wyrok NSA z dnia 5 października 2021 r., III OSK 4046/21, LEX nr 3355002
14. Wyrok NSA z dnia 1 października 2021 r., III OSK 3917/21, LEX nr 3240076
15. Wyrok NSA z dnia 30 września 2021 r., III OSK 1195/21, LEX nr 3232912
16. Wyrok NSA z dnia 15 czerwca 2021 r., III OSK 2749/21, LEX nr 3205819
17. Wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2021 r., III OSK 481/21, LEX nr 3243384
18. Wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2021 r., III OSK 428/21, LEX nr 3190462
19. Wyrok NSA z dnia 19 stycznia 2021 r., III OSK 2335/21, LEX nr 3166732
20. Wyrok NSA z dnia 4 sierpnia 2020 r., I OSK 4043/18, LEX nr 3044254
21. Wyrok NSA z dnia 10 marca 2020 r., I OSK 2648/19, LEX nr 2956968
22. Wyrok NSA z dnia 29 stycznia 2020 r., I OSK 3524/18, LEX nr 2976909
23. Wyrok NSA z dnia 16 stycznia 2020 r., I OSK 3076/18, LEX nr 2785431
24. Wyrok NSA z dnia 20 listopada 2019 r., I OSK 36/19, LEX nr 2758885
25. Wyrok NSA z dnia 7 listopada 2019 r., I OSK 2286/18, LEX nr 2750618
26. Wyrok NSA z dnia 6 sierpnia 2019 r., I OSK 2351/17, LEX nr 2725690
27. Wyrok NSA z dnia 23 maja 2019 r., I OSK 3914/18, LEX nr 2779104
28. Wyrok NSA z dnia 23 maja 2019 r., I OSK 499/18, LEX nr 2730687
29. Wyrok NSA z dnia 10 maja 2019 r., I OSK 1650/17, LEX nr 2770471
30. Wyrok NSA z dnia 13 lutego 2019 r., I OSK 1351/17, LEX nr 2653573
31. Wyrok NSA z dnia 4 grudnia 2018 r., I OSK 2123/18, LEX nr 2734649
32. Wyrok NSA z dnia 30 października 2018 r., I OSK 210/17, LEX nr 2589100
33. Wyrok NSA z dnia 5 października 2018 r., I OSK 2612/16, LEX nr 2737688
34. Wyrok NSA z dnia 28 września 2018 r., I OSK 1778/17, LEX nr 2601773

35. Wyrok NSA z dnia 4 lipca 2018 r., I OSK 40/18, LEX nr 2531191
36. Wyrok NSA z dnia 24 maja 2018 r., I OSK 2875/17, LEX nr 2517434
37. Wyrok NSA z dnia 9 marca 2018 r., I OSK 2887/16, LEX nr 2476003
38. Wyrok NSA z dnia 22 lutego 2018 r., I OSK 1804/16, LEX nr 2478921
39. Wyrok NSA z dnia 25 stycznia 2018 r., I OSK 640/16, LEX nr 2506893
40. Wyrok NSA z dnia 14 grudnia 2017 r., I OSK 1361/17, LEX nr 2444378
41. Wyrok NSA z dnia 23 listopada 2017 r., I OSK 269/16, LEX nr 2436507
42. Wyrok NSA z dnia 10 listopada 2017 r., I OSK 70/16, LEX nr 2422966
43. Wyrok NSA z dnia 18 października 2017 r., I OSK 3376/15, LEX nr 2440369
44. Wyrok NSA z dnia 18 października 2017 r., I OSK 3260/15, LEX nr 2440368
45. Wyrok NSA z dnia 18 października 2017 r., I OSK 2890/15, LEX nr 2974082
46. Wyrok NSA z dnia 20 czerwca 2007 r., I OSK 1243/06, LEX nr 377351
47. Wyrok NSA z dnia 8 czerwca 2017 r., I OSK 254/17 LEX nr 2324200
48. Wyrok NSA z dnia 16 maja 2017 r., I OSK 1077/06, LEX nr 342501
49. Wyrok NSA z dnia 25 kwietnia 2017 r., I OSK 1028/16, LEX nr 2463342
50. Wyrok NSA z dnia 4 kwietnia 2017 r., I OSK 1951/15, LEX nr 2296449
51. Wyrok NSA z dnia 3 marca 2017 r., I OSK 170/16, LEX nr 2299904
52. Wyrok NSA z dnia 1 grudnia 2016 r., I OSK 2365/15, LEX nr 2190274
53. Wyrok NSA z dnia 1 grudnia 2016 r., I OSK 2243/15, LEX nr 2190271
54. Wyrok NSA z dnia 1 września 2016 r., I OSK 632/15, LEX nr 2118786
55. Wyrok NSA z dnia 5 lipca 2016 r., I OSK 2460/14, LEX nr 2100617
56. Wyrok NSA z dnia 5 lipca 2016 r., I OSK 165/15, LEX nr 2100554
57. Wyrok NSA z dnia 6 maja 2016 r., I OSK 2057/15, LEX nr 2082505
58. Wyrok NSA z dnia 5 maja 2016 r., I OSK 3086/14, LEX nr 2082590
59. Wyrok NSA z dnia 7 kwietnia 2016 r., I OSK 2714/14, LEX nr 2018637
60. Wyrok NSA z dnia 12 lutego 2016 r., I OSK 1394/14, LEX nr 1769183
61. Wyrok NSA z dnia 3 lutego 2016 r., I OSK 2920/14, LEX nr 2036076
62. Wyrok NSA z dnia 29 stycznia 2016 r., I OSK 1458/14, LEX nr 2032718
63. Wyrok NSA z dnia 29 stycznia 2016 r., I OSK 1188/14, LEX nr 2032699
64. Wyrok NSA z dnia 26 sierpnia 2015 r., I OSK 794/14, LEX nr 1984480
65. Wyrok NSA z dnia 14 lipca 2015 r., II OSK 3006/13, LEX nr 1995197
66. Wyrok NSA z dnia 26 lutego 2015 r., I OSK 851/14, LEX nr 1771990
67. Wyrok NSA z dnia 4 lipca 2012 r., II OSK 1385/11, LEX nr 1217436
68. Wyrok NSA z dnia 26 lutego 2015 r., OSK 851/14, LEX nr 1771990

69. Wyrok NSA z dnia 9 stycznia 2015 r., I OSK 2149/13, LEX nr 1678265
70. wyrok NSA z dnia 27 listopada 2014 r., I OSK 1715/13, LEX nr 2007844
71. Wyrok NSA z dnia 21 listopada 2014 r., I OSK 1889/13, LEX nr 1540710
72. Wyrok NSA z dnia 8 października 2014 r., I OSK 81/14, LEX nr 1511369
73. Wyrok NSA z dnia 29 lipca 2014 r., I OSK 1853/13, LEX nr 1517997
74. Wyrok NSA z dnia 10 czerwca 2014 r., I OSK 1034/13, LEX nr 1517969
75. Wyrok NSA z dnia 9 czerwca 2014 r., I OSK 961/13, LEX nr 1518121
76. Wyrok NSA z dnia 23 kwietnia 2014 r., I OSK 927/13, LEX nr 1480912
77. Wyrok NSA z dnia 20 grudnia 2013 r., I OSK 2732/12, LEX nr 1529035
78. Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2013 r., I OSK 2928/12, LEX nr 1616177
79. Wyrok NSA z dnia 14 listopada 2013 r., I OSK 3088/12, LEX nr 1612109
80. Wyrok NSA z dnia 14 listopada 2013 r., I OSK 197/13, LEX nr 1612061
81. Wyrok NSA z dnia 24 lipca 2013 r., II GSK 537/12, LEX nr 1558847
82. Wyrok NSA z dnia 19 czerwca 2013 r., I OSK 1353/12, LEX nr 137235
83. Wyrok NSA z dnia 15 marca 2013 r., I OSK 1072/12, LEX nr 1339574
84. Wyrok NSA z dnia 15 marca 2013 r., I OSK 1312/12, LEX nr 1339581
85. Wyrok NSA z dnia 13 grudnia 2012 r., I OSK 735/12, LEX nr 1366523
86. Wyrok NSA z dnia 3 października 2012 r., I OSK 2464/11, LEX nr 1233178
87. Wyrok NSA z dnia 15 czerwca 2012 r., I OSK 2282/11, LEX nr 1216551
88. Wyrok NSA z dnia 15 czerwca 2012 r., I OSK 2170/11, LEX nr 1397151
89. Wyrok NSA z dnia 6 czerwca 2012 r., I OSK 655/12, LEX nr 133459
90. Wyrok NSA z dnia 9 maja 2012 r., I OSK 1803/11, LEX nr 1264610
91. Wyrok NSA z dnia 11 kwietnia 2012 r., I OSK 1655/11, LEX nr 1264588
92. Wyrok NSA z dnia 31 stycznia 2012 r., I OSK 1206/11, LEX nr 1113237
93. Wyrok NSA z dnia 16 grudnia 2011 r., I OSK 921/11, LEX nr 1134313
94. Wyrok NSA z dnia 27 października 2011 r., I OSK 504/11, LEX nr 106966
95. Wyrok NSA z dnia 26 października 2010 r., I OSK 712/10, LEX nr 745300
96. Wyrok NSA z dnia 18 października 2011 r., I OSK 520/11 LEX nr 1069665
97. Wyrok NSA z dnia 30 sierpnia 2011 r., II OSK 2532/10, LEX nr 1069059
98. Wyrok NSA z dnia 16 czerwca 2011 r., I OSK 1344/10, LEX nr 1082635
99. Wyrok NSA z dnia 16 czerwca 2011 r., II OSK 1155/10, LEX nr 1083554
100. Wyrok NSA z dnia 5 maja 2011 r., I OSK 53/11, LEX nr 990260
101. Wyrok NSA z dnia 14 kwietnia 2011 r., I OSK 1903/10, LEX nr 852010
102. Wyrok NSA z dnia 14 kwietnia 2011 r., I OSK 1856/10, LEX nr 1080969

103. Wyrok NSA z dnia 13 kwietnia 2011 r., III OSK 584/21, LEX nr 3165284
104. Wyrok NSA z dnia 10 marca 2011 r., I OSK 1575/10, LEX nr 818489
105. Wyrok NSA z dnia 16 marca 2011 r., I OSK 1615/10, LEX nr 736858
106. Wyrok NSA z dnia 22 lutego 2011 r., I OSK 1950/10, LEX nr 1070817
107. Wyrok NSA z dnia 15 lutego 2011 r., I OSK 1352/10, LEX nr 1070754
108. Wyrok NSA z dnia 16 grudnia 2010 r., I OSK 1014/10, LEX nr 744906
109. Wyrok NSA z dnia z 12 grudnia 2010 r., I OSK 545/10, LEX nr 745260
110. Wyrok NSA z dnia 30 listopada 2010 r., I OSK 841/10, LEX nr 745343
111. Wyrok NSA z dnia 27 października 2010 r., I OSK 733/10, LEX nr 1081875
112. Wyrok NSA z dnia 26 października 2010 r., I OSK 728/10, LEX nr 745303
113. Wyrok NSA z dnia 19 października 2010 r., I OSK 1022/10, LEX nr 744908
114. Wyrok NSA z dnia 17 sierpnia 2010 r., I OSK 318/10, LEX nr 1218292
115. Wyrok NSA z dnia 16 lipca 2010 r., I OSK 216/10, LEX nr 672894
116. Wyrok NSA z dnia 2 lipca 2010 r., I OSK 121/10, LEX nr 594960
117. Wyrok NSA z dnia 1 czerwca 2010 r., I OSK 1613/09, LEX nr 595230
118. Wyrok NSA z dnia 12 maja 2010 r., I OSK 1561/09, LEX nr 595203
119. Wyrok NSA z dnia 24 lutego 2010 r., I OSK 1188/99, LEX nr 591219
120. Wyrok NSA z dnia 23 lutego 2010 r., I OSK 1164/09, LEX nr 1611996
121. Wyrok NSA z dnia 17 lutego 2010 r., I OSK 1109/09, LEX nr 591211
122. Wyrok NSA z dnia 8 stycznia 2010 r., I OSK 864/09, LEX nr 595580
123. Wyrok NSA z dnia 4 listopada 2009 r., I OSK 334/09, LEX nr 586372
124. Wyrok NSA z dnia 23 października 2009 r., I OSK 257/09, LEX nr 1338911
125. Wyrok NSA z dnia 21 października 2009 r., I OSK 242/09, LEX nr 2267754
126. Wyrok NSA z dnia 21 października 2009 r., I OSK 242/09, LEX nr 571002
127. Wyrok NSA z dnia 22 września 2009 r., I OSK 77/09, LEX nr 595524
128. Wyrok NSA z dnia 8 lipca 2009 r., I OSK 1241/08, LEX nr 552296
129. Wyrok NSA z dnia 7 lipca 2009 r., I OSK 1197/08, LEX nr 552287
130. Wyrok NSA z dnia 27 maja 2009 r., I OSK 937/08, LEX nr 574397
131. Wyrok NSA z dnia 25 lutego 2009 r., I OSK 487/08, LEX nr 544926
132. Wyrok NSA z dnia 19 lutego 2009 r., I OSK 425/08, LEX nr 520750
133. Wyrok NSA z dnia 19 lutego 2009 r., I OSK 25/05, LEX nr 520750
134. Wyrok NSA z dnia 17 lutego 2009 r., I OSK 372/08, LEX nr 520982
135. Wyrok NSA z dnia 14 stycznia 2009 r., I OSK 101/08, LEX nr 516003
136. Wyrok NSA z dnia 8 stycznia 2009 r. ,I OSK 32/08, LEX nr 483424

137. Wyrok NSA z dnia 10 grudnia 2008 r., I OSK 1889/07, LEX nr 538610
138. Wyrok NSA z dnia 3 grudnia 2008 r., I OSK 1807/07, LEX nr 525973
139. Wyrok NSA z dnia 28 listopada 2008 r., I OSK 1816/07, LEX nr 536816
140. Wyrok NSA z dnia 31 października 2008 r., I OSK 1738/07, LEX nr 499920
141. Wyrok NSA z dnia 24 października 2008 r., I OSK 1610/07, LEX nr 500296
142. Wyrok NSA z dnia 7 sierpnia 2008 r., I OSK 1432/07, LEX nr 490610
143. Wyrok NSA z dnia 7 sierpnia 2008 r., I OSK 1236/07, LEX nr 490608
144. Wyrok NSA z dnia 27 czerwca 2008 r., I OSK 1170/07, LEX nr 490570
145. Wyrok NSA z dnia 5 czerwca 2008 r., I OSK 888/07, LEX nr 493520
146. Wyrok NSA z dnia 8 kwietnia 2008 r., I OSK 642/07, LEX nr 478873
147. Wyrok NSA z dnia 27 marca 2008 r., I OSK 537/07, LEX nr 494859
148. Wyrok NSA z dnia 20 marca 2008 r., I OSK 501/07, LEX nr 494708
149. Wyrok NSA z dnia z dnia 6 marca 2008 r., I OSK 436/07, LEX nr 494720
150. Wyrok NSA z dnia 28 lutego 2008 r., I OSK 1244/07, LEX nr 490612
151. Wyrok NSA z dnia 24 stycznia 2008 r., I OSK 1903/06, LEX nr 494773
152. Wyrok NSA z dnia 20 listopada 2007 r., I OSK 443/07, LEX nr 426665
153. Wyrok NSA z dnia 14 listopada 2007 r., I OSK 78/07, LEX nr 432939
154. Wyrok NSA z dnia 14 listopada 2007 r., I OSK 50/07, LEX nr 427627
155. Wyrok NSA z dnia 16 października 2007 r., I OSK 1192/06, LEX nr 427561
156. Wyrok NSA z dnia 15 października 2007 r., I OSK 1986/06, LEX nr 427585
157. Wyrok NSA z dnia 21 września 2007 r., I OSK 360/07, LEX nr 443883
158. Wyrok NSA z dnia 1 sierpnia 2007 r., I OSK 597/07, LEX nr 447316
159. Wyrok NSA z dnia 9 maja 2007 r., I OSK 1073/06, LEX nr 343355
160. Wyrok NSA z dnia 1 marca 2007 r., I OSK 788/06, LEX nr 362453
161. Wyrok NSA z dnia 24 stycznia 2007 r., I OSK 664/06, LEX nr 320415
162. Wyrok NSA z dnia 14 grudnia 2006 r., I OSK 498/06, LEX nr 292017
163. Wyrok NSA z dnia 14 listopada 2006 r., I OSK 475/06, LEX nr 292135
164. Wyrok NSA z dnia 3 października 2006 r., I OSK 210/06, LEX nr 281419
165. Wyrok NSA z dnia 5 lipca 2006 r., I OSK 1338/05, LEX nr 275451
166. Wyrok NSA z dnia 23 czerwca 2006 r., I OSK 1288/05, LEX nr 265691
167. Wyrok NSA z dnia 26 kwietnia 2006 r., II GSK 56/06, LEX nr 209709
168. Wyrok NSA z dnia 5 kwietnia 2006 r., I OSK 1348/05, LEX nr 211613
169. Wyrok NSA z dnia 15 lutego 2006 r., II SA/Wa 1733/06, LEX nr 318179
170. Wyrok NSA z dnia 5 stycznia 2006 r., I OSK 587/05, LEX nr 2212087

171. Wyrok NSA z dnia 16 grudnia 2005 r., I OSK 499/05, LEX nr 493145
172. Wyrok NSA z dnia 23 września 2005 r., I OSK 46/05, LEX nr 208757
173. Wyrok NSA z dnia 3 czerwca 2005 r., FSK 1823/04, LEX nr 176964
174. Wyrok NSA z dnia 2 lutego 2005 r., OSK 1055/04, LEX nr 1574239
175. Wyrok NSA z dnia 23 września 2004 r., OSK 397/04, LEX nr 1089962
176. Wyrok NSA z dnia 4 marca 2004 r., OSK 189/04, LEX nr 837416
177. Wyrok NSA z dnia 19 grudnia 2003 r., SA/Bk 393/03, LEX nr 90169
178. Wyrok NSA z dnia 10 października 2003 r., II SA 13/03, LEX nr 149501
179. Wyrok NSA z dnia 28 kwietnia 2003 r., II SA 2486/01, LEX nr 149543
180. Wyrok NSA z dnia 10 kwietnia 2003 r., II SA 1434/02, LEX nr 142367
181. Wyrok NSA z dnia 27 lutego 2002 r., II SA 2972/01, LEX nr 82811
182. Wyrok NSA z dnia 20 listopada 2001 r., II SA 2142/00, LEX nr 82649
183. Wyrok NSA z dnia 21 lutego 2001 r., II SA 2874/00, LEX nr 51013
184. Wyrok NSA z dnia 26 lipca 2001 r., II SA 2673/00, LEX nr 77681
185. Wyrok NSA z dnia 5 lipca 2001 r., II SA 593/01, LEX nr 77683
186. Wyrok NSA z dnia 16 kwietnia 2001 r., III OSK 481/21, LEX nr 3243384
187. Wyrok NSA z dnia 19 stycznia 2001 r., III SA 2930/00, LEX nr 47318
188. Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2000 r., V SA 948/00, LEX nr 50114
189. Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2000 r., II SA 1788/00, LEX nr 51011
190. Wyrok NSA z dnia 29 listopada 2000 r., II SA 1788/00, LEX nr 51011
191. Wyrok NSA z dnia 15 listopada 2000 r., I SA/Gd 668/98, LEX nr 47109
192. Wyrok NSA z dnia 30 maja 2000 r., II SA 220/00, LEX nr 56609
193. Wyrok NSA z dnia 14 lipca 1999 r., II SA 979/99, LEX nr 47387
194. Wyrok NSA z dnia 10 lutego 1999 r., I SA 2114/97, LEX 47973
195. Wyrok NSA z dnia 28 października 1998 r., I SA/Gd 1651/96, LEX nr 36091
196. Wyrok NSA z dnia 28 stycznia 1998 r., I SA/Gd 735/96, LEX nr 1684789
197. Wyrok NSA z dnia 16 listopada 1995 r., SA/Gd 1655/95, LEX nr 30391
198. Wyrok NSA z dnia 27 lipca 1995 r., II SA 956/95, LEX nr 3024559
199. Wyrok NSA z dnia 17 maja 1994 r., SA/Lu 1921/93, LEX nr 26517
200. Wyrok NSA z dnia 21 kwietnia 1994 r., II SA 426/99, LEX nr 47389
201. Wyrok NSA z dnia 5 czerwca 1991 r., II SA 35/91, LEX nr 10220
202. Wyrok NSA z dnia 17 grudnia 1985 r., III SA 988/85, LEX nr 9860
203. Wyrok NSA z dnia 19 marca 1981 r., SA 234/81, ONSA 1981, nr 1, poz. 23

204. Postanowienie NSA w składzie 7 sędziów z dnia 6 listopada 2000 r., OSA 1/100, LEX nr 45587
205. Postanowienie NSA z dnia 22 marca 2019 r., I OSK 524/19, LEX nr 2639425
206. Postanowienie NSA z dnia 16 grudnia 2014 r., I OSK 3114/14, LEX nr 1591024
207. Postanowienie NSA z dnia 12 kwietnia 2013 r., I OSK 302/13, LEX nr 1320436
208. Postanowienie NSA z dnia 13 grudnia 2012 r., I OSK 863/12, LEX nr 1968647
209. Postanowienie NSA z dnia 6 czerwca 2012 r., I OSK 376/12, LEX nr 1332344
210. Postanowienie NSA z dnia 6 czerwca 2012 r., I OSK 665/12, LEX nr 1386386
211. Postanowienie NSA z dnia 18 maja 2012 r., I OPP 12/12, LEX nr 1260003
212. Postanowienie NSA z dnia 10 maja 2011 r., I OSK 108/11, LEX nr 795023
213. Postanowienie NSA z dnia 27 kwietnia 2011 r., I OSK 665/11,LEX nr 1081044
214. Postanowienie NSA z dnia 27 lipca 2010 r., I OSK 143/10, LEX nr 741540
215. Postanowienie NSA z dnia 15 września 2009 r., I OSK 1129/09, LEX nr 612755
216. Postanowienie NSA z dnia 17 lutego 2009 r., II OSK 166/09, LEX nr 557050
217. Postanowienie NSA z dnia 6 listopada 2000 r., OSA 1/00, LEX nr 45587
218. Postanowienie NSA z dnia 14 stycznia 2000 r., I OSK 1742/09, LEX nr 599922
219. Postanowienie NSA z dnia 16 lutego 1994 r., II SAB 8/94, LEX nr 10563

Orzecznictwo WSA

1. Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 9 listopada 2021 r., II SA/Bd 1061/21, LEX nr 3291587
2. Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 14 listopada 2018 r., II SA/Bd 501/18, LEX nr 2592533
3. Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 20 lipca 2016 r., II SA/Bd 348/16, LEX nr 2152041
4. Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 22 czerwca 2016 r., II SA/Bd 437/16, LEX nr 2104659
5. Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 3 kwietnia 2012 r., II SA/Bd 72/12, LEX nr 1253515
6. Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 2 sierpnia 2011 r, II SA/Bd 682/11, LEX nr 1085702
7. Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 16 listopada 2010 r., II SA/Bd 1228/10, LEX nr 1253318

8. Wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 17 czerwca 2008 r., II SA/Bd 309/08, LEX nr 514483
9. Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 18 marca 2021 r., III SA/Gd 861/20, LEX nr 3172013
10. Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 10 maja 2018 r., III SA/Gd 15/2018, LEX nr 2496945
11. Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 15 września 2016 r., III SA/Gd 466/16, LEX nr 2141880
12. Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 24 stycznia 2013 r., II SA/Gd 815/12, LEX nr 1292074
13. Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 21 kwietnia 2011 r., III SA/Gd 77/11, LEX nr 1128750
14. Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 19 stycznia 2005 r., II SA/Gd 3180/02, LEX nr 698650
15. Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 13 kwietnia 2021 r., III SA/Gl 770/20, LEX nr 3184967
16. Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 13 lutego 2018 r., IV SA/Gl 1040/17, LEX nr 2465000
17. Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 17 czerwca 2016 r., IV SA/Gl 1107/15, LEX nr 2078912
18. Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 17 czerwca 2013 r., IV SA/Gl 121/13, LEX nr 1343654
19. Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 20 lutego 2019 r., II SA/Go 860/18, LEX nr 2628141
20. Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 26 października 2017 r., II SA/Go 757/17, LEX nr 2394313
21. Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 9 października 2013 r., II SA/Go 690/13, LEX nr 1387209
22. Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 5 lutego 2009 r., II SA/Go 789/08, LEX nr 484064
23. Wyrok WSA w Kielcach z dnia 25 marca 2021 r., II SA/Ke 790/20, LEX nr 3185395
24. Wyrok WSA w Kielcach z dnia 15 stycznia 2015 r., II SA/Ke 988/14, LEX nr 1624208

25. Wyrok WSA w Kielcach z dnia 21 listopada 2012 r., II SA/Ke 741/12, LEX nr 1240904
26. Wyrok WSA w Krakowie z dnia 18 maja 2017 r., III SA/Kr 305/17, LEX nr 2303796
27. Wyrok WSA w Krakowie z dnia 21 października 2015 r., III SA/Kr 476/15, LEX nr 1939559
28. Wyrok WSA w Krakowie z dnia 18 grudnia 2013 r., III SA/Kr 937/13, LEX nr 1493393
29. Wyrok WSA w Krakowie z dnia 19 marca 2013 r., III SA/Kr 1027/12, LEX nr 1301266
30. Wyrok WSA w Krakowie z dnia 26 października 2011 r., III SA/Kr 659/11, LEX nr 1154175
31. Wyrok WSA w Krakowie z dnia 17 listopada 2010 r. III SA/Kr 178/10 LEX nr 756896
32. Wyrok WSA w Krakowie z dnia 9 czerwca 2009 r., III SA/Kr 1293/08, LEX nr 563904
33. Wyrok WSA w Lublinie z dnia 15 czerwca 2021 r., III SA/Lu 100/21, LEX nr 3211934
34. Wyrok WSA w Lublinie z dnia 24 czerwca 2020 r., III SA/Lu 253/20, LEX nr 3058847
35. Wyrok WSA w Lublinie z dnia 8 lutego 2018 r., II SA/Lu 701/16, LEX nr 2546829
36. Wyrok WSA w Łodzi z dnia 22 kwietnia 2022 r., III SA/Łd892/21, LEX nr 3349298
37. Wyrok WSA w Łodzi z dnia 17 marca 2020 r., III SA/Łd 986/19, LEX nr 3007265
38. Wyrok WSA w Łodzi z dnia 23 sierpnia 2018 r., III SA/Łd 136/2018, LEX nr 2537956
39. Wyrok WSA w Łodzi z dnia 19 lutego 2014 r., III SA/Łd 1296/13, LEX nr 1430033
40. Wyrok WSA w Łodzi z dnia 11 lutego 2014 r., III SA/Łd 1198/13, LEX nr 1510741
41. Wyrok WSA w Łodzi z dnia 7 listopada 2013 r., III SA/Łd 661/13 LEX nr 1486357
42. Wyrok WSA w Łodzi z dnia 4 kwietnia 2012 r., III SA/Łd 138/12, LEX nr 1139534

43. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 18 listopada 2021 r., II SA/Ol 759/21, LEX nr 3284025
44. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 13 września 2016 r., II SA/Ol 740/16, LEX nr 2156484
45. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 17 sierpnia 2016 r., II SA/Ol 680/16, LEX nr 2107354
46. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 28 lipca 2015 r., II SA/Ol 538/15, LEX nr 1805545
47. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 12 maja 2015 r., LEX nr 1760388, II SA/Ol 268/15, LEX nr 1760388
48. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 1 kwietnia 2015 r., II SA/Ol 177/15, LEX nr 1805367
49. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 17 marca 2015 r., II SA/Ol 130/15, LEX nr 1751260
50. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 27 maja 2014 r., II SA/Ol 401/14, LEX nr 1479374
51. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 27 listopada 2012 r., II SA/0l 1157/12, LEX nr 1241093
52. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 6 października 2011 r., II SA/Ol 605/11, LEX nr 984785
53. Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 25 maja 2010 r., II SA/OI 291/10, LEX nr 695067
54. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 1 kwietnia 2021 r., III SA/Po 740/20, LEX nr 3165229
55. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 25 lutego 2021 r., II SA/Po 432/20, LEX nr 3158567
56. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 11 lutego 2021 r., II SA/Po 269/20, LEX nr 3156585
57. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 3 października 2019 r., II SA/Po 391/19, LEX nr 2734362
58. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 22 maja 2019 r., II SA/Po 1150/18, LEX nr 2679127
59. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 7 czerwca 2018 r., II SA/Po 1245/17, LEX nr 2517169

60. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 26 listopada 2015 r., IV SA/Po 521/15, LEX nr 2001294
61. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 8 października 2014 r., IV SA/Po 434/14, LEX nr 1547882
62. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 23 lipca 2014 r., II SA/Po 332/14, LEX nr 1503880
63. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 20 listopada 2012 r., II SA/Po 837/12, LEX nr 1241258
64. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 5 lutego 2009 r., IV SA/Po 430/08, LEX nr 484089
65. Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 28 listopada 2007 r., IV SA/Po 671/07, LEX nr 501177
66. Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 25 maja 2017 r., II SA/Rz 96/17, LEX nr 2334156
67. Wyrok WSA w Rzeszowie z dnia 9 listopada 2016 r., II SA/Rz 182/16, LEX nr 2181220
68. Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 30 maja 2018 r., II SA/Sz 299/18, LEX nr 2509291
69. Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 22 października 2015 r., II SA/Sz 287/15, LEX nr 1954367
70. Wyrok WSA w Szczecinie z dnia 15 października 2015 r., II SA/Sz 285/15, LEX nr 1830341
71. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 4 sierpnia 2022 r., II SA/Wa 3428/21, LEX nr 3413293
72. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 31 marca 2022 r., II SA/Wa 1830/21, LEX nr 3371695
73. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 4 lutego 2021 r., II SA/Wa 1294/20, LEX nr 3164717
74. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 kwietnia 2020 r., II SA/Wa 2544/19, LEX nr 3058984
75. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 kwietnia 2020 r., II SA/Wa 2543/19, LEX nr 3058988
76. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 marca 2020 r., II SA/Wa 1940/19, LEX nr 3041270

77. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 lutego 2020 r., II SA/Wa 1925/19, LEX nr 3027004
78. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 stycznia 2020 r., II SA/Wa 1699/19, LEX nr 3010559
79. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 stycznia 2020 r. II SA/Wa 1643/19 LEX nr 3037176
80. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 stycznia 2020 r., II SA/Wa 1297/19, LEX nr 301066
81. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 grudnia 2019 r., II SA/Wa 1363/19, LEX nr 2945083
82. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 grudnia 2019 r., II SA/Wa 963/19, LEX nr 3041429
83. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 listopada 2019 r., II SA/Wa 1195/19, LEX nr 3059363
84. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 października 2019 r., II SA/Wa 493/19, LEX nr 3038554
85. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 października 2019 r., II SA/Wa 914/19, LEX nr 3022698
86. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 września 2019 r., II SA/Wa 816/19, LEX nr 2975891
87. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 sierpnia 2019 r., II SA/Wa 762/19, LEX nr 2866418
88. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 czerwca 2019 r., II SA/Wa 546/19, LEX nr 3038769
89. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 kwietnia 2019 r., II SA/Wa 2085/18, LEX nr 2783820
90. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 maja 2019 r., II SA/Wa 2082/18, LEX nr 2779130
91. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 kwietnia 2019 r., II SA/Wa 1633/18, LEX nr 2865791.
92. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 marca 2019 r., II SA/Wa 2120/18, LEX nr 2771061
93. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 marca 2019 r., II SA/Wa 1434/18, LEX nr 2771160

94. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 marca 2019 r., II SA/Wa 1410/18, LEX nr 2732546
95. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 marca 2019 r., II SA/Wa 1781/18 LEX nr 2645090
96. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 lutego 2019 r., II SA/Wa 1244/18, LEX nr 2717161
97. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 stycznia 2019 r., II SA/Wa 827/18 LEX nr 2653570
98. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 stycznia 2019 r., II SA/Wa 666/18, LEX nr 2705712
99. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 grudnia 2018 r., II SA/Wa 758/18, LEX nr 2779541
100. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 października 2018 r., II SA/Wa 77/18, LEX nr 2773021
101. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 września 2018 r., II SA/Wa 282/18 LEX nr 2635908
102. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 czerwca 2018 r., II SA/Wa 1605/17, LEX nr 2739269
103. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 czerwca 2018 r., II SA/Wa 1341/17, LEX nr 2557269
104. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 maja 2018 r., II SA/Wa 1255/17, LEX nr 2747035
105. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 kwietnia 2018 r., II SA/Wa 1253/17, LEX nr 2746472
106. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 marca 2018 r., II SA/Wa 766/17, LEX nr 2746161
107. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 marca 2018 r., II SA/Wa 1914/17, LEX nr 2945694
108. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 stycznia 2018 r., II SA/Wa 1012/17, LEX nr 2477185
109. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 31 stycznia 2017 r., II SA/Wa 1077/16, LEX nr 2297876
110. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 grudnia 2017 r., VIII SA/Wa 746/17, LEX nr 2422235

111. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 września 2017 r., II SA/Wa 236/17, LEX nr 2377838
112. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 sierpnia 2017 r., II SA/Wa 2181/16, LEX nr 2358574
113. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 maja 2017 r., II SA/Wa 1590/16, LEX nr 2335288
114. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 31 marca 2017 r., II SA/Wa 931/16, LEX nr 2330228
115. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 lutego 2017 r., II SA/Wa 1338/16, LEX nr 2267754
116. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 lutego 2017 r., II SA/Wa 1338/16, LEX nr 2267754
117. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 lutego 2017 r., VI SA/Wa 2240/16, LEX nr 2256760
118. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 lutego 2017 r., II SA/Wa 1453/16, LEX nr 2253600
119. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 stycznia 2017 r., II SA/Wa 1647/16, LEX nr 2304081
120. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 stycznia 2017 r., II SA/Wa 1021/16, LEX nr 2283929
121. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 grudnia 2016 r., II SA/Wa 844/16, LEX nr 2270826
122. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 listopada 2016 r., II SA/Wa 1127/16, LEX nr 2177670
123. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 października 2016 r., II SA/Wa 516/16, LEX nr 2196066
124. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 września 2016 r., II SA/Wa 670/16, LEX nr 2137507
125. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 sierpnia 2016 r., II SA/Wa 202/16, LEX nr 2137426
126. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 lipca 2016 r., II SA/Wa 10/16, LEX nr 2137366
127. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 czerwca 2016 r., II SA/Wa 2026/15, LEX nr 2089986

128. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 czerwca 2016 r., II SA/Wa409/15, LEX nr 1768462
129. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 maja 2016 r., II SA/Wa 12/16, LEX nr 2055040
130. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 2016 r., II SA/Wa 2038/15, LEX nr 2045554
131. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 kwietnia 2016 r., II SA/Wa 1791/15, LEX nr 2055066
132. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 lutego 2016 r., II SA/Wa 1344/15, LEX nr 2045520
133. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 stycznia 2016 r., II SA/Wa 882/15, LEX nr 2043301
134. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 grudnia 2015 r., II SA/Wa 1033/15, LEX nr 1992159
135. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 listopada 2015 r., II SA/Wa 162/15, LEX nr 1992199
136. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 października 2015 r., II SA/Wa 358/15, LEX nr 1940956
137. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 października 2015 r., II SA/Wa 607/15, LEX nr 1967001
138. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 października 2015 r., II SA/Wa 908/15, LEX nr 1940993
139. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 czerwca 2015 r., II SA/Wa 1603/14, LEX nr 1768421
140. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 kwietnia 2015 r., II SA/Wa 2179/14 LEX nr 1819150
141. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 lutego 2015 r., II SA/Wa 1863/14, LEX nr 1745528
142. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 stycznia 2015 r., II SA/Wa 1921/14, LEX nr 1747133
143. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 30 października 2014 r., VIII SA/Wa 600/14, LEX nr 1550839
144. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 września 2014 r., II SA/Wa 474/14, LEX nr 1766765

145. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 września 2014 r., II SA/Wa 2250/13, LEX nr 1553120
146. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 września 2014 r., II SA/Wa 1631/13, LEX nr 1553103
147. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 sierpnia 2014 r., II SA/Wa 208/14, LEX nr 1508002
148. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 2 kwietnia 2014 r., II SA/Wa 2253/13, LEX nr 1582426
149. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 marca 2014 r., II SA/Wa 1257/13, LEX nr 1465488
150. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 marca 2014 r., II SA/Wa 1329/13, LEX nr 1581127
151. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 lutego 2014 r., II SA/Wa 1971/13, LEX nr 1576237
152. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 października 2013 r., II SA/Wa 1127/13, LEX nr 1629798
153. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 października 2013 r., II SA/Wa 1126/13, LEX nr 1629797
154. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2013 r., II SA/Wa 1985/12, LEX nr 1620653
155. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 marca 2013 r., II SA/Wa 265/13, LEX nr 1301212
156. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 marca 2013 r., II SA/Wa 2192/12, LEX nr 1321478
157. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 stycznia 2013 r., II SA/Wa 1436/12, LEX nr 1325938
158. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 listopada 2012 r., II SA/Wa 1516/12, LEX nr 1249111
159. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 września 2012 r., II SA/Wa 885/12, LEX nr 1260601
160. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 sierpnia 2012 r., II SA/Wa 1021/12, LEX nr 1259553
161. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 czerwca 2012 r., II SA/Wa 773/12, LEX nr 1260555

162. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 kwietnia 2012 r., II SA/Wa 310/12, LEX nr 1504792
163. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2012 r., II SA/Wa 242/12, LEX nr 1145913
164. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 marca 2012 r., VIII SA/Wa 45/12, LEX nr 1139895
165. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 stycznia 2012 r., II SA/Wa 2015/11, LEX nr 1109869
166. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 września 2011 r., II SA/Wa 1625/11, LEX nr 965468
167. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 września 2011 r., II SA/Wa 2077/10, LEX nr 966495
168. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 czerwca 2011 r., II SA/Wa 686/11, LEX nr 9940/14
169. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 czerwca 2012 r., II SA/Wa 696/12, LEX nr 1260517
170. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 4 listopada 2011 r., II SA/Wa 1311/11, LEX nr 1153435
171. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 czerwca 2011 r., II SA/Wa 807/11, LEX nr 994026
172. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 maja 2011 r., II SA/Wa 218/11, LEX nr 1132513
173. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 2 czerwca 2011 r., II SA/Wa 676/11, LEX nr 1086922
174. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 kwietnia 2011 r., II SA/Wa 148/11, LEX nr 1128693
175. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 kwietnia 2011 r., II SA/Wa 444/11, LEX nr 112870
176. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 kwietnia 2011 r., II SA/Wa 2137/10, LEX nr 993934
177. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 marca 2011 r., II SA/Wa 1943/10, LEX nr 738270
178. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lutego 2011 r., II SA/Wa 1665/10, LEX nr 993860

179. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 stycznia 2011 r., II SA/Wa 1769/10, LEX nr 755262
180. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 stycznia 2011 r., II SA/Wa 1747/10, LEX nr 755260
181. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 23 listopada 2010 r., II SA/Wa 1297/10, LEX nr 755144
182. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 listopada 2010 r., II SA/Wa 1102/10, LEX nr 755063
183. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 listopada 2010 r., II SA/Wa 1099/10, LEX nr 755060
184. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 października 2010 r., II SA/Wa 528/10, LEX nr 755341
185. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 22 września 2010 r., II SA/Wa 435/10, LEX nr 755321
186. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 sierpnia 2010 r., II SA/Wa 558/10, LEX nr 755349
187. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 maja 2010 r., II SA/Wa 175/10, LEX nr 674467
188. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 maja 2010 r., II SA/Wa 135/10, LEX nr 674458
189. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 kwietnia 2010 r., II SA/Wa 154/10, LEX nr 619971
190. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 marca 2010 r., II SA/Wa 1745/09, LEX nr 605604
191. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 lutego 2010 r., II SA/Wa 2123/09, LEX nr 592580
192. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 stycznia 2010 r., II SA/Wa 1721/09, LEX nr 600209
193. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 stycznia 2010 r., II SA/Wa 1194/09, LEX nr 60018
194. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 stycznia 2010 r., II Sa/Wa 1556/09, LEX nr 600187
195. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 grudnia 2009 r., VI SA/Wa 1671/09, LEX nr 583559
196. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 grudnia 2009 r., II SA/Wa 1216/09, LEX nr 583134

197. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 grudnia 2009 r., II SA/Wa 1242/09, LEX nr 581539
198. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 listopada 2009 r., II SA/Wa 1009/09; LEX nr 589235
199. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 listopada 2009 r., VIII SA/Wa 476/09, LEX nr 589574
200. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 listopada 2009 r., II SA/Wa 779/09, LEX nr 3038397
201. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 października 2009 r., II SA/Wa 794/09, LEX nr 572641
202. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 października 2009 r., II SA/Wa 795/09, LEX nr 573908
203. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 września 2009 r., II SA/Wa 504/09, LEX nr 637814
204. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 września 2009 r., II SA/Wa 877/09, LEX nr 638013
205. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 sierpnia 2009 r., II SA/Wa 918/09, LEX nr 553277
206. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 maja 2009 r., II SA/Wa 105/09, LEX nr 558701
207. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 kwietnia 2009 r., II SA/Wa 1727/08, LEX nr 558713
208. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 marca 2009 r., II SA/Wa 1/09, LEX nr 543951
209. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 lutego 2009 r., II SA/Wa 1681/08, LEX nr 545798
210. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 stycznia 2009 r., II SA/Wa 1288/08, LEX nr 538073
211. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 28 października 2008 r., II SA/Wa 820/08, LEX nr 1055636
212. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 października 2008 r., II SA/Wa 930/08, LEX nr 1055706
213. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 29 lipca 2008 r., II SA/Wa 502/08, LEX nr 525797

214. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 lipca 2008 r., II SA/Wa 2021/07, LEX nr 525825
215. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lipca 2008 r., II SA/Wa 1975/07 LEX nr 525806
216. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 lipca 2008 r., II SA/Wa 43/08, LEX nr 529338
217. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 25 czerwca 2008 r., II SA/Wa 1971/07, LEX nr 564689
218. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 czerwca 2008 r., II SA/Wa 24/08, LEX nr 514500
219. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 2 czerwca 2008 r., II SA/Wa 46/08, LEX nr 560231
220. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 maja 2008 r., II SA/Wa 2043/07, LEX nr 513583
221. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 kwietnia 2008 r., II SA/Wa 167/08, LEX nr 489086
222. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 marca 2008 r., II SA/Wa 1736/07, LEX nr 496558
223. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 lutego 2008 r., II SA/Wa 1817/07, LEX nr 971773
224. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 26 lutego 2008 r., II SA/Wa 10/08, LEX nr 518794
225. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 lutego 2008 r. II SA/Wa 1800/07, LEX nr 497113
226. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 stycznia 2008 r., II SA/Wa 1873/07, LEX nr 451173
227. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 grudnia 2007 r., II SA/Wa 1508/07, LEX nr 501210
228. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 grudnia 2007 r., II SA/Wa 1622/07, LEX nr 467338
229. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 3 grudnia 2007 r., II SA/Wa 1497/07, LEX nr 501202
230. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 listopada 2007 r., II SA/Wa 1507/07, LEX nr 467341

231. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 października 2007 r., II SA/Wa 1362/07, LEX nr 464381
232. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 września 2007 r., II SA/Wa 935/07 LEX nr 469858
233. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 27 lipca 2007 r., II SA/Wa 553/07, LEX nr 447276
234. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 lipca 2007 r., II SA/Wa 434/07, LEX nr 435311
235. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 lipca 2007 r., II SA/Wa 258/07, LEX nr 435279
236. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 20 czerwca 2007 r., II SA/Wa 2181/06, LEX nr 377329
237. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 czerwca 2007 r., II SA/Wa 2161/06, LEX nr 377333
238. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 kwietnia 2007 r., II SA/Wa 2160/06, LEX nr 338213
239. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 kwietnia 2007 r., II SA/Wa 2225/06, LEX nr 338209
240. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 lutego 2007 r., II SA/Wa 2251/06, LEX nr 318169
241. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 13 lutego 2007 r., II SA/Wa 2239/06, LEX nr 318269
242. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 lutego 2007 r., II SA/Wa 2266/06, LEX nr 318171
243. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 8 lutego 2007 r., II SA/Wa 2236/06, LEX nr 318173
244. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 19 stycznia 2007 r., II SA/Wa 1771/06, LEX nr 299027
245. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 17 stycznia 2007 r., II SA/Wa 1247/06, LEX nr 328589
246. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 10 stycznia 2007 r., II SA/Wa 1633/06, LEX nr 328613
247. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 stycznia 2007 r., II SA/Wa 1622/06, LEX nr 328873
248. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 21 grudnia 2006 r., II SA/Wa 1298/06, LEX nr 328627

249. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 grudnia 2006 r., II SA/Wa 1554/06, LEX nr 328647
250. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 6 grudnia 2006 r., II SA/Wa 1500/06, LEX nr 328843
251. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 1 grudnia 2006 r., II SA/Wa 1556/06, LEX nr 328649
252. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 listopada 2006 r., II SA/Wa 1344/06, LEX nr 328639
253. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 października 2006 r., II SA/Wa 1464/06, LEX nr 284469
254. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 14 lipca 2006 r., II SA/Wa 718/06, LEX nr 258435
255. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 czerwca 2006 r., VI SA/Wa 2126/05, LEX nr 214089
256. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2006 r., II SA/Wa 66/06, LEX nr 213845
257. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 marca 2006 r., II SA/Wa 63/06, LEX 202333
258. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 lutego 2006 r., II SA/Wa 33/06, LEX nr 902759
259. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 18 listopada 2005 r., II SA/Wa 1316/05, LEX nr 207535
260. Wyrok WSA w Warszawie z dnia 24 sierpnia 2005 r., II SA/Wa 708/04, LEX nr 1684659
261. Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 21 listopada 2019 r., IV SA/Wr 365/19, LEX nr 2757011
262. Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 25 maja 2018 r., IV SA/Wr 201/18, LEX nr 2511233
263. Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 12 października 2017 r., IV SA/Wr 62/17, LEX nr 2401597
264. Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 14 czerwca 2017 r., IV SA/Wr 96/17, LEX nr 2350348
265. Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 20 kwietnia 2017 r., IV SA/Wr 465/16, LEX nr 2290758

266. Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 25 kwietnia 2014 r., IV SA/Wr 485/13, LEX nr 1568629
267. Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 12 października 2011 r., IV SA/Wr 419/11, LEX nr 1133037
268. Wyrok WSA we Wrocławiu z dnia 10 grudnia 2009 r., IV SA/Wr 436/09, LEX nr 583459
269. Postanowienie WSA w Białymstoku z dnia 7 lutego 2019 r., II SA/Bk 55/19, LEX nr 2623659
270. Postanowienie WSA w Białymstoku z dnia 29 czerwca 2011 r., II SA/Bk 132/11, LEX nr 1091186
271. Postanowienie WSA w Bydgoszczy z dnia 9 listopada 2011 r., II SA/Bd 1138/11, LEX nr 1105439.
272. Postanowienie WSA w Gliwicach z dnia 25 czerwca 2019 r., III SO/Gl 3/19, LEX nr 2684597
273. Postanowienie WSA w Krakowie z dnia 11 lipca 2014 r., III SA/Kr 855/14, LEX nr 1490852
274. Postanowienie WSA w Olsztynie z dnia 16 września 2014 r., SA/Ol 775/14, LEX nr 1507872
275. Postanowienie WSA w Opolu z dnia 22 maja 2015 r., II SA/Op 170/15, LEX nr 1810298
276. Postanowienie WSA w Poznaniu z dnia 23 września 2015 r., IV SA/Po 594/15, LEX nr 1811646
277. Postanowienie WSA w Rzeszowie z dnia 19 marca 2018 r., II SA/Rz 97/18, LEX nr 2464768
278. Postanowienie WSA w Rzeszowie z dnia 5 listopada 2014 r., II SA/Rz 1214/14. LEX nr 1534310
279. Postanowienie WSA w Szczecinie z dnia 6 marca 2015 r., SA/Sz 239/15, LEX nr 1657535
280. Postanowienie WSA w Szczecinie z dnia 15 grudnia 2011 r., II SA/Sz 1245/11, LEX nr 1158684
281. Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 19 listopada 2018 r., II SAB/Wa 605/18, LEX nr 2735419
282. Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 15 grudnia 2016 r., II SA/Wa 2029/16, LEX nr 2230807

283. Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 18 marca 2015 r., II SAB/Wa 983/14, LEX nr 1781274

284. Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 24 lipca 2014 r., II SA/Wa 563/14, LEX nr 1592718

285. Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 14 lutego 2014 r., II SA/Wa 7/14, LEX nr 1580047

286. Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 25 stycznia 2012 r., II SA/Wa 2732/11, LEX nr 1108093

287. Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 30 grudnia 2011 r., II SA/Wa 2746/11, LEX nr 1158848

288. Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 23 września 2011 r., II SA/Wa 1404/11, LEX nr LEX nr 949790

289. Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 25 października 2010 r., II SA/Wa 1223/10, LEX nr 771856

290. Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 10 marca 2010 r., II SA/Wa 224/10, LEX nr 667195

Orzecznictwo sądów powszechnych

1. Wyrok SA w Białymstoku z dnia 28 kwietnia 2017 r., II AKa 41/17, LEX nr 2307607

2. Wyrok SA w Białymstoku z dnia 31 marca 2016 r., II Aka 23/16, LEX nr 2136972

3. Orzeczenie SA w Białymstoku z dnia 18 stycznia 2011 r., II AKa 253/10 LEX nr 1125230

4. Wyrok SA w Gdańsku z dnia 31 maja 2017 r., II AKa 135/17, LEX nr 2383357

5. Wyrok SA w Gdańsku z dnia 10 grudnia 2015 r., II AKa 370/15, LEX nr 2031188

6. Wyrok SA w Gdańsku z dnia 23 czerwca 2004 r., II AKa 132/04, LEX nr 1643081

7. Wyrok SA w Katowicach z dnia 14 września 2017 r., II AKa 304/17, LEX nr 2414620

8. Wyrok SA w Katowicach z dnia 21 lutego 2013 r., II Aka 531/12, LEX nr 1292660

9. Wyrok SA w Katowicach z dnia 29 czerwca 2012 r., II AKa 84/12, LEX nr 1220219

10. Wyrok SA w Katowicach z dnia 15 grudnia 2011 r., II AKa 380/11, LEX nr 1129750

11. Wyrok SA w Katowicach z dnia 14 stycznia 2010 r., II AKa 243/09, LEX nr 574473
12. Wyrok SA w Katowicach z dnia 8 października 1998 r., II AKa 125/98, LEX nr 1541016
13. Wyrok SA w Katowicach z dnia 19 kwietnia 2007 r., II AKa 40/07, LEX nr 331806
14. Wyrok SA w Katowicach z dnia 11 kwietnia 2006 r., II AKa 93/06, LEX nr 196130
15. Wyrok SA w Katowicach z dnia 23 marca 2006 r., II AKa 14/06, LEX nr 196128
16. Wyrok SA w Katowicach z dnia 25 stycznia 2006 r., II AKa 436/05, LEX nr 191745
17. Wyrok SA w Katowicach z dnia 10 listopada 2005 r., II AKa 298/05, LEX nr 183825
18. Wyrok SA w Katowicach z dnia 29 stycznia 2004 r., II AKa 303/03, LEX nr 142837
19. Wyrok SA w Katowicach z dnia 31 maja 2001 r., II AKa 90/01, LEX nr 53202
20. Orzeczenie SA w Katowicach z dnia 19 maja 2011 r., II AKa 389/11, LEX nr 1099458
21. Wyrok SA w Katowicach z dnia 25 października 2007 r., II AKa 239/07, LEX nr 370387
22. Wyrok SA w Krakowie z dnia 16 stycznia 2019 r., II Aka 245/18, LEX nr 2718740
23. Wyrok SA w Krakowie z dnia 8 grudnia 2010 r., II AKa 226/10, LEX nr 852392
24. Wyrok SA w Krakowie z dnia 23 lutego 2006 r., II AKa 14/06, LEX nr 180365
25. Wyrok SA w Krakowie z dnia 14 września 2005 r., II AKA 165/05, LEX nr 164406
26. Wyrok SA w Krakowie z dnia 6 października 2004 r., II Aka 166/04, LEX nr 14307
27. Wyrok SA w Krakowie z dnia 15 maja 2003 r., II Aka 86/03, LEX nr 81603
28. Wyrok SA w Krakowie z dnia 3 lipca 2002 r., II AKa 28/02, LEX nr 57025
29. Wyrok SA w Krakowie z dnia 21 marca 2002 r., II AKa 47/02, LEX nr 55371
30. Wyrok SA w Krakowie z dnia 16 stycznia 2002 r., II AKa 308/01, LEX nr 56696
31. Wyrok SA w Krakowie z dnia 11 maja 2000 r., II AKa 58/00, LEX nr 41721
32. Wyrok SA w Krakowie z dnia 3 marca 1999 r., II AKa 14/99, LEX nr 36666
33. Wyrok SA w Krakowie z dnia 17 września 1992 r., II Akr 140/92, LEX nr 27787
34. Wyrok SA w Krakowie z dnia 15 marca 1991 r., II Akr 15/91, LEX nr 27533
35. Wyrok SA w Lublinie z dnia 16 grudnia 1997 r., II Aka 166/97, LEX nr 32370
36. Wyrok SA w Lublinie z dnia 26 czerwca 2007 r., II AKa 138/07, LEX nr 314607

37. Wyrok SA w Lublinie z dnia 16 stycznia 2007 r., II AKA 350/06, LEX nr 314617
38. Wyrok SA w Lublinie z dnia 27 maja 2002 r., II AKa 99/02, LEX nr 75058
39. Wyrok SA w Lublinie z dnia 26 lipca 2001 r., II AKa 94/01, LEX nr 50213
40. Wyrok SA w Lublinie z dnia 12 czerwca 2001 r., II AKa 98/01, LEX nr 50208
41. Wyrok SA w Lublinie z dnia 2 sierpnia 2000 r., II AKa 140/00, LEX nr 46668
42. Wyrok SA w Lublinie z dnia 27 kwietnia 1999 r., II AKa 12/99, LEX nr 38048
43. Wyrok SA w Lublinie z dnia 31 marca 1998 r., II AKa 35/98, LEX nr 35019
44. Wyrok SA w Łodzi z dnia 27 listopada 2013 r., II AKa 65/13, LEX nr 1402878
45. Wyrok SA w Łodzi z dnia 9 lutego 2006 r., II AKa 236/05, LEX nr 245407
46. Wyrok SA w Łodzi z dnia 28 marca 2002 r., II AKa 32/02,LEX nr 84226
47. Wyrok SA w Łodzi z dnia 19 czerwca 2001 r., II AKa 90/01, LEX nr 52311
48. Orzeczenie SA w Łodzi z dnia 18 stycznia 2011 r., II AKa 216/10, LEX nr 951712
49. Wyrok SA w Poznaniu z dnia 10 stycznia 1991 r., II Akr 13/90, LEX nr 21078
50. Wyrok SA w Szczecinie z dnia 14 marca 2019 r., II Aka 246/18, LEX nr 2723279
51. Wyrok SA w Szczecinie z dnia 11 czerwca 2015 r., II AKa 85/15, LEX nr 1782026
52. Wyrok SA w Warszawie z dnia 17 października 2017 r., II AKa 191/17, LEX nr 2414657
53. Wyrok SA w Warszawie z dnia 27 października 2014 r., II AKa 299/14, LEX nr 1548553
54. Wyrok SA w Warszawie z dnia 15 lutego 2013 r., II AKa 367/12, LEX nr 1294862
55. Wyrok SA w Warszawie z dnia 14 listopada 2012 r., II AKa 279/12, LEX nr 1240261
56. Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 22 listopada 2017 r., II Aka 323/17, LEX nr 2432036
57. Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 20 listopada 2013 r., II AKa 357/13, LEX nr 1403006
58. Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 13 lipca 2006 r., II AKa 163/06, LEX nr 190473
59. Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 29 września 2004 r., II AKa 275/04, LEX nr 145672
60. Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 5 czerwca 2003 r., II Aka 54/13, LEX nr 1356737
61. Wyrok SA we Wrocławiu z dnia 14 marca 2001 r., II AKA 55/01, LEX nr 49441
62. Postanowienie SA w Białymstoku z dnia 22 marca 2013 r., II AKz 73/13, LEX nr 1294887

63. Postanowienie SA w Katowicach z dnia 15 stycznia 2014 r., II AKz 763/13, LEX nr 1455186
64. Postanowienie SA w Katowicach z dnia 13 kwietnia 2011 r., II AKz 667/10, LEX nr 846511
65. Postanowienie SA w Krakowie z dnia 4 kwietnia 2017 r., II AKo 14/17, LEX nr 2358143
66. Postanowienie SA w Krakowie z dnia 23 lutego 2011 r., II AKz 2/11, LEX nr 951682
67. Postanowienie SA w Krakowie z dnia 3 lutego 2011 r., II AKz 20/11, LEX nr 1099576
68. Postanowienie SA w Krakowie z dnia 22 listopada 2010 r., II Akzw 1164/10, LEX nr 794642
69. Postanowienie SA w Poznaniu z dnia 28 września 2020 r., II AKa 18/20, LEX nr 3130468
70. Postanowienie SA w Rzeszowie z dnia 18 marca 2014 r., II AKz 35/14, LEX nr 1444807
71. Postanowienie SA w Rzeszowie z dnia 23 grudnia 1993 r., II Akr 101/93, LEX nr 31110

Orzeczenia sądów dyscyplinarnych

1. Postanowienie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych z dnia 16 marca 2018 r., WO-4/18, LEX nr 2729517

C. Literatura

1. Adamiec, A. Kożusznik B., *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, Kraków 2000
2. Alojziak W., *Metodologia nauk prawnych a metodologia badań nad turystyką – w poszukiwaniu podobieństw oraz różnic w paradygmatach i podejściach badawczych* (w:) Cybula P., *Prawne aspekty podróży i turystyki – historia i współczesność: prace poświęcone pamięci profesora Janusza Sondla*, Kraków 2018
3. Antoniuk S., Szustakiewicz P., *Przedawnienie roszczeń z tytułu prawa do uposażenia i innych należności pieniężnych przysługujących na podstawie stosunku służbowego na tle orzecznictwa sądów administracyjnych*, „Ius Novum" 2011, nr 1
4. Apanowicz J., *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002
5. Apanowicz J., *Metodologiczne uwarunkowania pracy naukowej*, Warszawa 2005

6. Babiński A., Lubiewski P., Łuźniak A. , *Współużyteczność metod oraz technik i narzędzi badawczych w badaniu bezpieczeństwa* (w:) Czupryński A., Wiśniewski B., Zboina J. (red.), *Nauki o bezpieczeństwie*. *Wybrane problemy badań*, Józefów 2017

7. Badźmirowska-Masłowska K., *Prawo karne wojskowe* (w:) Kitler W., Nowak D., Stepnowska M. (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017

8. Balcerowicz B. (red.), *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 1996

9. Bałaban A., *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 lutego 2004 r. (sygn. akt P 21/02)*, „Przegląd Sejmowy" 2004, nr 4

10. Banasik K., *Przedawnienie w prawie karnym w systemie kontynentalnym i anglosaskim : przedawnienie karalności przestępstw oraz przedawnienie wykonania kary i innych środków w systemie prawa pisanego na przykładzie Polski i Austrii oraz w systemie common law na przykładzie Wielkiej Brytanii*, Warszawa 2013

11. Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012

12. Banaszak B., *Porównawcze prawo konstytucyjne współczesnych państw demokratycznych*, Warszawa 2007

13. Baran K. W., *O systematyce i delimitacji niepracowniczych stosunków zatrudnienia* (w:) Kubot Z., Kuczyński T. (red.), *Z zagadnień prawa pracy i prawa socjalnego. Księga jubileuszowa Profesora Herberta Szurgacza*, Warszawa 2011

14. T. Barankiewicz, *Współczesne metody badania prawa*, „Studia Prawnicze KUL" 2010, nr 1

15. Bartnik M. (w:) Karpiuk M., Krzykowski P., Skóra A. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz do art. 62-126*, Olsztyn 2020.

16. Bentkowski S., *Prawne aspekty jakości decyzji administracyjnych* (w:) Sitek M., Feret E., Dobkowski J., Palus I. (red.), *Wydawanie aktów administracyjnych jako forma prawna realizacji zadań samorządu terytorialnego*, Józefów 2017

17. Błachnio-Parzych A., *Samoistny środek karny jako instrument racjonalnej polityki karnej* (w:) Jakubowska-Hara J., Skupiński J. (red.), *Alternatywy pozbawienia wolności w polskiej polityce karnej*, Warszawa 2009

18. Bojańczyk A., *Postępowanie interdyscyplinarne - normy Kodeksu Etyki Radcy Prawnego jako element prawnej podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 6 listopada 2014 r. SDI 32/14*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2016, nr 12

19. Bojarski K., *Odpowiedzialność dyscyplinarna żołnierzy zawodowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) Pieczywok A., Karpiuk M. (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy formacji bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Warszawa 2016

20. Bojarski K., *Służba żołnierzy zawodowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) Karpiuk M., Pieczywok A. (red.), *Służba w formacjach bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Warszawa 2016

21. Bojarski K., *Współdziałanie administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi w sferze bezpieczeństwa wewnętrznego w ujęciu administracyjno-prawnym*, Warszawa 2017

22. Borkowski J., *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego – Ośrodka Zamiejscowego w Gdańsku z dnia 16 listopada 1995 r. SA/Gd 1655/95*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1997, nr 7-8

23. Borkowski J., *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17 grudnia 1985 r., III SA 988/85*, „Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych" 1987, nr 5-6

24. Borodo A., *Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 czerwca 2005 r., FSK 1823/04*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2006, z. 6

25. Brzeziński M., *Rodzaje bezpieczeństwa państwa* (w:) Sulowski S., Brzeziński M. (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2009

26. Brzostek A., *Kodeks pracy w Siłach Zbrojnych* (w:) Kitler W., Nowak D., Stepnowska M. (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017

27. Brzostowski W., *Charakter prawny zatrudnienia żołnierzy zawodowych*, „Roczniki Administracji i Prawa" 2017, nr XVII

28. Budyn M., *Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27 kwietnia 1999 r. II AKa 12/99*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2000, nr 9

29. Budyn M., *Motywacja zasługująca na szczególne potępienie (próba analizy)*, „Prokuratura i Prawo" 2000, nr 9

30. Budyn-Kulik M., *Glosa do wyroku SN z dnia 25 stycznia 2017 r., II KK 104/16*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2017, nr 3

31. Budyn-Kulik M., *Pozbawienie praw publicznych (*w:) Daniluk P. (red.), *Środki karne, przepadek i środki kompensacyjne w znowelizowanym kodeksie karnym*, Warszawa 2017

32. Budyn-Kulik M., *Środek karny pozbawienia praw publicznych. Analiza dogmatyczna i praktyka orzecznicza*, „Prawo w działaniu" 2015, nr 23

33. Budyn-Kulik M., *Umyślność w prawie karnym i psychologii. Teoria i praktyka sądowa*, Warszawa 2015

34. Budyn-Kulik M., Kozłowska-Kalisz P. (w:) Mozgawa M. (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, Warszawa 2015

35. Bunikowski D., *Przepadek korzyści majątkowych pochodzących z popełnienia przestępstwa jako środek karny*, „Prokuratura i Prawo" 2008, nr 5

36. Burzyński P., *Tajemnica państwowa jako przedmiot ochrony regulacji prawnokarnej*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2002, z. 1

37. Chałubińska-Jentkiewicz K., *Ochrona informacji niejawnych a organizacja służby żołnierzy i funkcjonariuszy zatrudnionych w strukturach obronności i bezpieczeństwa państwa* (w:) Kitler W., Nowak D., Stepnowska M. (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017

38. Chmaj M., *Partie polityczne* (w:) Chmaj M. (red.), *Wolność zrzeszania się w Polsce*, Warszawa 2008

39. Chomoncik S., Kosowski J., *Wybrane zagadnienia odpowiedzialności dyscyplinarnej żołnierzy*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2019, nr 4

40. Chomoncik S., *Wojskowi radcowie prawni i doradcy prawni* (w:) Kitler W., Nowak D., Stepnowska M. (red.), *Prawo wojskowe*, Warszawa 2017

41. Chromicka D., *Regulacja prawna wybranych tajemnic związanych ze służbą*, „Monitor Prawniczy" 2015, nr 6

42. Ciszewski T., *Udział Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej w zapobieganiu oraz usuwaniu skutków zagrożeń niemilitarnych*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych im. gen. T. Kościuszki " 2011, nr 2

43. Ciupa S. W. ., *Wykluczenie, ale nie na zawsze?*, „Radca Prawny" 2011, nr 6

44. Complak K., *Konstytucyjne postanowienia programowe czy normy o celach państwa?* (w:) Garlicki L., Szmyt A. (red.), *Sześć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Doświadczenia i inspiracje*, Warszawa 2003

45. Cuber K., *Udział sił zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w zapewnieniu bezpieczeństwa obywateli w sytuacjach kryzysowych*, „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa" 2011, nr 1

46. Czarnecki P., *Status obwinionego w postępowaniach dyscyplinarnych w polskim systemie prawnym*, „Przegląd Prawa Publicznego" 2017, nr 4

47. Czarnecki P, Stosowanie kodeksu karnego w postępowaniach dyscyplinarnych, „Państwo i Prawo" 2017, nr 10

48. Czarny P. (w:) Tuleja P. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019

49. Czechowski M., *Dualizm dróg sądowych w sprawach dotyczących zatrudnienia funkcjonariuszy służb umundurowanych*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2010, z. 1

50. Czechowski M., *Prawny charakter zatrudnienia żołnierzy zawodowych*, Toruń 2016

51. Czerniak–Swędzioł J., *Źródła regulacji pozaumownych stosunków pracy* (w:) Góral Z., *System prawa pracy*, t. IV, *Indywidualne prawo pracy. Pozaumowne stosunki prawa pracy*, Warszawa 2017 r.

52. Czuryk M., *Bezpieczeństwo jako dobro wspólne*, „Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II" 2018, nr 3

53. Czuryk M., *Podstawy prawne bezpieczeństwa narodowego w czasie kryzysu i wojny*, "Roczniki Nauk Społecznych" 2013, nr 3

54. Czuryk M., *Prawne podstawy bezpieczeństwa narodowego* (w:) Pawłowski J. (red.), *Podstawy bezpieczeństwa współczesnego państwa (podmiotu). Implikacje*, Warszawa 2015

55. Czarny-Drożdżejko E., *Odpowiedzialność karna za ujawnienie i wykorzystanie informacji niejawnych (po nowelizacji)*, „Państwo i Prawo" 2011, nr 1

56. Czernikowski K., *16 Pomorska Dywizja Zmechanizowana im. Króla Kazimierza Jagiellończyka*, Malbork 2012

57. Czwojda M., Herbowski P.**,** *Zasada domniemania niewinności w postępowaniu dyscyplinarnym policjantów (wybrane zagadnienia) (*w:) Jóźwiak P., Kozielewicz P., Opaliński K. (red.),*Wina w prawie dyscyplinarnym służb mundurowych. V Seminarium Prawnicze z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych"*, Piła 2015

58. Ćwiąkalski Z., Zoll A., *Przegląd orzecznictwa*, „Nowe Prawo" 1985, nr 6

59. Dadak W., *Pozbawienie prawa wykonywania zawodu jako reakcja na przestępstwo*, „Państwo i Prawo" 2009, nr 11

60. Daniluk P., *Przedawnienie w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy*, „Państwo i Prawo" 2018, nr 7

61. Daszkiewicz K., *Glosa do uchwały pełnego składu Izby Karnej z dnia 30 stycznia 1980 r. (VII KZP 41/78*), „Nowe Prawo" 1980, nr 11-12

62. Dąbkiewicz K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2018

63. Dąbrowska J., *Zawieszenie funkcjonariusza w pełnieniu obowiązków służbowych*, „Monitor Prawa Celnego i Podatkowego" 2006, nr 6

64. Denis K., Jagusiak B., *Zależność między bezpieczeństwem narodowym Polski a tożsamościowymi uwarunkowaniami polityki rosyjskiej*, „Studia Administracji i Bezpieczeństwa" 2017, nr 2

65. Domżalski M., *Odwołanie od orzeczenia wojskowej komisji lekarskiej*, „Cybersecurity and Law" 2021, nr 2

66. Domżalski M., *Uposażenie żołnierzy zawodowych*, „Cybersecurity and Law" 2022, nr 2

67. Drachal J., Jagielski J., Gołaszewski P. (w:) Hauser R., Wierzbowski M. (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2019

68. Dudek D., *Bezpieczeństwo Rzeczypospolitej jako wartość konstytucyjna* (w:) Antonowicz L., Guz T., Pałubska M. R. (red.), *Bezpieczeństwo Polski. Historia i współczesność*, Lublin 2010

69. Dudka K., *Stosowanie przepisów kodeksu postępowania karnego w postępowaniach dyscyplinarnych uregulowanych w prawie o adwokaturze oraz ustawie o radcach prawnych*, „Prawo w działaniu" 2014, nr 18

70. Dunaj K., *Istota bezpieczeństwa państwa* (w:) Czuryk M., Dunaj K., Karpiuk M., Prokop K. (red.), *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia prawne i administracyjne*, , Olsztyn 2016

71. Dunaj K., *Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) Czuryk M., Dunaj K., Karpiuk M., Prokop K. (red.), *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia prawne i administracyjne*, Olsztyn 2016

72. Duś A., *Zasady odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego" 2001, nr 8

73. Dutkiewicz W*., Podstawy metodologii badań*, Kielce 2000

74. Filar M., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej z dnia 26 października 2001 r., WA 25/01*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2002, nr 6

75. M. Flemming, *Kodeks karny - część wojskowa. Komentarz*, Warszawa 2000

76. Fleszer D., *Informacja niejawna i jej klasyfikacja*, „Przegląd Prawa Handlowego" 2014, nr 8

77. Florek L., *Prawo pracy*, Warszawa 2016

78. Florek L., Zieliński T., *Prawo pracy*, Warszawa 2007

79. Frankfort-Nachmias C., Nachmias D., *Metody badawcze w naukach społecznych*, Poznań 2001

80. Gacek P., *Zwolnienie ze służby w Policji na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 5 ustawy o Policji a prawo policjanta do nagrody rocznej*, „Roczniki Nauk Prawnych" 2019, t. 29, nr 4

81. Gensikowski P., *Zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej* (w:) Daniluk P. (red.), *Środki karne, przepadek i środki kompensacyjne w znowelizowanym kodeksie karnym*, Warszawa 2017

82. Gersdorf M., Raczkowski M.*, Stosunek służbowy a stosunek pracy – ekspansja czy poszukiwanie równowagi* (w:) Jagielski J., Kijowski D., Grzywacz M. (red.), *Prawo administracyjne wobec współczesnych wyzwań. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Markowi Wierzbowskiemu*, Warszawa 2018

83. Giętkowski R., *Funkcja stabilizacyjna kar dyscyplinarnych* (w:) Stahl M., Lewicka R., Lewicki M. (red.), *Sankcje administracyjne. Blaski i cienie*, Warszawa 2011

84. Giętkowski R., *Ocena ostatnich zmian ustawowych w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, „Gdańskie Studia Prawnicze" 2016, t. XXXVI

85. Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013

86. Górnicka M., *Wersja systemowa metody historyczno-prawnej na przykładzie prawa dowodowego w polskiej procedurze karnej*, „Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis" 2015, nr 4

87. Górowski W., Szewczyk M., *Komentarz do art. 40 k.k.* (w:) Wróbel W., Zoll A. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna*, t. I, cz. 1, *Komentarz do art. 1 - 52*, Warszawa 2016

88. Grajewski K., *Konstytucyjna regulacja zasady incompatibilitas a inne przepisy dotyczące sprawowania mandatu posła i senatora*, „Przegląd Sejmowy" 2000, nr 1

89. Gronkiewicz A., Ziółkowska A., *Sankcje administracyjne w korporacjach zawodowych w odniesieniu do samorządów zaufania publicznego* (w:) Stahl M., Lewicka R., Lewicki M. (red.), *Sankcje administracyjne. Blaski i cienie*, Warszawa 2011

90. Grzonka L., Kosturbiec J., *Zawód zaufania publicznego. Przyczynek do dyskusji*, „Studia Iuridica Lublinensia" 2007, t. IX

91. Grzymisławska-Cybulska M., *Bezstronność odwoławczych postępowań dyscyplinarnych w służbach mundurowych* (w:) Jóźwiak P., Kozielewicz W., Opaliński K. (red.), *Postępowanie odwoławcze w sprawach dyscyplinarnych służb mundurowych. VI Seminarium Prawnicze z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych"*, Piła 2016

92. Gujda J., *Dyscyplina wojskowa i odpowiedzialność karna żołnierzy* (w:) Bała P. (red.), *Prawo obronne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014

93. Guść J., *Dogmatyka prawa* (w:) Zajadło J. (red.), *Leksykon współczesnej teorii i filozofii prawa*, Warszawa 2007

94. Habuda A., *Uznanie administracyjne w demokratycznym państwie prawa*, „Acta Universitatis Wratislaviensis" 2001, nr 2278

95. Hauser R., *Stosunek administracyjnoprawny* (w:) Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A. *System prawa administracyjnego*, t. I., *Instytucje prawa administracyjnego*, Warszawa 2015

96. S. Hoc (w:) M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2016

97. Hoc S., *Karnoprawna ochrona informacji*, Opole 2009

98. Hoc S., *Karnoprawna ochrona tajemnicy zawodowej, funkcyjnej i służbowej*, „Gdańskie Studia Prawnicze" 2008, t. 19

99. Hoc S., *Kilka uwag dotyczących przestępstwa z art. 265 k.k.*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2003, nr 4

100. Hoc S., *Ochrona informacji niejawnych i innych tajemnic ustawowo chronionych. Wybrane zagadnienia*, Opole 2006

101. Hoc S., Zaleśny J., *Ochrona informacji niejawnych w Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) Sulowski S., Brzeziński M. (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2009

102. Izdebski H., *Sprawowanie pieczy nad należytym wykonywaniem zawodu przez samorządy zawodowe* (w:) Legat S., Lipińska M. (oprac.), *Zawody zaufania publicznego a interes publiczny – korporacyjna reglamentacja versus wolność wykonywania zawodu*, Warszawa 2002

103. Jabłoński M., *Obywatelstwo RP i obywatelstwo UE na płaszczyźnie realizacji podstawowych obowiązków jednostki* (w:) Bator A., Jabłoński M., Maciejewski M., Wójtowicz K. (red.), *Współczesne koncepcje ochrony wolności i praw podstawowych*, Wrocław 2013

104. Jagielski J., *Obywatelstwo polskie. Komentarz do ustawy*, Warszawa 2016

105. Jagielski J., *Wybrane uwarunkowania bezpieczeństwa*, „Zeszyty Naukowe WSOWL" 2011, nr 3

106. Jagielski J., Piecha J., *Podstawowe pojęcia teoretyczne w nauce prawa administracyjnego* (w:) Jagielski J., Wierzbowski M. (red.), *Prawo administracyjne*, Warszawa 2019

107. Janku Z., *Prawo jednostki do bezpieczeństwa. Teoria i praktyka* (w:) Ura E., Rajchel K., Pomykała R., Pieprzny S. (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne we współczesnym państwie*, Rzeszów 2008

108. Jarmołowicz W., Sikora T., *Status i pozycja społeczno-ekonomiczna żołnierzy zawodowych na polskim rynku pracy*, „Studia Prawno-Ekonomiczne" 2016, t. C

109. Jaśkiewicz W., *Stosunki służbowe w administracji*, Warszawa-Poznań 1969

110. Jaworski B., *Ograniczenia praw i wolności podmiotowych funkcjonariuszy służb mundurowych* (w:) Ura E., Feret W., Pieprzny S. (red.), *Jednostka wobec działań administracji publicznej*, Rzeszów 2016

111. Jaworski B., *Przekształcenie stosunku służbowego funkcjonariuszy*, „Acta Universitatis Lodziensis" 2019, t. 87

112. Jaworski B., *System opiniowania funkcjonariuszy służb mundurowych*, „Acta Universitatis Lodziensis" 2019, t. 87

113. Jaźwiński J., Ważyńska-Fiok K., *Bezpieczeństwo systemów*, Warszawa 1993

114. Jeszka A. M., *Problemy badawcze i hipotezy w naukach o zarządzaniu*, „Organizacja i kierowanie" 2013, nr 5

115. Jędrzejczak M., *Koncepcje ograniczające swobodę organu w ramach uznania administracyjnego*, „Przegląd Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny" 2012, nr 3

116. Kania A., *Przesłanki i konsekwencje odpowiedzialności zawodowej lekarzy – wybrane problemy w świetle przepisów ustawy o izbach lekarskich*, „Roczniki Nauk Prawnych" 2019, t. XXIX, nr 2

117. Jóźwiak P*., Wina jako przesłanka odpowiedzialności dyscyplinarnej w służbach mundurowych* **(**w:) Jóźwiak P., Kozielewicz W., Opaliński K. (red.), *Węzłowe problemy prawa dyscyplinarnego w służbach*. *V Seminarium Prawnicze z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych"*, Piła 2015

118. Kalisz T., *Sędziowski nadzór penitencjarny. Polski model nadzoru i kontroli nad legalnością i prawidłowością wykonywania środków o charakterze izolacyjnym*, Wrocław 2010

119. Kamiński S., *Metodologia nauk* (w:) Herbut J. (red.), *Leksykon filozofii klasycznej*, Lublin 1997

120. Karcz-Kaczmarek M., *Odpowiedzialność dyscyplinarna członków prawniczych samorządów zawodowych jako szczególna postać odpowiedzialności wewnątrzadministracyjnej* (w:) Duniewska Z., Stahl M. (red.), *Odpowiedzialność administracji i w administracji*, Warszawa 2013

121. Karcz-Kaczmarek M., Maciejewski M., *Postępowanie interdyscyplinarne - normy Kodeksu Etyki Radcy Prawnego jako część prawnej podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 6 listopada 2014 r. SDI 32/14*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2015, nr 7-8

122. Karkowska D., *Zawody medyczne*, Warszawa 2012

123. Karpiuk M (w:) Karpiuk M., Krzykowski P., Skóra A. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz do art. 62-126*, Olsztyn 2020

124. Karpiuk M., *Bezpieczeństwo jako instytucja konstytucyjna. Zarys problematyki* (w:) Gizicki W. (red.), *Wybrane problemy bezpieczeństwa globalnego po zimnej wojnie*, Lublin 2015

125. Karpiuk M., *Bezpieczeństwo narodowe a międzynarodowe* (w:) Szynowski R., Karpiuk M. (red.), *Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej w świetle prawa międzynarodowego i wewnętrznego*, Warszawa 2011

126. Karpiuk M., *Jednostki organizacyjne o charakterze zmilitaryzowanym* (w:) Ciecierski M., Czuryk M., Karpiuk M., *Zakres działania administracji publicznej w Polsce i na Ukrainie. Wybrana problematyka*, Warszawa-Kijów 2016

127. Karpiuk M., *Miejsce samorządu terytorialnego w przestrzeni bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2014

128. Karpiuk M., *Odmowa wydania poświadczenia bezpieczeństwa przez polskie służby ochrony państwa*, „Secretum. Służby specjalne, bezpieczeństwo, informacja" 2015, nr 3

129. Karpiuk M., *Orzekanie przez wojskowe komisje lekarskie o zdolności do służby w Służbie Kontrwywiadu Wojskowego i Wywiadu Wojskow*ego, „Studia Prawnicze i Administracyjne" 2016, nr 15

130. Karpiuk M., *Polish Armed Forces as the subject of national security* (w:) Dunaj K., Stepnowska M. (red.), *Legal security*, Warszawa 2013

131. Karpiuk M., *Prawne podstawy bezpieczeństwa* (w:) Żukowski A., Hartliński M., Modzelewski W.T., Więcławski J. (red.), *Podstawowe kategorie bezpieczeństwa narodowego*, Olsztyn 2015

132. Karpiuk M., *Służba funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Służby Wywiadu Wojskowego oraz żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska służbowe w tych formacjach*, Olsztyn 2017

133. Karpiuk M., *Stosunek służbowy militaryzacji*, „Przegląd Prawno-Ekonomiczny" 2016, nr 3

134. Karpiuk M., Orzeszyna K., *Wstęp* (w:) Karpiuk M., Orzeszyna K. (red.), *Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej. Wybrane zagadnienia prawne*, Warszawa 2014

135. Karpiuk M., *Zadania i kompetencje zespolonej administracji rządowej w sferze bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Aspekty formalne i materialne*, Warszawa 2013

136. Karpiuk M., *Zasady ustroju politycznego państwa w Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) Bożek M., Karpiuk M., Kostrubiec J., Walczuk K., *Zasady ustroju politycznego państwa*, Poznań 2012

137. Kasprzak S., *Metody badawcze w prawie i prawie kanonicznym* (w:) Marin O. K. i inni (red.), *Naukowyj "Wisnik" Seria juridiczna*, Lwów 2011

138. Kawa J., *Metodologia, metodyka, metoda jako podstawa wywodu naukowego*, „Studia Prawnoustrojowe" 2013, nr 21

139. Kisielnicki J., Gałązka-Sobota M., Wojciechowska-Filipek S., *Systemy zarządzania Policją*. *Analiza systemu i jego doskonalenie*, Warszawa 2013

140. Kitler W., *Pojęcie i system prawa wojskowego* (w:) Kitler W., Nowak D., Stepnowska M. (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017

141. Kitler W., *Rola Sił Zbrojnych w państwie* (w:) Kitler W., Nowak D., Stepnowska M. (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017

142. Kitler W., *Bezpieczeństwo narodowe. Podstawowe kategorie, dylematy pojęciowe i próba systematyzacji*, „Towarzystwo Wiedzy Obronnej. Zeszyt Problemowy" 2010, nr 1

143. Kłak C. P., *Eliminacyjne kary dyscyplinarne w ustawach korporacyjnych (notariusze, radcowie prawni, adwokaci) a zasada humanizmu (humanitaryzmu)* (w:) Cieślak W., Steinborn S. (red.), *Profesor Marian Cieślak - osoba, dzieło, kontynuacje*, Warszawa 2013

144. Kmiecik R., *Glosa do wyroku z 1 XII 1994 III KRN 120/9*4, „Państwo i Prawo" 1996, nr 3

145. Kochańczyk R., *Sondaż jako metoda badawcza w naukach o bezpieczeństwie* (w:) Czupryński A., Wiśniewski B., Zboina J. (red.), *Nauki o bezpieczeństwie. Wybrane problemy badań*, Józefów 2017

146. Korcz-Maciejko A., *Charakter prawny rozkazu personalnego,* „Administracja: teoria, dydaktyka, praktyka" 2013, nr 3

147. Korcz-Maciejko A., Maciejko W.*, Żołnierze zawodowi* (w:) Maciejko W., Szustakiewicz P. (red.), *Stosunek służbowy w formacjach mundurowych*, Warszawa 2015

148. Korczyński D., *Wina jako przesłanka odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonariuszy służb mundurowych* (w:) Jóźwiak P., Opaliński K. (red.), *Wina w prawie dyscyplinarnym służb mundurowych*. *II Seminarium z cyklu „Odpowiedzialność dyscyplinarna w służbach mundurowych"*, Piła 2012

149. Korzeniowska A., *Odwołanie od decyzji uznaniowych*, „Państwo i Prawo" 2000, z. 8

150. Kostrubiec J., *Organizacja i funkcjonowanie policji państwowej w II Rzeczypospolitej* (w:) Czuryk M., Karpiuk M., Kostrubiec J., Orzeszyna K. (red,), *Prawo policyjne*, Warszawa 2014

151. Kostrubiec J., *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie administracji rezerw osobowych dla celów powszechnego obowiązku obrony* (w:) Karpiuk M., Mazuryk M., Wieczorek I. (red.), *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, obronności oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej*, Łódź 2017

152. Korus P. (w:) Sobczyk A. (red.), *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2020

153. Kotarbiński T., *Elementy teorii poznania, logiki formalnej i metodologii nauk*, Wrocław 1990

154. Kozielewicz W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, Warszawa 2016

155. Kozłowska-Kalisz P., *Komentarz do art. 115* (w:) M. Budyn-Kulik i in., *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020

156. Kozłowski K., *Uprawnienie Prezydenta RP do wyrażania zgody na zrzeczenie się obywatelstwa polskiego*, „Przegląd Prawa Publicznego" 2019, nr 4

157. Krajewski M., *O metodologii nauk i zasadach pisarstwa naukowego. Uwagi podstawowe*, Gliwice 2010

158. Kubala W., *Glosa do wyroku z 31 I 1979 r., Rw 408/78*, „Państwo i Prawo" 1980, nr 1

159. Kuczma P., *Prawa człowieka w zarysie*, Polkowice 2012

160. Kuczyński T., *Odesłania do prawa pracy i prawa cywilnego w niepracowniczych pragmatykach służbowych*, „Przegląd Sądowy" 2007, nr 10

161. Kuczyński T., *Odpowiedzialność porządkowa i dyscyplinarna* (w:) Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A.(red.) *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy,* t. 11, Warszawa 2011

162. Kuczyński T., *Pojęcie i przedmiot prawa stosunków służbowych* (w:) Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A. (red.), *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy,* t. 11, Warszawa 2011

163. Kuczyński T., *Właściwość sądu administracyjnego w sprawach stosunków służbowych*, Wrocław 2000

164. Kuczyński T., *Wpływ Kodeksu pracy na przemiany w zakresie regulacji niektórych stosunków materialnych i procesowych nominatów ze szczególnym uwzględnieniem urzędników służby cywilne*j, „Studia Iuridica Lublinensia" 2015, nr 3

165. Kuczyński T., *Wybrane problemy orzecznictwa sądowoadministracyjnego w sprawach z zakresu stosunków służbowych,* „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego" 2010, nr 5-6

166. Kuczyński T., *Stosunek pracy na podstawie powołania* (w:) Kubot Z., Kuczyński T., Masternak Z., Szurgacz H (red.)., *Prawo pracy. Zarys wykładu*, Warszawa 2008

167. J. Kulesza, *Glosa do wyroku SA w Lublinie z dnia 27 kwietnia 1999 r. II AKa 12/99*, „Palestra" 2000, nr 4

168. Kulesza J., *Glosa do wyroku sądu apelacyjnego w Łodzi z dnia 27 listopada 2013 r., II AKa 65/13*, „Prokuratura i Prawo" 2016, nr 12

169. Kulesza J., *Glosa do wyroku sądu apelacyjnego w Lublinie z dnia 27 maja 2002 r. II AKa 99/02*, „Prokuratura i Prawo" 2004, nr 2

170. Kulesza J., *Glosa do wyroku SN z dnia 1 lutego 1989 r., V KRN 300/88*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1991

171. Kulesza J., *Glosa do uchwały SN z dnia 18 września 2001 r., I KZP 18/01*, „Państwo i Prawo" 2002, nr 8

172. Kulesza J., *Kary dodatkowe zakazu zajmowania określonych stanowisk, wykonywania określonego zawodu i prowadzenia określonej działalności w świetle przepisów k.k. z 1969 r.*, „Palestra" 1978, nr 5-6

173. Kulesza J., *Przesłanki orzekania kary dodatkowej pozbawienia praw publicznych w kodeksie karnym i w świetle proponowanych zmian ustawodawstwa karnego*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 1992, nr 1-2

174. Kulesza J. (w:) Melezini M. (red.), *System prawa karnego, Kary i inne środki reakcji prawnokarnej*, t. 6

175. Kukułka J., *Bezpieczeństwo a współpraca europejska: współzależność i sprzeczność interesów*, „Sprawy międzynarodowe" 1982, nr 7

176. Kulik M. (w:) Mozgawa M. (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, Warszawa 2015

177. Kunikowski J., *Wiedza i edukacja dla bezpieczeństwa*, Warszawa 1992

178. Kuśmierek Z., *Udział wojska w sytuacjach kryzysowych*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy" 2014, nr 10

179. Kutzmann W. (w:) Stefański R. A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018

180. J. Lachowski, *Pozbawienie praw publicznych w Kodeksie karnym*, „Prokuratura i Prawo" 2003, nr 10

181. Laskowski M., *Ustawowe pojęcie „nieskazitelności charakteru"*, „Prokuratura i Prawo" 2008, nr 6

182. Leciak M., *Prawnokarne aspekty nowej ustawy o ochronie informacji niejawnych*, „Studia Iuridica Toruniensia" 2011, nr 2

183. Leciak M., *Tajemnica państwowa i jej ochrona w prawie karnym materialnym i procesie karnym*, Toruń 2009

184. Ludera-Ruszel A., *Przekształcenie stosunku służbowego funkcjonariuszy służb mundurowych,* „Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej" 2019, nr 3

185. Lipowicz I., *Obywatelstwo* (w:) Lipowicz I. (red.), *Instytucje materialnego prawa administracyjnego*, Warszawa 2017

186. Lipski J. Z., *Instytucja dyspozycji w pragmatykach służbowych*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2010, nr 1

187. Lis W., *Bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny jako sfera działania administracji publicznej*, Lublin 2015

188. Lis W. (w:) Karpiuk M., Sobczyk P. (red.), *Obronność, bezpieczeństwo i porządek publiczny. Komentarz do wybranych przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Olsztyn 2018

189. Lis-Staranowicz D., *Niepołączalność (incompatabilitas) mandatu parlamentarnego w Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.,* „Przegląd Sejmowy" 2000, nr 1

190. Lis-Staranowicz D., *Niepołączalność mandatu parlamentarnego w polskim prawie konstytucyjnym*, Warszawa 2005

191. Liwo M., *Status służb mundurowych i funkcjonariuszy w nich zatrudnionych*, Warszawa 2013

192. Lutyński J., *Metody badań społecznych*, Łódź 2000

193. Łobocki M., *Metody badań pedagogicznych*, Warszawa 1984

194. Maciejko W., Rojewski M., Sulawko-Karetko A., *Prawo administracyjne. Zarys wykładu części szczególnej*, Warszawa 2011

195. Madziar I., Szelągowska K. (w:) Karpiuk M., Krzykowski P., Skóra A. (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz do art. 62-126*, Olsztyn 2020

196. Maj S., *Postępowanie dyscyplinarne w służbach mundurowych*, Warszawa 2008

197. Majewski J., *Wzajemny stosunek przepisów artykułów 329-330 oraz 58 § 3 i 4 kodeksu karnego*, „Państwo i Prawo" 2003, nr 3

198. Majewski J. (w:) Zoll A. (red.), *Kodeks karny. Część szczególna*, tom III, *Komentarz do art. 278-363 k.k.*, Warszawa 2008

199. Malesiński W., *Kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 18 października 2010 r. (sygn. K 1/09)*, „Radca Prawny" 2012, nr 132

200. Malinowski P., *Źródła ambicji narodowych oraz kierunków rozwoju Sił Zbrojnych* (w:) Kubiński M. (red.), *Siły Zbrojne RP w procesie budowy narodowego potencjału odstraszania*, Warszawa 2015

201. Małolepszy M., *Częściowy zakaz wykonywania zawodu*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2017, nr 1

202. W. Marcinkowski (w:) W. Marcinkowski, *Kodeks karny. Część wojskowa. Komentarz,* LEX/el. 2011

203. Maroń G., *Instytucja przysięgi (ślubowania) a poszanowanie wolności sumienia i religii*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2015, nr 4

204. Mazurczak – Jasińska E., *Ustanie stosunku służbowego* (w:) Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A. (red.), *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy,* t. 11, Warszawa 2011

205. Maksymowicz K., *O wykonywaniu środka karnego pozbawienia praw publicznych*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego" 2002, nr 10

206. Maksymowicz K., *Wykonywanie środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego" 2002, t. 11

207. Maksymowicz K., *Z problematyki wykonywania środka karnego wymienionego w art. 39 pkt 2 kodeksu karnego*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego" 2001, nr 7

208. Macinkowski W., *Glosa do wyroku SN z dnia 26 października 2001 r., WA 25/01*, „Prokuratura i Prawo" 2003, nr 10

209. Marczyńska A., *Konstytucyjne i ustawowe ograniczenia członkostwa w partiach politycznych w Polsce* (w:) Paździor M., Szmulik B. (red.), *Instytucjonalne gwarancje zasady pluralizmu politycznego w Polsce na tle standardów europejskich*, Lublin 2014

210. Maslow A., *Motywacja i osobowość*, Warszawa 2010

211. Mayntz R., Holm K., Hübner P., *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*, Warszawa 1985

212. Mazurczak-Jasińska E., *Wkraczanie prawa pracy w sferę stosunków służbowych służb mundurowych – wybrane zagadnienia*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji" 2015, t. 100, cz. 1

213. M. Melezini, *Środki karne jako instrument polityki karnej*, Białystok 2013

214. Miaskowska-Daszkiewicz K., *Formy działania administracji publicznej* (w:) Szmulik B., Serafin S., Miaskowska–Daszkiewicz K., *Zarys prawa administracyjnego*, Warszawa 2011

215. M. Mincer, *Uznanie administracyjne,* Toruń 1983

216. Misiuk A., *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Warszawa 2008

217. Modzelewski W. T., Hartliński M., *Wprowadzenie do podstawowych kategorii bezpieczeństwa narodowego* (w:) Żukowski A., Hartliński M., Modzelewski W. T., Więcławski J. (red.), *Podstawowe kategorie bezpieczeństwa narodowego*, Olsztyn 2015

218. Mojski W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna radców prawnych. Wybrane aspekty konstytucyjne i międzynarodowe*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe" 2018, nr 4

219. Mordwiłko J., *W sprawie niepołączalności mandatu posła z zatrudnieniem w administracji rządowej w świetle art. 103 Konstytucji*, „Przegląd Sejmowy" 1997, nr 6

220. Mozgawa M. (w:) Mozgawa M., *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, Warszawa 2015

221. Muszyński J., *Glosa do wyroku SN z dnia 27 lutego 1970 r., Rw 124/70*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1971, nr 9

222. Niedziński T., *Postępowanie dyscyplinarne wobec radcy prawnego*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe" 2014, nr 1

223. Nowak D., *Istota, strony i przedmiot administracyjnoprawnego stosunku służbowego funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych*, „Casus" 2014, nr 72

224. Nowak D., *Służba wojskowa jako element powszechnego obowiązku obrony Ojczyzny*, „Wiedza Obronna" 2019, nr 3

225. Nowak M., Winik S., *Degradacja w praktyce - problematyka możliwości podmiotowego rozszerzenia stosowania środka karnego*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2019, nr 4

226. Ochendowski E., *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Toruń 2018

227. Opaliński B., *Postępowanie dyscyplinarne funkcjonariuszy służb mundurowych w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Zagadnienia wybrane* (w:) Opaliński B., Szustakiewicz P. (red.), *Funkcjonowanie służb mundurowych i żołnierzy zawodowych w polskim systemie prawnym. Zagadnienia wybrane*, Warszawa 2015

228. Ostrowska A., *Teoretycznoprawne aspekty uznania administracyjnego* (w:) Leszczyński L. (red.), *Wykładnia prawa. Odrębności w wybranych gałęziach prawa*, Lublin 2006

229. Palka P., *Dodatkowa praca zarobkowa żołnierzy zawodowych (uwagi de lege lata)*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2006, nr 2

230. P. Palka, *Sprzedajne nadużycie funkcji publicznej. Studium z prawa karnego*, Olsztyn 2011

231. Paprzycki L. K., *Glosa do wyroku z dnia 7 czerwca 1982 r. (Rw 422/82)*, „Nowe Prawo" 1984, nr 1

232. Partyk A., *Kardiolog z fałszywym doktoratem podważa zaufanie do zawodu lekarza*, LEX/el. 2018

233. Partyk A., *Orzeczenie sądu lekarskiego nie może być sprzeczne z ustaleniami*, LEX/el. 2018

234. Paśnik J., *Ochrona praw podmiotowych żołnierzy i funkcjonariuszy służb mundurowych w przypadku wygaśnięcia stosunku służbowego*, „Państwo i Społeczeństwo" 2010

235. Pawłowski S., *Charakter prawny kary zakazu wykonywania wolnego zawodu* (w:) Stahl M., Lewicka R., Lewicki M. (red.), *Sankcje administracyjne. Blaski i cienie*, Warszawa 2011

236. Pieprzny S., *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Rzeszów 2012

237. Pieprzny S., *Bezpieczeństwo publiczne jako wartość chroniona przepisami prawa administracyjnego materialnego (zagadnienia wybrane)* (w:) Jakimowicz W., Krawczyk M., Niżnik-Dobosz I. (red.), *Fenomen prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa Profesora Jana Zimmermanna*, Warszawa 2019

238. Pieprzny S., Ura E., *Formacje mundurowe w systemie administracji publicznej* (w:) Pieprzny S., Ura E. (red.), *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, Rzeszów 2010

239. Pieprzny S., *Kodeksy etyczne służb i formacji mundurowych (zagadnienia wybrane)* (w:) Stec M., Płażek S. (red.), *Służba publiczna. Stan obecny, wyzwania i oczekiwania*, Warszawa 2013

240. Pieprzny S., *System podmiotów właściwych w sprawach ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego (wybrane zagadnienia)* (w:) Dobkowski J. (red.), *Prawo – administracja – policja. Księga pamiątkowa Profesora Wincentego Bednarka*, Olsztyn 2006

241. Pieprzny S., *Wybrane zagadnienia ochrony bezpieczeństwa jednostki w kontekście działań administracji publicznej* (w:) Korczak J., Sobieralski K. (red.), *Jednostka wobec władczej ingerencji organów administracji publicznej: księga jubileuszowa dedykowana Profesor Barbarze Adamiak,* Wrocław 2019

242. Pikulski S., *Podstawowe zagadnienia bezpieczeństwa publicznego* (w:) Bednarek W., Pikulski S. (red.), *Prawne i administracyjne aspekty bezpieczeństwa osób i porządku publicznego w okresie transformacji ustrojowo-gospodarczej*, Olsztyn 2000

243. Pilipiec S., *Prawo do sądu w sprawach dyscyplinarnych radców prawnych***,** „Studia Iuridica Lublinensia" 2016, nr 3

244. Piotrowski W., *Ocena stanu pragmatyk i propozycje ich uporządkowania* (w:) Salwa Z., Matey M. (red.), *Przesłanki i kierunki reformy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych*, Wrocław 1987

245. Podgórski R. A., *Metodologia badań socjologicznych*, Bydgoszcz-Olsztyn 2007

246. Polok M., *Ochrona tajemnicy państwowej i tajemnicy służbowej w polskim systemie prawnym*, Warszawa 2006

247. Potrzeszcz J., *Bezpieczeństwo i porządek publiczny w ujęciu filozofii prawa* (w:) Lis W. (red.), *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia podstawowe*, Lublin 2014

248. Prokop K., *Istota zarządzania kryzysowe*go (w:) Czuryk M., Dunaj K., Karpiuk M., Prokop K. (red.), *Prawo zarządzania kryzysowego. Zarys systemu*, Olsztyn 2016

249. Przyjemski S. M., *Glosa do postanowienia Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z 24 lipca 2003 r., WZ 24/03*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2004, nr 2

250. Przyjemski S. M. , *Glosa do wyroku Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1999 r. - WKN 6/99*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2000, nr 2

251. Przyjemski S. M., *Glosa do wyroku Izby Wojskowej Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2002 r., (WK 44/02)*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2003, nr 3

252. Przyjemski S. M., *Wydalenie z zawodowej służby wojskowej*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 1998, nr 1-2

253. Pudzianowska D., *Obywatelstwo w procesie zmian*, LEX/el. 2013

254. Radoniewicz F., *Odpowiedzialność dyscyplinarna żołnierzy* (w:) Kitler W., Nowak D., Stepnowska M. (red.), *Prawo wojskow*e, Warszawa 2017

255. Rajchel J., *Siły Zbrojne RP w zarządzaniu kryzysowym* (w:) Rajchel K. (red.), *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego ze szczególnym uwzględnieniem aspektów prawno-organizacyjnych Policji*, Warszawa 2009

256. Rajchel J., *Uwarunkowania strategii bezpieczeństwa i obronności Rzeczypospolitej Polskiej* (w:) Jemioło T., Rajchel K. (red.), *Bezpieczeństwo narodowe i zarządzanie kryzysowe w Polsce w XXI wieku*, Warszawa 2008

257. Rawecki A., *Rola środka karnego w postaci zakazu zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej w systemie środków karnych* (w:) Helios J., Jedlecka W., Kwieciński A. (red.), *Prawo wobec wyzwań współczesności. Z zagadnień nauk penalnych*, Wrocław 2019

258. Razowski P., *Niedopuszczalność drogi sądowej w postępowaniu sądowoadministracyjnym*, Warszawa 2015

259. Rąpała D., *Zawodowa służba wojskowa w Polsce. Przyczynek do rozważań* (w:) Opaliński B., Szustakiewicz P. (red.), *Funkcjonowanie służb mundurowych i żołnierzy zawodowych w polskim systemie prawnym. Zagadnienia wybrane*, Warszawa 2015

260. Rejman G., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 1 lutego 1989 r.*, *V KRN 300/88*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1991, nr 2

261. Ring A., G*losa do wyroku NSA z dnia 18 lutego 2002 r., OSA 9/01*, LEX/el. 2011

262. Ring A., *Glosa do wyroku NSA z dnia 14 kwietnia 2011 r., I OSK 1903/10*, LEX/el. 2011

263. Ring A., *Glosa do wyroku NSA z dnia 14 stycznia 2009 r., I OSK 101/08*, LEX/el. 2011

264. Rosa R., *Filozofia i edukacja do bezpieczeństwa*, Siedlce 1998

265. Rosłoń P., Truszczyńska L., *Transdyscyplinarność badań w naukach o bezpieczeństwie i w naukach o obronności* **(**w:) Czupryński A., Wiśniewski B., Zboina J. (red.), *Nauki o bezpieczeństwie. Wybrane problemy badań*, Józefów 2017

266. Rudnicka M., *Ogólna charakterystyka Policji jako formacji uzbrojonej i umundurowanej oraz jej wielowymiarowość*, „O bezpieczeństwie i obronności", 2016, nr 2

267. Rydlewski G., *Siły Zbrojne RP w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego* (w:) Sulowski S., Brzeziński M. (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2009

268. Sanetra W. (w:) Iwulski J., Sanetra W., *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2013

269. Sarnecki P., Glosa do wyroku TK z dnia 7 marca 2000 r., K 26/98, „Przegląd Sejmowy" 2000, nr 5

270. Sarnecki P., *Glosa do wyroku TK z dnia 19 kwietnia 2006 r., K 6/06*, „Przegląd Sejmowy" 2006, nr 5

271. Sarnecki P., *Pojęcie zawodu zaufania publicznego (art. 17 ust. 1 Konstytucji) na przykładzie adwokatury* (w:) Garlicki L. (red.), *Konstytucja, wybory, parlament. Studia ofiarowane Zdzisławowi Jaroszowi,* Warszawa 2000

272. Seidler G. L., Groszyk H., Pieniążek A., *Wprowadzenie do nauki o państwie i prawie*, Lublin 2010

273. Siwek M., *Wykonanie niektórych środków karnych*, „Prokuratura i Prawo" 2010, nr 11

274. Skarbek W., *Wybrane zagadnienia metodologii nauk społecznych*, Piotrków Trybunalski 2013

275. Skowron A., *O normach sankcjonowanych w postępowaniu dyscyplinarnym. Glosa do wyroku SN z dnia 6 listopada 2014 r. SDI 32/14*, LEX/el. 2015

276. Sobieska I., *Status zawodu zaufania publicznego podstawą samorządności* (w:) Sobieska I., *Doradztwo podatkowe. Funkcjonowanie i kierunki rozwoju*, LEX/el. 2012

277. Sokolewicz W., *Funkcje sił zbrojnych. Konstytucja i rzeczywistość* (w:) Bożyk S. (red.), *Prawo, parlament i egzekutywa we współczesnych systemach parlamentarnych. Księga poświęcona pamięci profesora Jerzego Stembrowicza ,* Białystok 2009

278. Sokolewicz W., *O znaczeniu cywilnej kontroli nad siłami zbrojnymi* (w:) Posłuszny J., Buczkowski J., Eckhardt K. (red.), *Studia z prawa konstytucyjnego. Księga*

jubileuszowa dedykowana prof. zw. dr. hab. Wiesławowi Skrzydle, Przemyśl–Rzeszów 2009

279. Sokolewicz W., *Wojsko i konstytucja*, Warszawa 2015

280. Socha R., *Instytucja stanu wyjątkowego w systemie bezpieczeństwa narodowego RP*, Mińsk Mazowiecki 2013

281. Spasowska-Czarny H., *Organy i inne podmioty państwowe właściwe w zakresie obrony narodowej* (w:) Zdyb M., Stelmasiak J., Sikora K. (red.), *System bezpieczeństwa i porządku publicznego. Organy i inne podmioty administracji*, Warszawa 2015

282. Sroka L., *Dochodzenie roszczeń powstałych ze stosunku służbowego przez funkcjonariuszy służb mundurowych – wybrane zagadnienia*, „Roczniki Administracji i Prawa" 2012, nr 12

283. Stefański R. A., *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 12 marca 1992 r., II KRN 20/92*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1992, nr 10

284. Stefański R. A., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego – Izby Karnej z dnia 1 lutego 1989 r., V KRN 300/88*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" 1990, nr 7

285. Stefański R. A., *Środek karny pozbawienia praw publicznych*, „Ius Novum" 2009, nr 3

286. Steinborn S., *Prawomocność części orzeczenia w procesie karnym*, Warszawa 2011

287. Stelina J., *Strony i nawiązanie stosunków służbowych* (w:) Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A. (red.), *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy*, t. 11,Warszawa 2011

288. Stelina J., *Źródła prawa stosunków służbowych* (w:) Hauser R., Niewiadomski Z., Wróbel A. (red.), *System prawa administracyjnego. Stosunek służbowy,* t. 11, Warszawa 2011

289. Stochaj J., Roman M., Wybrane metody teoretyczne w naukach społecznych i ich zastosowanie, „Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej" 2013, nr 2

290. Sulowski S., *O nowym paradygmacie bezpieczeństwa w erze globalizacji* (w:) Sulowski S., Brzeziński M. (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2009

291. Sulowski S., *Tożsamość nauk o bezpieczeństwie,* Toruń 2015

292. Szczęch N. (w:) Karpiuk M., Sobczyk P. (red.), *Obronność, bezpieczeństwo i porządek publiczny. Komentarz do wybranych przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* , Olsztyn 2018

293. Szeleszczuk D., *Degradacja w polskim wojskowym prawie karnym od XVII do XIX wieku*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2017, nr 4

294. Szeleszczuk D., *Środki karne w świetle nowelizacji Kodeksu karnego z dnia 20 lutego 2015 r.*, „Studia Prawnicze KUL" 2015, nr 4

295. Szeleszczuk D., *Treść środka karnego pozbawienia praw publicznych*, „Prawo. Administracja. Kościół" 2005, nr 4

296. Szot A., *Słuszność a uznanie administracyjne*, „Studia Iuridica Lublinensia" 2011, nr 15

297. Sztumski J., *Wstęp do metod i technik badań społecznych*, Katowice 1995

298. Szubiakowski M., *Glosa do uchwały siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 5 grudnia 2011 r., I OPS 3/11*, „Orzecznictwo Sądów Polskich" nr 9

299. Szustakiewicz P., *Istota stosunku służbowego* (w:) Maciejko W., Szustakiewicz P. (red.), *Stosunek służbowy w formacjach mundurowych*, Warszawa 2015

300. Szustakiewicz P., *Postępowanie dyscyplinarne w służbach specjalnych w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego" 2013, nr 5

301. Szustakiewicz P., *Stosunek służbowy funkcjonariuszy służb specjalnych* (w:) Opaliński B., Rogalski M., Szustakiewicz P. (red.), *Służby specjalne w systemie administracyjnym Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2016

302. Szustakiewicz P., *Stosunki służbowe funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych jako sprawa administracyjna*, Warszawa 2012

303. Szustakiewicz P., *Świadczenia pieniężne związane z prawem do lokalu mieszkalnego emerytów i funkcjonariuszy służb mundurowych w orzecznictwie sądów administracyjnych*, „Ius Novum" 2013, nr 3

304. Szustakiewicz P., *Zagadnienie unifikacji przepisów regulujących stosunek służbowy funkcjonariuszy służb mundurowych*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego" 2019, nr 21

305. Szydło M., *Zakaz łączenia mandatu parlamentarnego. Studium prawne*, Warszawa - Poznań 2012

306. Ścibiorek Z., *Personel w organizacjach zhierarchizowanych,* Szczytno 2012

307. Ścibiorek Z., Wiśniewski B., Kuc R. B., Dawidczyk A., *Bezpieczeństwo wewnętrzne*, Toruń 2015

308. Świątkowski A. M., *Kodeks pracy. Komentarz*, Warszawa 2018

309. Taczkowska-Olszewska J., *Stosunek służbowy jako stosunek zatrudnienia* (w:) Kitler W., Nowak D., Stepnowska M. (red.), *Prawo wojskowe*, Warszawa 2017

310. Tabernacka M., *Pojęcie zawodu zaufania publicznego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji" 2004, t. LXII

311. Taras W*., Glosa do uchwały 7 sędziów NSA z 10 kwietnia 2006 r., I OPS 3/06,* „Orzecznictwo Sądów Polskich" 2006, nr 12

312. Tarno J. P., *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2012

313. Trubalski A., *Uprawnienia organów władzy wykonawczej w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa państwa*, „Przegląd Sejmowy" 2017, nr 3

314. Trejnis Z., *Siły zbrojne w państwie demokratycznym*, Warszawa 1996

315. Tuleja P. (w:) Tuleja P. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019

316. Tyc K., *Granice uznania administracyjnego*, „Przegląd Naukowy Disputatio" 2011, t. XII

317. Tyrawa D., *Odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy Straży Granicznej* (w:) Pieczywok A., Karpiuk M. (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy formacji bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Warszawa 2016

318. Tyrawa D., *Służba funkcjonariuszy Straży Granicznej* (w:) Karpiuk M., Pieczywok A. (red.), *Służba w formacjach bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Warszawa 2016

319. Ura E., *Charakter prawny stosunku służbowego policjanta*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Zarządzania i Administracji w Warszawie" 2013, nr 2

320. Ura E*., Prawo administracyjne*, Warszawa 2021

321. *Uzasadnienie do projektu kodeksu karnego*, Komisja do spraw Reformy Prawa Karnego, „Państwo i Prawo" 1994, z. 3

322. Walczuk K. (w:) Karpiuk M., P. Sobczyk (red.), *Obronność, bezpieczeństwo i porządek publiczny. Komentarz do wybranych przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Olsztyn 2018

323. Walczuk K., *Działalność policji a konstytucyjna zasada legalizmu (praworządności)* (w:) Czuryk M., Karpiuk M., Kostrubiec J., Orzeszyna K. (red.), Prawo policyjne, Warszawa 2014

324. Walczuk K., *Miejsce aktów prawa wojskowego w konstytucyjnej hierarchii źródeł prawa powszechnie obowiązującego* (w:) Czuryk M., Karpiuk M. (red.), *Prawo wojskowe*, Warszawa 2015

325. Walczuk K., *Obowiązki i uprawnienia funkcjonariuszy publicznych – zakres* (w:) Taczkowska-Olszewska J., Brzostek A., Walczuk K. (red.), *Status prawny funkcjonariusza publicznego. Ochrona – obowiązki – odpowiedzialność*, Warszawa 2020

326. Wiatrowski J., *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lutego 2004 r., P 21/02*, „Rejent" 2005, nr 4

327. Wiatrowski P., *Pojęcie korzyści majątkowej i osobistej w kontekście znamion przestępstwa łapownictwa*, „Przegląd Sądowy" 2007, nr 7-8

328. Wieczorek M., *Charakter prawny stosunków służbowych funkcjonariuszy służb mundurowych*, Toruń 2017

329. Winczorek P., *Komentarz do Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku*, Warszawa 2008.

330. Witoszko W., *Ochrona trwałości zatrudnienia funkcjonariuszy służb mundurowych i żołnierzy zawodowych*, Białystok 2019

331. Witoszko W., *Uprawnienia funkcjonariuszy służb mundurowych związane z rodzicielstwem*, „Studia Prawnicze" 2015, z. 1

332. Wojciszko M., *Kompetencje naczelnych organów państwa w obszarze obronności*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej" 2011, nr 4

333. Wojtunik P*., Pojęcie, źródła i przedmiot prawa stosunków służbowych*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego" 2013, nr 5

334. Wolanin J., *Zarys teorii bezpieczeństwa obywateli. Ochrona ludności na czas pokoju*, Warszawa 2005

335. Wolter W., *Glosa do uchwały SN z dnia 15 lutego 1977 r., VII KZP 16/76*, „Państwo i Prawo" 1978, nr 3

336. Wołpiuk W. J., *Konstytucyjna zasada podległości Sił Zbrojnych cywilnej i demokratycznej kontrol*i, „Przegląd Sejmowy" 1998, nr 6

337. Wołpiuk W. J., *Siły Zbrojne w regulacjach Konstytucji RP*, Warszawa 1998

338. Woś T. (w:) Woś T. (red.), *Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Komentarz*, Warszawa 2016

339. Wróbel W., *Prawnokarna ochrona tajemnicy państwowej*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2000, z. 1

340. Wróblewski J., *Metody logiczno-językowe w prawoznawstwie* (w:) Łopatka A. (red.), *Metody badania prawa*. *Materiały Sympozjum Warszawa 28-29 IV 1971 r.*, Wrocław 1973

341. Wróblewski J., *Wybrane zagadnienia metodologiczne dogmatyki prawa* (w:) Wróblewski J. (red.), *Zagadnienia metodologiczne prawoznawstwa. Materiały z sesji naukowej*, *Łódź 27-28 marca 1980*, Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, Wrocław 1982

342. Zdun-Załęska K. , *Sądowa kontrola decyzji uznaniowej o zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej. Glosa do wyroku WSA z dnia 17 marca 2015 r., II SA/Ol 130/15***,** LEX/el. 2016

343. Zdun-Załęska K., *Sądowa kontrola decyzji uznaniowej o zwolnieniu z zawodowej służby wojskowej. Glosa do wyroku WSA z dnia 28 lipca 2015 r*., *II SA/Ol 538/15***,** LEX/el. 2016

344. Zieliński T., *Stosunek prawa pracy do prawa administracyjnego*, Warszawa 1977

345. Ziembiński Z., *Socjologia prawa jako nauka prawna*, Poznań 1975

346. Ziembiński Z., *Teoria prawa*, Warszawa 1977

347. Zięba R., *O tożsamości nauk o bezpieczeństwie*, „Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej" 2012, nr 1

348. Zimmermann J., *Prawo administracyjne*, Warszawa 2020

349. Ziółkowska A. (w:) Konarska-Wrzosek V. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2018

350. Ziółkowska A., *Prawne skutki skazania na środki karne zakazujące określonej aktywności przewidziane w polskim systemie prawnym* (w:) Góralski P., Muszyńska A. (red.), *Racjonalna sankcja karna w systemie prawa*, Warszawa 2019

351. Zreda M., *Kary dyscyplinarne w ustawie o radcach prawnych*, „Temidium" 2019, nr 4

352. Zubik M., *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2008 r. (sygn. akt SK 16/07)*, „Przegląd Sejmowy" 2008, nr 6

353. Zubik M., *Ustrojowe założenia niepołączalności mandatu parlamentarnego*, „Przegląd Sejmowy" 2008, nr 4

354. Zubik M., Wiącek M., *O spornych zagadnieniach z odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego – polemika*, „Przegląd Sejmowy" 1997, nr 3

355. Żmigrodzki R., *Siły zbrojne* (w:) Żmigrodzki M, Żebrowski A. (red.), *Instytucjonalne podstawy bezpieczeństwa państwa w III Rzeczypospolitej*, Lublin 2014
356. Żukrowska K., *Bezpieczeństwo międzynarodowe. Przegląd aktualnego stanu*, Warszawa 2011

D. Źródła internetowe:

1. https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2052 (dostęp 29.01.2023 r.)
2. https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=436&Itemid=27 (dostęp 30.01.2023 r.)
3. https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=27 (dostęp 15.01.2023 r.)
4. https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=254&Itemid=27 (dostęp 01.02.2023 r.)
5. https://15pplot.wp.mil.pl/pl/pages/symbolika-jednostki-2019-10-21-4/ (dostęp 01.01.2023 r.)
6. https://16plog.wp.mil.pl/pl/pages/tradycje-2017-01-16-6/ (dostęp 30.01.2023 r.)
7. Źródło:https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=821&Itemid=26 (dostęp 17.02.2023 r.)
8. https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=837&Itemid=26. (dostęp 13.02.2023 r.)
9. https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=404&Itemid=27 (dostęp 31.01.2023 r.)
10. https://jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=27 (dostęp 15.01.2023 r.)
11. Źródło:https://www.wojsko-polskie.pl/20bz/u/81/77/81779198-1f14-41cd-a9a2-4c13d716ef2e/oznaka_naramienna.png (dostęp 10.02.2023 r.)

12. https://pl.wikipedia.org/wiki/11_Mazurski_Pu%C5%82k_Artylerii (dostęp 01.12.2022 r.)
13. https://www.jednostki-wojskowe.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=488&Itemid=30. (data dostępu 01.12.2022 r.)
14. https://15pplot.wp.mil.pl/pl/pages/symbolika-jednostki-2019-10-21-4/ (dostęp 01.01.2023 r.)

Spis rysunków i wykresów

Rys. 1 Oznaka rozpoznawcza Dowództwa 16. Dywizji Zmechanizowanej
Rys. 2 Oznaka rozpoznawcza 9. Brygady Kawalerii Pancernej
Rys. 3 Oznaka rozpoznawcza 15. Brygady Zmechanizowanej
Rys. 4 Oznaka rozpoznawcza 20. Brygady Zmechanizowanej
Rys. 5.Oznaka rozpoznawcza 11. Pułku Artylerii
Rys. 6 Oznaka rozpoznawcza 15. Pułku Przeciwlotniczego
Rys. 7 Oznaka rozpoznawcza 16. Pułku Logistycznego
Rys. 8 Oznaka rozpoznawcza 9. Batalionu Dowodzenia
Rys. 9 Oznaka rozpoznawcza 15. Batalionu Saperów

Wykres 1. Zwolnienie z zsw w 16. DZ w 2019 r.
Wykres 2. Zwolnienie z zsw w 16. DZ w 2020 r.
Wykres 3. Zwolnienie z zsw w 16. DZ w 2021 r.
Wykres 4. Zwolnienie z zsw w 16. DZ w latach 2019-2021
Wykres 5. Zwolnienie z zsw w 9. BKPanc w 2019 r.
Wykres 6. Zwolnienie z zsw w 9. BKPanc w 2020 r.
Wykres 7. Zwolnienie z zsw w 9. BKPanc w 2021 r.
Wykres 8. Zwolnienie z zsw w 9. BKPanc w latach 2019-2021
Wykres 9. Zwolnienie z zsw w 15. BZ w 2019 r.
Wykres 10. Zwolnienie z zsw w 15. BZ w 2020 r.
Wykres 11. Zwolnienie z zsw w 15. BZ w 2021 r.
Wykres 12. Zwolnienie z zsw w 15. BZ w latach 2019-2021
Wykres 13. Zwolnienie z zsw w 20. BZ w 2019 r.
Wykres 14. Zwolnienie z zsw w 20. BZ w 2020 r.

Wykres 15. Zwolnienie z zsw w 20. BZ w 2021 r.
Wykres 16. Zwolnienie z zsw w 20. BZ w latach 2019-2021
Wykres 17. Zwolnienie z zsw w 11. pa w 2019 r.
Wykres 18. Zwolnienie z zsw w 11. pa w 2020 r.
Wykres 19. Zwolnienie z zsw w 11. pa w 2021 r.
Wykres 20. Zwolnienie z zsw w 11. pa w latach 2019-2021
Wykres 21. Zwolnienie z zsw w 15. pplot w 2019 r.
Wykres 22. Zwolnienie z zsw w 15. pplot w 2020 r.
Wykres 23. Zwolnienie z zsw w 15. pplot w 2021 r.
Wykres 24. Zwolnienie z zsw w 15. pplot w latach 2019-2021
Wykres 25. Zwolnienie z zsw w 16. plog w 2019 r.
Wykres 26. Zwolnienie z zsw w 16. plog w 2020 r.
Wykres 27. Zwolnienie z zsw w 16. plog w 2021 r.
Wykres 28. Zwolnienie z zsw w 16. plog w latach 2019-2021
Wykres 29. Zwolnienie z zsw w 9. bdow w 2019 r.
Wykres 30. Zwolnienie z zsw w 9. bdow w 2020 r.
Wykres 31. Zwolnienie z zsw w 9. bdow w 2021 r.
Wykres 32. Zwolnienie z zsw w 9. bdow w latach 2019-2021
Wykres 33. Zwolnienie z zsw w 15. bsap w 2019 r.
Wykres 34. Zwolnienie z zsw w 15. bsap w 2020 r.
Wykres 35. Zwolnienie z zsw w 15. bsap w 2021 r.
Wykres 36. Zwolnienie z zsw w 15. bsap w latach 2019-2021
Wykres 37. Zwolnienie z zsw w Dowództwie 16. DZ oraz jednostkach bezpośrednio podległych w 2019 r.
Wykres 38. Zwolnienie z zsw w Dowództwie 16. DZ oraz jednostkach bezpośrednio podległych w 2020 r.
Wykres 39. Zwolnienie z zsw w Dowództwie 16. DZ oraz jednostkach bezpośrednio podległych w 2021 r.
Wykres 40. Zwolnienie z zsw w Dowództwie 16. DZ oraz jednostkach bezpośrednio podległych w latach 2019-2021
Wykres 41. Formy zwolnienia z zsw w Dowództwie 16. DZ oraz jednostkach bezpośrednio podległych w latach 2019-2021